

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

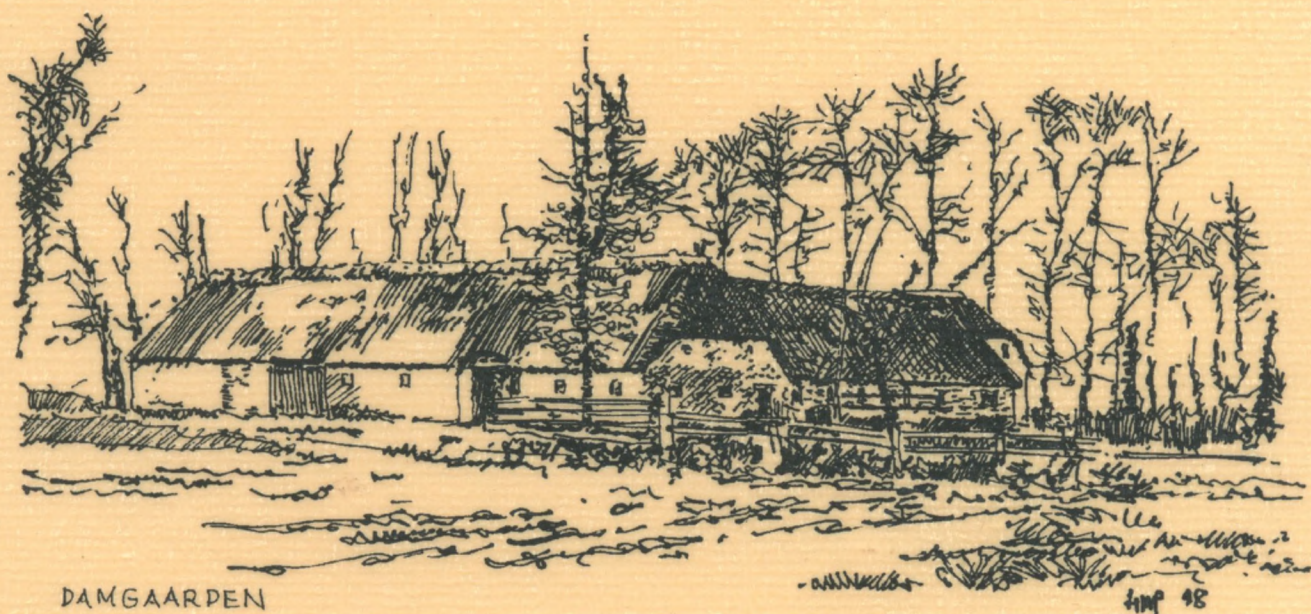
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

En bondeslægt
i Skanderborg amt
gennem 300 år

DAMGAARDEN

Anders Nielsen
»Damgaard« i Søballe
Forslægt
Bind 1

WILLY THOMASEN

EN BONDESLÆGT
I SKANDERBORG AMT
GENNEM 300 ÅR

ANDERS NIELSEN
"DAMGAARD" I SØBALLE

FORSLÆGT

BIND I

Forslægten fra
"Damgaard" i Søballe
Bind I
Forsidetegning: Hans Martin Petersen
Lay-out og trykning: Willy Thomasen

ISBN 87-989150-1-0

Eget forlag:
Willy Thomasen
Kærvej 19
6920 Videbæk
Tlf. 97 17 13 57
e-mail: willyth@get2net.dk

Til mine børn og børnebørn

Anerne opstillet i omvendt nummerorden

Personer, for hvilke der ikke er ført endegyldigt bevis for slægtskabet, er anført i kursiv.

Ane	Navn	Født	Sogn	Voksenliv	Død	Sogn
481	<i>Karen NN</i>	<i>Nævnt 1632</i>		<i>Vengegaard</i>	<i>eft. 1632</i>	<i>Veng</i>
480	<i>Anders Knudsen</i>			<i>Vengegaard</i>	<i>før 1632</i>	<i>Veng</i>
472	Morten Jensen	Nævnt 1615-1639		Hemstok		Veng
304	<i>Niels Jensen</i>	<i>Nævnt 1623</i>		<i>Tønning</i>		<i>Tønning</i>
241	Voldborg Mortensdat.	Nævnt 1682		Søballe		Veng
240	Just Andersen	ca. 1595		Søballe	1670	Veng
236	Jens Mortensen	Nævnt 1640-1661		Hemstok		Veng
234	<i>Johan Reinholt</i>	<i>Nævnt 1636 +1641</i>		<i>Nygaard</i>		<i>Dover</i>
233	Anni NN			Mårslet	1652	Mårslet
232	Niels Sørensen Bomholt	1624	Mårslet	Mårslet	1698	Mårslet
152	<i>Gregers Nielsen</i>	<i>Nævnt 1660</i>		<i>Tønning</i>		<i>Tønning</i>
123	Lisbeth Christensdat.	1754		Lillering	1724	Framlev
122	Jens NN			Lillering	ca. 1690	Framlev
121	Maren Mansdatter			Stjær	1698	Stjær
120	Knud Justsen	1642	Veng	Stjær	1711	Stjær
119	Anne Jensdatter	1643		Hemstok	1717	Dover
118	Laurids Jensen		Dover	Hemstok	ca. 1692	Dover
117	<i>Ane Cathr. Johansdat.</i>	<i>1637</i>	<i>Dover</i>	<i>Mårslet</i>	<i>1679</i>	<i>Mårslet</i>
116	Niels Sørensen Bomholt	1624	Mårslet	Mårslet	1698	Mårslet
114	<i>Frantz Rütz</i>	<i>Nævnt 1682</i>		<i>Dørup</i>		
113	<i>Catharine NN</i>	<i>1626</i>	<i>Varel, Tyskl.</i>	<i>Varel</i>	<i>1678</i>	<i>Varel</i>
112	<i>Gert Denche</i>	<i>1625</i>	<i>Varel, Tyskl.</i>	<i>Varel</i>	<i>før 1693</i>	<i>Varel</i>
76	Niels Gregersen	Nævnt 1660+1696		Tønning		Tønning
63	Bodil Jensdatter	1688			1768	Sdr. Årslev
62	Søren Frandsen	1674		Sdr. Årslev	1742	Sdr. Årslev
61	Anne Jensdatter		Framlev	Stjær	eft. 1729	Stjær
60	Just Knudsen		Veng	Stjær	eft. 1729	Stjær
59	Karen Lauridsdatter	1664	Dover	Bjedstrup	1738	Dover
58	Jens Nielsen	1674	Mårslet	Bjedstrup	eft. 1725	Dover
57	Anna Elisabeth Rütz	1647		Alken	1734	Dover
56	Jochum Frid. Denche	1659	Varel, Tyskl.	Alken	eft. 1726	Dover
47	Anne Andersdatter	Nævnt 1713		Sdr. Vissing		
46	Peder Rasmussen			Sdr. Vissing	1713	Sdr. Vissing
40	Christen Rasmussen	1643	Vinding	Vinding	1723	Vinding
39	Maren Nielsdatter	Nævnt 1710		Sdr. Vissing		Sdr. Vissing
38	Gregers Nielsen	Nævnt 1705-14		Sdr. Vissing		Sdr. Vissing
36	Jens Andersen Paaske	Nævnt 1688-1715		Sdr. Vissing		Sdr. Vissing
35	Mette Andersdatter	Nævnt 1707		Bredvad Mølle		Træden
34	Søren Jørgensen	Nævnt 1682-95		Bredvad Mølle		Træden
31	Maren Sørensdatte	1724		Stjær	1763	Stjær
30	Jens Justsen	1711	Stjær	Stjær	1773	Stjær
29	Anne Cathr. Jensdatter	1701	Dover	Alken	1784	Dover
28	Ernst Ludvig Denche	1677	Dover	Alken	1763	Dover
23	Anna Pedersdatter	Nævnt 1729.	S. Viss.	Sdr. Vissing	1757	Sdr. Vissing
22	Søren Nielsen	Nævnt. 1707.	S. Viss.	Sdr. Vissing	1729	Sdr. Vissing

Ane	Navn	Født	Sogn	Voksenliv	Død	Sogn
21	Maren Madsdatter			Sdr. Vissing	1748	Vinding
20	Anders Christensen	1692	Vinding	Vinding	1770	Vinding
19	Anne Gregersdatter	1695	Sdr. Vissing	Sdr. Vissing	1776	Sdr. Vissing
18	Anders Jensen	1692	Sdr. Vissing	Sdr. Vissing	1781	Sdr. Vissing
17	Anne Sørensdaughter	Gift 1695		Træden	1704	Træden
16	Rasmus Jensen	1669		Træden	1752	Træden
15	Bodil Jensdatter	1749	Stjær	Stjær	1785	Stjær
14	Rasmus Ernstsøn	1738	Dover	Stjær	1813	Stjær
13	Birgit Christensdaughter	1717		Stjær	1799	Adslev
12	Søren Nielsen Sparre	1680		Stjær	1758	Stjær
11	Kirsten Sørensdaughter	1731	Sdr. Vissing	Vinding	1766	Vinding
10	Niels Andersen	1724	Vinding	Vinding	1787	Vinding
9	Karen Andersdaughter	1734	Sdr. Vissing	Troelstrup	1821	Tønning
8	Søren Rasmussen	1698	Træden	Troelstrup	1772	Tønning
7	Maren Rasmusdaughter	1774	Stjær	Stjær	1797	Stjær
6	Jens Sørensen	1747	Stjær	Stjær	1826	Stjær
5	Ane Marie Nielsdaughter	1761	Vinding	Troelstrup	1816	Tønning
4	Anders Sørensen	1758	Tønning	Troelstrup	1841	Tønning
3	Bodil Marie Jensdaughter	1796	Stjær	Søballe	1854	Veng
2	Niels Andersen	1792	Them	Søballe	1871	Veng
1	Anders Nielsen	1827	Veng	Søballe	1872	Veng

EKSTRA INDLÆG TIL SLÆGTSBOG

FORORD

I 1999 udsendte jeg første del af historien om slægten fra Søballe Damgaard i Veng sogn. Denne gård var rammen om mine oldeforældres liv og virke i andel halvdel af 1800-tallet. Her fødtes i alt 9 børn, hvoraf de 5 voksede op og dannede familie. Og det var denne efterslægt, som jeg beskrev i min bog.

Men allerede omkring 1980 var jeg begyndt at indsamle stof om min oldefars aner. Det var et kursus i slægtsforskning, der satte mig i gang. Og da min kone, Anna delte samme interesse, kom vi ret hurtigt i gang med forskningen - hver med sin slægt. Vi var på den tid begge på arbejdsmarkedet, så interessen kunne kun dyrkes i weekends og ferier. Som nybegyndere i faget var det naturligvis først og fremmest kirkebøger og folketællinger, vi studerede.

Det blev til mange heldagsture til Landsarkivet i Viborg. Det viste sig muligt at komme endog temmelig langt tilbage i tiden med disse hjælpemidler. I løbet af få år fik jeg et ganske godt indblik i, hvordan anerne forgrenede sig tilbage til begyndelsen af 1700-årene.

NYE HJÆLPEKILDER

I starten af 1990'erne dukkede der pludselig en række nye muligheder op. De mange bevarede skifter i Skanderborg Rytterdistrikt - 3002 i alt, var blevet gennemarbejdet af Erik Brejl, Ringkøbing og nu udgivet som bog. I samme periode sad Kurt Kermit Nielsen, Århus på erhvervsarkivet i Århus sammen med ægteparret Kirstin og Bjarne Nørgaard Pedersen, Beder. Førstnævnte nærlæste samtlige rytterdistriktets fæstebreve for perioden 1686 til 1767 og udgav en essens heraf på EDB. Kirstin og Bjarne tog sig af tingbøgerne i Framlev og Hjelmlev herreder samt nogle stykker flere. Desuden uddrag fra Skanderborg-Aakjær lens regnskaber og meget andet. Disse oplysninger blev også udsendt på diskette. Hermed blev der kastet lys over en hel - for mig ukendt verden, med beskrivelser af befolkningens forhold helt tilbage fra begyndelsen af 1600-årene og et godt stykke ind i 1700-tallet. Kurt Kermit Nielsen har desuden gennemgået en række kongelige ægteskabsbevillinger, og han er i disse år i færd med at læse og udsende en umådelig stor bunke breve til amtmanden i Skanderborg-Aakjær amter i perioden 1661-1800. Heri gemmer sig utrolig mange oplysninger om enkeltpersoner.

Udover de nævnte personer har en lang række andre forskere bidraget med arkivuddrag. Her skal blot nævnes Holger Hertzum-Larsen, Nr. Nissum, som bl. a. har udgivet en samling af Jyske Domme og Dokumenter 1440-1700.

Jeg føler, at jeg står i taknemmelighedsgæld til disse forskere - uden deres store banebrydende arbejde, havde det ikke været muligt for mig at tegne så gode billeder af mange af mine aner. I mange tilfælde har jeg haft glæde af at studere andre forskeres slægtsbøger. Ikke mindst har læsningen af Jens Peder Skous bog: "Det står skrevet" været mig til stor inspiration med hensyn til stoffets tilrettelæggelse.

EDB OG INTERNETTET

Endelig bør man ikke glemme de mange nye tiltag, som er kommet til i de senere år inden for EDB. På internettet kan nu hentes masser af værdifulde oplysninger. Og i de mange nyhedsgrupper kan man indtaste spørgsmål vedrørende genealogi, og i mange tilfælde få hjælp fra ligesinde. Derudover er mange folketællinger nu tilgængelige på CD'er.

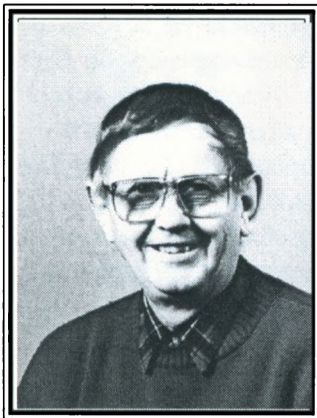
Disse nye muligheder faldt sammen med min overgang til pensionisttilværelse i 1993. Med den nyvundne fritid kom der rigtig gang i turene til diverse landsarkiver, hvoraf Viborg dog blev det helt dominerende mål for mine besøg.

Jeg blev herunder yderligere bestyrket i en tidlig antagelse. Jeg vidste jo nok, at folk var mere stedfaste i gamle dage. Men jeg måtte med nogen forbavselse erkende, at min oldefaders aner - med nogle ganske få undtagelser - alle har levet deres liv inden for et meget begrænset område i Øst- og Midtjylland - nærmere betegnet i det gamle Skanderborg amt, og endda kun i 2 ud af dette amts 6 herreder. Hertil kommer så Framlev herred, som i 1799 blev en del af det nydannede Århus amt. Framlev herred grænser direkte op til gl. Skanderborg amt.

Jeg vil gerne takke alle, som har stået mig bi med oplysninger og gode råd. De har hver med deres bidrag hjulpet mig på vej og styrket mig under arbejdet med indsamling og tilrettelæggelse af stoffet.

Særligt takker jeg min kone Anna for hendes tålmodighed og bistand under denne bogs tilblivelse.

Videbæk, Kærvej 19
oktober 2002
Willy Thomasen

Willy Thomasen, født 1928 i Veng sogn.
Skolegang i Hårby.
1943-47 Landbrugsmedhjælper.
Dimitteret fra Silkeborg Seminarium i 1952.
Ansæt ved Videbæk skole samme år.
1961-93 viceinspektør.
Pensionist med stor interesse for slægtsforskning.
Bosat Kærvej 19, 6920 Videbæk. 97-171357.

BOGENS INDRETNING

KRONOLOGI

I langt de fleste slægtsbøger tager forslægten sit udgangspunkt i den person, om hvis aner der skal berettes - altså første generation. Man begynder her og bevæger sig så baglæns i historien med at beskrive personens forældre (2. generation) og bedsteforældre (3. generation), og således fortsættes der så langt tilbage i tiden, som man kan komme, indtil kilderne tørrer ud.

Jeg vil forsøge at fortælle historien i modsat rækkefølge.

Herved vil personerne blive beskrevet i kronologisk orden. Slægt følger efter slægt, således som de pågældende mennesker selv har oplevet det. De har set en ny generation vokse op, ja måske har de levet længe nok til, at der er kommet børnebørn, ja, sågar måske også oldebørn. De har kunnet iagttage forandringerne i tilværelsen, hvor små disse end har været - følt konsekvenserne af oprettelsen af rytterdistriktet - ligget under for enevældens love og og dekretter - set nye driftsmetoder vinde frem under landboreformerne osv.

Bogens ældste generation udgør en lang kæde af slægtsgrene. To slægter leverer det ægtepar, som danner den nye generation, og herved halveres antallet af slægtsgrene i hver ny generation, indtil vi når ned i tiden til det ægtepar, i dette tilfælde mine tipoldeforældre Niels Andersen og Bodil Marie Jensdatter, som blev forældre til min oldefar Anders Nielsen i Søballe Damgaard.

Når historien fortælles på denne måde kan det være svært for læseren at fastholde et ordentligt overblik.

For at afhjælpe dette problem er bogen i indledningen udstyret med fuldstændige anetavler med numre på samtlige personer samt en række kort, så man undervejs let kan orientere sig.

Læseren får på denne måde facitlisten forud, og med den i hånden kan han/hun modtage personerne i de fjerne slægtled, efterhånden som de dukker op af fortidens tåger og bliver levende gennem denne eller hin kilde, enten det nu er en omtale i en fjern tingbog eller som et navn i et brev til amtmanden i Skanderborg.

ANENUMMERERING

Jeg har valgt at nummerere anerne efter en traditionel metode. Nøglepersonen - også kaldet probanden, som historien tager sin begyndelse ved, får tildelt ane nr. 1.

Faderen får ane nr. 2 og moderen ane nr. 3, og i 3. generation får farfaderen ane nr. 4 og farmoderen ane nr. 5., morfaderen ane nr. 6 og mormoderen ane nr. 7.

Efter dette system er hele anetavlen bygget op.

Mandsnumrene bliver således altid lige tal. Kvinderne tildeles anenummeret umiddelbart efter ægtefællens, dette nummer er derfor altid ulige.

Heraf ses, at hvis man fordobler en persons anenummer, får man anenummeret på faderen. Moderen har da nummeret lige efter.

Probandens aner i ret opadstigende linie på mandssiden får således numrene 1-2-4-8-16-32-64-128 osv.

Hvert tal i denne række svarer samtidig til antallet af personer pr. generation. Således består 4. generation af 8 oldeforældre. Disse tildeles numrene 8 til 15.

5. generation har tilsvarende 16 tip-oldeforældre, nemlig numrene 16 til 31

En mands anenummer vil altid være det dobbelte af hans barns, og moderens anenummer det dobbelte af barnets plus 1.

DE 4 HOVEDAFSNIT

Anders Nielsens forældre, Niels Andersen og Bodil Marie Jensdatter er begge rundet af bønder-slægter, så langt vi kan følge dem tilbage i tiden. For Niels Andersens vedkommende er der det helt særlige forhold, at alle hans aner uden undtagelse - fra det tidspunkt de dukker op på arenaen - har boet i det samme område sydvest for Mossø i det gamle Skanderborg amt, nemlig Tyrsting herred.

Bodil Marie Jensdatters aner kommer med få undtagelser fra Hjelmlev herred i gl. Skanderborg amt og Framlev herred i Århus amt.

På grund af den store stofmængde er slægtshistorien opdelt i 2 bind.

Bind 1

HOVEDAFSNIT 1. Niels Andersens aner frem til hans køb af en gård i Søballe.

HOVEDAFSNIT 2. Bodil Marie Jensdatters aner, til hun bliver gift med Niels Andersen.

HOVEDAFSNIT 3. Niels Andersens og Bodil Marie Jensdatters liv på gården i Søballe.

Bind 2

HOVEDAFSNIT 4. En række artikler, behandlende forskellige - fortrinsvis historiske emner, oftest med tilknytning til nogle af de i bogen forekommende personer. Henvisninger hertil er anbragt i en kantet parentes med fed skrift. Eks.: [art.-7, side 64], se artikel nr. 7, side 64.

INDHOLDSFORTEGNELSE

SIDE

Hovedafsnit 1	10
Forord	3
Bogens indretning	5
De 4 hovedafsnit	6
Kilder	8
Kort over Gl. Skanderborg Amt	9
Tavle 1	12a
Tavle 2	12b
Anerne opstillet i omvendt nummerorden	13
Niels Andersens forfædre i Tyrsting herred. Indledning	15
Niels Andersens ældste aner	17
Gregersen-slægten i Sdr. Vissing	19
6. generation i Sdr. Vissing I	21
6. generation i Sdr. Vissing II	24
6. generation i Sdr. Vissing III	26
6. generation Vinding	28
6. generation Træden	29
Samlet oversigt over 5. generation	30
Samlet oversigt over 4. generation	34
Forskellige tildragelser	39
Troelstrup	45
Vinding	47
3 generation. Anders Sørensen og Ane Marie Nielsdatter	47
Børnene fra Anelyst	50
Jens Andersens dagbog	59
Hovedafsnit 2	67
Tavle 3 - 6	68a
Anerne opstillet i omvendt nummerorden	69
Samlet oversigt over 9. generation. Hemstok og Vengegaard	72
Samlet oversigt over 8. generation	76
Just Andersen	77
Samlet oversigt over 7. generation	85
Samlet oversigt over 6. generation	94
Tingbogsreferater. Just Knudsen og Anne Jensdatter	100
Samlet oversigt over 5. generation	103
Oplysninger om Ernst Ludvig Denche	108
Ernst Ludvig Denches børn	113
Samlet oversigt over 4. generation	120
Samlet oversigt over 3. generation.	125
Hovedafsnit 3	135
Niels Andersen og Bodil Marie Jensdatter	137
Niels Andersens gård	141
Niels Andersens og Bodil Marie Jensdatters børn	146
Niels Andersens regnskabsbog. Forord	149
Indholdsfortegnelse over regnskabsbogen	150

KILDER

Skanderborg Rytterdistrikt 3002 skifter af Erik Brejl
Voer og Nim samt Nørvang herreder 2959 skifter af Erik Brejl
Hammerum herreds godsers skifteuddrag af Erik Brejl
Tyrsting herreds skifteprotokol 1797-1824 af Erik Brejl
Tyrsting herreds tingbogsudrag af Erik Brejl
Vrads herreds skifteprotokol 1794-1808 og 1803-21 af Erik Brejl
Horsens Hospital skiftearkivalier af Erik Brejl.
Horsens Hospital jordebøger 1707-1762 af Erik Brejl
Matstrup Gods fæsteprotokol 1771-1851 af Erik Brejl.
Matstrup gods skifteprotokol 1791-1850 af Erik Brejl
Viborg bispearkiv, kongl. bevillinger 1653-1780 af Kurt Kermit Nielsen
Ålborg bispearkiv, kongl. bevillinger 1669-1779 af Kurt Kermit Nielsen
Ribe bispearkiv, kongl. bevillinger 1681-1810 af Kurt Kermit Nielsen
Århus bispearkiv, kongl. bevillinger 1646-1800 af Kurt Kermit Nielsen
Adkomster for selvejere under Skanderborg rytterdistrikt af Kurt Kermit Nielsen
Skanderborg rytterdistrikt, fæsteprotokoller af Kurt Kermit Nielsen
Breve til amtmanden i Skanderborg 1660-1800 af Kurt Kermit Nielsen
Diverse noteringer vedr. Lægdsvæsen fra Rigsarkivet I og II af Kurt Kermit Nielsen
Dronningborg lens regnskaber af Kirstin Nørgaard Pedersen, Beder
Silkeborg lens regnskaber af Kirstin Nørgaard Pedersen
Århusgård lens regnskaber 1599-1660 af Kirstin Nørgaard Pedersen
Skanderborg-Åkær lens regnskaber 1581-1650 af Kirstin Nørgaard Pedersen
Skanderborg amt stedsmaal og sagefald 1661-67 af Kirstin Nørgaard Pedersen
Skanderup birks tingbog 1662-65 af Kirstin Nørgaard Pedersen
Fjerde Rytterregiment - Kop- Kvæg - og Rentepengeregnskab 1678 af Kirstin Nørgaard Pedersen
Voer herreds tingbog af Bjarne Nørgaard Pedersen
Hads herreds tingbog af Bjarne Nørgaard Pedersen
Gern herreds tingbog af Bjarne Nørgaard Pedersen
Sabro herreds tingbog af Bjarne Nørgaard Pedersen
Framlev herreds tingbog af Bjarne Nørgaard Pedersen
Ry birks tingbog af Bjarne Nørgaard Pedersen
Skanderborg rytterdistrikts protokol
Dagligliv i Danmark 1720-90: ved Axel Steensberg
Politikens Danmarkshistorie
Kancelliets brevbøger
Yding - en landsby - et sogn - en egn af Ole Stig Johannesen
Uddrag fra tidsskriftet SKALK nr. 6. 2000. Af Paul G. Ørberg
Fra Aarhus Gennem Tiderne I. Sankt Karens Gaard. Af C. J. T. Thomsen
Aarhus Raadhus-Archiv
De Ældste Danske Arkivregistraturer. Skanderborg Registratur
Danmarks Breve fra Middelalderen 1451-1513
Diplomatarium Danicum 3. række. I. bind
Aarhus Stifts Aarbøger: Hjelslev herred, Veng og Dover sogne. Chr. Heilskov
Fra Skanderborgs Historie ved L. Thane
Sognet – sogneblad for Veng og Mesing sogne. Peter Friis Kristiansen.
Christian 4.'s salpeterværker. 1995. Af Kirsten-Elisabeth Høgsbro og Knud Waaben
Danmarks Kirker. Nationalmuseet. Billeder af Birgitte Andreasen (matrikelkort)
Optegnelser af Steen Holger Sejer Andersen, Ry
Brædstrupegnens Hjemstavnsforening. Oplysninger fra:
Ruth Dam Brokhøjvej 29, 8740 Brædstrup.
Gunnar Laurberg. Bredvadmøllevej 18, 8740, Brædstrup

Fra Th. Gravlund:
Herredsbogen

Gammel Skanderborg amt 1824-1867, 1942-1970 samt Framlev herred i Århus amt fra 1799.

HOVEDAFSNIT 1

BEHANDLER UDELUKKENDE NIELS ANDERSENS ANER

På de følgende sider bringes to anetavler:

TAVLE 1 TYRSTING-SLÆGTERNE 1

TAVLE 2 TYRSTING-SLÆGTERNE 2

Disse to tavler viser fordelingen af Niels Andersens aner.

Personer, for hvilke der ikke er ført endegyldigt bevis for slægtskabet, er anført i kursiv.

På siderne efter de to tavler er opstillet en fuldstændig oversigt over alle kendte aner for både Niels Andersen og Bodil Marie Jensdatter.

De særlige tavler over Bodil Marie Jensdatters aner bringes i hovedafsnit 2.

TAVLE 1

TYRSTING-SLÆGTERNE 1

Niels Andersens Forfædre

9. GENERATION						<i>Niels Jensen 304</i>	Nævnt i Tønning 1623
8. GENERATION							
						<i>Gregers Nielsen 152</i>	Nævnt 1660 i Tønning
7. GENERATION							
						<i>Niels Gregersen 76~NN 77</i>	Nævnt i Tønning 1660 og 1696
6. GENERATION							
		<i>Søren Jørgensen 34~Mette Andersdatter 35</i>	<i>Jens Andersen Paaske 36~NN 37</i>			<i>Gregers Nielsen 38~Maren Nielsdatter 39</i>	Nævnt 1705-1714. Nævnt 1710
		nævnt 1682-95. Mette: 16xx- Nævnt 1707	Nævnt 1688-1715				
5. GENERATION							
		<i>Rasmus Jensen 16 ~ Anne Sørens datter 17</i>		<i>Anders Jensen 18</i>	~	<i>Anne Gregersdatter 19</i>	
		ca. 1669-1752 Gift 1695, død 1704		1692-1781		1695-1776	
4. GENERATION							
		<i>Søren Rasmussen (Ladefoged) 8</i>	~ ~ ~ ~ ~	<i>Karen Andersdatter 9</i>			
		1698-1772		1734-1821			
3. GENERATION							
		<i>Anders Sørensen 4</i>	~	<i>Ane Marie Nielsdatter 5</i>	{SE TAVLE 2}		
		1758-1841					
2. GENERATION							
		<i>Niels Andersen 2</i>	~	<i>Bodil Marie Jensdatter 3</i>	{SE TAVLE 3 I HOVEDAFSNIT 2}		
		1792-1871		1796-1854			
1. GENERATION							
		<i>Anders Nielsen 1</i>					1827-72

TAVLE 2

TYRSTING-SLÆGTERNE 2

Niels Andersens Forfædre

7. GENERATION	
6. GENERATION	<p style="text-align: center;">Christen Rasmussen 40 ~ NN 41 1643-1723</p> <p style="text-align: center;">Peder Rasmussen 46 ~ Anne Andersdatter 47 16xx-1713 Nævnt 1713</p>
5. GENERATION	<p style="text-align: center;">Anders Christensen 20 ~ Maren Madsdatter 21 Søren Nielsen 22 ~ Anna Pedersdatter 23 1692-1770 xx-1748 Nævnt 1707, død 1729 Nævnt 1729, død 1757</p>
4. GENERATION	<p style="text-align: center;">Niels Andersen 10 ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ Kirsten Sørens datter 11 1724-1787 1731-1766</p>
3. GENERATION	<p style="text-align: center;">Ane Marie Nielsdatter 5 ~ Anders Sørensen 4 {SE TAVLE 1} 1761-1816 1758-1841</p>
2. GENERATION	<p style="text-align: center;">Niels Andersen 2 ~ Bodil Marie Jensdatter 3 {SE TAVLE 3 I HOVEDAFSNIT 2} 1792-1871 1796-1854</p>
1. GENERATION	<p style="text-align: center;">Anders Nielsen 1 1827-72</p>

ANERNE OPSTILLET I OMVENDT NUMMERORDEN

Personer, for hvilke der ikke er ført endegyldigt bevis for slægtskabet, er anført i kursiv.

Ane	Navn	Født	Sogn	Voksenliv	Død	Sogn
481	<i>Karen NN</i>	<i>Nævnt 1632</i>		<i>Vengegaard</i>	<i>eft. 1632</i>	<i>Veng</i>
480	<i>Anders Knudsen</i>			<i>Vengegaard</i>	<i>før 1632</i>	<i>Veng</i>
472	Morten Jensen	Nævnt 1615-1639		Hemstok		Veng
304	<i>Niels Jensen</i>	<i>Nævnt 1623</i>		<i>Tønning</i>		<i>Tønning</i>
241	Voldborg Mortensdat.	Nævnt 1682		Søballe		Veng
240	Just Andersen	ca. 1595		Søballe	1670	Veng
236	Jens Mortensen	Nævnt 1640-1661		Hemstok		Veng
234	<i>Johan Reinholt</i>	<i>Nævnt 1636 +1641</i>		<i>Nygaard</i>		<i>Dover</i>
233	Anni NN			Mårslet	1652	Mårslet
232	Søren Nielsen Bomholt	1594	Mårslet	Mårslet	1652	Mårslet
152	<i>Gregers Nielsen</i>	<i>Nævnt 1660</i>		<i>Tønning</i>		<i>Tønning</i>
123	Lisbeth Christensdat.	1654		Lillering	1724	Framlev
122	Jens NN			Lillering	ca. 1690	Framlev
121	Maren Mansdatter			Stjær	1698	Stjær
120	Knud Justsen	1642	Veng	Stjær	1711	Stjær
119	Anne Jensdatter	1643		Hemstok	1717	Dover
118	Laurids Jensen		Dover	Hemstok	ca. 1692	Dover
117	<i>Ane Cathr. Johansdat.</i>	<i>1637</i>	<i>Dover</i>	<i>Mårslet</i>	<i>1679</i>	<i>Mårslet</i>
116	Niels Sørensen Bomholt	1624	Mårslet	Mårslet	1698	Mårslet
114	<i>Frantz Rütz</i>	<i>Nævnt 1682</i>		<i>Dørup</i>		
113	<i>Catharine NN</i>	<i>1626</i>	<i>Varel, Tyskl.</i>	<i>Varel</i>	<i>1678</i>	<i>Varel</i>
112	<i>Gert Denche</i>	<i>1625</i>	<i>Varel, Tyskl.</i>	<i>Varel</i>	<i>før 1693</i>	<i>Varel</i>
76	Niels Gregersen	Nævnt 1660+1696		Tønning		Tønning
63	Bodil Jensdatter	1688		Sdr. Årslev	1768	Sdr. Årslev
62	Søren Frandsen	1674		Sdr. Årslev	1742	Sdr. Årslev
61	Anne Jensdatter		Framlev	Stjær	eft. 1729	Stjær
60	Just Knudsen		Veng	Stjær	eft. 1729	Stjær
59	Karen Lauridsdatter	1664	Dover	Bjedstrup	1738	Dover
58	Jens Nielsen	1674	Mårslet	Bjedstrup	eft. 1725	Dover
57	Anna Elisabeth Rütz	1647		Alken	1734	Dover
56	Jochum Frid. Denche	1659	Varel, Tyskl.	Alken	eft. 1726	Dover
47	Anne Andersdatter	Nævnt 1713		Sdr. Vissing		
46	Peder Rasmussen			Sdr. Vissing	1713	Sdr. Vissing
40	Christen Rasmussen	1643		Vinding	1723	Vinding
39	Maren Nielsdatter	Nævnt 1710		Sdr. Vissing		Sdr. Vissing
38	Gregers Nielsen	Nævnt 1705-14		Sdr. Vissing		Sdr. Vissing
36	Jens Andersen Paaske	Nævnt 1688-1715		Sdr. Vissing		Sdr. Vissing
35	Mette Andersdatter	Nævnt 1707		Bredvads Mølle		Træden
34	Søren Jørgensen	Nævnt 1682-95		Bredvads Mølle		Træden
31	Maren Sørensdatter	1724		Stjær	1763	Stjær
30	Jens Justsen	1711	Stjær	Stjær	1773	Stjær
29	Anne Cathr. Jensdatter	1701	Dover	Alken	1784	Dover

Ane Navn	Født	Sogn	Voksenliv	Død	Sogn
28 Ernst Ludvig Denche	1677	Dover	Alken	1763	Dover
23 Anna Pedersdatter	Nævnt 1729.	S. Viss.	Sdr. Vissing	1757	Sdr. Vissing
22 Søren Nielsen	Nævnt. 1707.	S. Viss.	Sdr. Vissing	1729	Sdr. Vissing
21 Maren Madsdatter			Sdr. Vissing	1748	Vinding
20 Anders Christensen	1692	Vinding	Vinding	1770	Vinding
19 Anne Gregersdatter	1695	Sdr. Vissing	Sdr. Vissing	1776	Sdr. Vissing
18 Anders Jensen	1692	Sdr. Vissing	Sdr. Vissing	1781	Sdr. Vissing
17 Anne Sørensdaughter	Gift 1695		Træden	1704	Træden
16 Rasmus Jensen	1669		Træden	1752	Træden
15 Bodil Jensdatter	1749	Stjær	Stjær	1785	Stjær
14 Rasmus Ernstsøn	1738	Dover	Stjær	1813	Stjær
13 Birgit Christensdaughter	1717		Stjær	1799	Adslev
12 Søren Nielsen Sparre	1680		Stjær	1758	Stjær
11 Kirsten Sørensdaughter	1731	Sdr. Vissing	Vinding	1766	Vinding
10 Niels Andersen	1724	Vinding	Vinding	1787	Vinding
9 Karen Andersdaughter	1734	Sdr. Vissing	Troelstrup	1821	Tønning
8 Søren Rasmussen	1698	Træden	Troelstrup	1772	Tønning
7 Maren Rasmusdaughter	1774	Stjær	Stjær	1797	Stjær
6 Jens Sørensen	1747	Stjær	Stjær	1826	Stjær
5 Ane Marie Nielsdaughter	1761	Vinding	Troelstrup	1816	Tønning
4 Anders Sørensen	1758	Tønning	Troelstrup	1841	Tønning
3 Bodil Marie Jensdaughter	1796	Stjær	Søballe	1854	Veng
2 Niels Andersen	1792	Them	Søballe	1871	Veng
1 Anders Nielsen	1827	Veng	Søballe	1872	Veng

Niels Andersens forfædre i Tyrsting herred

Hvis man følger landevejen fra Silkeborg mod Horsens, kommer man ca. midtvejs igennem Brædstrup, hovedbyen i Tyrsting herred. Her lå i gamle dage tinghuset med herredsfogdens kontor. Her mødte befolkningen op med deres skøder op pantebreve til tinglysning. Her indsattes lovbyrderne i arresten. Efter ryttegodsets salg i 1767 overtog herredets skifteforvalter opgaverne med registrering og behandling af dødsboer ude i hjemmene. Fra 1688 hørte naboherredet Vrads også under samme jurisdiktion med sæde i Brædstrup.

Tyrsting herred er en del af det midtjyske højland. Det er sine steder meget kuperet med rige afvekslinger i terrænet. Omkring landsbyen Træden findes høje kuplede bakker og dybe slugter. Store dele af landskabet ligger mere end 100 meter over havet. Jordboniteten er meget vekslende mellem såvel skarpsandede som lermuldede områder.

Herredet afgrænses med øst af Gudenåen og mod syd og vest til dels af Mattrup Å. Mod nordøst danner de store søer, Mossø, Knudsø og Julsø grænsen. Den nordvestlige del strækker sig op i det store skovområde syd for Silkeborg.

Niels Andersens forfædre boede fortrinsvis i sognene mod sydøst: Sdr. Vissing, Tønning og Træden. En enkelt gren kom fra Vinding sogn.

I området ved Mossø lå der i den katolske tid ikke mindre end tre klostre inden for en afstand af 5 km. Det mest kendte er vel nok Øm Kloster, som lå ved nordsiden af søen. I den vestlige ende af Mossø finder vi Vissing Kloster - et nonnekloster under benediktinerordenen. Det blev nedlagt i perioden 1424-49 og dets jordegods blev lagt under Vor Kloster, som var et munkekloster under samme orden. I slutningen af 1400-tallet kom dette kloster under cistercienserordenen.

Vor kloster, som også lå ved vestenden af Mossø (ved lokaliteten Klostermølle), havde betydelige jordtilliggende rundt omkring i Jylland.

Alene i Tyrsting herred ejede man næsten al jorden i Træden og Sdr. Vissing sogne samt en del gårde i Tønning sogn. Klosters ladegård lå ved sydsiden af Mossø, øst for Sdr. Vissing. Her opstod byen Voerladegård.

Ved reformationen i 1536 overtog kronen de enorme jordarealer, som klostrene havde samlet i tidens løb. Nogle klostre fik dog lov at bestå endnu i en række år. Men kongen havde med ét slag skaffet sig et ganske betydeligt ekstra skattegrundlag, som han senere i rigt mål forstod at benytte sig af under de gentagne krige mod den svenske arvefjende.

Man indså dog også nødvendigheden af, at fattige og syge måtte sikres hjælp, hvorfor indtægterne fra det jordegods, som tidligere havde tjent til disse menneskers underhold også fortsat skulle bidrage hermed. Udover hospitalet i Århus oprettedes der i Skanderborg len et tilsvarende hospital i Horsens, som bl.a. kom til at råde over en del bøndergårde i Tyrsting herred. I Vinding sogn findes en slægtsgren, hvor anerne gennem tre generationer var hospitalsbønder under Horsens hospital.

De ældste kilder

I 1500'årene og 1600-tallets første halvdel er det småt med de skrevne kilder. Lensregnskaberne og de dertil knyttede jordebøger kan være til nogen hjælp. Fra centraladministrationen = kancelliet udgik der jævnlige breve til lensmændene. Her kan der være sager, hvor enkeltpersoner omtales. Fra begyndelsen af 1600-tallet er der hist og her bevaret tingbøger fra herredstingene. Disse kan ofte være guld værd for slægtsforskeren, idet de fleste sager behandler lokalbefolkningens tvister, og desuden kan der også findes enkelte skiftesager samt undertiden oplysninger om kriminelle handlinger plus meget andet.

På rigsarkivet findes en lang række forskellige skattemandtal. Disse nævner oftest kun fæsterens eller husherrens navn.

I 1660 ved enevældens indførelse gik man bort fra lensordningen, og i stedet oprettedes amterne. I kancelliets brevveksling med amtmændene findes talrige oplysninger om privatpersoner - som havde deres bosted netop i dette distrikt.

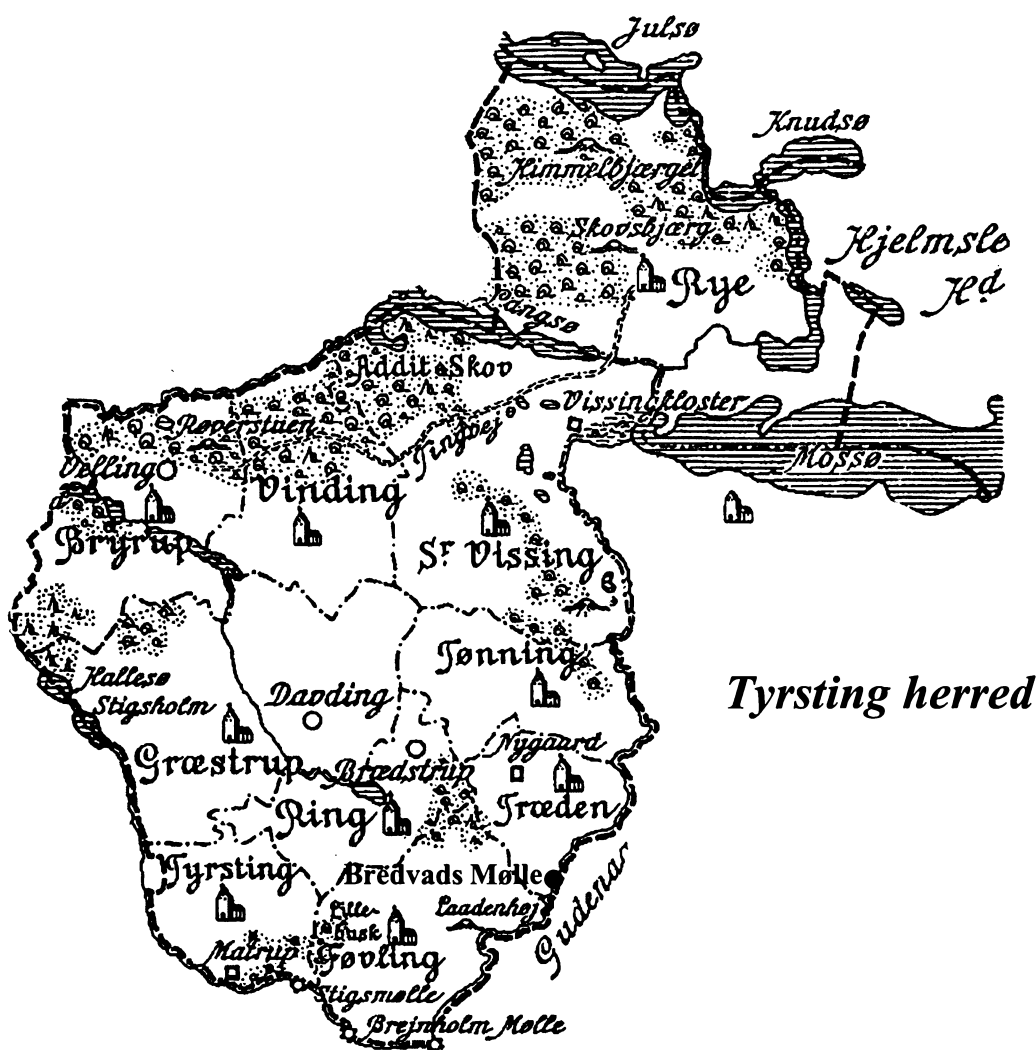
Fæsteprotokollerne og skiftesagerne tegner et nuanceret billede af forfædrene, som jo for de flestes vedkommende var fæstere under rytterdistriktet.

I krigsportionsjordebøgerne fra 1682 og 1718 samt jordebogsekstrakterne fra 1766 (i forbindelse med rytterdistriktets salg i 1767) nævnes mange af Niels Andersens og Bodil Marie Jensdatters aner.

Fra samme periode stammer matriklerne. Den første fra 1662 og den store fra 1688 giver klare oplysninger om gårdenes hartkorn, og nævner ejerne.

Desuden giver de militære ruller ganske gode data om mange personer.

Men vi skal et godt stykke op i 1600'årene, inden en af de vigtigste kilder dukker op, ja, undertiden skal vi ind i 1700-tallet før de findes. Da kan man også finde frem til ejendomshandlerne i skøde- og panteprotokollerne.

Fra Th. Gravlund:
Herredsbogen

Niels Andersens ældste aner

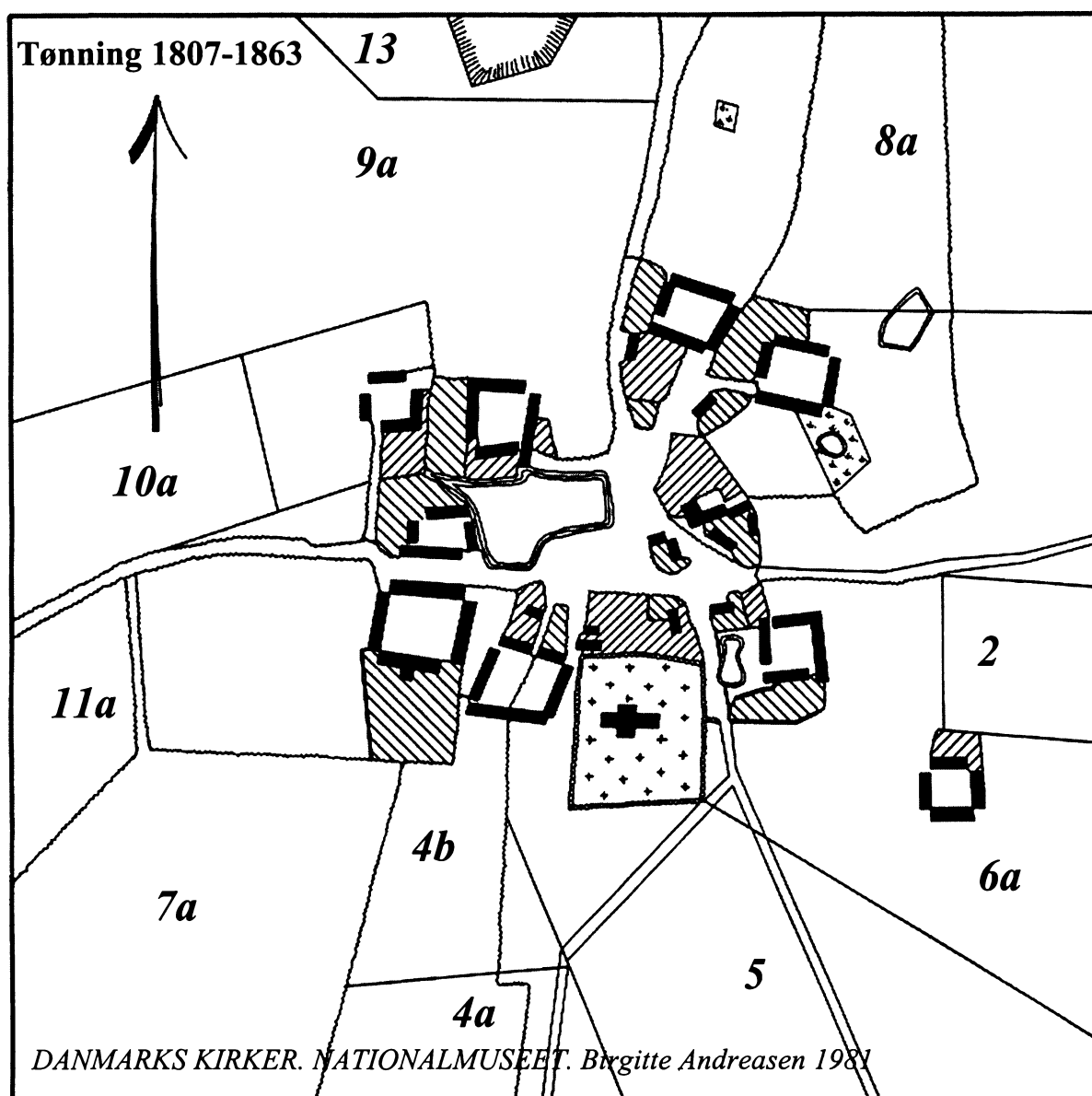
I det følgende vil vi nu gå så langt tilbage i tiden som muligt i forsøget på at finde de ældste kendte spor af Niels Andersens aner.

SLÆGTSGREKEN FRA TØNNING

9. GENERATION Niels Jensen ane 304 Nævnt 1623 i Tønning

8. GENERATION Gregers Nielsen ane 152 Nævnt 1660 i Tønning

7. GENERATION Niels Gregersen ane 76 Nævnt 1660+1696 i Tønn.

Vi skal tilbage til 1623/24.

I Skanderborg/Åkær lens regnskaber

nævnes, at **Niels Jensen (ane 304)** i Tønning har opladt sin halve gård til **sønnen Gregers Nielsen (ane 152)**. Afgiften, også kaldet stedsmål [art.-16, side 135] andrager 15 daler og en okse.

Tyrsting Herreds tingbog 1659/60

16. marts 1659 fæstede **Niels Gregersen (ane 76)** den halve ødegård i Tønning, som hans fader **Gregers Nielsen** fradøde. 6 dlr.

Samme Niels Gregersen omtales flere gange i Tyrsting herreds tingbog.

2. okt. og 13. nov. 1660 bliver Niels Gregersen i Tønning sammen med to andre mænd stævnet for overfald på en mand fra Tåning sogn. De idømmes en bøde, som de endnu ikke har betalt den 31. juli 1661, hvorfor de dømmes til at betale inden 15 dage.

Den 11. juni 1661 bliver Niels Gregersen sammen med 5 andre fra egnen stævnet af Hans Jørgensen i Overby, tingskriver i Vor herred for gæld til hans salig søster Kirsten Jørgensdatter Lund i Tønning. De dømmes til at betale inden 15 dage, men den 19. jan. 1664 har de endnu ikke betalt.

Niels Gregersen (ane 76) sidder ved gården frem til 1696. *Rytterdistriktets fæsteprotokol fol. 113.*: **Niels Steffensen**, Tønning - af Gantrup (*Voerladegaard sogn*) - den gaard **Niels Gregersen** sidst paaboede og grundet alderdom og svaghed til ham overlader imod han ægter **Datteren Maren Nielsdatter**. 2 td. 1 skp. 1 Sletdaler. 4 Juni 1696. **Matr. nr. 3 i 1688.**

Niels Steffensens og Maren Nielsdatters søn **Jens Nielsen** overtager fæstet af gården i Tønning i 1720. Gårdens hartkorn efter matriklen 1688 er nu 2 tdr. 6 skp. 1 alb. Bygningen på 31 fag er "temmelig ved magt".

Rytterdistriktets fæsteprotokol: **Jens Nielsen**, Tønning fæster hans faders **Niels Steffensens** gaard, som han grundet alderdom og svaghed har overladt ham, og er han forbunden at omgaas sin gamle fader skiklig og vel uden nogen slagsmaal.

I 1729 fæster Jens Nielsens bror **Steffen Nielsen** gården. Der er nu 41 fag hus og besætningen består af 3 heste, 3 køer, 2 ungkreaturer og 4 får.

Gården forbliver i slægten, da **Peder Sørensen** fra Tønning ægter søsteren **Johanne Nielsdatter** og overtager fæstet i 1733.

SAMLET OVERSIGT OVER 6. GENERATION

Søren Jørgensen 34~Mette Andersdatter 35. Træden sogn

Jens Andersen Paaske 36~NN 37. Sdr. Vissing sogn

Gregers Nielsen 38~Maren Nielsdatter 39. Sdr. Vissing sogn

Christen Rasmussen 40 ~NN 41. Vinding sogn

Peder Rasmussen 46 ~ Anne Andersdatter 47. Sdr. Vissing sogn

GREGERSEN-SLÆGTEN I SØNDER VISSING

Foruden sønnen **Niels Gregersen (ane 76)** har Gregers Nielsen (ane 152) muligvis også en anden søn, **Søren Gregersen**, som vi senere træffer i forbindelse med en sag i Tyrsting herreds tingbog fra 22. sep. 1663, hvor Laurids Ibsen i Føvling stævner Knud Terkelsen i Åstrup for at have slået **Søren Gregersens** hyrdedreng Mads Pedersen sst. og for at have lemlæstet **Søren Gregersens** svin.

Desuden havde Gregers Nielsen antagelig en datter. Hun hed **Johanne Gregersdatter** og var gift første gang med Poul Lauridsen i Ring. Han dør i 1661.

Kort efter giftede Johanne Gregersdatter sig med fæsteren af en gård i Sdr. Vissing, matr. nr. 9-2, Jens Paaske. Ved sin død skyldte Poul Lauridsen penge til Niels Jørgensen i Ring for perioden 1655-59.

Dette fremgår af Tyrsting herreds tingbogsuddrag (*Erik Brejl*) 20. august 1661:

Hr. Niels Jørgensen i Ring sagsøger salig Poul Lauridsen i Rings arvinger for gæld. Arvingerne er: Birgitte Nielsdatter i Skophus, Anne Nielsdatter i Thorlund, **salig Poul Lauridsens enke Johanne Gregersdatter i Vissing**, Birgitte Lauridsdatter i Mollerup, Laurids Lauridsen i Skjellerup og Anne Lauridsdatter i Borup. Sagen opsættes i 6 uger til 1. okt.

Den 1. oktober 1661 afsiges der dom, som lyder på, at man kan gøre udlæg hos Poul Lauridsens arvinger. Sagen slutter 18. mar. 1662.

I 4. rytterregiments kop-, kvæg- og rentepengeregnskab for 1678 anføres Jens Paaske og Johanne Gregersdatter samt hendes søn af første ægteskab, Poul Pedersen, som er vanfør og en stakkel.

Den ovenfor omtalte **Søren Gregersen** er måske far til **Gregers Sørensen, degn**. Han nævnes i tingbogen 17. sep. 1688:

På **Gregers Sørensens degns** vegne **hans søn Jens Gregersen i Vissing** stævnedes Peder Nielsen degn i Vissing angående hvis løfte, han har gjort for Gregers Degn og hans datter, da de med hverandre gjorde kontrakt.

Ugedagen efter oplæser sognepræsten i Sdr. Vissing et brev, hvoraf fremgår, at Gregers Sørensen, degn havde afgivet sit kald til Peder Nielsen, som skulle ægte hans datter, **Anne Gregersdatter** og forsyne Gregers degn med livs ophold og give ham 3 daler hver ofringsdag på de tre store højtider og 4 daler til hans søns lære, som lærer skrædderhåndværk. Man enedes om det forhen aftalte, hvilket bevidnedes af Gregers degns søn Erik Gregersen.

Vi hører ikke mere til Erik Gregersen, men hans broder, Jens Gregersen omtales i *Skanderborg Rytterdistrikts Fæsteprotokol* 6. maj 1686:

Jens Gregersen, Sønder Vissing i Vissing Sogn, en halv Ryttergaard (*matr. nr. 3-2*) Bertel Olesen er fradød, tager hans Enke Sidsel Christensdatter til ægte. Garanter: Anders Rasmussen og Anders Larsen i bemeldte Vissing. Jens Gregersen er på dette tidspunkt kun 20 år gl.

Ved skiftet efter Bertel Olufsen (*Erik Brejl nr. 118*) er der 4 børn. Den yngste, Oluf Bertelsen overtager senere sin stedfaders halve gård. Matr. nr. 3-2 i 1702.

Ifølge *Ruth Dam i Sdr. Vissing* var Jens Gregersen og Sidsel Christensdatters gård den nuværende Sofielund. Matr. nr. 10 i 1844.

Efter Sidsel Christensdatters død gifter Jens Gregersen sig med Maren Mikkelsdatter.

De følgende angivelser af gårdenes matrikelnumre i Sdr. Vissing er behæftede med usikkerhed og skal derfor tages med et vist forbehold

I *Skanderborg rytterdistrikts sessionsprotokol 1691* findes en sag om husdyrhjælp til rytterbønder. "I Særdehlighed er **Jens Gregersen** i Søndervissing hans bæster (*heste*) hannem saa slet af Schab frafalden, at han nu kun har it som er døchtig til nogen Arbeid maa hand med et ploubest Undsettis vorder hand mueligt betroed for et andet Ellers er hannem fast umueligt, sin **halfue gaard** at besidde.

Paa Self samme maade er beskaffed med **Gregers Nielsen (ane 38)** , sammested".

Af samme sessionsprotokol for 1695, pg. 165 fremgår det, at problemerne fortsætter:

"**Jens Gregersen i Sønder Vissing** befindes at være forarmet, beklager sig at ulfune (*ulvene*) hafuer bidt 1 bæst for hannem kunde koste 16 sldr. og derforuden hafuer maatet kiøbe 3de bæster siden paaske som ellers var for u-løchet, ansøger om Hielp til it plougbæst, som hand Høyelig behøfuer".

Afgørelse:

"Som Hans Mayst eigen Cassa, for bønderne til plougbester og andet hafuer, (*ej*) uden i u-lychelig Ildebrands fald, saa Huis denne iche self kand forskaffe sig bester sin aufling med at drifue, maae een anden til gaarden Sitis som uden Hielp af Cassen kand svarre".

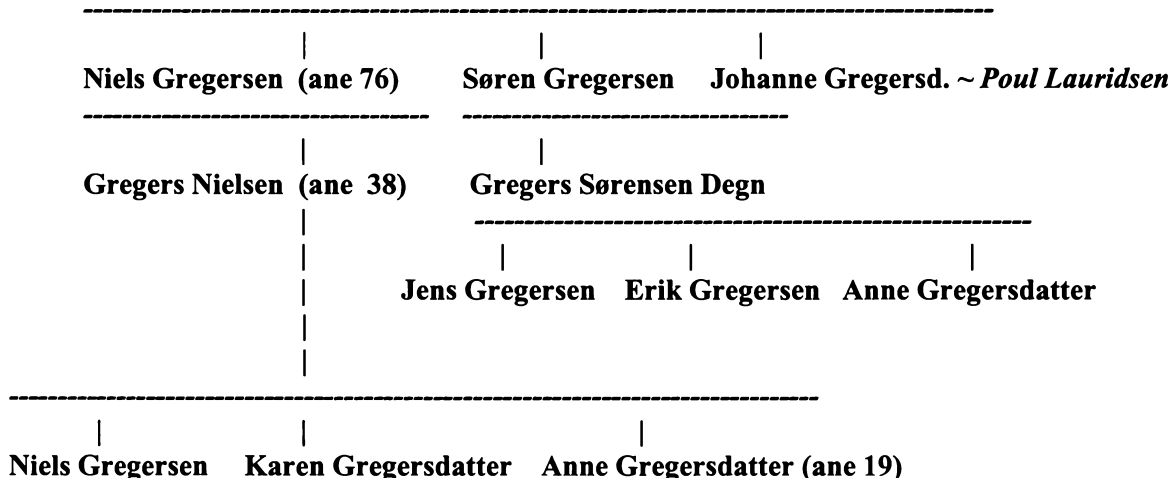
Jens Gregersen klarer skæerne nogle år endnu, men i Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol fra 10. juli 1702 angives, at Oluf Bertelsen, Sønder Vissing overtager sin stedfader Jens Gregersens halve gård. Hartkorn 2 td 1½ skp. I indfæstning betales 2 rdr. Jens Gregersen var født ca. 1666. Han døde som 76-årig i 1742.

Oluf Bertelsen var gift med Maren Lauridsdatter. Da Oluf dør i 1749 bliver enken gift med Peder Andersen, som overtager fæstet. Samme Peder Andersen er søn af ane 18 og 19, og vil blive omtalt under **6. GENERATION SØNDERVISSING 2.**

OVERSIGTSTAVLE

Niels Jensen (ane 304)

Gregers Nielsen (ane 152)

Det ligger klart, at degnen i Tønning havde en søn ved navn Jens Gregersen, som boede i Sdr. Vissing. Jeg har ikke fundet andre personer i Sdr. Vissing med fornavnet Gregers, som evt. kunne være far til Jens Gregersen. Det kan udelukkes, at ane nr. 38, Gregers Nielsen havde en søn af dette navn, idet Jens Gregersen var jævnaldrende med Gregers Nielsen. Dette fremgår af nedenstående rulle fra 1700.

Skanderborg og Aakjær amters Landmønstrings Rulle 1700. Sdr. Vissing sogn.

	alder	våben			
		Flint	fyrbøsse	kaarde	pike
Gregers Nielsen (ane 38)	40	0	0	1	1
Jens Gregersen	34	0	0	1	1

Flint=flintbøsse: Affyredes v. hj. af en i låsen anbragt flintesten, der sammen med fyrstålet frembragte gnisterne.

Fyrbøsse: En bøsse med fyrlås.

Pike = pirk: Et spyd med en 4-6 meter lang stage - et fodfolksvåben.

6. GENERATION SØNDER VISSING 1

Gregers Nielsen ane 38~Maren Nielsdatter ane 39

Niels Gregersen har en søn, **Gregers Nielsen (ane 38)**, som i 1710 var gift med **Maren Nielsdatter (ane 39)**.

Gregers Nielsen var født ca. 1660 og døde i 1714, ca. 54 år gl.

Han kom fra Tønning og blev antagelig fæstebonde i nabosognet Sdr. Vissing i 1683, da bonden Anders Laursen døde og efterlod sig enken Anne Rasmusdatter og 5 børn i alderen fra 30 til 14 år. Ved skiftet var Gregers Nielsen lavværg for enken. Hun må på det tidspunkt have været mindst 50 år gl. To af døtrene havde begge navnet Maren. Man kan forestille sig, at Anne Rasmusdatter havde været gift 2 gange, og at den første ægtemand hed Niels, hvorfor den ældste Maren da havde fået efternavnet Nielsdatter.

Gregers Nielsen, der på det tidspunkt var ca. 23 år, ville da kunne overtage fæstet ved at gifte sig med datteren Maren Nielsdatter mod at give moderen ophold på gården.

Ry birks tingbog den 1. sep. 1710.

Regimentskriver Gyberg på rytterbonde **Jens Andersens** vegne i Sønder Vissing stævnedes **Niels Pedersen, degn i Sønder Vissing**, angående hvis ærerørige skældsord, han imod Jens Andersen skal have udsagt, og efterskrevne, der iblandt **Gregers Nielsens hustru Maren Nielsdatter**, alle af Sønder Vissing, vidnede, at for 14 dage siden, da Niels Pedersen Degn på præsten hr. Fog Ørstedes vegne med provsten hr. Holger Bredals søn Jens Jørgensen var forsamlede for at tage tiende af bymændene, da sagde degnen til Jens Andersen, i er en tyv og skal blive en tyv, men nu for retten svarede degnen, at det var sket i hastighed og ubesindighed, og bad at sagen måtte ham efterlades.

I min søgning efter børn af **Gregers Nielsen og Maren Nielsdatter** fandt jeg to døtre, **Karen og Anne**, men jeg ledte forgæves efter en søn, som jo ifølge traditionen skulle have navnet Niels.

I Ry birks tingbog under mandag den 22. juni 1705 (221a) stødte jeg imidlertid på en tildragelse, som gav hele forklaringen. Der havde virkelig eksisteret en søn ved navn Niels Gregersen.

Den 2. juni 1705, som var 3. pinsedag, var der brudevielse og messe i Sdr. Vissing kirke. Uden for havde der samlet sig nogle dragoner, som nok efter gudstjenesten skulle have øvet sig i våbenbrug på pladsen foran kirken - hvilket var såre almindeligt på den tid.

Desuden var der andre af landsbyens beboere til stede.

En dragon i Sdr. Vissing ved navn Niels Rasmussen gav sig pludselig til at skyde vildt omkring sig med sin flintbøsse.

Om det skete i kådhed eller fuldskab, beretter historien ikke, men pludselig skete ulykken: **Gregers Nielsens søn, Niels Gregersen** blev ramt. Han havde siddet på kirkegården på et "ligtræ" (et gravminde af træ). Nu faldt han til jorden alvorligt såret af dragonens kugle. Man bar ham hjem, men hans liv stod ikke til at redde. To dage efter udåndede han.

Den ulykkelige dragon kunne nu vente en meget alvorlig straf for sin forseelse, formentlig henrettelse. Derfor begav han sig straks på vild flugt. Trods en hurtig iværksat eftersøgning lykkedes det ikke øvrigheden at finde ham.

I B5C-229 *Mønstringsrulle 1704* er under Sdr. Vissing opført en dragon nr. 109, Niels Rasmussen. Lægdsmanden hedder Jens Rasmussen. Sagen blev behandlet på Ry birketing den 22. juni 1705.

Skanderborg rytterdistr. sessions protokol.

Sag om mord. 1705.

For Hans Velbaarenhed Maae jeg ydmygst anddrage Huorledes Nest afuigte 3die Pindstedag d. 2. Junj en Dragoun af Sønder Vissing, under Velb. Hr. Obrist Leutenant Eiersteds Compagnie hafuer med en hos sig hafuende Flindt paa Kierchegaarden samme Steds, brugt og forøvet ad-shelligt, paa dend tiid da Gudstienniste og brudevielse i Kierhen holdtis, u-sømmelig Forretninger med shyden oc Andet deslige Huorefter hand da endlig haver shødt, **Gregers Nielsen Rytterbunde ibnd. hans søn Niels Gregersen**, saa hand anden dagen derefter af samme shade er død.

Dets omstendighed Velb. Hr. Amptmand af hosføyede Siun yderligere Vilde Behage at Fornemme, Strax efter (?) Gierning sheed Var, er anrørte Dragoun undtviget og ei siden voren at finde, Derom ieg her med ville Indhente Velbaarne Hr. Amptmands gunstige Resolution huorledis med samme Forholds ske om mand den Bortdøde maa lade Begrave, samt og om Cassen maae Betahlis hvis omkostninger som paastanden Sag ved Præh(?) at udføre Kunde Væhr Behøvende, Helst (*da*) Rytterbunden hvis Søn Skaden er tilføyet ei findes af dend Efne samme at Hand til Veje bringes, Forblifuer Høiædle og Velb. Hr Amptmands tienstydmige Tiener.

C.K. Gyberg.

Schanderborg Ladegaard 4. Juny 1705.

Skanderborg rytterdistrikts sessions protokol. 1705 (221 v ff)

Resolution. (*Afgørelse*).

Hr. Regimentshrifuer Lader efter det Producerede Siun it loulig Tingsvidne forhværve, Saavelsom om denne sags sammenheng da Dragounen denne u-løche forøvede, huor efter Bemelte Dragoun til endlig Dom forfølgis, Imidlertiid Sparer Hr. Regimentshrifuer ingen fliid at lade Gierningsmanden eftersøge og om hand andtreffes strax Arrestere indtil Sagens uddrag, saa og lader hans Mittel (*ejendele*) om noget Findes Arrestere og Segvestere. Sognepræsten er ellers tilskreven at hand den døde med Jords paakastelse Betiener, efterdi indtet Vids som der udi Kand findes. Schanderborg Slot 4. Junj Ao.1705.

Jürgen Grabow. (*amtmand*).

Ry birks tingbog 22/6 1705. (221a-223a).

Regimentskriver Gyberg stævned Niels Rasmussen, dragon i sønder Vissing for dom, formedelst han 3. pinsedag på Sønder Vissing kirkegård, under brudevielse og messe i kirken, uden nogen årsag skal have skudt nogle gange, og derved såret Niels Gregersen i Vissing, som deraf ved døden er afgået, og derefter fremlagde den dødes far Gregers Nielsen sin klage, og efterskrevne vidnede. Sagen blev opsat 4 uger.

Ugedagen efter 29/6 1705. Regimentskriver Gyberg lod lyse efter Niels Rasmussen, dragon i Vissing, som har skudt **Gregers Nielsens søn, Niels Gregersen**.

Det lykkedes ikke at fange Niels Rasmussen, hvilket fremgår efterfølgende af teksten i tingbogen: 6/7 1705. Regimentskriver Gyberg lyste efter den bortvegne dragon Niels Rasmussen af Vissing. 20/7 1705. (231a). Gyberg efter opsættelse lod oplæse af tingbogen vidner, angående Niels Rasmussen, dragon af Sønder Vissing, som på Vissing kirkegård har ihjelskudt Niels Gregersen i Vissing, og satte i rette, om han ikke derfor bør at miste sit liv. Sagen opsat 14 dage.

Ry birks tingbog 3/8 1705 (235b-236b). Dom.

Regimentskriver Gyberg efter opsættelse begærede dom over dragon Niels Rasmussen af Sønder Vissing for drab på Niels Gregersen sst., hvorefter blev af fogden og 8 meddomsmænd dømt, at **Niels Rasmussen bør at bøde liv for liv** efter lovens 6. bogs 6. kapitels 1. artikel, så at hans hoved skilles fra kroppen med et sværd, hvorfor skarpretteren tilkommer 10 rigsdaler efter KM forordning, og hans hovedlod at være til KM hjemfaldet.

Skanderborg rytterdistr. sess. protok. 1705 (247 r-247v)

Sag om mord fortsat.

Udi Hos **Producerede tingsvidne og Dom** Lit. W, Af Hielmslef Herrit, Skanderup og Rye Birke-ting d. 3. hujus (*dennes*) aug. udsted som ieg efter Velb. Hr. Amptmand Grabow foregaaende Resolution af 4 Junj nest forhen hafude Erhværvit er dend Bortrømbte Niels Rasmussen, Dragoun af Sønder Wissing hvilchen senniste 3 die Pindstedag forsetlig Viis hafuer skadet Rytterbunden Gregers Nielsens søn Niels Gregersen som sad paa it ligtræ udj Wissing Kierkegaard, at hand anden dage der efter ved døden afgich, Dømt at miste sit Hofued, og hans hovedlod at være Hans Mayst. hiemfalden.

Op som Lovens 1.te Bogs 24 Capit. 31 Art. melder slige Sager till Ober Rettens Confirmation shal indstefnis og Manddræberens Hovedlod, hvilchen som før er melt Hans Mayst. er hiemfalden ichun efter tingsvidners udvisning Pagn. 8 shal være **it gammel Shrin** Saa vil ieg mig hermed ydmygst Besørge, om Bekostningen til Sagens indstefnelste og dens Agering samt huad Allerreede ved underretten i saa maader er Anvendt af Cassens Midler maae tagis.

Her Med Vil det forhold efter Loven og naar Landstings dommen er Blevet Forhværvet samme Produceris med Reigning paa de Foraarsagede Bekostninger hvilchede efter billighed shal blive godtgiort.

Sag om Sags- og delikventomkostninger.

..... 2. Post. I en Sag Contra Dragoun Niels Rasmussen af Sønder Vissing Andgaaende begangen Drab paa en Rytterbondes søn ibnd.

14 Rd. 4 Mk. 8 Sk.

Gyberg (*Regimentskriver*).

Mere får vi ikke at vide om dragon Niels Rasmussens skæbne. Hans personlige ejendele indskrænkede sig tilsyneladende til et gammelt skrin, som jo nok er blevet taget i forvaring af rytterdistriktet.

Om den dræbtes fader, Gregers Nielsen får vi lidt at vide i Skanderborg og Aakjær amters ruller 1700-10.

B5c-229

1706 kasserede dragonheste

Nr.	Navn	hesten	??	alder	noter
Sdr. Vissing					
109	Gregers Nielsen	en graa hoppe	5	13½	alt for svag

Skifte, hvor Gregers Nielsen (ane 38) optræder. (*Erik Brejl. Skifte nr. 888. 30. nov. 1713 fol. 82*). **Peder Rasmussen (ane 46) i Sdr. Vissing. Enke: Anne Andersdatter (ane 47)**. Lavværg for enken: Niels Nielsen i Yding.

Børn af 2. ægteskab: **Anne (ane 23)** 15, Anders 11, Mikkel 7. Formynder: Rasmus Andersen sst. og Søren Rasmussen.

Børn af 1. ægteskab: Rasmus 30, Niels 27, Jens 25, Peder 20. **Formynder: Gregers Nielsen sst.**

Som nævnt havde Gregers Nielsen to døtre **Karen og Anne**. De bliver begge gift med gårdfæstere i Sdr. Vissing.

Omkring 1714 døde Gregers Nielsen, og af *Skanderborg Rytterdistrikts fæsteprotokol fol. 264* fremgår det, at **Peder Jensen**, Sønder Vissing fæster afgangne **Gregers Niensens** halvgård, som enken har overladt ham, siden han ægter hendes datter **Karen Gregersdatter**. Matr. nr. 7. Hartkorn 2 td. 5 skp. 3 fjerdkar 1½ album reduceret til 2 td. 1½ skp. Indfæstningen er 4 rdr. Består af 29 fag nogenlunde hus, og besætningen er 3 bæster, 2 køer, 1 ungnød og 7 får etc. **17. dec. 1714**. Peder Jensen døde allerede i 1718, hvorefter Karen giftede sig med den nye fæster, Anders Andersen. Gårdens bygninger var på 38 fag. Der var 3 heste, 2 køer, 2 ungnød og 4 får. **28. sep. 1718**. (*Skanderborg Rytterdistrikts fæsteprotokol fol 48*).

Anders Andersen døde i 1729. Ved skiftet efter ham den 4. marts er svogeren **Anders Jensen (ane 18)**, gift med **Anne Gregerdatter (ane 19)** formynder for de 3 børn. (*Skanderborg Rytterdistrikts skifteprotokol 1729, fol. 8, Brejl nr. 1397*). Det fremgår, at **Kield Jacobsen**, Sønder Vissing - dragon - fæster afgangne Anders Andersens fradøde halve gård og ægter enken Karen Gregersdatter. Hartkornet er 2-5-3-1½, hvoraf han til indfæstning betaler 5 rdr. Bygningen er 38 fag hus, og besætningen er 3 bæster, 2 køer, 3 ungnød og 4 får.

6. GENERATION SØNDERVISSING 2 SAMT ANE 18 OG 19 AF 5. GENERATION Jens Andersen Paaske ane 36~NN ane 37

Vi vil nu bevæge os videre ad Sønder Vissings landsbygade og aflægge besøg på en dobbeltgård som fik matrikelnummer 9 i 1688.

Den halvgård, der nu skal omtales, kalder vi for oversigtens skyld **matr. nr. 9-2**.

Vi skal senere vende tilbage til den anden halvgård, som vil blive omtalt under betegnelsen **matr. nr. 9-1**.

I Skanderborg rytterdistrikts krigsportionsjordebog 1682 finder vi i halvgård nr. 9-2 Jens Jensen Påske. *I matriklen 1688 hedder fæsteren Jens Andersen Paaske ifølge Ruth Dam*. Matriklen nævner kun en af fæsterne i gården med matr. nr. 9. Ruth Dam mener, at Jens Andersen ikke hed Påske, men havde overtaget tilnavnet efter sin forgænger i gården.

5. GENERATION SØNDER VISSING Anders Jensen ane 18 ~Anne Gregersdatter ane 19

Jens Andersen (Påske) (ane 36) sad ved gården frem til 1715. Ifølge *Skanderborg Rytterdistrikts fæsteprotokol 1715, fol 272* afstår han sin halvgård til sønnen.

Anders Jensen (ane 18), Sønder Vissing fæster hans fader **Jens Andersens (halve)** gård, (*matr. nr. 9-2*) som han har afstaaet til ham. Hartkorn 2 td. 1½ alb. reduceret til 2 td. 1/17 skp.? Han skal forsyne sin fader med livs ophold og derfor indfæstning kun 4 mark. Gården består af 24 fag noget temmelig og noget slet ved magt. Besætningen er 3 bæster, 2 køer 1 ungfår etc. **19. juni 1715**.

Anders Jensen var født ca. 1692. Da han fæstede gård i 1715, var han 23 år, og samme år giftede han sig med 20-årige **Anne Gregersdatter (ane 19)** - en søster til Karen Gregersdatter, Peder Jensens kone. Anne Gregersdatter var født i 1695. Efter et - for den tids forhold - usædvanlig langt ægteskab døde hun i 1776 og blev begravet den 1. dec. som 81-årig. Præsten skrev i kirkebogen: "Hun levede i eneste ægteskab med sin mand i 61 år". **Anne var datter af Gregers Nielsen, som sad på gården 7-1**, som var deres fædrene gård.

Anders Jensen døde som 89-årig i 1781 og blev begravet 2. påskedag. Da havde han og Anne i mange år været på aftægt hos datteren i gården, Anne Marie Andersdatter.

Kendte børn af Anders Jensen og Anne Gregersdatter:

Peder Andersen, 1719 - 1777. 58 år. Gårdmand.

Maren Andersdatter. Gift med Niels Madsen i Sdr. Vissing.

Anne Marie Andersdatter. 1721-1811. Gift 1760 med Laurs Jensen. 1731-1815. (iflg. kirkebogen).

Karen Andersdatter (ane 9). 1734-1821. Gift med Søren Rasmussen (Ladefoged) (ane 8). 1698-1772.

Vi vil nu følge de tre søskende til ane nr. 9 lidt på vej.

Peder Andersen

I afsnittet om Jens Gregersen på side 19 blev nogle af de første kendte fæstere af halvgård i Sdr. Vissing, **matr. nr. 3-2** omtalt.

Ved Oluf Bertelsens død i 1748 kom Peder Andersen ind i gården ved at gifte sig med enken, Maren Lauridsdatter. Hartkornet var 2 tdr. 5 skp. 3 fjk. 1 alb. + skov 1½ alb. Bygningen var på 39 fag, og der fandtes en besætning på 5 heste, 3 køer, 3 ungdreuer og 12 får. Maren døde i 1757 og efterlod sig fra sit første ægteskab 5 børn i alderen fra 9 år og opefter.

4 år senere giftede Peder Andersen sig igen. Pigen hed Maren Jensdatter og var Niels Pedersens steddatter i Voerladegård. De blev viet den 12. juni 1761.

Ved Peder Andersens død i 1777 overtog Søren Madsen fra Skade gården og giftede sig med Maren.

Maren Andersdatter

var gift med Niels Madsen, som fæstede halvgård, matr. nr. 6-1 i Sdr. Vissing i 1737 - senere kaldet Møllegården. Dens hartkorn var 2-5-3-1½ + skov 1½ alb. 33 fag hus. 3 heste, 1 stud, 3 køer, 2 ungdreuer og 4 får.

Efter 17 år ved gården døde Niels Madsen i 1754. Ved skiftet nævnes 4 børn: Anders 15, Mads 6, Anne Marie 2 og Sidsel 8 dage. Marens far var lavværge for hende og broder Peder var formynder for børnene. Den nye fæster hed Søren Pedersen Kjær. Hvorvidt han blev gift med Maren vides ikke.

Anne Marie Andersdatter

Hun var næsten 40 år gl. da hun blev gift. Af *rytterdistriktets fæsteprotokol den 21. mar. 1760* fremgår følgende:

Laurs Jensen, Sønder Vissing fæster Anders Jensens, for hannem afstandne halve gaard, med vilkaar at ægte hans Datter, og efterkomme deres derom sluttede for Eening. Hartkorn 2-5-3-1/17? alb. Skov 1½ alb. Indfæstning 4 rdr. Bygningen er 47 fag. 4 heste, 4 køer, 4 ungnød og 12 faar etc.

Brylluppet står den 29. marts 1760. Laurs Jensen var også født i Sdr. Vissing. 1762 får parret en datter, Anne Kirstine, som dør samme år. Ligeledes i 1764 en datter Kirsten, som dør 7 uger gl. Anne Marie døde i 1811. 90 år. gl. Laurits Jensen døde i 1815, 84 år.

6. GENERATION SØNDERVISSING 3

Peder Rasmussen ane 46~Anne Andersdatter ane 47

Den næste familie vi skal besøge i Sdr. Vissing er også fæstere under Skanderborg Rytterdistrikt. Helt præcist hvor gården lå, vides ikke med bestemthed. Den havde formentlig matrikel nummer 8-1. Her boede Peder Rasmussen og Anne Andersdatter. Deres forældre kendes ikke. I jordebogen 1667 for Sdr. Vissing hedder fæsteren af gård nr. 8 ganske vist Rasmus Nielsen. Han kunne teoretisk være far til Peder Rasmussen, men det kan kun blive et gæt.

I *Skanderborg Rytterdistrikts sessionsprotokol* for 1691 findes en sag om rettigheder i fast ejendom.

Nr. 4:

I Synder Vissing bye beboedes een Ryttergaard, staar i Matriculen for 5 tdr. 1 skp. 2 alb. af 2de mnd Nafnlig **Peder Rasmussen** og Niels Jørgensen. **Peder Rasmussen** er en fliegtig mand, men Niels Jørgensen foremedelst sin vanførsel og u-duegtighed dog hand har faaet stoer Hielp af hans Kongl. Majis Regiments Casse og endnu er skyldig til Magazinet 3 skp. Biug og 3 skp. Auur (*havre*) har ladet sin part forfalde, saa det er som gandske Ilde, og Resteres til Rytteren hans forphlegning siden 1. febr.

Hans tilstand er Efterseet (*der*) findes kun 4 Hælmes Bæster og Ellers intet af Nogen Værdi, nu har ieg taldt med **Peder Rasmussen som sammenlagt Lader sig begnemme Niels Jørgensens Halfue øde Gaard til sin Egen** at antage med de Conditioner at hand maae verre Restandcen der af quit, undsettis med Nogen hielp af biugningstømmer, samt denne foraars Sædekorn og Niude frihed derpaa for afgiften at Rytteren af Cassen maanne forphlegis til 10. Octobr. 91. Det shal dog falde hannem besverlig nock, som Auflingen saa vel som Biugningen er forsømet, huad de højbydende herrer her om siunes ydmygst formening.

Samme protokol 1691 (77 b):

Nr. 4.

Regimentskriveren maae strax lade Regtig Registrere og vordere huis middel denne Niels Jørgensen kand have og deraf saa vit det kand streckke, Rytteren betalle, og de Restandcer til Magazinet kand verre, og huis det ej dertil streckker kand da Regimentskriveren Resten af hans Kongl. Majts Casse at betalle som Rytteren ei kand miste sit, og **kand saa Peder Rasmussen dend heele Gaard forundes** dog som hans Kongl Majts ei er tiendt med een Gaard som ei er i dend stand, saa faar Regimentskriveren at hielpe hannem med korn til Voersæde, samt af Cassen og Magazinet forphlege Rytteren til Kornet kommer i Huuse. Men Regimentskriveren maae for alting tilsee at Peder Rasmussen stiller Dychtig Caution for Gaarden at bringe i stand, og udgifterne at svarre.

7 år senere udsteder regimentet endelig fæstebrev til Peder Rasmussen på den anden halvgård, som Niels Jørgensen havde forsømt.

12. Decb. 1698.

Peder Rasmussen, Sønder Vissing en halv Ryttergaard 2 td. 1½ skp., hvilken han for nogle aars tid siden som øde har antaget, hvorfor den ham uden fæste er forundt.

I 1712 afgiver Peder Rasmussen fæstet til sin søn af første ægteskab Jens Pedersen.

Skanderborg Rytterdistrikts fæsteprotokol fol. 229:

Jens Pedersen, Sønder Vissing fæster hans gamle **fader Peder Rasmussens halve gaard**, (*matr. nr. 8-1*) siden han ej formaar al gaardens drift at forestaa. Dog med vilkaar at naar faderen dør skal han søge om fæste paa denne halvdel ogsaa, saa **gaarden** (*matr. nr. 8*) **igen kan blive samlet**. 2-5-3-1 1/2 alb. reduceret til 2 td. 1½ skp. Hkorn. Indfæstning 3 Rdr. Bygningen er 21 fag slet hus og besætningen er 2 Bæster, 1 Stud, 2 Køer, 4 Faar etc. **30. nov. 1712.**

I 1713 dør Peder Rasmussen. (*Erik Brejl skifte nr. 888*).

Det fremgår, at han har været gift 2 gange. Af 1. ægteskab er der 4 børn: Rasmus 30, Niels 27, Jens 25 og Peder 20. Ved det første skifte var Gregers Nielsen formynder for børnene.

Andet ægteskab var med **Anne Andersdatter (ane 47)**, som bliver enke ved hans død. Formynder Niels Nielsen i Yding. Børn: **Anne Pedersdatter (ane 23)** 15 år, **Anders Pedersen** 11 år og **Mikkel Pedersen** 7 år.

Enken Anne Andersdatter forbliver antagelig selv i Peder Rasmussens fradøde halvgård, matr. nr. 8-2 og forestår driften, indtil sønnen Anders bliver voksen. I 1722 køber hun en lille sort hoppe af en omrejsende handelsmand. Det viser sig, at hesten er stjålet. Se beretningen nedenfor.

I 1726 lykkes det så at få gården samlet, idet **Anders Pedersen**, som 23-årig fæster den anden halvgård matr. nr. 8-2, (moderens). De to halvbrødre Jens og Anders har nu hele matrikel 8. Begge gårde har samme hartkorn. Af fæsteprotokollen fol. 224 dateret 15. feb. 1726 fremgår, at der er 32 fag hus og en besætning på 3 heste, 2 køer, 4 ungkreaturer samt 3 får.

Men allerede i 1729 sker der en forandring, idet Anders Pedersen da fæstede afdøde Anders Adser-sens helgård matr. nr. 5 og giftede sig med enken Gertrud Mikkelsdatter.

I hans sted rykker nu lillebroderen på 23 år, Mikkel Pedersen ind i matr. nr. 8-2, og da halvbrode-ren Jens Pedersen dør i 1742 overtager Mikkel også hans gård.

Rytterdistriktets fæsteprotokol:

Michel Pedersen, Sønder Vissing, som der i byen har haft en halv gård (*matr. 8-2*) fæster den anden **derved beliggende halve** partgård som hans afgangne broder Jens Pedersen er fradød, og hustru Karen Andersdatter har overladt ham, imod belovede ophold. Hkorn 2-5-3-1½ alb. og skov 1½ alb, hvoraf indf. er 4 rdr. 25 fag hus. 16 Novb 1742.

I perioden 1742-62 er er hele matrikel 8 samlet. Efter Mikkels død i 1761 bliver gården igen delt. Matr. nr. 8-1 fæstes af svigersønnen Niels Mortensen, og sønnen Søren Mikkelsen rykker ind i matr. nr. 8-2.

Peder Rasmussen

Børn i 1. ægteskab:

Født

1683 Rasmus Pedersen

1686 Niels Pedersen

1688-1742 Jens Pedersen

Skifte nr. 1969. 1742. Gift med Maren Andersdt. 2 børn.
Formynder Rasmus Pedersen, afdødes bror.

1693 Peder Pedersen

Børn i 2. ægteskab med Anne Andersdatter:

Født

1698-1729 Anne Pedersdt.

Skifte nr. 1396. 1729. Enkem. **Søren Nielsen (ane 22)**.
3 børn. Formynder Anders Pedersen, afdødes bror.

1702 Anders Pedersen.

Havde fæstet af gård 8b til 1729, da overgik fæstet til broderen Mikkel Pedersen, idet Anders da fæstede afdøde Anders Adser-sens helgård matr. nr. 5 og giftede sig med enken Gertrud Mikkelsdatter.

1706-62 Mikkel Pedersen

Fæstede i 20 år begge halvgårde. Ved hans død deltes gården igen.

Peder Rasmussens enke, Anna Andersdatter nævnes 1722 i forbindelse med en sag om en kriminel hestehandel.

Sønderhald m. fl. Herreders Justitsprot. 1722-40, fol. 30a o. flg.

Nogle folk fra Tyrsting og Vrads herreder havde i oktober 1722 indladt sig i hestehandel med en ukendt person, der var mistænkt for at have stjålet hestene. Han kaldte sig Søren Rasmussen fra Mørke, men det viste sig siden, at hans virkelige Navn var **Søren Hansen Kroer**, og at han boede i Hesselballe, Hjortshøj sogn.

For at få hans meriter nærmere undersøgt blev en del personer fra ovennævnte herreder stævnet til at møde **31. marts 1723** paa Sønderhald, Rougsø og Øster-Lisbjerg herreders ting, der holdtes paa Oustrupgaard i Øster-Alling Sogn. Blandt de indstævnede var **Rasmus Andersen** (*matr. nr. 10-1*) og **Rasmus** (*Rasmussen*) **Vilholt** (*matr. 4-2*) samt **Peder Rasmussens enke Anna Rasmusdatter** (*matr. nr. 8-2*), (*fejlskrivning for Andersdatter*) med laugværge, alle af **Sdr. Vissing**.

Af vidneudsagnene fremgik, at Søren Kroer var kommen dragende med 5 heste, af hvilke han red paa den ene. Da han kom til Burgaarde, bad han en mand der om at vise ham vej til Nortvig, hvor han ville til marked. Manden fortalte ham, at markedet allerede havde været afholdt. Men Søren Kroer svarede, at så ville han komme den 1. juni, som var næste markedsdag.

Vidnerne oplyste, at manden "var meget hengiven og ublu i drik og fylderie, saa og i sværgeren og banden", og når man pressede ham til at bekræfte, at hans forretninger stod til troende, brugte han den ed "at Fanden skulle æde ham, hvis ikke han talte sandt".

Det var altså en mand med et usædvanligt handelstalent, som de Vissingfolk m. fl. var kommen ud for.

Da han på hjemvejen fra Sdr. Vissing kom til Rye, blev han overfaldet og "ilde huggen" af en natmand, som han var kommen i klammeri med.

I Sdr. Vissing havde han solgt en brun hingsteplag til Rasmus Andersen og en lille sort hoppe til enken Anna Andersdatter. Det opklaredes, at han havde stjålet alle hestene i sin hjemegn.

6. GENERATION VINDING

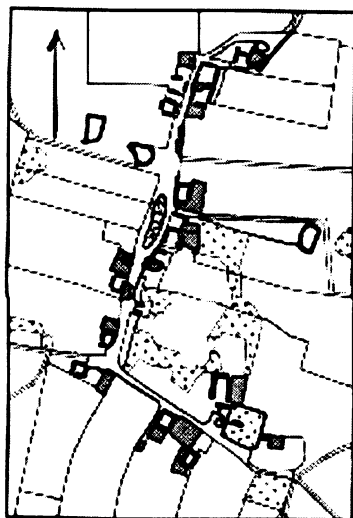
Christen Rasmussen 40 ~NN 41

Nationalmuseet:

Danmarks Kirker

Vinding by.

v/ Birgitte Andreasen. 1981.

Vi vil nu for en stund forlade anerne i Sdr. Vissing, dog med løfte om at vende tilbage under afsnittet om 5. generation.

Vi skal aflægge et besøg i Vinding, som ligger 5 km stik vest for Sdr. Vissing. Kirkebogen i dette sogn begynder 1711 - altså 33 år før den i Sdr. Vissing, som jo brændte i 1744.

I matriklen 1688 bestod Vinding af 14 gårde. Ryttergodset havde halvdelen, og den anden halvdel ejedes af Horsens Hospital. Se [art.-12, side 103].

Blandt de 7 hospitalbønder finder vi i hospitalets regnskabsbog følgende landgildeydelse:

17 07

Christen Rasmussen (ane 40) og Anders Christensen (ane 20) (det sidste navn er senere tilføjet). 1 ørte rug ij (2) tdr., 1 ørte byg ijt (2 td.), ½ ørte havre ijt (2 td.), 1 brandsvin, 4 mark grij (gæsteri) er 6 rdl., 2 rdl. giernings-penge (arbejdspenge).

1711-1715

Christen Rasmussen og Anders Christensen

1 ørte rug, 1 ørte byg, ½ ørte havre, 1 brandsvin, 4 mark grij er 6 tdr., 2 rdlr. giernings-penge. I 1715 tilføjes: Christen Rasmussen forarmet.

C653-53 Horsens Hospital. Fæsteprotokol 1665-1734 side 32. Uddrag:

[art.-23, side 224] Paa dend Højgunstige Øvrigheds Behag haver Ieg sted og fæst, som og hermed steder og fæster **Anders Christensen, Barnefødt i Vinding** dend Gaard samme steds som Hans Fader **Christen Rasmussen** hidindtil har beboet, og formedelst Alderdom og Skrøbelighed for hannem opladt haver og det paa effterpligtende Vilkor: osv.

Till Bekræftelse under min Haand og Zignet. (de to sidste ord er overstreget).

Horsens, den d. 15. April 1715

S. Braad

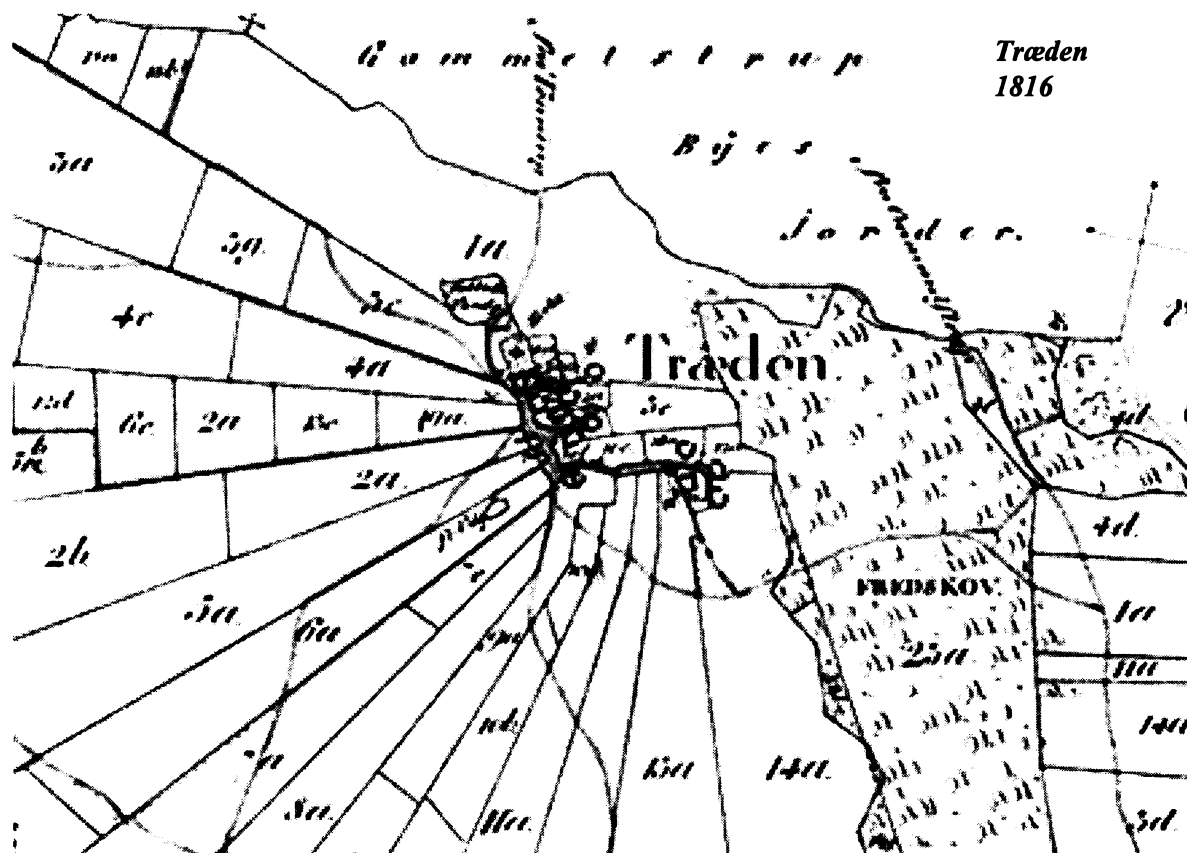
Vinding kirkebog.

Paaskedag 1723 begravet Christen Rasmussen af Vinding. Var 80 aar.

6. GENERATION TRÆDEN

Søren Jørgensen 34~Mette Andersdatter 35

Fra Vinding sogn fortsætter vi til Træden sogn. Ved Gudenåen lå der i mange år en vandmølle, kaldet Bredvads Mølle. Møllefæsteren i 1688 hed Søren Jørgensen. Han var gift med Mette Andersdatter. Allerede i 1682 nævnes han som møller. Det fremgår af Tyrsting herreds tingbog, hvor Søren Jørgensen stævner Corfitz Ulfeldt til godset Mattrup for gæld til Peder Mikkelsen. Se [art.-10, side 85 ff.] om Bredvads Mølle.

Matrikel 1688**Z-9-12-II**PROPRIE-
TARIUS

BEBOER

FOLIO
Hartk.
EkstrGAMMEL MATR
Hartkorn
Tdr. skp. Fjk AlbNY MATRICUL
Hartkorn
Tdr. skp. Fjk Alb**Bredvads Mølle****Søren Jørgensen**

Af jorden

Mølleskyld

				3	1	1	1
23	6	0	0	16	3	3	0

Møllen har 2 kværne drevet af hver sit underfaldshjul samt en stampemølle drevet af ét hjul. Vi får ikke mere at vide om Søren Jørgensen og Mette Andersdatter. De havde en datter, **Anne Sørensdatter (ane17)**, født ca. 1665.

SAMLET OVERSIGT OVER 5. GENERATION**Rasmus Jensen 16~Anne Sørensdatter 17. Træden sogn****Anders Jensen 18~Anne Gregersdatter 19. Sønder Vissing sogn****Anders Christensen 20~Maren Madsdatter 21. Vinding sogn****Søren Nielsen 22~Anna Pedersdatter 23. Sønder Vissing sogn****5. GENERATION TRÆDEN****Rasmus Jensen 16~Anne Sørensdatter 17**

Vi fortsætter beretningen fra Bredvads Mølle.

Søren Jørgensens datter **Anne Sørensdatter (ane 17)** var født omkring 1665. Hun var først gift med gårdfæster Knud Madsen i Træden. I dette ægteskab var der to døtre. Knud Madsen havde været gift før. Hans første kone, Mette Christensdatter døde i Træden i 1690. En datter, Maren var gift med Anders Rasmussen i Vestbirk. Mette Christensdatter havde også været gift før og havde børnene Peder Jensen i Træden og Karen Jensdatter 40 år.

Knud Madsen døde i 1704. Samme år overtog **Rasmus Jensen (ane 16)** gårdfæstet efter først at være blevet viet til Anne Sørensdatter.

Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol 274 (fol 67).

Rasmus Jensen, Træden en gaard Knud Madsen tilforn paaboede og fradøde og enken nu har overladt ham imod han ægter hende. 2 Rdr. 4 Juli 1694.

Børn i Anne Sørensdatters 1. ægteskab:

Mette Knudsdatter 1692

Karen Knudsdatter 1695

Børn i Anne Sørensdatters 2. ægteskab:

Knud Rasmussen 1696 opkaldt efter Anne Sørensdatters første mand.

Søren Rasmussen 1698 **ane nr. 8**, opkaldt efter morfaderen Søren Jørgensen.

Jørgen Rasmussen 1701

Maren Rasmusdatter 1704 født ca. 1. april. Død 3 mdr. senere.

Magdalene Rasmusdt. 1704 født ca. 1. april. Død 3 mdr. senere.

I 1704 døde Anne Sørensdatter efter en tvillingefødsel. Begge børn døde 3 måneder efter moderen. Skiftet [art.-25, side 237] blev afholdt den 7. maj 1704.

Inden længe giftede Rasmus Jensen sig på ny med ukendt hustru:

Børn af Rasmus Jensens 2. ægteskab:

Jens Rasmussen	1705	dør 8 år og 11 uger gl.
Niels Rasmussen	1708	blind efter børnekopper, indberettet af præsten.
Søren Rasmussen	1710	halvbroder til ane 8.
Anne Marie Rasmusdatter	1713	
Jens Rasmussen	1715	Lakune i kirkebogen. Er det 1716-19?
Karen Rasmusdatter	1720 ?	
Maren Rasmusdatter	1724	
Chresten Rasmussen	1728	

Ligesom i første ægteskab er der en søn, Søren Rasmussen. Denne Søren blev senere fæster af gården i Træden. Vi møder ham på Troelstrup Overgaard 1752, idet han her bliver værge for sin halvbroder, **Søren Rasmussen Ladefogeds** umyndige børn, som da havde mistet deres moder. Det var ikke usædvanligt, at brødre eller halvbrødre fik ens navne. Hvis en afdød ægtefælle havde heddet Søren, måtte første barn i nyt ægteskab opkaldes. Første Søren fik sin morfaders navn. Muligheden er til stede for, at anden Søren ukendte morfader også hed Søren, og således måtte to brødre, som voksede op sammen nødvendigvis hedde ens.

5. GENERATION SØNDER VISSING

Anders Jensen 18~Anne Gregersdatter 19

Disse to aner blev omtalt sammen med deres forældre **Jens Andersen Paaske 36~NN 37** under 6. GENERATION SØNDERVISSING 2.

5. GENERATION VINDING

Anders Christensen 20~Maren Madsdatter 21

Hospitalsbonden Christen Rasmussen (ane 40) omtaltes som forarmet, da han i 1715 afgav fæstet til sønnen Anders Christensen. Denne var født i 1692. Han var gift med Maren Madsdatter. I perioden 1716-26 fik de 5 børn. Der kan have været flere, idet kirkebogen en næsten ulæselig 1726-48. Kirkebogen begynder 1711.

Børn:

Kirsten	Døbt 8. mar. 1716.
Mads	Døbt 1. mar. 1719.
??	Døbt 1722 navnet ulæseligt.
Niels og	Niels Andersen er ane 10.
Jens tvillinger	Døbt 14. maj 1724.

Blandt de forskellige faddere findes ingen med navnet Mads, som jo må være Marens fader. Hendes herkomst kendes ikke.

Det er småt med bevarede efterretninger om hospitalsbønderne Christen Rasmussen og Anders Christensen i Vinding.

Breve til amtmanden i Skanderborg. 1199.

Fra Christen Pedersen og **Anders Christensen, Vinding**. Angiver sig som fattige tjenere under **Horsens Hospital**, og skriver derefter, at de foruden det, de er pålagt sammen med de øvrige rytterbønder, også er pligtige, at forrette rejser og arbejde til hospitalet, beder amtmanden fritage dem for det, der angår rytterbønderne, idet det øvrige falder dem tungt nok. 29. juli 1729.

Breve til amtmanden i Skanderborg. Kurt K. Nielsen.

8. marts 1752. Fra Jacob Bering, Horsens.

På Horsens Hospitals gods er der i 1749 afbrændt 2 steder i Vinding. Hartkorn 6 tdr. 3 fc.

2 alb. ager og eng, 1 skp. 1 alb. skov, hvorved beboerne Niels Knudsen og **Anders Christensen**, har nydt skattefrihed i 2 år fra 4. juli 1749. Men uanset disse steder, i hans formand Møllers tid, igen er opbyggede, er dette formentlig ikke meddelt til amtmanden.

I foråret 1749 overtager Anders Christensens søn, **Niels Andersen (ane 10)** fæstet af gården.

"en Hospitalet tilhørende gaard, som hans fader **Anders Christensen** forhen har haft i Fæste, og formedelst Svaghed og Alderdomb til Sønnen god villig haver overladt". [art.-23, side 224].

Staar i nye Landmaalings Matricul for Hartkorn Agger og Eng 2 Tdr. 6 Skp. 3 Fj. og skou 2 alb. Svarer aarlig Landgilde 1 ørte rug, 1 ørte biug, ½ ørte haure, 1 brandsvin, 4 mark giesterie, 2 Rdl. gierningspenge (*afløsning for hoveri*).

Vinding kirkebog.

Begravet 12. maj 1748 Anders Christensens hustru Maren Madsdatter

Begravet 25. maj 1770 den gamle Anders Christensen, 78 år gl.

5. GENERATION SØNDER VISSING

Søren Nielsen 22~Anna Pedersdatter 23

Søren Nielsens forældre kendes ikke. Han var gift to gange. Første kone hed Anne Jensdatter, og var datter af Jens Willadsen. Hans kone nr. 2 hed Anne Pedersdatter.

Anne Pedersdatters forældre var Peder Rasmussen (ane 46) og Anne Andersdatter (ane 47) i Sdr. Vissing.

Første gang vi hører om Søren Nielsen er i 1707. Da får han fæste på en halvgård i Sdr. Vissing med matr. nr. 9-1. Betingelsen var, at han giftede sig med formanden, Jens Willadsens datter, Anne Jensdatter. I den nye matrikel i 1844 fik gården nr. 7a, den senere Overgård.

Fæsteprotokollen GRyt4-9, fol. 151a.

Nr. 411. Sønder Vissing. Søren Nielsen får fæste på en gård 30. aug. 1707. [art.-23, side 225].

" - - steder og fæster til samme, nemlig i Søndervissing **Jens Willadsens** formedelst alderdom og svaghed frastandne halve gaard ibd. hvilken han paa 2 aars tid nu har forestaaet og ægter datteren **Anne Jensdatter** i samme halve gaard. Staar i Landmaalingens Matricul for 2 tdr. 5 skp. 3 fjk. 1½ alb.; i krigs Jordebogen reduceret til 2 td. 1 skp. 2 fjk. hvoraf han til indfæstning skal betale tre Rixdl. fire mark.

Jens Villadsen, Vissing havde fået sit fæstebrev i 1698, men da havde han allerede drevet gården i nogle år.

Allerede i 1716 døde Søren Nielsens kone Anne Jensdatter.

Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol GRyt8-26 fol. 219b.

Skifte efter Anne Jensdatter (*6 sider*) 19. nov. 1716. Søndervissing.

Efter afgangne **Anne Jensdatter, Søren Nielsens hustru**. Anno 1716 den 19. Nov. var vi under-skrevne, nemlig paa kongl. May-st Regimentskriver Christian Gybergs vegne hans fuldmægtig Niels Lange? fra Skanderborg Ladegaard, item paa rettens vegne kongl. may-st slots- og herreds foged Jurgen Pettersen med tvende vurderings mænd, nemlig Rasmus Rasmussen og Anders Pedersen, begge af Søndervissing forsamlede udi stervboen efter rytterbonden Søren Nielsens afgangne hustru Anne Jensdatter, i bemeldte Søndervissing. Rigtig skifte og deling efter hende at foretage og tilende føre imelem bemeldte hendes efterladte ægtemand, og deres i ægteskab sammen avlede børn, som er **Niels Sørensen 6 Aar, Anne Sørensdatter 10 Aar og Karen Sørensdatter 8 Aar.**

Søren Nielsen måtte hurtigst muligt skaffe sig en ny mor for sine små børn. I nabogården, matr. nr. 8-1 var **Peder Rasmussen (ane 46)** død i 1713. En søn af 1. ægteskab Jens Pedersen havde overtaget fæstet i 1712. I Peder Rasmussens 2. ægteskab med Anne Andersdatter var der i 1716 en 18-årig datter **Anne Pedersdatter (ane 23)** Søren Nielsen friede og fik ja. De blev gift samme år.

13 år senere døde Søren Nielsen. Skiftet efter ham blev afholdt af rytterdistriktet den 4. april 1729. [art. 25, side 240].

Børneflokket ser nu således ud:

Af 1. ægteskab med Anne Jensdatter: Formynder Rasmus Andersen Sdr. Vissing

Anne Sørens datter 23 år

Niels Sørensen 19 år

Karen Sørens datter 21 år

Af 2. ægteskab med Anne Pedersdatter: Formynder Anders Pedersen, afdødes bror.

Niels Sørensen 8 år

Anne Sørens datter 6 år

Kirsten Sørens datter 1½ år (ane nr. 11)

Søren Nielsens enke Anna Pedersdatter giftede sig med den nye fæster, Jens Nielsen.

Regimentets fæsteprotokol 13 (fol 13).

Jens Nielsen, Sønder Vissing fæster afg. Søren Nielsens halvgård, Enken har afstaaet til ham med vilkaar han ægter hende. Hkorn 2-5-3-1½ alb samt Skov 1½ alb hvoraf han til indfæstning betaler 6 Rdr. Bygningen er 32 fag hus og besætningen udgør 3 heste, 2 køer, 2 ungdreuer og 3 faar, vogn etc. 24. Octob. 1729.

I Jens Nielsens ægteskab med Anne Pedersdatter fødes 4 børn, en søn og 3 døtre.

Søren Jensen Denne bliver i 1766 formynder for sin halvsøster Kirsten Sørens datters 3 børn.

Anne Marie Jensdatter

Maren Jensdatter

Johanne Jensdatter

I 1757 døde begge ægtefæller. Skiftet efter dem afholdtes af rytterdistriktets folk:

En lille orientering for oversigtens skyld:

Børn i Peder Rasmussens ægteskab med Anne Andersdatter:

Født:

1698-1757 *Anne Pedersdatter*

1702 *Anders Pedersen. Formynder for Johanne*

1706-62 *Mikkel Pedersen Formynder for Maren*

Sønder Wissing Sogn og Bye.

Skifte efter Gaardmanden, afgangne **Jens Nielsen**

Anno 1757, den 14. okt. var Kongelig Mayestets Cammer Raad og Regimentskriver Niels Moldrup som Skifte forvalter, Paa Rettens Vegne var Allerførst bemelte Kongelig Mayestets Birche Dommere, Doctor Juris Friderich Carl Muncheberg med 2de u-villige Mænd, **Anders Jensen** og **Niels Ollesen** begge af Søndervissing forsamlet udi Stervboen efter Rytter Bonden og Gaardmanden afgangne **Jens Nielsen** udi bemelte Søndervissing, hvis hustru (**Anne Pedersdatter**) forhen ved **Døden er afgangne**, sammesteds Skifte og Deeling at foretage og til Indføring imellem Hans efterladte Børn og Arvinger, som er 1 Søn og 3 Døtre, **Søren Jensen, 25 Aar, Anne Marie Jensdatter, 26 Aar, Maren Jensdatter, 19 Aar og Johanne Jensdatter, 15 Aar**; hans Kongelig Majestets allernaadigste Forordning om Rytter Godset paa den ene bemelte Credi et Debitorer og Arvingernes Ret paa den anden Side; ved Skiftet var tilstæde den ældste Søn, Søren Jensen paa egne vegne, item som formynder for den yngste datter, **Moder Broderen Anders Pedersen af Tønning og Michel Pedersen,**

ligeledes **Moderbroderen** til børnene som formynder for den anden datter Maren, samt Laurs Nielsen i bemeldte Tønning, der har Børnenes Faster til Ægte som formynder for den ældste datter. osv

Uddrag af boets effekter:

1 bruun ditto Kieste, ligesaa med Laas, Nagel,
Haandhanke, og ellers med Navn

rdl. mk. sk.

P. R. S. A. A. D. samt Aarstallet 1716

1 4 0

(Peder Rasmussen og Anne Andersdatter)

Her ligger så beviset for familiesammenhængen. **Anne Pedersdatter** kan have fået denne kiste, **da hun blev gift med enkemanden Søren Nielsen i 1716**. En anden mulighed er, at moderen har ladet kisten fremstille til sig selv som minde om brylluppet, hvorefter Anne så har arvet den ved hendes død. Peder Rasmussen døde 1713.

Her følger en oversigt over de forskellige fæstere af gården med matr. nr. 9-1

Gård nr. 9-1, fra 1844 matr. 7a, Overgård.

1667 Peder Mortensen

1678 Jens Pedersen ~ Dorthe Pedersdatter

1682 Jens Pedersen

1688 Jens Pedersen

1698 **Jens Villadsen**

1707 **Søren Nielsen, ægter datter Anne Jensdt. Skifte efter hende 1716: Brejl 941.**

1716 **Søren Nielsen gifter sig med Anne Pedersdatter.**

1729 **Søren Nielsen dør. Enke Anne Pedersdatter.**

1729 **Jens Nielsen Tønning ægter enken.** Han dør 1757 som enkemand.

1758 Sønnen Søren Jensen Tønning f. 1732 ægter Anne Marie Rasmusdt.

Fæstebrevet giver ham påbud om at være sine mindre søskende til mulig hjælp.

Børn: Jens f. 1760, Anne f. 1762, Anne Kirstine 1765, Laurits 1770, Jens 1773, Maren 1775, Kirsten 1778 dør, Kirsten 1779.

Søren Jensen var i sit 2. ægteskab gift med Ane Lauridsdatter.

SAMLET OVERSIGT OVER 4. GENERATION

Søren Rasmussen (Ladefoged) 8~Karen Andersdatter 9. Tønning sogn

Niels Andersen 10~Kirsten Sørensdatter 11. Vinding sogn

4. GENERATION TROELSTRUP

Søren Rasmussen (Ladefoged) 8~Karen Andersdatter 9

Søren Rasmussen med tilnavnet Ladefoged var døbt i Træden 25. apr. 1698 som søn af gårdfæster Rasmus Jensen (ane 16) og Anne Sørensdatter (ane 17), datter af møller Søren Jørgensen i Bredvads Mølle. Hvorfra tilnavnet Ladefoged skal hentes vides ikke.

Havde han mon været ladefoged på Skanderborg Ladegård, hvorfra rytterdistriktet styredes? I 1734 giftede Søren Rasmussen sig med rytterbonden Jens Andersens enke på Troelstrup Overgård, den 23-årige Elisabeth Augustdatter fra Nim.

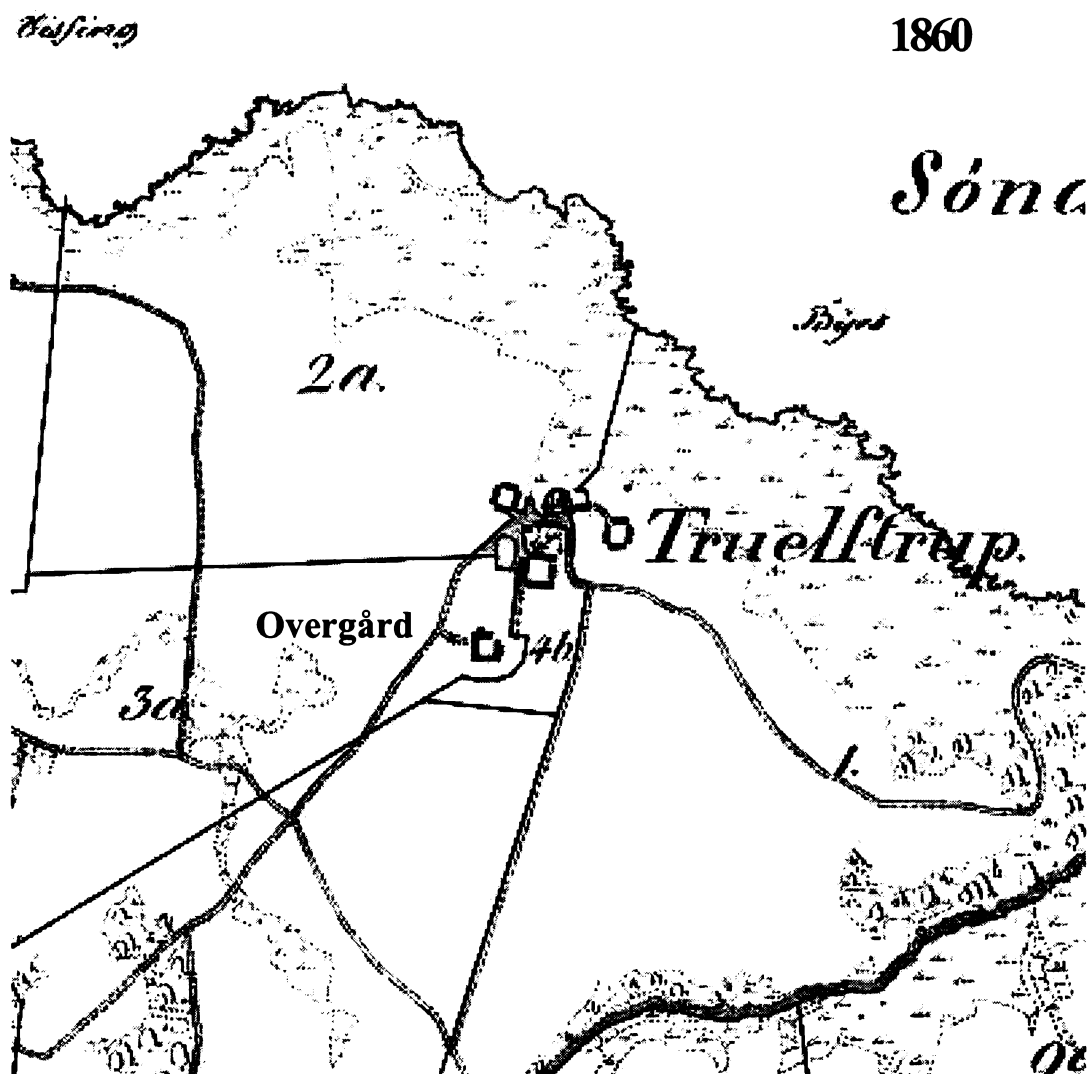
Allerede ved skiftet efter Jens Andersen, som foretoges den 18. aug. 1734 var de to trolovede.

Vielsen fandt sted den 17. okt. s.å. Søren Ladefoged blev nu stedfar til Elisabeths lille datter, Anne Marie på 2 år.

Regimentets fæsteprotokol 34 (fol 79).

Søren Rasmussen, Troelstrup fæster afgangne Jens Andersens gaard, ægter Enken. Hartkornet er efter Matr. 6-6-3-2 alb. samt Skov 1 alb. hvoraf indfæstning er 6 Rdr. Bygningen er 75 fag hus og besætning 7 heste, 2 stude, 4 køer, 4 ungnød, 8 faar etc. 2. Novb. 1734.

Således blev Søren Ladefoged i løbet af kort tid fæster af Overgård og fik både kone og datter. Troelstrup bestod af 4 gårde og nogle huse. I rytterdistriktets krigsJORDEBog påbegyndt 1718 figurerer Troelstrup Overgård med matr. nr. 3. Fæster Jens Andersen. Hartkorn 6-6-3-2 og skov 1 alb. Bygningerne bestod af 69 fag hus, hvoraf de 26 fag var ringe. Af besætning var der 5 heste, 2 stude, 4 køer, 4 unglyskreatureur og 7 får. Til udsæd blev anvendt 5 tdr. rug, 3 tdr. byg, 8 tdr. havre og 3/4 td. boghvede. Der kunne avles 4 læs godt høg og 2 læs dårligt. Tørveskær var opført som dårligt. Til regimentets rytterhold i Skanderborg svarede 4 rdl. pr. td. hartkorn, hvilket beløb sig til i alt 27 rdl. 44 skill., og leverancen af halm til hestene androg 3 læs halm á 24 lispund pr. 8 tdr. htk., hvilket for Troelstrup Overgård's vedkommende udgjorde 2 læs, 3 lispd. og 12½ pund.

I samme jordebog oplyses:

Til Troelstrup er ingen skov uden nogle få stubber samt nogle buske og krat på marken. Mådelig græsning og fornøden tørveskær på 10 års tid.

Tørvemosen kaldes Eidt Mose. Er grænsende til Vissing Mark. Er 250 favne lang og 60 favne bred.

I 1766 umiddelbart før rytterdistriktets salg i 1767 udarbejdede man en oversigt over jordegodset. Troelstrup Overgård havde stadig matr. nr. 3. Fæster var Søren Rasmussen. Hartkornet var opført med 7 tdr. 0 sk. 3 fjk. og 3/4 alb. + skov 1 alb.

I 1745 blev Troelstrup hærget af ildebrand, hvorved 2 gårde, matr. nr. 1 og 2 lagdes i aske. Vindretningen var heldigvis så gunstig, at både Søren Rasmussens gård og nabogården med matr. nr. 4 blev sparet. Se [art.-17, side 142].

I sit nye ægteskab fødte Elisabeth 6 børn:

Døbt:

27. mar. 1735	Jens	
28. okt. 1736	Rasmus	død efteråret 1738
5. apr. 1739	Peder	
22. maj 1741	Anne	
3. juni 1744	Rasmus	
1746	?	
30. mar. 1749	August	

Elisabeth Augustdatter døde i 1752 og blev begravet den 22. juli, 41 år og 5 mdr. gl. Ved skiftet den 27. nov. 1752 er der to formyndere for børnene, farbror Søren Rasmussen i Træden (Søren Ladefogeds halvbror) og Elisabeths bror, Christen Augustsen i Slagballe. Desuden nævnes Søren Ladefogeds halvbror Christen Rasmussen (24 år).

Der opgives følgende børn:

Jens	17	
Peder	14	
Anne	11	
Rasmus	7	
August	3	
Anne Marie	20	fra Elisabeths 1. ægteskab

Enkemanden Søren Ladefoged var nu 54 år og sad alene tilbage med 6 børn i alderen fra 20 til 3 år. Der måtte findes en løsning. Søren gik nu på frierfærd til Sdr. Vissing.

Den udkårne blev den kun 19-årige **Karen Andersdatter (ane 9)**, født den 29. dec. 1734. Datter af **Anders Jensen (ane 18)**, Sdr. Vissing, som grænser til Tønning sogn. Brylluppet stod formentlig i 1753.

Det var en vanskelig opgave, den purunge pige gik ind til. Hvordan mon hun har syntes om at blive stedmoder til en datter, der var ét år ældre end hende selv - og fem andre i alderen fra 17 til 3 år? Ydermere skulle hun snart selv være med til at forøge familien.

I perioden 1754-1771 fødte hun 8 børn:

- 1) 1754 Elisabeth Sørensdatter (naturligvis afdøde kones navn).
- 2) 1756 Ane Sørensdatter
- 3) **1758 Anders Sørensen (ane 4)** fører slægten videre. Grundlagde i 1797 Anelyst.
- 4) 1760 Ane Marie Sørensdatter
- 5) 1762 Mette Sørensdatter
- 6) 1765 Søren Sørensen blev fæster af Overgård efter forældrene
- 7) 1767 Jørgen Sørensen
- 8) 1771 Niels Sørensen (faderen var nu 73 år)

Søren Rasmussen opnåede således at blive far til 14 børn. Derudover var han stedfader til Ane Marie fra hans første kone Elisabeths 1. ægteskab.

Den 20. nov. 1772 døde Søren Rasmussen på Troelstrup Overgård, 74 år gl. formentlig som fæster under Mattrup gods. Rytterdistriktet var ophævet 1767. Hans enke Karen Andersdatter var da 38 år. Dette ægteskab havde varet omkr. 19 år. Den sidst fødte søn Niels var kun 1 år gammel. Elisabeth, som var ældst, var omkr. 18 år. Igen blev Karen sat på en svær opgave. Hvis hun skulle have en rimelig chance for at blive ved gården og få sig og sine børn forsørget, måtte hun hurtigt finde en ny ægtemand.

Den 20. nov. 1773 på årsdagen efter sin gamle mands død, indgik hun et nyt ægteskab. Hun var nu 39 år, og brudgommen blev den 33-årige Niels Pedersen, søn af Peder Knudsen, Tønning Overgård. Og så begynder en hel ny epoke i Karen liv, som skulle vare i 47 år. Niels Pedersen overtager fæstet, som tilhørte stamhuset Mattrup. Der kom ingen børn, så han har måttet nøjes med at blive stedfader for de otte børn som var der.

1820 døde Niels Pedersen, 81 år gl.

1821 døde Karen Andersdatter som aftægtskone på Troelstrup Overgård, 87 ½ år gl.

4. GENERATION VINDING

Niels Andersen 10~Kirsten Sørensdatter 11

Hospitalsbonden Anders Christensen ane 20 havde 2 tvillingedrenge, Niels og Jens født i 1724. Anders Christensen havde af Horsens Hospital fæstet gården i Vinding efter sin far i 1715. Han sad som fæster frem til 1749. Året før havde han mistet sin kone Maren Madsdatter. Han var nu selv 57 år og trængte til en afløser. Det blev sønnen **Niels Andersen ane 10**, der som 3. generation nu kom ind i gården.

Fæstebrevet [art.-23, side 224] er udstedt i begyndelsen af året 1749 og underskrevet af den for tiden konstituerede hospitalsforstander Hans Christian Møller, som var borgmester i Horsens. Gårdens hartkorn var 2 tdr. 6 skp. 3 fjk. 0 alb. og skov 2 alb. Landgilden androg årlig 1 ørte rug, 1 ørte byg, ½ ørte havre, 1 brandsvin, 4 mark gæsteri, 2 rdl. gerningspenge (*afløsning for hoveri*). I matriklen 1688 da Christen Rasmussen er fæster, har gården matr. nr. 14. Hartkornet opgives i gl. matrikel (*antagelig 1664*) til 3-7-0-0. I den nye matrikel 1688 er hartkornet 2-6-3-0. Skov i 1688 er på 2 alb.

Samme år som Niels Andersen fik sit fæste, blev han gift med en pige fra Sdr. Vissing. Hun hed **Kirsten Sørensdatter** og var datter af Søren Nielsen (ane 22) og Anne Pedersdatter (ane 23).

De blev viet i Vinding kirke den 30. sep. 1749. Kirsten var født i 1727 og var således 22 år, da hun blev kone i hospitalsgården.

I perioden 1750-66 fødte Kirsten 6 børn: (*Kirkebogen Vinding sogn C399*).

Anna Marie	Døbt 11. okt. 1750	Begravet 15. aug. 1751.
Maren	Døbt 11. juni 1752	Båret af hans kones søster af Sdr. Vissing.
?	Begravet 6. apr. 1755	Niels Andersens dødfødte barn.
Anna	Døbt 14. nov. 1756	Blandt fadderne: Jens Nielsen af Sdr. Vissing.
?	Begravet 14. nov. 1759	Niels Andersens dødfødte barn.
Anna Marie	Døbt 19. april 1761	ane 5.

I 1766 døde Kirsten Sørensdatter 39 år gl. Hun blev begravet den 31. aug.

Skiftet efter hende blev foretaget af hospitalsforstander Jacob Bering den 12. dec. 1766 og endeligt afsluttet året efter i aug. [art.-25, side 242]. Kirsten efterlod sig 3 umyndige piger: Maren Nielsdatter 14 år, Anne Nielsdatter 10 år og Anne Marie Nielsdatter 5 år. Formynder for børnene var deres morbror Søren Jensen i Sdr. Vissing. Han var fra Anna Pedersdatter ægteskab med Jens Nielsen. Boet udviste en formue på 98 rdl. 3 mark 6 skill., som deltes mellem enkemanden og de 3 piger efter nærmere regler.

Kort efter giftede Niels Andersen sig med Ellen Rasmusdatter. Vielsen er ikke fundet i Vinding kirkebog, hvor trolovelser er indført fra 1748. Hun er født ca. 1738, men hendes dåb er ikke fundet. I dette ægteskab var der følgende børn:

1768 Rasmus

1769 Kirsten

1771 Anders

1776 Anders

1778 Apelone

De tre piger fra Niels Andersens første ægteskab med Kirsten Sørensdatter blev gift med unge mænd fra egnen.

Maren var gift med Jens Pedersen Paarup i Sejet.

Anna blev viet i Vinding kirke 9. feb. 1781 til Laurs Christensen.

Anna Marie (ane 5) blev gift med **Anders Sørensen (ane 4)** fra Troelstrup. Viet ca. 1788 i Vinding. Vielsen ikke fundet.

Ane Marie Nielsdatters halvsøster fra faderens ægteskab med Ellen Rasmusdatter, Kirsten Nielsdatter blev 18 år gl. viet i Vinding kirke den 8. nov. 1787 til ungkarl Jørgen Sørensen af Vingum (*ved Grædstrup*).

Niels Andersen døde den 6. maj 1787, 63 år gl. Det omfattende skifte blev forrettet under ledelse af hospitalsforstander Hans Benzen. Det kan læses i [art. 25, side 247]. På det tidspunkt tjente den yngste datter af første ægteskab, Anne Marie Nielsdatter i den nærliggende Pinds Mølle. Hun blev gift kort efter med Anders Sørensen.

Svigersønnen Jørgen Sørensen Vingum overtog fæstet af hospitalsgården i Vinding efter Niels Andersen den 11. apr. 1788. Hartkornet var 2 tdr. 6 skp. 3 fjk. 0 alb. samt skov 2 alb. - altså det samme som i 1749.

Svigermoderen Ellen Rasmusdatter fik antagelig ophold på gården. Hun døde i 1811, 73 år gl.

Her følger en tragisk beretning om Jørgen Sørensens og Kirsten Nielsdatters børn:

1787	Dorthe Marie Jørgensdatter.	begravet 22. aug 1790.
1788.	Ane Jørgensdatter	begravet 27. juni 1790.
1789	Niels Jørgensen	Båret af Anders Sørensens hustru i Vinding.
1790	Søren Jørgensen	
1791	Ane Cathrine Jørgensd.	
1793	Elle Marie Jørgensdatter	begravet 20. juli 1794. Død af børnekopper.
1796	Ellen Marie Jørgensdatter	begravet 14. maj 1802 Ellen Marie, 6 år.
1798	Sidsel Kirstine	begravet 22. juni 1804 Sidsel Kirstine 6 år.

Der er ikke fundet flere børn.

Den 22. okt. 1807 døde Jørgen Sørensen, 48 år gl. Der er ikke fundet skifte efter ham - ej heller kendes familiens videre skæbne.

OVERSIGT

Christen Rasmussen

Peder Rasmussen~Anne Andersdatter

Anders Christensen~Maren Madsdat.

Søren Nielsen~Anne Pedersdat.

Niels Andersen

Kirsten Sørensdatter

Ane Marie Nielsdatter

Anders Sørensen (Anelyst)

Forskellige tildragelser

Forinden vi tager fat på 3. generation, som er den sidste med hjemsted i Tyrsting herred, vil vi kigge lidt på de fire sogne, som ane 2, Niels Andersens forfædre kom fra.

Da en hel del af anerne havde deres voksenliv i Sdr. Vissing, er hovedvægten lagt på at beskrive denne by, og de hændelser, som afgjort må have sat deres spor i sindet hos beboerne.

De tre andre landsbyer vil blive omtalt mere summarisk.

Sønder Vissing

Denne by havde i *jordebogen 1667 (B 17.49)* 11 gårde, hvoraf de 7 var dobbeltgårde. I 1682 og i matriklen 1688 er der stadig 11 gårde. I krigsjordebogen 1718 er de samme 11 gårde opdelt i 2 hel- og 9 dobbeltgårde. I 1767 er forholdet det samme.

Sønder Vissing kirkebog begynder først i 1744. De første sider er meget dårligt bevarede og derfor særdeles vanskeligt tilgængelige for læseren. Den ældste kirkebog gik tabt, da præstegården nedbrændte den 10. feb. i 1744. [art.-17, side 142]. Nabogården, som beboedes af rytterbonden Jens Jensen Yding (*matr. nr. 7-2*) gik også op i luerne.

I 1794 oplevede byen sin værste brandkatastrofe. [art.-17, side 142].

Ilden opstod om eftermiddagen, mens der var gudstjeneste i kirken. Af byens 23 halvgårde brændte de 15. Netop året i forvejen havde kommissionen og dens landmålere færdiggjort deres arbejde i marken, bønderne havde accepteret forslaget, og udskiftningen af jorderne i Sdr. Vissing var påbegyndt. De voldsomme begivenheder satte nu skub i udflytningen, og en hel del gårde blev genopbygget uden for bycentret.

Gårdene hørte dengang under stamhuset Matstrup. Det påhvilede derfor godset at lede genopbygningen.

Breve til amtmanden.

Fra Kingo, Matstrup. 22. aug. 1794.

Til at forrette arbejde ved de afbrændte steder i Sønder Vissing, har Matstrup gods været tilsagt, og efter rigtig omgang og inddeling er dette også sket af enhver fra godset under Skanderborg amt, dog undtaget Frands Pedersen, Vinding, Laus Andersen og Peder Andersen af Halle (*syd for Bryrup*), som har nægtet såvel kørsel som andet arbejde ved bygningerne.

Da enhver efter anordningerne er pligtig til at forrette arbejde ved slige tilfælde, bedes om, at Bülow vil udstede en ordre, således man ved sognefogderne kunne lade disse modvillige pante for det accorderede arbejde, hvortil man har måttet leje andre, hvilket også er for, at sådant ikke hos andre skulle tage eksempel.

Følgende gårde blev opbygget ude på bymarken *ifølge Ruth Dam*:

Matrikelnumrene: 2-1, 2-2, 3-1, 3-2, 4-1, 4-2, 7-2, 7-2, 8-2, 8-2, 10-1, 10-2.

Præstegården, som også brændte blev flyttet nord for kirkegården.

Denne præstegård brændte imidlertid ogsaa (med undtagelse af stuehuset) ved lynnedslag natten til 1. sep. 1913. Det var altså nu tredie gang, at denne Skæbne overgik den. Præstegårdens jorder blev så udstykkede, og en præstebolig opført i 1914 på det oprindelige sted syd for kirken.

Ruth Dam Brokhøjvej 29, 8740 Brædstrup skriver:

"Der må have været en utrolig byggeaktivitet. Næsten alle skulle bygge en gård op. De få, hvis gårde ikke var brændt, må have haft nok at gøre med at huse småbørn og gamle. Hvor kunne folkene spise og sove? Det var godt, det var en tør sommer, hvad det angik. Sikkert har de fleste dyr reddet livet på markerne. Måske var de fleste vogne brændt. Der skulle køres en betydelig mængde træ, ler og sten.

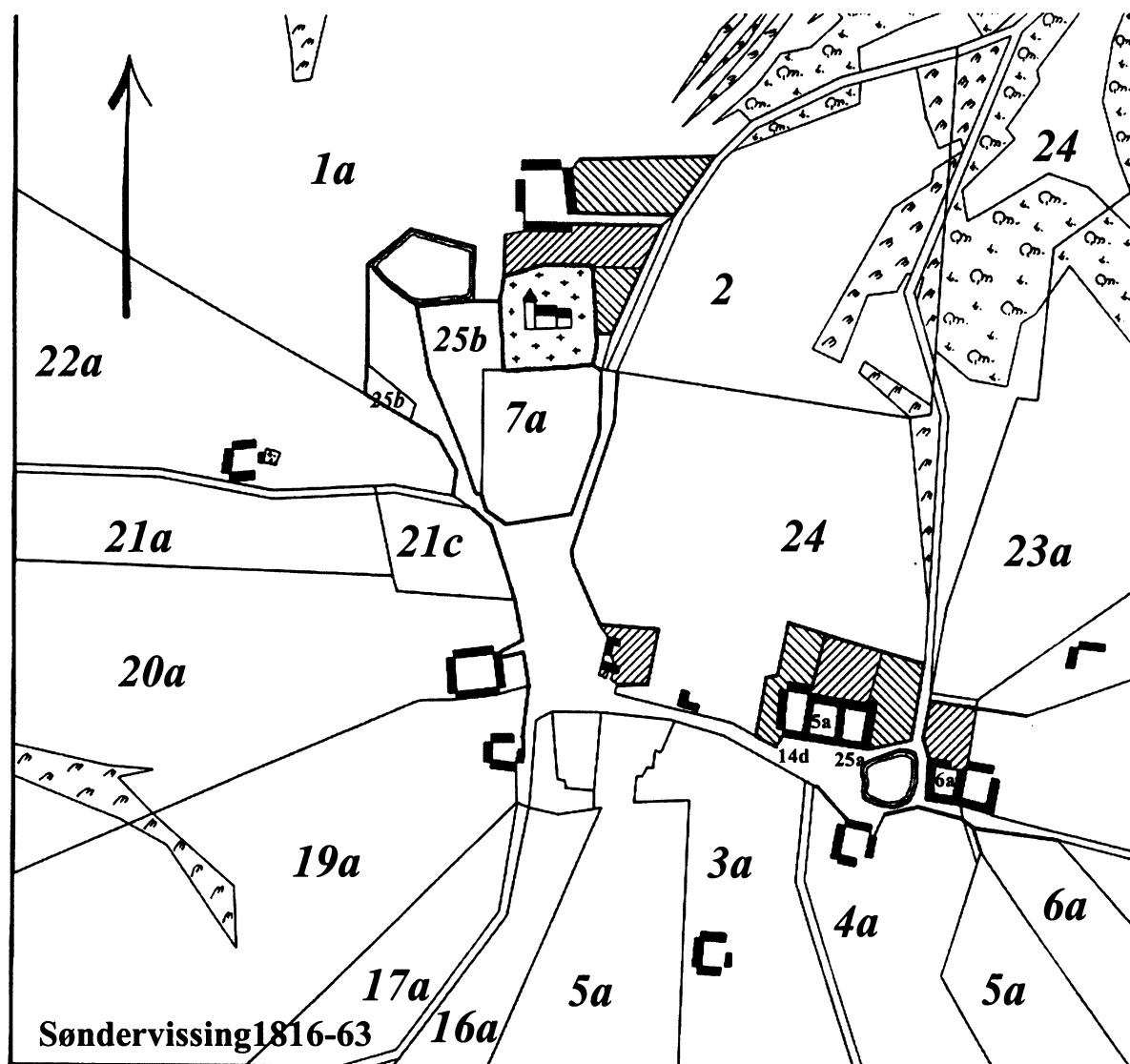
Ingen steder omtales, at også alle husmandssteder i byen brændte. Hvor blev disse folk af? Ifølge kirkebogen ved vi, at der var mange husmænd i byen før branden. Folketællingen 1787 opregner 17 husfolk. I folketællingen af 1801 nævnes ikke én eneste husmand og ingen huse.

Også en anden ting er bemærkelsesværdig - Det var almindeligt at have aftægtsfolk i gårdene. I 1801 findes der kun én aftægtsmand i hele byen, nemlig Laurs Jensen fra gård 9-2. Han var på aftægt i 10-1, den senere matr. nr. 16, Sivkær hos Rasmus Jensen, som han var morbror til.

Var det den store byggeaktivitet og anden travlhed, der fik byen til at sende de gamle til andre familiemedlemmer?"

I 1805 opgives ialt i sognet 38 gårde, deraf 11 udflyttede, og i 1830 nævnes 17 helgårde, 20 halvgårde, 1 bolsted og 5 huse med jord. Sognet var da fæstegods under Matstrup.

DANMARKS KIRKER. NATIONALMUSEET. Birgitte Andreasen 1981

Sønder Vissing efter branden 1794

I 1700'årene havde en stor del af Niels Andersens aner deres hjemsted i Sdr. Vissing. Mange af deres børn giftede sig ind i andre af landsbyens gårde, så hele byens befolkning praktisk talt på en eller anden måde var i familien med hinanden.

Her følger en lille oversigt over slægtsforholdene, dog er kun sidegrenene til anerne er omtalt.

Gård nr. 7-1:

Gregers Nielsen (ane 38) 1683 - 1714

Datter Karen Gregersdatter 1714-34

Gård nr. 8-2:

Peder Rasmussen (ane 46) 1698-1713

Søn (2) Anders Pedersen 1726-29

Søn (3) Michel Pedersen 1729-62, hans søn Søren Michelsen 1762-91

Gård 8-1:

Peder Rasmussen (ane 46) 1691-1713

Søn (1) Jens Pedersen 1718-42

Søn (3) Michel Pedersen 1742-62

Michel Pedersens datter, Anne Marie Michelsdatter og svigersøn Niels Mortensen 1762-86

Gård nr. 9-1:

Søren Nielsen (ane 22) 1707-1729

Jens Nielsen gift med enken 1729-57

Søn Søren Jensen 1758-1800

Gård 9-2:

Jens Andersen Påske (ane 36) 1683-92

Søn Anders Jensen (ane 18) 1715-60, gift med Gregers Nielsens datter Anna

Laurs Jensen 1760-1800, svigersøn

Gård 3-2:

Peder Andersen 1748-77, søn af Anders Jensen i gård 9-2

De kan ikke gøres rede for alle de giftermål, som fandt sted mellem anernes døtre og byens gård-fæstere.

Krige

Den første krig med svenskerne efter rytterdistrikternes oprettelse i 1670 var Den Skånske Krig 1675-79 [art.- 7, side 61].

I det frygtelige slag ved Lund var mandefaldet stort. Det gik ud over den nyoprettede rytterhær, som jo hovedsagelig bestod af fæstebønderne i rytterdistrikterne, og det var svært at skaffe afløsere for de faldne bønder, hvorved mange ødegårde blev resultatet.

Blandt de senere bataljer med Sverige skal nævnes Torstensson-krigen 1643-45.

Under den svenske besættelse af Jylland gik det hårdt ud over sognene i Tyrsting herred.

Fra Ole Stig Johannesen: Yding en landsby - et sogn - en egn:

Svenskerne oprettede en befæstet palisadelejr ved Sønder Vissing, og deres ryttere strejfede rundt på plyndringstogter gennem egnen og dens landsbyer.

På de steder, hvor fjendens march var foregået, var bønderne ganske forarmede, så de enten kun lidt eller slet intet kunne betale.

1658-59 gik den sidste svenskekrig som en sviende svøbe over det ganske land. Fra nabosognene berettes der om plyndring, overlast, armod og elendighed. Svenskerne var dog ikke de værste; det er næsten altid vore "hjelpeetropper", de kejserlige, brandenburgerne og polakkerne, der højligt klages over.

I disse ufredstider gik det også hårdt ud over skovene i området, og til krigens efterveer stødte i 1661 ydermere en misvækst i sognet.

Misvækst og tørke

1633, 1651, 1661, 1683, 1693-99, 1719, 1729, 1754, 1757 og 1770 [art.-18, side 154-57].

Ry birks tingbog 10. maj 1683.

Nogle Mænd blev tilmeldt til i Overværelse af Christoffer Jensen Vystrup, Delefoged i Rye Birk, at syne, hvad Mændene i Vissing, Vissingkloster, Nedenskov og Vilholt havde indavlet i deres Lader. Nogle havde høstet en Trediedel, andre kun en Fjerdedel, ja enkelte blot en Tiendepart. Der var saagar nogle, der slet intet havde avlet. (*Tingb. 19/9 1661*).

I Anledning af den forestaaende Landmaaling blev en Del Mænd i Rye Birk 26/4 1683 opmeldt til at følges med Landmaalerne, "naar de derom bliver advaret og tilsagt til at taksere hvis [*dvs.: hvad*] derudi bliver forevist." Blandt disse Taksationsmænd var Peder Nielsen i Vilholt, Michel Rasmussen i Vissingkloster, Jens Rasmussen og Knud Joensen i Vissing (*matr. 11-2*) og Peder Christensen i Addit.

Fra Skanderb. Rytterdistr.s Justitsprot. 1739-44, Fol. 28 a.

Den 17. sep. 1739 blev nogle mænd af det Skanderborgske Rytterdistrikts Birketing opmeldt til at tage syn over Rye og Salten skove. Det må have været et usædvanligt dårligt år, thi det befandtes, at bøgerne overalt var uden frugt, og at oldenen efter mændenes formening af kulde eller på anden måde måtte have taget skade. Udensogns mænd, som takserede Vissing sogns skove, fandt, at Addit og Vissing skove hver kunde føde 2 svin.

Rye Birks tingbog.

Paa Rye Birketing fremstod 6. Mar. 1684 Knud Joensen i Vissing (*matr. 11-2*) og "vandt" (*vid-nede*) efter Loven, at det var med hver Mands Minde og beraad Hu, at samtlige Vissing Mænd skulde gaa i Skoven og indtage de fremmede Svin, som fandtes i deres Bys Skove. Han var da med til at indtage nogle Svin, hvor mange de var og hvem de tilhørte, vidste han ikke. (*Det viste sig at være 8*). Ved Byens Led skiltes han fra de andre Bymænd, som saa drev Svinene i Hus i **Rasmus Jensen Gaard**, og **Peder Michelsen** i Vissing lagde en Pind paa Jorden foran Døren (*formodentlig et tegn på, at der var fremmede indtagne svin*). Af disse 8 Svin, der tilhørte **Søren Jensen i Tønning**, var det ene bleven borte, hvorfor samme S. J. "gav Last og Klage over indstævned og forbermedte Vissing Bymænd for den Skade og Overlast, de havde gjort paa hans tilhørende 8 Svin".

Ulve

Fra Ole Stig Johannesen: Yding en landsby - et sogn - en egn.

I 1677 ansattes en overulvedræber, som skulle lede ulvejagten i Jylland og Slesvig.

Ved en stor ulvejagt i Rye Skov d. 6. december 1727 var der tilsagt folk som klappere helt fra Træden og Yding; specielt Himmelbjerget og de omliggende bakker var berygtede som tilholdssteder for ulvene.

For øvrigt havde kongen i 1587 ladet opføre et jagthus i Sdr. Vissing. Det var så stort, at kongen og dronningen kunne have bekvemme værelser, når de kom der.

Dette jagthus blev dog nedbrudt allerede i 1603 og materialerne brugt til istandsætte jagtgården i (Gl.) Rye.

Breve til amtmanden.

21. januar 1763.

Bilag: 21. Januar 1763 fra N. Schönau, Aarhus. Specification over, hvor og hvornaar, den berammede Klap Jagt efter Ulve og Ræve finder sted i Skanderborg Amt. Exp: Mandag 31. Januar i Skovridder Johan Schultz's Beridt, jages i Sønder Vissing Skov, Tønning Skov og Træden Krat, hvortil behøves Klappere fra 3 Sogne, som møder ved Dagens anbrækning, samt 6 Vogne paa samme tid paa Urup osv. Fremgaar saaledes, at der overnattes paa Urup, og derefter fortsættes 1. til 9. Februar.

Et spædbarns død

Breve til amtmanden.

28 April 1738.

Fra N. Moldrup, Skanderborg Ladegaard. Han vil ikke unnlade at tilkendegive for Amtmanden, hvad Niels Sørensen, Glarmester og Inderste i Addit sammen med Peder Jensen af Vissing Kloster, har været og berettet for ham, at da han i gaar kom gaende fra Øm Kloster Mølle, fandt han liggende i Wissing Kloster Aa ved Spangen, eller det Gangtræ som er lagt til Folks overgang, et lidet spæd og død Pigebarn, som formentlig havde ligget der nogen tid. Samtidig kom Hyrde-drengen og Pigen af Vissing Kloster, som vogtede Kvæget i nærheden, samt en Dreng og en Pige af Voerladegaard, som vogter deres Bæster i Kloster Kær. Niels Sørensen og Hyrdedrengen tog derefter Barnet op, og meddelte derefter Lægdsmanden i Sdr Vissing om fundet, denne lod derefter opsætte et Gærde paa Marken omkring Liget. Udbedes Amtmandens nærmere bestemmelse i sagen.

Fra Kong Christian den Siette, København.

Onsdag 22. Oktober 1738 fremkom i Højeste Ret Procurator Henrich Gultzau, som efter Kongelig ordre og befaling, lod indstævne en Dom som Birkedommeren ved det Schanderborgske Distrikt Johannes Snell, mellem Regimentskriver Mollerup paa den ene side, og Delinquenten Anne Larsdatter paa den anden side, den 7. August havde afsagt, i en sag, hvor hun efter hendes egen bekendelse og tilstaaelse, havde født et Barn i dølgemaal, og nogle dage efter fødslen havde kastet det i Wissing Kloster Aa, for hvilket hun skulle miste sit Hoved med et Sværd, som derefter skulle føjes til Kroppen og begraves paa Kirkegaarden uden nogen videre ceremoni, da som Citanten ikke mente, samme straf var i overensstemmelse med Lovens pag. 889 art. 7 som siger, at Hovedet skal sættes paa en Stage, og derfor ønskede Dommen forandret og skærpet. Og var derfor fornævnte Birkedommer tilligemed sine 8 tiltagne Doms Mænd tilsagt til, at møde i Højeste Ret, den afsagte Dom at tilsvare.

Fremgaar, at Anne Larsdatter har tjent hos Enkemanden Peder Jensen i Firgaarde, og uden ægteskab har baaret og født et Barn i dølgemaal, haft Barnet hos sig i Sengen i dølgemaal, og paa tredie dagen gaet til Sønder Vissing med det, og da kastet det i Sønder Vissing Kloster Aa, hvor det blev fundet, synet og bragt til Vissing Kirkegaard. Selv om hun siger det var dødfødt, kan dette ikke bevises, saa bør hun have sit Liv forbrudt, eftersom hun ikke har brugt de forordnede midler, som kunde hjælpe hende og Barnet. Forsvarer for hende er Procurator Michael Sonne.

De otte Mænd: Jacob Rasmussen, Jens Hansen, Jørgen Gundersen, Anders Knudsen, Jørgen Rasmussen, Ebbe Jensen, Christen Mikkelsen, Søren Knudsen.

Højeste Ret idømmer hende den strengere straf, og desuden har hun sin hovedlod og jord forbrudt.

Notat: Anno 1739 den 14. Januar er denne forstaaende Højeste Rets Dom, udi Birkedommer Snell's svagelige forfald, i min overværelse, i alle maader rigtig exequeret, hvilket allerunderdanigst attesteres af L. G. von Cølln, Birkeskriver. Sign.

Omkommet under uvejr

Breve til amtmanden.

2. Marts 1772.

Fra Anders Jensen Tømmerby (*matr. nr. 10-2*), Sognefoged i Sønder Vissing. Sammen med Rasmus Knudsen (*matr. nr. 11-1*) og Jens Rasmussen (*matr. nr. 4-2 og 10-1*) af Vissing By, var han sammesteds for, at syne det i Vissing Hede, dødfundne Kvindemenneske Maren Jacobsdatter, forhen Anders Jensens Hustru, som i det daarlige Vejr med Snefog, den 25. Februar omkom, men først nu er blevet fundet.

Der fandtes intet tegn paa Dødsaaarsagen, der alene maa skyldes, at hun i det daarlige vejr er blevet forvildet, og derefter omkommet.

Notat: Foranstaltet sædvanlig Begravelse den 4. Marts 1772.

En vanfør stakkel

Breve til amtmanden.

17. Maj 1748.

Fra Rasmus R R S Rasmussen, Sønder Vissing. Henvender sig til Biskoppen paa sin Søns vegne, idet denne er saa skrøbelig, at han ikke kan arbejde, ikke selv kan iføre sig klæderne, og ikke komme i Guds Hus, men paa sin Seng ladet sig betjene med Sacramentet.

Da han var i sit 4de aar blev han opskaaret, og efter han var lægt ved den ene side, kom skaden paa den anden side, hvorover han 2 gange maatte opskæres, siden blev han af Gud paalagt værkbrud, hvorefter venstre Hofte kom af skaalen, saaledes han blev Lam.

Senere gik der koldbrand i begge Ben, hvorfor man søgte Doctoren i Ribe og andre Læger. Beder Biskoppen, om denne vil hjælpe ham til, at nyde Hospitals Brød i Horsens, Hansted, Aarhus eller Viborg, hvor der først kunne blive en plads ledig, men saaledes at han bliver hos Faderen, og efter dennes død, hos paarørende. 17. Maj 1748.

Att. 17. Maj 1748 af Sognepræsten Frederich Hanssøn.

Et hestetyveri i Sdr. Vissing

I breve til amtmanden forekommer i perioden 1740-46 en længere række af skrivelser om en hestetyv kaldet Poul Mortensen Natmand og hans hustru Birgitte Poulsdatter, begge fra Vester Vedsted ved Ribe.

Et af brevene til amtmanden den 5. dec. 1740 er underskrevet af 8 personer fra Sdr. Vissing herunder bl.a. Jens Vilholt og Jens Jensen. Henvender sig ang. den bekendelse og forklaring, den arresterede hestetyv Poul Mortensen og hans kone Birgitte Poulsdatter, har afgivet ved retten, nemlig at en mand eller karl ved navn Jens af Sønder Vissing i 1739 i Sønder Vissing Skov, skal have givet dem 3 heste, som skal være stjålet fra 3 af underskrivernes naboer, hvorfor Poul Mortensen skal have betalt ham 8 rdr.

Underskriverne, der alle er af navnet Jens, finder sig meget fornærmede, idet naboerne og andre tænker, at det er den ene eller anden af dem, der er den nævnte Jens. De var 10 boende i Sdr. Vissing, da hestene blev stjålet. Nu er to af dem bortflyttede.

Det viser sig, at Poul Mortensen adskillige gange har begået hestetyverier. Under disse tyverier havde han nogle gange med sig Mathias Natmand, som nu er i Aarhus, og Hans Jensen Skræder i Sønder Farup ved Ribe.

Fra borgmester Lund, Ribe.

6. okt. 1740.

Til de fra Amtmanden hidsendte 2de Rytterbønder er Arrestanten Poul Michelsen? overleveret, og ellers ydet al mulig Assistance og Tilbud for hans sikre Befordring.

Fra borgmester Lund, Ribe.

4. januar 1741.

Omhandler sagen mod Hans Jensen Skræder, der endnu, sammen med Poul Mortensen Natmand, hensidder i arresten, beskyldt for hestetyverier, hvilket betyder daglige udgifter, hvorfor han efter ordre fra stiftsbefalings von Gabel, skal anmode om, at der bliver gjort anstalt til hans udlevering, eller han må blive løsladt.

Denne skrivelse bevirker, at man tager initiativ til at få hentet tyven hjem til retsforfølgelse. Der sendes tre mand af sted til Ribe: Birkeskriver Vissing, Ernst Ludvig Denche (**ane 28**) og Anders Langballe.

Efter den tids forhold må det have været en lang og anstrengende rejse for de tre udsendte mænd. Betalingen for anstrengelserne var pauver, og de må have beklaget sig over beløbets størrelse, for lang tid efter (*11. jan. 1746*) bliver de tilkendt tre ekstra rdl. hver udover de 6 rdl., de havde fået i første omgang.

10. nov. 1741 faldt dommen:

Fra Christian den Siette, Konge af Danmark etc. [10 sider]. Gør vitterligt, at den 10. Oktober 1741, fremkom i Højeste Ret, Procurator Henrich Gultzon, som efter allernaadigst befaling, skal lade indstævne en Birketings Dom mod de 4 Delinquenter, Poul Mortensen og Hustruen Birgitte Poulsdatter samt Mathias Knudsen og Hans Jensen, ved hvilken Dom Poul Mortensen og Mathias Knudsen blev tildømt **at miste deres Liv i Galgen** for begangne Hestetyverier. Hans Jensen, at arbejde i Jern sin livstid i næste Fæstning, og Birgitte Poulsdatter, arbejde i Spindehuset sin livstid. Fremgaar ogsaa, at der i 1727 har været en sag ved Nørre Jyllands Landsting, mod Poul Mortensen, hvor han ogsaa blev dømt til Galgen, men forinden udbrudt af Fængslet. Dommen stadfæstes mod Poul Mortensen, medens de andre 2 benaades, saaledes Hans Jensen skal arbejde i næste Fæstning i 5 aar. Birgitte Poulsdatter skal Kagstryges og derefter arbejde i Spindehuset hendes livstid. Ang. Mathias Knudsen, henvises dette til nærmere undersøgelse og endelig kendelse.

Forinden dommen skulle eksekveres blev fangerne indsat i Skanderborg arrest. Herfra lykkedes det for Poul Mortensen og Mathias Natmand at flygte.

Det er det sidste oplysninger, som kendes om dem, men man må vel formode, at de er blevet pågrebet og har fået deres straf.

Skolen i Sdr. Vissing

Denne var oprindelig en af de kgl. rytterskoler og blev opført ca. 1727. Den nuværende bygning daterer sig fra 1893 og er bygget af røde mursten. Den gamle sandstenstavle med den fra Frederik IV's skoler velkendte indskrift er indmuret i facaden.

Breve til amtmanden

Fra O. Sommer, Sønder Vissing. Drejer sig om skoleholderen Niels Gierding i Sønder Vissing, der nu i nogle år har gået mange gange, og mange steder, om en part af den ham nådigst tillagte løn, men alt er blevet henvist fra en til en anden, og endelig hjemvist med intet. Da han nu foregiver, ikke at have fået løn siden sidste nytår, og derfor igen vil gå til Skanderborg, ønsker han sognepræstens attest, der meddeles ham som før, at han fører et skikkeligt levned og er flittig i sin tjeneste.

Vil derhos aller ydmygst bede den øvrighed, og de som har med dette at gøre, betænke hvor dybt en så fattig og trængende mand synker, når han, som sidder, så at sige til skolebænken, i disse tider med hustru og børn må savne det tørre brød. 15. dec. 1772.

Troelstrup

Troelstrup bys mark blev udskiftet 1796.

[art.- 18, side 154] Fra *Gunnar Laurbergs udlånte materiale*:

Den såkaldte fæsygdom rasede i Troelstrup, særlig i november 1746 og atter i sep. 1770, hvorved så godt som alt hornkvæg uddøde i Troelstrup.

Breve til amtmanden i Skanderborg.

Fra amtmanden, Skanderborg. Opgørelse over de byer, beboernes navne og hartkorn ager, eng og skovskyld, hvor den almindelige kvægsyge ikke har været før i tiden mellem 1. maj 1747 og 21. februar 1748, og efter forordningen af sidstmeldte dato, og Cammer Collegiets ordre af 2. marts, for indeværende Aars april og juli kvartaler, skal være befriet.

Den 4. juni 1745 brændte to gårde i Troelstrup [art.-17, side 142-48].

Bytyr

I krigsjordebogen, begyndende 1718 er der under Troelstrup anført, at byen råder over et stykke tyrejord af hartkorn 0-0-2-1. Afgiften til rytterregimentet er 28 skill., og der skal leveres 10½ pd halm.

Fra Dagligliv i Danmark 1620-1720. Redaktion Axel Steensberg. 1969.

Duelige og velplejede bytyre og byorner var af største betydning for kvægholdet. Bymændene ejede i fællesskab én eller flere bytyre afhængig af byens størrelse.

Tyren holdtes med foder på omgang mellem de enkelte ejendomme, medens folk i byen, som nok havde køer, men ikke selvstændige ejendomme, måtte betale 4 skilling i tyrepenge om året for hver ko.

Kom der en tilflytter til byen, som ikke i forvejen havde part i tyren, måtte han betale sig til det. I **Troelstrup**, Tønning sogn havde den, som skulle have tyren på stald vinteren over, rådighed over en særlig eng på byjorden til fodring af tyren. Tilsynet med tyren skete ved kyndelmisse og påske, og var tyren ikke i forsvarlig stand, måtte gårdmanden bøde med en kande brændevin straks på stedet. Mange steder er der i byvedtægten 1698 nøje regler for tyrens behandling. Vinterfodringen skulle gå ret om i byen, og på allehelgensdag den 1. november skulle tyren sættes på stald.

Til 1. maj kom den på græs igen. Når prædikenen var til ende 3. juledag, skulle oldermand og samtlige bymænd begive sig til tyrens stald og syne dens foderstand. Ved kyndelmisse skulle tyren på ny besigtiges, om den var færdig "til sit arbejde, som det sig bør".

Blev tyren ikke holdt i ordentlig stand, måtte manden, der havde haft den i forplejning, for egen regning skaffe byen en anden god og tjenlig tyr. Se landsbyviden for Troelstrup By, [**art.-15, side 124-127**].

Tønning

Tønning blev udskiftet 1788.

Breve til amtmanden.

Fra P. P. Schmidt, Tønning. Efter Mons. Mathias Buskes begæring attest paa, at den nye Skole i Tønning, som har været under bygning, nu af Murermesteren er meldt færdig, saa den kan beboes. 23. Jan. 1727.

Tønning sogn og by. [**art.-18, side 154**].

Lauris Ovesen ½ gård. 2-6-1-0 og 1/2 alb Skovskyld. Efter Anders Langballes og andres forklaring, var denne den første der i Byen, som Sygen begyndte hos, den 25. October 1747, men da han ej fandtes udi angivelserne, blev han ej antaget til frihed i Skatterne 1747.

Træden

Træden blev udskiftet 1792.

Fra Sognepræsterne i Skanderborg Distrikt. Ekstrakt af deres indberetning, om de i Menigheden værende personer som er beordret, at efterforskes til det i Hillerød ved Frederiksborg allernaadigst indrettede Hospital.

Fra Erik Kiær i Tønning: (*ane 16*) **Rasmus Jensens Søn i Træden**, Niels Rasmussen som har mistet sit syn i smaakopper.

Breve til amtmanden.

26. okt. 1748.

Fra N. Moldrup, Skanderborg Ladegaard. Den øde annexgårds jord i Træden er i flere år blevet brugt af Esche Nielsen i Bredvads Mølle, mod en årlig afgift på 14 rdr. Efter hans død frasagde efterkommerne brugen, hvorefter Moldrup fik bymændene til, mod samme afgift, at antage jorden. Men da de nu savner gødningen, på grund af de under kvægsygdommen, døde kreaturer, således afgrøden bliver mindre, vil de ikke længere beholde nævnte jord. Moldrup har indkaldt beboerne, da ingen bedre end de kan føre jorden, men de har ikke kunnet overtales.

Vinding

Vinding blev udskiftet 1788.

Breve til amtmanden

Fra Mouridz Christensen Mejer, Vinding Præstegaard. En ulykkelig hændelse indtraf denne dag kl. 12, idet en Pige Anne Nielsdatter, tjenende hos skovrideren Søren Jensen i Vinding, omkom i en sandgrav paa Vinding Mark, da hun sammen med en anden pige ville hente noget sand, hvorved sandbanken skred ned over hende. Ønsker Amtmandens bestemmelse om, hvorvidt hun kan begravnes, eftersom det er bevist, hvorledes ulykken er sket. 30. April 1735.

Fra Christen Simonsen Ørting, Vinding og Peder Sørensen, Langballe. De har efter amtmandens ordre, sammen med synsmændene Olle Svendsen og Hans Jensen, begge af Vinding, synet det døde menneske Anne Nielsdatter fra Dørup, som tjente skovrideren Søren Jensen i Vinding, der dagen før den 30. april, omkom i en sandgrav på Vinding Mark, da sandet skred ned over hende. 1. maj 1735.

Fra Søren Gjesing Christophersen, Vinding Præstegaard. Med sin svage og ilde skårne pen, tager han sig den underdanighed, at ulejlige amtmanden. Klager over, at han ikke får det af menigheden, som han efter kongelig bestemmelse for sit slæb og arbejde, er tillagt. Eksempelvis efter forordningen en vis mængde ost af hver tønne hartkorn, hvoraf han i de 3 år, han har været præst på stedet, af mange ikke har modtaget det mindste. Hvad offeret angår, da så slet som det ellers i sig selv er hos de fleste, så er der mange der heller aldrig har betalt den ringeste skilling. Også problemer med udkørsel af præstegaardens gødning, der enten ikke sker, eller udsat så længe, at det bliver ganske til unytte. Det arbejde husmænd og inderste er pålagt at udføre, går for mange ganske i glemmebogen, og når de endelig møder op for at udføre en times arbejde vil de have mere, at spise i den tid, end 2 hele dages arbejde af dem kan være af værdi. 18. sep. 1741.

Breve til amtmanden

Fra A. Klein, Vinding Præstegaard. Henvender sig, angående den ugudelighed der i sidste jul, har været i Vinding by, med drik, spil, skældsord, slagsmaal og julelege, uagtet dette efter kongelig befaling, og gjorte formaninger, ikke er tilladt. (*Vi er i pietismens tid*).

3. juledag var der således i Horsens Hospitals bonde, Niels Knudsens gård i Vinding, forsamlet et drikkelag af genboer og naboer, ved hvilken lejlighed der opstod slagsmål mellem selvejerbonden Anders Madsen den yngres, kones fader Jens Pedersen og husmand Rasmus Madsen og dennes hustru, ej tvivlende at Niels Knudsen har haft en hånd med.

Hellig 3 Kongers dags aften, var der hos Horsens Hospitals bonde Ole Rasmussens gård, en forsamling, for at fortære for husmands græsgangs pengene, og der imellem en husmand, som præsten i mangel af avlskarl, engang i nødsfald må leje, ja, muligvis også Præstens dreng, imod dennes vilje og vidende.

Nævner bl.a. selvejerbonden Juul Pedersen, husmand Jacob Bødker, herredskriver Ørtings karl Peder Andersen, hospitalsbonden Jens Rasmussen, Søren Rytter osv. Beder om hjælp imod alt dette, som kan bevises at være sandt. 15. jan. 1753.

Tilbage til slægtshistorien

Efter en lille rundtur i de fire sogne vil vi nu vende tilbage til slægtshistorien, hvor vi kom til

3. GENERATION

Anders Sørensen 4~Ane Marie Nielsdatter 5. Troelstrup, Tønning sogn

Anders Sørensen var født i Troelstrup Overgård som søn af Søren Rasmussen Ladefoged, som i sit 2. ægteskab havde giftet sig med den purunge Karen Andersdatter fra Sdr. Vissing. Efter at have bragt to piger til verden, fødte hun som 24-årig i 1758 sønnen Anders.

Dåben fandt sted i Tønning kirke Dom. palmarum, som var palmesøndag den 19. marts 1758. Degnens datter, Sidsel Pedersdatter bar barnet. Faddere var: Anders Jensen, Karens far, og hendes bror Peder Andersen begge af Sdr. Vissing samt to personer fra Træden.

Anders Sørensen havde som næsten 30-årig truffet en pige, Ane Marie Nielsdatter fra Vinding, datter af hospitalsbonde Niels Andersen og afdøde Kirsten Sørensdatter. Skifte efter sidstnævnte: [art.-25, side 242-47]. Kort efter moderens død i 1766 havde faderen giftet sig med Ellen Rasmusdatter.

I 1787 døde Niels Andersen. Skifte [art.-25, side 247-52]. Ved skiftet tilbød enken - ud over at sørge for sine egne 4 børns opfostring - desuden også at holde brylluppet for sin steddatter, den 16-årige Ane Marie Nielsdatter, som på det tidspunkt tjente i Pinds Mølle i nærheden. Tillige ville hun sørge for, at Ane Marie fik sin mødrene arv samt "en sungs klæder".

Allerede året efter blev Anders Sørensen og Ane Marie Nielsdatter gift. Vielsen er ikke fundet.

Ane Marie var født i 1761. Hun var således kun 17 år, da hun blev gift i 1788.

Parret bosatte sig i Vinding sogn, og året efter blev det første barn - en søn døbt i Vinding kirke den 21. juni 1789. Han fik Navnet Søren Andersen. Niels Pedersens hustru (*Karen Andersdatter, Anders Sørensens mor*) i Troelstrup bar ham. Faddere: Niels Pedersen af Troelstrup (*Anders Sørensens stedfar i Troelstrup Overgård*), Jens Pedersen af Sejet (*Ane Maries søster Marens mand*), Jørgen Overgaard (*Sørensen, gift med Ane Maries halvsøster Kirsten*) og Laus Bøchers hustru og Anders Pedersen af Vinding.

Omkring 1790/91 flyttede familien til det nærliggende nabosogn Them.

Anders Sørensen var ældste søn i sin fader Søren Rasmussens andet ægteskab, så ifølge skik og brug var det ham, som skulle have været arvtager af hjemmet i Troelstrup Overgård, men da han giftede sig i 1788, var stedfaderen Niels Pedersen, som var født i 1740, kun 48 år. Han følte sig åbenbart ikke gammel nok til, at han ville give tøjlerne fra sig.

De nygifte bosatte sig i Salten i Them sogn - Tyrsting herred, hvor Anders Sørensen efter overlevelingen ernærede sig som købmand og hjulmand.

I Salten fødtes 3 børn:

Kirkebogen Them sogn 1751-1814 C402 x2.

Døbt 9. apr. 1792. **Niels Andersen ane 2**

Anders Sørensen i Salten en søn Niels. Lars Christensens hustru i Winding (*Ane Maries søster Anne*) bar barnet. Faddere: Knud Mynster i Sepstrup, Jens Jensen i Salten, Rasmus Christensens hustru i Pleilvad, Thomas Lausen i Salten.

I 1793 havde ægteparret den sorg at miste det ældste barn, Søren, som blev begravet den 1. sep. på Them kirkegård, 4 år gl.

Døbt 6. nov. 1793. **Søren Andersen** (konfirmeret. 1811)

Anders Sørensen og Ane Marie Nielsdatter af Salten deres søn Søren. Faderens moder fra Tønning (*Karen Andersdatter*) bar barnet. Faddere: Niels Jensen, Jens Johansen, Jens Øgaard og Erik Jensen alle af Salten. Faderens Anders Sørensens broder.

Døbt 26. april 1795. **Karen Andersdatter** (konfirmeret 1811)

Anders Sørensen og Ane Marie Nielsdatter af Salten deres datter Karen. Jørgens (*Sørensens*) hustru *gift med Ane Maries halvsøster Kirsten*) i Winding bar barnet. Faddere: Jens Øgaard, Erik Jensen, Jens Johansen og Laus Mortensens? hustru alle af Salten.

Formodentlig i 1797 rejste Anders Sørensen tilbage til Troelstrup i Tønning sogn, hvor han var født. På et stykke uopdyrket lynghede grundlagde han og Ane Marie gården "Anelyst". Navnet må være en hyldest til Ane Marie. Ifølge Matstrup godsarkiv fik de den 17. sep. 1798 fæstebrev af justitsråd godsejer Thyge de Thygeson.

Ved oprettelsen 1797 nedlagdes en sten med indskriften: "**ANELYST OPBYGT 1797 AF A.S.S. TROELSTRUP - A.M.N. VINDING.** (*Anders Sørensen - Ane Marie Nielsdatter*) **PÅ EN UDYRKET LYNGHEDE**".

Kirkebogen Tønning-Træden 1789-1813 C401 x2

Døbt 25. feb. 1798 **Kirsten Andersdatter** (konfirmeret 1815)

Nytårsdag 1798 blev Anders Sørensen og Ane Marie Nielsdatter husfolk i Troelstrup født en datter, i dåben kaldet Kirsten. Blev til dåbs stadfæstelse 1. søndag i fasten båret af Frants Jensens Kone (*Mette Sørensdatter, Anders Sørensens søster*) i Træden. Faddere: Niels Pedersen (*stedefader*) og søn Søren Sørensen (*Anders Sørensens lillebror*) i Troelstrup, Lars Christensen af Vinding (*gift med Ane Mariens søster Anne*). Rasmus Christensen og Niels Sørensens (*evt. halvbroder*) kone fra Nærumgaard.

Døbt 10. nov. 1799 **Niels Jørgen Andersen** (konfirmeret 1815)

17. sep. 1799 er Anders Sørensen og Ane Marie Nielsdatter på Anelyst, Troelstrup Mark født en søn kaldet Niels Jørgen. Blev til dåbs stadfæstelse den 25. søndag efter Trinitatis frembåret af Niels Møllers steddatter, Maren Pedersdatter af Gammelstrup. Faddere: Niels Pedersen (*stedefader*) og søn Søren Sørensen (*Anders Sørensens lillebror*), Rasmus Jensen af Winding og Rasmus snedkers kone på Troelstrup Mark.

Døbt 10. maj 1801 **Anders Andersen** (konfirmeret 1815)

20. mar. 1801, Anders Sørensen og Ane Marie Nielsdatter en søn kaldet Anders. Båret af Jørgen Sørensens kone (*gift med Ane Mariens halvsøster Kirsten*) i Winding. Faddere: Laurs Christensen fra Winding (*gift med Ane Mariens søster Anne*), Frands Jensen i Træden, Søren Sørensen i Troelstrup (*Anders Sørensens lillebror*) og Rasmus snedkers kone fra Raskenborg på Troelstrup Mark.

Døbt 25. mar. 1807 **Jens Andersen** (konfirmeret 1822)

Født natten til den 29. jan. 1807, Anders Sørensen og Ane Marie Nielsdatter på Troelstrup Mark en søn kaldet Jens. Døbt på Mariæ Bebudelsesdag, båret af Søren Sørensens kone Marie i Troelstrup (*gift med Anders Sørensens lillebror*). Faddere: Niels Pedersen i Troelstrup (*Anders Sørensens stedfar*), Rasmus Jørgensen, Nels Rasmussen fra Winding og Rasmus Christensens kone, sammesteds.

Jens Andersen blev senere ejer af Anelyst.

Folketælling 1801

Anelyst et markhus

Anders Sørensen	42 år	husmand med jord
Ane Nielsdatter	40	hans kone, begge i 1. ægteskab
Niels	10	
Søren	8	
Karen	6	
Kirsten	3	
Niels Jørgen	2	

Fra Gunnar Laurbergs materiale.

Eftersom der i folketællingslisten bemærkes et "markhus", har familien sikkert ikke nået at opføre ret mange bygninger. Det var i sig selv brydsomt for familien alene at få opdyrket lynheden, som var ret højt beliggende, hvorimod der i lavningerne ned mod det nuværende Brædstrup (ca. 1 km) var moser.

Da Anelyst 1902 af oldebarnet Jens Andersen Jensen, født 8. jan. 1876, blev flyttet til sin nuværende beliggenhed, medfulgte den gamle sten og blev placeret til højre for indgangsdøren til stuehuset. Samtidig blev der da nedlagt endnu en sten til venstre for døren men indskriften.

"Åar 1902 flyttet - Anders Sørensens sønnesøn Anders Jensen".

I 1983 stod endnu begge sten.

I det følgende skal der i korthed gøres rede for, hvorledes tilværelsen formede sig for børnene fra Anelyst.

Den ældste, Niels Andersen (ane nr. 2), som blev gift med Bodil Marie Jensdatter (ane nr. 3), vil blive udførligt omtalt i HOVEDAFSNIT 3.

ANDERS SØRENSENS OG ANE MARIE NIELSDATTERS BØRN:

Nr. 1	1788	Anders Andersen	død 1793
Nr. 2	1792.	Niels Andersen ane 2	
Nr. 3	1793.	Søren Andersen	
Nr. 4	1795	Karen Andersdatter	
Nr. 5	1798	Kirsten Andersdatter	
Nr. 6	1799	Niels Jørgen Andersen	
Nr. 7	1801	Anders Andersen	
Nr. 8	1807	Jens Andersen	

Barn nr. 3 Søren Andersen i Troelstrup Dalgård

Efter sin konfirmation tjente Søren Andersen hos Mogens Pedersen i Burgårde i 2 år.

Derefter tjente han hos gårdmand Anders Nielsen i Troelstrup Vestergård som karl i 14 år og giftede sig i den 27. okt. 1827 som 34-årig med datteren i gården, Ane Marie Andersdatter.

Faderen lad de nygifte bo i et hus, som hørte til gården - derfor står der i kirkebogen, at børnenes forældre er indsiddere (*bor til leje*).

Søren vedblev at varetage sin tjeneste hos svigerfaderen, indtil gården blev købt og delt i 3 parceller. - Af disse købte Søren Andersen den mellemste og næststørste, hvorpå han i 1835 opførte gården Dalsgård kaldet Dalgården. Han og Ane Marie levede et meget lykkeligt ægteskab tilsammen i 23 år. De fik 3 børn - 1 søn og 2 døtre.

Søren Andersen var altså selvejerbonde. Han dyrkede jorden med flid og forvandlede hede og lyngjord til frugtbare og kornrige agre, som rigelig gav overskud og velstand i huset.

Men han måtte undertiden kæmpe med svære og langvarige sygdomme, som svækkede hans helbred. Disse fik til sidst overtaget, og han døde den 3. august 1850 næsten 57 år gl.

Fra pantebogen:

18. apr. 1838: Søren Andersen, skøde på en parcel af htk. ager og eng 2-0-0-0. Dat. 22. okt. 1837.
25. apr. 1838: Søren Andersen, panteforskr. til Niels Nielsen, Fogstrup for 500 rdl. sølv, 1. prior. i hans gård, 2-0-0-0 og alt tilhørende. Slettet 16. aug. 1854.

Barn nr. 4 Karen Andersdatter

Hun var gift med Rasmus Jensen Møller, der havde ansættelse som tårnvægter i Århus. Vielsen er ikke fundet.

Folketællingerne giver nogle oplysningen om familien:

Folketælling: 1834 By: Århus Købstad Amt: Århus

Gadenavn: Møllestien	Husnr.: 694 Familienr: 1
Rasmus Møller	Alder: 60 gift Taamvægter
Karen Andersdatter	Alder: 38 gift hans Kone
Ane Marie Møller	Alder: 15 ugift deres datter
Jensine Møller	Alder: 13 ugift deres datter
Maren Møller	Alder: 10 ugift deres datter
Hanne Marie Møller	Alder: 6 ugift deres datter

Alle 6 personer i husstanden

Folketælling: 1845 By: Århus Købstad Amt: Århus

Gadenavn: Haugyden	Husnr.: 90 Husstand: 3
Rasmus Jensen	Alder: 72 gift Fødesogn: Elsted i Århus amt, tårnvægter
Karen Andersdatter	Alder: 49 gift Fødesogn: Them Skanderborg amt, hans kone
Hanne Marie Andrea Møller	Alder: 17 ugift Fødesogn: Århus Århus amt deres, datter

Alle 3 personer i husstanden

Tårnvægter i Århus:

*Fra BLADE AF AARHUS BYS HISTORIE AF J. HOFFMEYER
ANDET BIND, KØBENHAVN, H. HAGERUPS FORLAG 1911. Side 48.*

I Slutningen af 17. Aarh. gik man over til at holde fast ansatte lønnede Vægtere, og man begyndte med 6 Vægtere med en Kvartermester som Kommanderende. Antallet indskrænkedes dog i de daarlige Tider til 3-4, som fik 18 Rdl. aarlig. Jeg tænker mig, at Konsumtionens Indførelse har gjort det unødvendigt at holde Vagt ved Byens Porte, det maatte Konsumtionsbetjentene udføre.

Efter at man 1706 havde faaet indført en særlig Vægterskat, ansattes der tillige en **Taarnvægter**. Gadevægterne fik Tilhold om at gaa rundt i alle Byens Gader og synge eller raabe hver Time, om Vinteren Kl. 9-4, om Sommeren Kl. 10-2. Lønningen var dog saa ringe, "at ingen vilde være Vægter uden nogle gamle, elendige Mennesker, som snarere burde søge Hospitalsbrød". Hvert tredje Aar fik de en Klædning, bestaaende af en Klædeskjortel foret med blaat Baj, en Kabuse med Kongens Navn af Metal paa Klappen, et Par Skindbukser og et Par Støvler. I Aaret 1705 blev der tillige tildelt dem en "Morgenstjerne". De 4 Vægteres Klædedragt kostede i alt Byen 50 Rdl. 5 Mk., hvilket i hine fattige Tider ansaas for en stor Udgift. **Taarnvægteren skulde raabe ud af Taarnluggerne paa Domkirkens Taarn, hvad Klokken og hvad Vinden var**, dog ikke ud imod Havet, hvor ingen boede. For at han bedre kunde høres, fik han en Raaber. Han afskaffedes dog snart som unødvendig, men 1733 ansattes paany en Taarnvægter med 50 Rdl. aarlig. Magistraten havde længe ønsket en saadan ansat for Brandvæsenets Skyld, men havde mødt Modstand hos Borgerskabet, "der holdt ved det gode Gamle".

Kirkebogen for Århus Domsogn C 358 1-13.

Død 26. juli, begr. 29. juli 1845: **Rasmus Jensen Møller**. Tårnvægter, boede i Haugyden, 72 år.
Død af hidsig feber.

Karen, der på dette tidspunkt var 50 år, giftede sig igen med Lars Them. Ligeledes en vægter i Århus. Han overlevede hende.

Kirkebogen for Århus Domsogn C 358 1-13.

Død 14. okt., begr. 19. okt. 1859: **Karen Andersdatter, Lars Thems enke i stiftelsen.** Ifølge oplysning fra en af dagbøgerne hed denne stiftelse **Saralyst**.

Barn nr. 5 Kirsten Andersdatter

Kirsten var gift 2 gange. 1. gang med sadelmager under Rosenholm gods Frederik Anton Sophus Kold i Hornslet. Denne vielse er ikke fundet.
Med ham fik hun 4 børn.

Hornslet kirkebog.

Født 19. jan. 1827. **Anders.**

Sadelmagersvend Frederik Anton Sophus Kold og hustru Kirsten Andersdatter i Hornslet. Båret af frøken v. Bülow ved Rosenholm. Faddere ligeledes fra Rosenholm.

Født 16. nov. 1828. **Peter Nicolaj Kold.**

Forældre som ovenfor. Blandt fadderne er smedevend Anders Sørensen, Aarhus (*hendes bror. Han lod sig kalde Sørensen i stedet for Andersen*). De øvrige er fra Hornslet.

Født i april 1832 **Johanne Kold.**

Samme forældre som ovenfor. Faddere fra Hornslet

Født i okt. 1834. **Mads Anton Kold.**

Samme forældre som ovenfor. Faddere fra Hornslet.

Død 7. nov. 1838 i Hornslet.

Sadelmager i Hornslet, **Frederik Anton Sophus Kold**, født i Nytig? 39 år. (født 1799).

Anmeldt til Rosenholms skifteret dagen efter af gmd. Jens Lading af Tendrup (*ved Hornslet*).

Rosenholms skifteprotokol G308-55 side 534-535b.

Skifteforretning 13. sep. 1839. Der var overskud i boet. Til deling mellem enken og de 4 umyndige børn var der 139 rigsdaler 2 mark og 4/5-del skilling.

Hornslet kirkebog.

Viet 4. april 1840.

Jens Jensen fra Eskerod, 31 år og enken **Kirsten Andersdatter i Tendrup**. Gift en gang før.

Forlovere: Peder Bach, Rodskovgaard og Poul Jensen, Todbjerg. Kirsten var nu 42 år.

Folketælling:1840 (*Før brylluppet*).

Hornslet sogn, Tendrup by. Nr. 42 et hus

Jens Jensen	32	ugift	snedker, lever af sin jordlod
Kirsten Andersdatter	41	enke	
Anders Kold	14		
Peter Kold	12		hendes børn
Hanne Kold	8		
Anton Kold	6		

Folketælling: 1845

Hornslet. Nr. 47. et bosted

Jens Jensen	37	gift	født i Todbjerg sogn Randers amt, lever af bostedet
Kirsten Andersdatter	47	gift	født i Tønning sogn, Skanderborg amt, hans kone
Peter Kold	16		
Hanne Kold	13	hendes børn	
Anton Kold	10		

Folketælling: 1850

Hornslet sogn. Tendrup by

Jens Jensen snedker	43	gift	født i Todbjerg sogn i Randers amt
Kirsten Andersen	52	gift	født i Tønning sogn
Peter Kold	21		
Anton Kold	15	hendes børn	

Folketælling: 1860

Hornslet sogn. En gård

Jens Jensen	52	gift	født i Todbjerg sogn i Randers amt
Kirsten Andersen	63	gift	født i Tønning sogn

Hornslet kirkebog.

17. nov. 1866. Død i Hornslet sogn.

Kirsten Andersdatter 68

Aftægtsmand Jens Snedkers kone i Tendrup.

10. dec. 1878. Død i Hornslet sogn

Jens Snedker 70 Aftægtsmand i Tendrup.**Barn nr. 6****Niels Jørgen Andersen**

Han var uddannet som smed. Broderen Niels Andersen havde købt en gård i Søballe i 1822. Det var antagelig hans foranledning, at Niels Jørgen fik arbejde i Søballe bys smedie i Veng sogn. Her traf han sikkert også sin tilkommende kone, Ane Andersdatter, som var fra Søballe. De blev viet i Veng kirke den 8. okt. 1824. Forlovere var broderen Niels og Jens Christensen fra Søballe. De nygifte bosatte sig i et hus på Søballe Mark. Ane Andersdatter var 27 år og Niels Jørgen var 25 år.

I Søballe fødtes 4 børn:

*Kirkebogen Veng sogn.*Født 16. juli 1826 **Anders Nielsen**Båret af Peder Andersens kone. Faddere: Gmd. Niels Andersens kone (*Bodil Marie Jensdatter ane 3*), gmd. Laurs Rasmussen, Niels Jacobsen og Christen Jacobsen, alle af Søballe.Født 22. juli 1828 **Søren Nielsen**

Båret af gmd. Rasmus Pedersens kone. Faddere: Niels Andersens kone, gmd. Christen Jacobsen, gmd. Peder Andersen, boelsmd. Michel Andersen, alle af Søballe.

Født 23. dec. 1830 **Ane Stine Nielsen**

Båret af boelsmd. Michel Andersens kone Søballe. Faddere: Rasmus Pedersens kone Illerup Mark, gmd. Peder Andersen, gmd. Niels Andersen og husmd. Jens Sørensen, alle af Søballe.

Født 28. aug. 1833 **Johannes Nielsen**Båret af gmd. Jens Andersens (*lillebroderens*) kone på Troelstrup Mark. Faddere: Husmd. Poul Sørensens kone, Søballe Mark, gmd. Niels Andersen og Michel Andersen af Søballe, ungkarl Peder Rasmussen af Hårby.

Folketælling: 1834

Skanderborg amt, Hjelmlev Herred, Søballe, Et hus

Niels Jørgen Andersen, 35, gift, smed, lever i øvrigt af sin jordlod

Anne Andersdatter, 36, gift, hans kone

Anders Nielsen 8

Søren Nielsen 6 deres børn

Ane Stine Nielsen 4

Johannes Nielsen 1

Efter 11-12 år som smed i Søballe beslutter Niels Jørgen og Ane sig til at flytte tilbage til Niels Jørgens hjemsgn.

Kirkebogen Tønning sogn.

Tilgangslisten 24. maj 1835. Niels Jørgen Andersen med kone Ane Andersdatter + 4 børn tilflyttet Tønning sogn fra pastor Pingel Søballe.

I 1835 kort efter forældrenes ankomst til Troelstrup fødte Ane Andersdatter sit 5. barn, som fik navnet **Jens Nielsen**.

I 1835 blev en af de store gårde, Troelstrup Vestergård udstykket i 3 parceller. Gårdmanden Anders Nielsens søn Jens Andersen beholdt hovedparcellen matr. nr. 2. Den næststørste parcel matr. nr. 2 b blev overtaget af Niels Jørgens bror Søren Andersen, som opførte gården Dalsgård. I 1837 blev den tredje og mindste parcel matr. nr. 2 c tilskødet Niels Jørgen Andersen for 300 rbd. sølv. På Vestergårds udmarker på den uopdyrkede lynchede rejste sig så Lyngagergård. I en mergelgrav på gårdens mark opførtes en smedie og Niels Jørgen kunne med rette bære tilnavnet "smed". Kan hælde, smedien allerede blev bygget efter familiens hjemkomst fra Søballe i 1835.

Fra Pantebogen:

18. apr. 1838: Niels Jørgen Andersen, skøde af consul Secher, Horsens på en parcel af htk. 0-7-0-0. Dat. 22. okt. 1837.

25. apr. 1838: Niels Jørgen Andersen, panteforskr. af 14. nov. 1837 til Søren Christensen Addit med 1. prior. i hans sted 0-7-0-0 med alt tilhørende. Slettet 26. jan 1842.

26. jan 1842: Niels Jørgen Andersen, panteforskr. af 13. jan. 1842 til kromand Peder Laursen i Rye for 350 rdl. sølv, sædvanlig 1. prior. i besætning, avl, udbo og indbo. 0-7-0-0.

8. dec. 1843: Niels Jørgen Andersen. Ekstrakt af skiftet efter hans afdøde hustru (slettet 27. aug. 1842) hvorved hans umyndige sønner tilfalder i arv 81 rdl. Er gjort udlæg i stervboets ejendomme og tilliggender af htk. 0-7-0-0 med prioritet næstefter 350 rdl.

3. mar. 1845: Niels Jørgen Andersen pantefors. af 9. nov. 1844 til kromand P. Lauersen, Rye for 100 rdl. sølv med 2. prior. i et hus med jorder af gl. htk. ager og eng 0-7-0-0, Sæd, avl, besætn., indbo.

Folketælling: 1840

Troelstrup.

Niels Jørgen Andersen 41 smed og avlsmand

Ane Andersdatter 42 hans kone

1) Anders Nielsen 14

2) Søren 12

3) Ane Stine 10 deres børn

4) Johannes 7

5) Jens 5

Den 7. juni 1842 døde Ane Andersdatter 43½ år gl.

I 1842-43? giftede han sig anden gang med Ane Kirstine Andersdatter fra ?

27. aug. 1844 døde hun og Niels Jørgen var nu enkemand for anden gang efter ca. 1 års ægteskab. Ifølge kirkebogen for Tønning sogn står han da for at være parcellist og smed.

Til dels ordret efter kirkebogen, hvor præsten giver en detaljeret beskrivelse af årsagen til dødsfaldet: "Omtrent i den 10ende måned et foster født ved instrumenters hjælp - Ane Kirstine Andersdatter døde. = Død i barselsseng dagen efter en svær forløsning, 45 år gl.

Folketæling: 1845

Troelstrup.

Niels Jørgen Andersen 46 år boelsmand, smed og enkemand

1) Søren 17

2) Ane Stine 15

3) Johannes 12

4) Jens 10

Anders på 19 år ikke hjemmeværende.

Den 27. sep. 1845 efter godt og vel et år som enkemand, efter den anden kones død, giftede han sig igen for tredje gang. Han var 46 år. Bruden var den 21-årige Gjertrud Marie Laursdatter, født i Sdr. Vissing 24. sep. 1824. Der var altså 25 års aldersforskel og hun, ung som hun var, skulle være stedmoder for de fem store børn.

1) 1846 den 9. sep. blev en søn **Anton Nielsen** født. Han blev senere ejer af Lyngagergård

2) 1848 den 15. maj en datter **Ane**

3) 1850 den 1. okt. en datter **Ane Marie**

4) 1856 21. feb. **Kirstine**

Der var muligvis flere børn. Bemærk hvordan døtrene blev opkaldt både efter farmoderen og begge afdøde hustruer.

Den 7. apr. 1874 døde Niels Jørgen Andersen - 75 år gl.

Den 16. mar. 1882. Ifølge Jens Andersens dagbøger kom Gjertrud Marie, som da var enke, uforvarende til at drikke gift. Ved lægehjælp overlevede hun.

Endnu 1984 stod der på Tønning kirkegård en mindesten med indskriften:

Niels Jørgen Andersen
f. 17/7 1799 død 7/4 1874

Gjertrud Laursdatter
f. 24/9 1824 død 28/9 1898

I samme gravsted findes der også en mindesten over sønnen Anton Nielsens familiegravsted 1907. Desuden endnu to mindestene med udvisket tekst - måske over Niels Jørgen Andersens to første hustruer.

Barn nr. 7

Anders med kaldenavnet Sørensen

Anders blev ligesom broderen Niels Jørgen uddannet inden for smedefaget.

I 1834 finder vi ham som kleinsmed i Århus. Han har da egen forretning. Her er der også ansat en smedelærling.

Folketælling: 1834

By: Århus Købstad Amt: Århus

Gadenavn: Middelgade Husnr: 135 Familienr: 2

Anders Sørensen	Alder: 33	gift	Smedemester
Ane Johanne Svantemann	Alder: 28	gift	hans Kone
Nielsine Sørensen	Alder: 2	ugift	hans Datter
Lars Weng Tusting	Alder: 19	ugift	Smedelærling

Anders havde god gang i sin forretning. I 1845 beskæftigede han en smedesvend og 2 lærlinge samt en tjenestepige. Forretningen har stadig til huse i Middelgade (*Mejlgade*).

Folketælling: 1845

By: Århus Købstad Amt: Århus

Gadenavn: Middelgade (*Mejlgade*) Husnr: 135 Husstand: 1

Alle 11 personer i husstanden:

Anders Sørensen	Alder: 43	gift	Fødesogn: Tønning	Fødeamt: Skanderborg,	Stilling: smed
Ane Svantemann	Alder: 38	gift	Fødesogn: Århus	Fødeamt: Århus,	hans kone
Nielsine Sørensen	Alder: 12	ugift	Fødesogn: Århus	Fødeamt: Århus,	hans datter
Andreas Sørensen	Alder: 7	ugift	Fødesogn: Århus	Fødeamt: Århus,	hans søn
Ane Sørensen	Alder: 9	ugift	Fødesogn: Århus	Fødeamt: Århus,	Stilling: hans datter
Lovise Sørensen	Alder: 5	ugift	Fødesogn: Århus	Fødeamt: Århus,	hans datter
Hans Sørensen	Alder: 3	ugift	Fødesogn: Århus	Fødeamt: Århus,	hans søn
Ole Hansen	Alder: 25	ugift	Fødesogn: Samsø	Fødeamt: Holbæk	Stilling: smedesvend
Anders Them	Alder: 18	ugift	Fødesogn: Århus	Fødeamt: Århus,	Stilling: lærling
Peder Oldrup	Alder: 18	ugift	Fødesogn: Århus	Fødeamt: Århus,	Stilling: lærling
Hanne Nielsen	Alder: 20	ugift	Fødesogn: Århus	Fødeamt: Århus,	Stilling: tjenestepige

Lærlingen Anders Them var muligvis i familie med Anders' søster Karens 2. ægtemand, Lars Them.

Kirkebogen Dom sogn Århus.

19. juni 1856. Viet Nielsine Sørensen, 23 år, datter af smedemester Anders Sørensen i Mejlgade og ungkarl købmand Nicolai Carl T....? 34 år.

26. okt. 1865. Viet Lovise Cathrine Sørensen, 25 år, datter af smedemester Anders Sørensen i Mejlgade og kunstdrejer Herman Bernhardt Evert, 32½ år.

Ifølge oplysninger fra familiemedlemmer fik Anders er brat død. En af hans svende fandt ham en morgen i værkstedet liggende død på gulvet, sikkert ramt af et hjerteslag.

Kirkebogen Domsogn i Århus.

Død 6. juni 1867 smedemester Anders Sørensen 66 år, boende i Mejlgade 37.

Død 27. feb. 1891 Ane Johanne Svantemann 84 år. Smedemester Anders Sørensens enke i Mejlgade 37.

Barn nr. 8

Jens Andersen

Som den yngste af børneflokket voksede Jens op i Anelyst. Den 30. sep. 1833 blev han gift i Tønning kirke med Maren Andersdatter, 26 år. Hun var datter af Anders Nielsen og Ane Nielsdatter i Troelstrup Vestergård, således søster til Ane Marie Andersdatter, som var gift med Jens' broder Søren - altså to søstre gift med 2 brødre.

Jens Andersen overtog fæstet af Anelyst 1831 - blev selvejer af gården 1833, idet han købte den af konsul købmand Rasmus Secher, Horsens, som efter tvangsauktionen af Mattrup 1828-29 havde købt halvdelen af gårdene i Troelstrup og igen solgte dem til fæsterne. Anelyst havde matr. nr. 5 i Troelstrup.

20. jan. 1832. Jens Andersen, skøde fra K. Secher consul i Horsens på et sted, Anelyst kaldet af hartkorn 0-3-0-1, Dat. 11. dec. 1831. *Pantebog nr. 8 pag. 240.*

1833. Jens Andersen panteforskrivning til Calle Laursen 400 rdl. sedler med 1. prioritet i hans sted med ejendom af htk. 0-3-0-1, besætning, ind- og udbo. dat. 12. dec. 1831.

Jens Andersen og Maren Nielsdatters børn:

- 1) 1835 Ane Marie blev gift med sognefoged Peder Nielsen, Føvling
- 2) 1836 Anders gårdens næste ejer, gift med Rasmine Marie Nielsen fra Nim
- 3) 1838 Anders Peder gift med Juliane Pedersen, bosat i Horsens, mange børn
- 4) 1840 Johannes død 1 år gl. af mæslinger
- 5) 1842 Ane død af kighoste
- 6) 1844 Ane fulgte familien til sine dages ende, ugift
- 7) 1846 Johannes blev gift med Louise Pedersen
- 8) 1846 Karoline død 4 år gl. af hjernebetændelse

Folketælling: Anelyst 1834

Jens Andersen	28	gift selvejer husmand med jord
Maren Andersdatter hans kone	28	gift
Peder Rasmussen	17	ugift tjenestefolk
Margrethe Elisabeth Sørensdaughter	31	ugift tjenestefolk
Anders Sørens	76	aftægtsfolk, Jens Andersens far
Johanne Nielsdatter	69	og stedmoder

Folketælling: Anelyst 1840

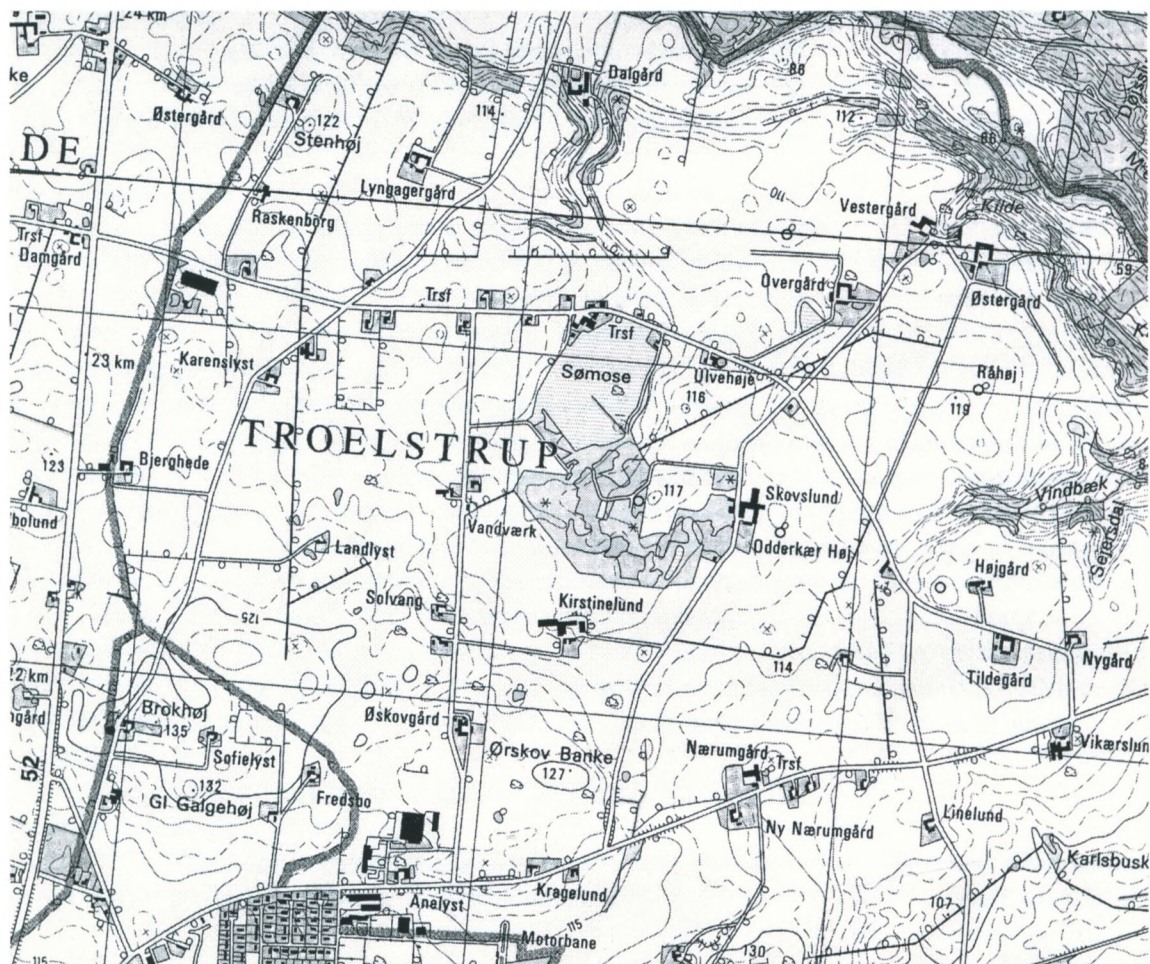
Jens Andersen	34	lever af sit landbrug
Maren Andersdatter	34	hans kone
Ane Marie	5	
Anders	4	deres børn. Anders bliver næste ejer af Anelyst
Anders Peder	2	
Niels Andersen	27	
Marie Andersdatter	24	tjenestefolk
Søren Stephensen	16	
Anders Sørens	82	gift aftægtsfolk
Johanne Nielsdatter	75	gift hans forældre

Folketælling: Anelyst 1845

Jens Andersen	39	gårdmand	født i sognet
Maren Andersdatter	39		født i sognet
Ane Marie Jensdatter	10		
Anders	9	deres børn	
Anders Peder	7		
Ane	1		
Niels Andersen	32		
Johanne Nielsdatter	80	aftægtskone født i Klovborg sogn (<i>stedmoderen</i>)	samt 3 tjenestefolk

Kort 1:25.000 over Troelstrup-egnen.

Byen mod syd er Brødstrup. Mod NØ ses de oprindelige gårde i Troelstrup, hvoraf Overgård i sin tid som fæster havde ane nr. 8 Søren Ladefoged. Fra Vestergård udstykkedes Dalgaard og Lyngagergård som ejedes af Søren Andersen og Niels Jørgen Andersen, sønner fra Anelyst. Denne gård ses mod SV i udkanten af Brødstrup.

Jens Andersen skrev dagbog. På grund af disse dagbogsoptegnelser, påbegyndt 1833 kan vi leve os ind i, hvordan livet formede sig på en almindelig bondegård - dagligt arbejde, familieliv, tidens rørelser og lidt om, hvad der skete ude i den store verden.

Hver dag skrives om, hvordan vejret var.

Efter ham fortsatte de to næste generationer i Anelyst med dagbogsnotater. Det blev efterhånden til et værk på henvend 1600 sider. Disse er bevarede og findes i original hos Astrid Dahl i Brødstrup. Hun er 84 år i år 2000.

Jens Andersen var sognerådsformand og sognefoged - gang på gang møder vi ham både ved sørgelige og mere glædelige begivenheder i familien - altid som rådgivende.

På de følgende sider vil vi følge ham, idet han i sine optegnelser har bidraget med oplysninger om slægten, som vi på anden måde ikke har haft mulighed for at opsøge i tilgængelige arkivalier.

Han indleder med at betegne sig selv som en "**hjemtose**" Det betyder sikkert, at han følte, at han var en hjemmefødning, da han i modsætning til fire af sine søskende forblev i hjembyen Troelstrup i Tønning sogn.

Dagbog nr. 1 begynder 1833.

Uddrag:

Jeg er ikke af dem der er kaldet til at søge mit brød vidt omkring i verden. Vor Herre har opholdt mig på mit fødested Anelyst, som min fader (*Anders Sørensen*) havde i fæste. Formeldest hans høje alder tillod han mig at "kjøbe" af købmand Konsul Secher i Horsens 1831. Min moder (*Ane Marie Nielsdatter*) døde, da jeg var i mit 10ende år.

Min kone (*Maren Andersdatter*) døde 14. sep. 1868 efter eet års tiltagende sygdom - formodentlig en "miltsvulst", som uagtet alt søgt lægehjælp ikke kunne helbredes. Da det viste sig så tydeligt, at min ægtefælle skulle bortkaldes, og jeg var allerede noget til "alders" og børnene så vidt voksne, tabte jeg selv lysten til at bestyre de jordiske sysler, og tilbage efter min syge kones "begjæring" solgte jeg gården til var ældste søn Anders Jensen, og jeg blev tilskreven aftægt - nu var stillingen i nogenlunde ro. Mine døtre bestyrede husets indvendige sysler. Imidlertid blev min ældste datter Ane Marie gift med Peder Nielsen i Føvling. Siden kom min søn Anders i ægteskab med Rasmine Marie Nielsen fra Nim, og jeg fik et hus "byggt" østen for gården i den tanke der at leve i enlig ro i alderdommen, og min yngste datter Ane at være mig til hjælp som husholder.

Så, som i almindelighed sker i ægteskab avledes et barn (*det var Jens Andersen Jensen - han bliver 4. generation på Anelyst*). Samtidig blev Anders' kone Rasmine Marie angrebet af en brystsvaghed, som tog således til, at hun bad Ane (*Jens Andersens datter*) om at tage sig af husholdningen - hvilket ikke kunne nægtes, da de trængte så hårdt - Sygdommen tog til, og døden fulgte 27. juni 1880. Nu var jeg ene boende i huset.

Jeg havde i min tids sysler mange omstændigheder i flere retninger, dels var jeg i sogneforstanderskabet i 11 år, formand i samme i 6 ar - det var i Tønning sogn. Samtidig var jeg sognefoged og lægdsmand i 27 år i den tidsperiode.

Så kom krigen 1864 - 2 af mine sønner blev indkaldt i tjenesten tillige med en hest, der holdtes på foder. Sønerne kom uskadt hjem - men hesten aldrig. De tyske fjender vrimlede i landet og på grund af de før benævnte bestillinger, kom alle rekvireringer til mig angående vor kommune (*i hans egenskab af sognefoged*).

Tilbage med besværlighederne efterfulgte "et tab" på 6-700 kr. med at skaffe en ny hest. Vi blev leveret en god hest for den, der blev borte, men den blev angreben af kullersyge og blev uduelig Endelig da jeg slap disse bestillinger, "tilstedte" regeringen mig den så kaldte Dannebrogorden, som blev mig påhæftet af herredsfoged Bøving 12. januar 1883 i mit fødselshjem, omtrent på det samme sted, "som jeg er født til verden". Jeg har ikke siden følt nytte deraf. (*sønnen Anders efterfulgte faderen som sognefoged*).

Min vandringsplads på Jorden har (som forhen benævnt) ikke været stor. Der kan altså være grund til at kalde mig en "Hjemtose" (*hjemtosse-hjemmefødning*). Den liden smule jeg har lært, kan jeg næst Guds Hjælp takke min fader for. I skole har jeg ikke gået, således at jeg fandt rigtig nytte deraf.

Min fader lærte mig at læse, og vor Herre Gud gav mig evner til at tænke og ved at læse oplyste folks skrifter og tænke nøje over ---. Derved har jeg fundet et mål, som jeg antager for sandhed.

Jens Andersen, som ikke havde fået nogen videre skolegang, begav sig ud i de store højder med hensyn til emnerne, som han gav sig af med - undertiden videnskabeligt med indsigt i både jordens atmosfære, stjernehimlen m.m. - han oplevede højskolerne i deres vorden, ifølge både hans og sønnens dagbøger, følger man, hvordan de var med i oprettelsen af andelsforeninger, mejerier, brugsforeninger, foderstofforeninger, slagterier m.m.

Vestbirk højskole blev oprettet i 1880'erne - som han selv skriver, læste han af oplyste folks skrifter og må have været ualmindelig lydhør. De på den tid store talere kom til egnen, og familien har været stærkt knyttet til den kendte grundtvigianske pastor Conradsen, Hvirring, idet denne gennem en lang årrække kom til Brædstrup og "holdt samling".

Jens Andersen går ikke af vejen for at uddybe verdenssituationen - politik og flere af emnerne er præget af stærk religiøsitet. Han blev ved med at føre dagbog til ganske kort tid før sin død, hvor han hver dag skriver "syg"

Sønnen Anders skriver i sin første dagbog ---- Dødsårsagen må nærmest betegnes som alderdoms-svaghed -- hoste - slim på lungerne. 16. maj 1889 blev en ny læge i Brædstrup, Søderberg, tilkaldt, sygdommen forværredes. Han døde 20. maj 1889.

Det var et uddrag af første dagbog - sønnen fortsætter nøjagtig som faderen, sønnesønnen finder en anden form - det blev til 90 års skrivi, som i alt blev til 6 dagbøger med omkring 1600 sider, så det er uoverskueligt bare at nævne en brødel af, hvad de har at fortælle.

Udpluk af dagbogen:

1833

23/6 Anders Nielsen død
24/6 meldt dødsfaldet. (svigerfaderen Anders Nielsen)
29/6 begravet

1836

Feb. måned meget besværligt at komme frem stærk snefog
5/3 første lam
2/7 fræmmet fra Wissing (gæster)

1837

14/5 Til legestue hos S. Jepsen (Søren Nielsen, Nærumgård). Meget ofte er familien fra Anelyst på besøg hos broderen Niels i Søballe kører den ene dag - hjem den næste

1840

2/1 klokkringning. Fr. 6. døde 3. dec. 1839
16/1 ligprædiken for Fr. VI
1/8 kong Chr. VIII i Brædstrup

1841

3/1 byde til julegilde
5/1 bygang efter kogekone
7/1 baget fin brød
7/1 kørt med Søren Jepsen til Horsens
10/1 til barsel og bryllup
12/1 hjemkørt kogekonen
3/10 til legestue

1841

28/10 min fader Anders Sørensen døde kl. 1 i aften af apopleksi.
29/1 bygang at melde dødsfaldet - i Horsens efter ligkiste
6/11 A.S.S. begravet
6/12 første gang valgt til sogneforstander

1842

18/2 i Ejer til 2 dages bryllup
23/2 samlen i Søballe om skifteretten (hos broderen Niels i Søballe har familien været samlet efter faderens død)
7/6 Niels Jørgen Andersens kone død (broderen Niels Jørgen Andersens første kone Ane, Lyngagergård i Troelstrup).
7/6 kørte til Horsens med træ
9/6 N.J.A.'s kone i kiste
12/6 N.J.A.'s kone begravet

1843

- 13/2 bygang - pløjer og kører tørv til præsten - bal i Brædstrup om aftenen (*bygang er ikke fest eller gilde, men almindelige ærinder og indkøb*)
maj måned besværlig med sygdom
- 3/6 hentet lægen i Them til konen (*hans kone Maren Andersdatter*)
- 11/6 lægen hentet igen og medicin hentet i Horsens (*naturligvis i hestekøretøj ca. 20 km, Brædstrup apotek først oprettet i 1893*)
- 17/6 lægen kørt hjem til Them
- 24/6 kørt til lægen (*endnu ingen læge i Brædstrup ca. 2 km*)
(*i alle årene kørt til Horsens med grise, korn træ m.m.*)
- 1/10 fræmmet fra Søballe
- 3/12 bryllup i Troelstrup - 2 dage

1844

- 25/2 bygang til S.A.S. (*hans broder Søren Andersen Troelstrup Dalgård*)
- 2/3 til smides (*mange gange i årenes løb er han hos smeden*)
- 26/3 skovet for præsten
(*bønderne fra Anelyst, Nærumgård, Dalgården, Troelstrup Vestergård m.fl. hjælper også hinanden*)
- 18/8 ny præst i Tønning
- 27/8 doktor Rüge hjemkørt fra N.J.A - hans kone død - (*det er kun 2 år siden Niels Jørgen Andersens første kone Ane døde - 7/6 1842*)
- 15/12 kjørt folk til alters (*altergang i Tønning - ret ofte er han selv til alters*)
- 19/12 svineslagtning J.A.S. (*det er hos svogeren Jens Andersen Troelstrup Vestergård*)
- 20/12 nabosamling

1845

- Jan. evindeligt bygang. Til Søballe i 2 dage - svineslagtning hos S.A.S. (*broderen Søren, Dalgården*)
- 18/7 Ane A.D. flyttet hertil (*hans kones ugifte søster født 1803 - død 17/12 1888, nu konen var syg var der nok brug for Anes hjælp*)
- 31/7 i Skanderborg. Kong Fr. VI's minde indviet
- 26/9 til marked i Horsens. (*så kaldt Mikkelsmarked - Mikkelsdag 29/9*)
- 27/9 bryllup i Wissing N.J.A~G.M.P. (*hans broder Niels Jørgen Andersen og Gjertrud Marie Laursen. Hans anden kone var død 27/8 1844*)
Hvert år skrives alt om tørveskær, lynghøst, kornhøst, kartoffeloptagning osv.

1846

- 2/3 bygang til præsten
- 3/4 byriden efter kogekone
I perioden 1847-1870 holdt Jens Andersen en pause i føring af dagbog. Men efter at sønnen Anders havde overtaget gården blev der ro til at skrive igen. Anders blev gift i 1874

1870

- 6/6 folkene på Himmelbjerget (*de store møder hvor grundlovsdagen fejredes*)
- 31/7 fræmmet fra Søballe
- 16/7 var da i Søballe. (*broderen her, Niels Andersen var syg*)
- 2/9 i denne måned udbrød krigen mellem Preussen og Frankrig. Preussens armè trækker ind på fransk grund og tog Kejser Napoleon til fange tillige med M...s marinekorps
- sep. blodrige kampe mellem preussisk og fransk militær. Preussen belejrer. Paris republik oprettet
- 22/10 til alters
- 14/11 bygang - N.J.A. (*broderen Niels Jørgen, Lyngagergård syg*)

1871

22/5 min bror Niels Andersen i Søballe død

27/5 begravelse

28/5 kørt hjem fra Søballe

24/9 Johannes' jagilde med Louise (hans søn Johannes været hos præsten og bestille vielse)

1872

sept. generalstaben foretaget målinger i sognet

nov. vandflod i mange købstæder - på Falster begyndt som storm siden orkan

1873

6/4 skalotteløg sat

12/4 gudelig samling i Dauding

14/4 til husflidsudstilling i Brædstrup

27/7 kørt til Føvling med fræmmet fra Søballe

22/9 Grædstrup kro brændt

22/9 Niels Jørgen begravet

1874

11/5 bygang med skat (*skulle vel opkræve skat som sogneforstander*)

12/10 bygang om bidrag til general Ryes minde

1876

Jens Andersen, der nu er lidt op i årene fortæller nu mest om, hvad Anders foretager sig.

26/12 skete en ulykke på banen mellem Horsens og Skanderborg - mange mennesker døde og kvæstedes

1877

5/10 baget fin brød

9/11 session i Horsens (*som lægdsmand måtte han med de vordende værnepligtige på session*)

1878

6/2 paven i Rom død

13/2 Ane en tand udtrukket (*hans ugifte datter*)

feb. fred sluttet mellem Tyrkiet og Rusland

3/6 skudt på kejser Wilhelm i Berlin kl. 2 eftermiddag

1879

3/1 folketingsvalg i Brædstrup

21/1 dannet sivsko

20/2 kørt til Brædstrup, flæsk til røgen

apr. jordrystelse i Norge

2/9 Jens A. syg for brystet

(i sept. har han "dannet" dambrædt - (selv fremstillet et dambræt - afleveret i Føvling dagen efter)

1880

12/2 stær kommen

17/2 fået en mængde isslag og noget sne - mange træer og grene knækket - jorden belagt med is umuligt at færdes - mange frugttræer ødelagt

3/10 han har mange gøremål angående sognefogedbestillingen

7/10 blæsende koldt - pløjet for posten

1881

- 15/2 askemøg udkørt
13/3 døde kejseren i Rusland af en tilkastet bombe, som eksploderede
23/3 i Horsens - mit testamente oprettet
10/4 storken set
apr. folkettinget opløst på grund af benægtede fordringer i finansloven
solgt en gl. ko for 56 kr. kjælfærdig (*stod for at skulle kælte*)
ved årsskiftet 1881-82 bliver Jens Andersen fri for sognefogedhvervet - var da 75 år

1882

- 11/1 blev sønnen Anders sognefoged 16/3. N.J.A.'s enke har ved uforsigtighed "drukken" gift.
Hun overlevede
31/7 bispevisitats i Tønning

1884

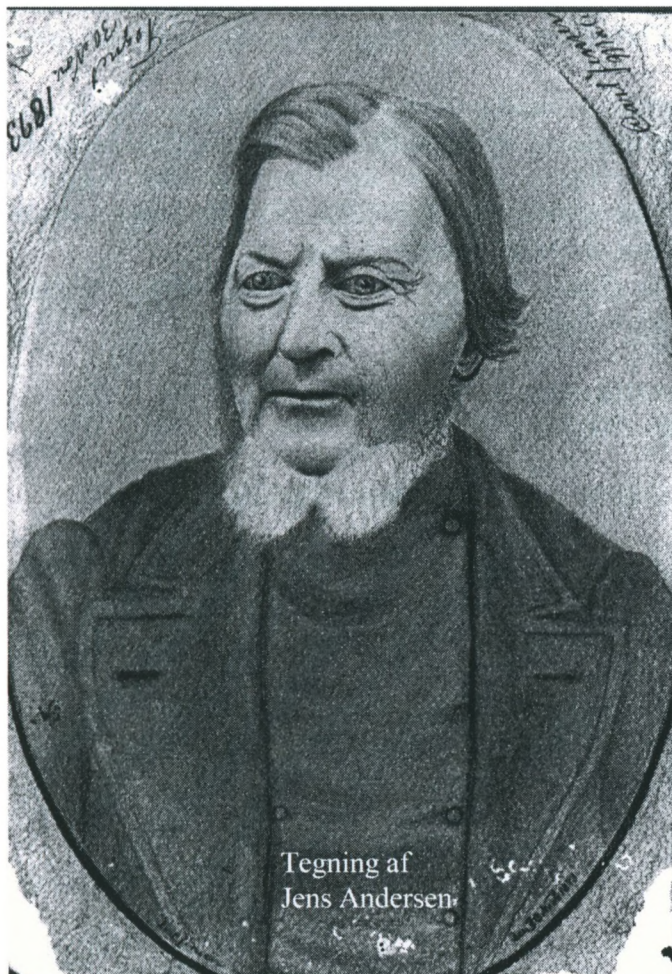
- 3/10 Christiansborg slot i København brændt

1885

- 21/10 skudt efter minister Estrup

1887

- Til trods for de 80 år skriver J.A. aglig om forårsarbejde, høst, pløjning osv., ligeledes noteres hver dag hvor dan vejret er
20/10 rodfrugter optaget, hjemkørt - noget ganske nyt inden for landbruget

1888

- mar. døde kejser Wilhelm, Anders til samling om mejeri

1888

- 2/7 Anders til møde i mejeribygnin-
gen (*må så være igangsat*)
16/11 25 års jubilæumsfest for Chr. IX

1889

- 1/5 nævner han såningen, og der-
med har han ikke haft kræfter
til at skrive mere. Anders henter
læge
20/5 døde Jens Andersen, 82 år gl.
juni Sønnen Anders fortsætter
nøjagtig som faderen, dog med
betydelig lettere læselig skrift.

Som nævnt er dette kun et kort uddrag af Jens Andersens dagbog, som han førte hver eneste dag i 32 år - men vil vi læse det hele efter at have set på den del af slægten, som vi følger i det 19. århundrede, vil vi kunne se, at han har været i berøring med de allerfleste, som på en eller anden måde, har været tilknyttet slægten.

Sønnen **Anders Jensen**, som blev tredje ejer af Anelyst, var født 23. sep. 1836 og efterfulgte faderen som sognefoged og lægdsmand - blev 29. okt. viet til Rasmine Marie Nielsen fra Nim. De havde kun eet barn - sønnen Jens Andersen Jensen, født 8. jan 1876. Rasmine Marie døde 30. juni 1880. Drengen var da 4 år, og fasteren Ane - født 1844 tog sig så af hans opdragelse. Anders Jensen giftede sig ikke igen. Som omtalt førte han dagbog nøjagtig som sin fader - dagligdags små og større begivenheder - også om vejr og vind. Han var impliceret i alle officielle hverv i og omkring Tønning og Brædstrup. Han døde som aftægtsmand 8. juni 1906, 70 år gl. efter i 1901 at have overladt overladt Anelyst til sin søn Jens Andersen Jensen.

Anelyst omkr. 1983

Hermed slutter omtalen af Anders Sørensen (ane 4) og Ane Marie Nielsdatters (ane 5) 7 børn, som de opfostrede i Anelyst.

Den 30. sep. 1816 døde Ane Marie Nielsdatter, ifølge kirkebogen 55 år gl.
Anders Sørensen giftede sig igen omkr. 60 år gl. med den omkr. 50-årige enke Johanne Nielsdatter, født i Nørskov, Klovborg sogn. Antagelig havde hun ingen børn.

Kirkebogen for Klovborg, Thyrsting og Græsted sogne C404A.

Niels Nielsen og hustru Zidsel Frandsdatter i Nørskov

Født 16. dec. 1765 **Johanne Nielsdatter.**

Hjemmedøbt for svagheds skyld. 26. dec. 1765 blev dåben konfirmeret i kirken.

Anders Sørensen havde overladt fæstet af Anelyst til sin søn Jens Andersen, som i 1832 blev selvejer af gården. Anders og Johanne fortsatte nu som aftægtsfolk i gården, så længe de levede. Anders døde den 28. okt. 1841, 83 år gl. Johanne levede endnu i 8 år og døde så den 5. maj 1849, 83 år gl. af alderdom og brystsvaghed.

Der var gået 44 år siden Anders Sørensen tillige med sin første hustru opdyrkede lyngheden på Troelstrup mark, som blev til Anelyst. Ved hans død var det en velrenommeret gård.

Se de omfattende skifter [art.-25, side 256-58].

Ifølge brandtaksation 1843-1872:

Anelyst

Stuehus i nord	1140 rigsdaler	
Det østre hus	400 rigsdaler	
Det vestre hus	400 rigsdaler	
Det sydlige hus	280 rigsdaler	
Brændehus i syd	50 rigsdaler	I alt 2270 rigsdaler

Fjerde og sidste generation på Anelyst var som nævnt **Jens Andersen Jensen**, født 8. jan. 1876. Han blev viet 8. apr. 1902 - 26 år gl. til Jensine Mikkeline Sørensen fra Katrinedal mark ved Bryrup. Samme år 1902 lod han Anelyst flytte fra den oprindelige plads til sin nuværende beliggenhed (1983 umiddelbart lidt nordøst for Brædstrup). Som omtalt hos hans oldefader Anders Sørensen medflyttede han stenen fra grundlægningsstenen af gården 1797 og placerede den til højre for stuehusdøren. Han nedlagde selv en sten til venstre for døren med indskriften: År 1902 flyttet af Anders Sørensens sønnesøn Anders Jensen og søn.

Desværre har tidens tand udvisket det meste af teksten. Stuehus og sten stod endnu i 1983. Jens Andersen Jensen blev som sin fader Anders Jensen og farfaderen Jens Andersen sognefoged for Tønning sogn.

Jens Andersen Jensen fortsætter 29/3 1908 med at føre dagbog - dog på en anden måde end forgængerne. Han fører regnskab om gårdens drift, dog følger vi ældste søn Anders' svære sygdom, hvor alle de på den tids speciallæger blev konsulteret - han opholdt sig i længere tid på Rigshospitalet, men intet kunne gøres. Han døde 17 år gl. i 1922.

Måske har denne store sorg været medvirkende til, at Jens Andersen Jensen solgte sin fædrengård Anelyst i 1917 efter næsten 200 år i slægtens eje.

Senere bosatte familien sig i Brædstrup, hvor han blev sognefoged for Ring sogn.

Om Anelysts videre skæbne kan fortælles, at da den sidste ejer skulle på plejehjem, solgte han gården til kommunen. Denne foretog en udstykning af jorden, fortrinsvis til industrigrunde. I forbindelse hermed blev bygningerne nedrevet i slutningen af 1980'erne.

Hermed er vi nået til vejs ende med beretningen om forfædrene til ane 2, Niels Andersen.

Han blev i 1821 gift med ane 3, Bodil Marie Jensdatter fra Stjær i Framlev herred. Samme år købte de en gård i Søballe i Veng sogn. Om deres liv og levned berettes i HOVEDAFSNIT 3.

Det næstfølgende HOVEDAFSNIT 2 omhandler Bodil Marie Jensdatters forfædre.

HOVEDAFSNIT 2

BEHANDLER UDELUKKENDE BODIL MARIE JENSDATTERS ANER

På de følgende sider bringes 4 anetavler:

TAVLE 3

TAVLE 4

TAVLE 5

TAVLE 6

Disse 4 tavler viser fordelingen af Bodil Marie Jensdatters aner.

Personer, for hvilke der ikke er ført endegyldigt bevis for slægtskabet, er anført i kursiv.

På siderne efter de 4 tavler er opstillet en fuldstændig oversigt over alle kendte aner for både Niels Andersen og Bodil Marie Jensdatter.

TAVLE 3

SØBALLE - STJÆR - ALKEN Bodil Marie Jensdatters Forfædre

7. GENERATION			
6. GENERATION		TAVLE 4	TAVLE 5
5. GENERATION		Ernst Ludvig Denche 28 ~ Anne Cathrine Jensdatter 29 1677-1763	Jens Justsen 30 ~ Maren Sørensdatte 31 1711-1773
4. GENERATION	Søren Nielsen 12 ~ Birgit Christensdatter 13 1680- 1758 ca. 1717-1799	Rasmus Ernstsen 14 1738-1813	Bodil Jensdatter 15 1749-1785
3. GENERATION	Jens Sørensen 6 1747-1826	Maren Rasmusdatter 7 1774-1797	
2. GENERATION	Bodil Marie Jensdatter 3 ~ 1792-1871	Niels Andersen 2 SE TAVLE 1 og 2 i HOVEDAFSNIT 1 1796-1854	
1. GENERATION	Anders Nielsen 1 1827-72		

TAVLE 4

ALKEN - TYSKLAND

Bodil Marie Jensdatters Forfædre

9. GENERATION	
8. GENERATION	
7. GENERATION	<p><i>Gert Denche 112 ~ Catharine NN 113</i> <i>Frantz Rütz 114 ~ NN 115</i> Ca. 1625, død før 1693 1626-1678 Nævnt 1682</p> <p> </p>
6. GENERATION	<p>Jochum Friderich Denche 56 ~ Anna Elisabeth Rütz 57 Født ca. 1650, død efter 1726 1647-1734</p> <p> </p>
5. GENERATION	<p>Ernst Ludvig Denche 28 ~ Anne Cathrine Jensdatter 29 SE TAVLE 5 1677-1763 1701-1784</p>
4. GENERATION	
3. GENERATION	

TAVLE 5

BJEDSTRUP - HEMSTOK - MÅRSLET Bodil Marie Jensdatters Forfædre

9. GENERATION	Morten Jensen 472 ~ NN 473 Nævnt 1615-1639	
8. GENERATION	Søren Nielsen Bomholt 232 ~ Anni NN 233 1594-1652	Jens Mortensen 236 ~ NN 237 Nævnt 1640-1661
7. GENERATION	Niels Sørensen Bomholt 116 ~ Ane Cathrine Johansdatter 117 1624-1698	Laurids Jensen 118 ~ Anne Jensdatter 119 ?- ca. 1692 1643-1717
6. GENERATION	Jens Nielsen 58 ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ 1674- død efter 1725	Karen Lauridsdatter 59 1664-1738
5. GENERATION	Anne Cathrine Jensdatter 29 ~ 1701-1784	Ernst Ludvig Denche 28 SE TAVLE 4 1677-1763
4. GENERATION		
3. GENERATION		

TAVLE 6

STJÆR - SØBALLE - VENG Bodil Marie Jensdatters Forfædre

9. GENERATION	Anders Knudsen 480 ~ Karen NN 481 15xx-død før 1632 15xx-død efter 1632	
8. GENERATION	Just Andersen 240 ~ ~ ~ Voldborg Mortensdatter 241 ca. 1595-1670 Nævnt 1682	
7. GENERATION	Knud Justsen 120 ~ Maren Mansdatter 121 1642-1711 xx-1698	Jens NN 122 ~ Lisbeth Christensd. 123 16xx-ca 1690 1654-1724
6. GENERATION	Just Knudsen 60 ~ ~ ~ ~ Anne Jensdatter 61 16xx-17xx 16xx-død efter 1729	Søren Frandsen 62 ~ Bodil Jensdatter 63 1674-1742 1688-1768
5. GENERATION	Jens Justsen 30 ~ ~ ~ ~ ~ ~ ~ Maren Sørensdaughter 31 1711-73 1724-63	
4. GENERATION .	Bodil Jensdatter 15 ~ Rasmus Erntsen 14 SE TAVLE 3 1749-1785	
3. GENERATION		

ANERNE OPSTILLET I OMVENDT NUMMERORDEN

Personer, for hvilke der ikke er ført endegyldigt bevis for slægtskabet, er anført i kursiv.

Ane	Navn	Født	Sogn	Voksenliv	Død	Sogn
481	<i>Karen NN</i>	<i>Nævnt 1632</i>		<i>Vengegaard</i>	<i>eft. 1632</i>	<i>Veng</i>
480	<i>Anders Knudsen</i>			<i>Vengegaard</i>	<i>før 1632</i>	<i>Veng</i>
472	Morten Jensen	Nævnt 1615-1639		Hemstok		Veng
304	<i>Niels Jensen</i>	<i>Nævnt 1623</i>		<i>Tønning</i>		<i>Tønning</i>
241	Voldborg Mortensdat.	Nævnt 1682		Søballe		Veng
240	Just Andersen	ca. 1595		Søballe	1670	Veng
236	Jens Mortensen	Nævnt 1640-1661		Hemstok		Veng
234	<i>Johan Reinholt</i>	<i>Nævnt 1636 +1641</i>		<i>Nygaard</i>		<i>Dover</i>
233	Anni NN			Mårslet	1652	Mårslet
232	Søren Nielsen Bomholt	1594	Mårslet	Mårslet	1652	Mårslet
152	<i>Gregers Nielsen</i>	<i>Nævnt 1660</i>		<i>Tønning</i>		<i>Tønning</i>
123	Lisbeth Christensdat.	1654		Lillering	1724	Framlev
122	Jens NN			Lillering	ca. 1690	Framlev
121	Maren Mansdatter			Stjær	1698	Stjær
120	Knud Justsen	1642	Veng	Stjær	1711	Stjær
119	Anne Jensdatter	1643		Hemstok	1717	Dover
118	Laurids Jensen		Dover	Hemstok	ca. 1692	Dover
117	<i>Ane Cathr. Johansdat.</i>	<i>1637</i>	<i>Dover</i>	<i>Mårslet</i>	<i>1679</i>	<i>Mårslet</i>
116	Niels Sørensen Bomholt	1624	Mårslet	Mårslet	1698	Mårslet
114	<i>Frantz Rütz</i>	<i>Nævnt 1682</i>		<i>Dørup</i>		
113	<i>Catharine NN</i>	<i>1626</i>	<i>Varel, Tyskl.</i>	<i>Varel</i>	<i>1678</i>	<i>Varel</i>
112	<i>Gert Denche</i>	<i>1625</i>	<i>Varel, Tyskl.</i>	<i>Varel</i>	<i>før 1693</i>	<i>Varel</i>
76	Niels Gregersen	Nævnt 1660+1696		Tønning		Tønning
63	Bodil Jensdatter	1688		Sdr. Årslev	1768	Sdr. Årslev
62	Søren Frandsen	1674		Sdr. Årslev	1742	Sdr Årslev
61	Anne Jensdatter		Framlev	Stjær	eft. 1729	Stjær
60	Just Knudsen		Veng	Stjær	eft. 1729	Stjær
59	Karen Lauridsdatter	1664	Dover	Bjedstrup	1738	Dover
58	Jens Nielsen	1674	Mårslet	Bjedstrup	eft. 1725	Dover
57	Anna Elisabeth Rütz	1647		Alken	1734	Dover
56	Jochum Frid. Denche	1659	Varel, Tyskl.	Alken	eft. 1726	Dover
47	Anne Andersdatter	Nævnt 1713		Sdr. Vissing		
46	Peder Rasmussen			Sdr. Vissing	1713	Sdr. Vissing
40	Christen Rasmussen	1643		Vinding	1723	Vinding
39	Maren Nielsdatter	Nævnt 1710		Sdr. Vissing		Sdr. Vissing
38	Gregers Nielsen	Nævnt 1705-14		Sdr. Vissing		Sdr. Vissing
36	Jens Andersen Paaske	Nævnt 1688-1715		Sdr. Vissing		Sdr. Vissing
35	Mette Andersdatter	Nævnt 1707		Bredvads Mølle		Træden
34	Søren Jørgensen	Nævnt 1682-95		Bredvads Mølle		Træden
31	Maren Sørensdatter	1724		Stjær	1763	Stjær
30	Jens Justsen	1711	Stjær	Stjær	1773	Stjær
29	Anne Cathr. Jensdatter	1701	Dover	Alken	1784	Dover

Ane Navn	Født	Sogn	Voksenliv	Død	Sogn
28 Ernst Ludvig Denche	1677	Dover	Alken	1763	Dover
23 Anna Pedersdatter	Nævnt	1729. S. Viss.	Sdr. Vissing	1757	Sdr. Vissing
22 Søren Nielsen	Nævnt.	1707. S. Viss.	Sdr. Vissing	1729	Sdr. Vissing
21 Maren Madsdatter			Sdr. Vissing	1748	Vinding
20 Anders Christensen	1692	Vinding	Vinding	1770	Vinding
19 Anne Gregersdatter	1695	Sdr. Vissing	Sdr. Vissing	1776	Sdr. Vissing
18 Anders Jensen	1692	Sdr. Vissing	Sdr. Vissing	1781	Sdr. Vissing
17 Anne Sørensdaughter	Gift 1695		Træden	1704	Træden
16 Rasmus Jensen	1669		Træden	1752	Træden
15 Bodil Jensdatter	1749	Stjær	Stjær	1785	Stjær
14 Rasmus Ernstsøn	1738	Dover	Stjær	1813	Stjær
13 Birgit Christensdaughter	1717		Stjær	1799	Adslev
12 Søren Nielsen Sparre	1680		Stjær	1758	Stjær
11 Kirsten Sørensdaughter	1731	Sdr. Vissing	Vinding	1766	Vinding
10 Niels Andersen	1724	Vinding	Vinding	1787	Vinding
9 Karen Andersdaughter	1734	Sdr. Vissing	Troelstrup	1821	Tønning
8 Søren Rasmussen	1698	Træden	Troelstrup	1772	Tønning
7 Maren Rasmusdaughter	1774	Stjær	Stjær	1797	Stjær
6 Jens Sørensen	1747	Stjær	Stjær	1826	Stjær
5 Ane Marie Nielsdaughter	1761	Vinding	Troelstrup	1816	Tønning
4 Anders Sørensen	1758	Tønning	Troelstrup	1841	Tønning
3 Bodil Marie Jensdaughter	1796	Stjær	Søballe	1854	Veng
2 Niels Andersen	1792	Them	Søballe	1871	Veng
1 Anders Nielsen	1827	Veng	Søballe	1872	Veng

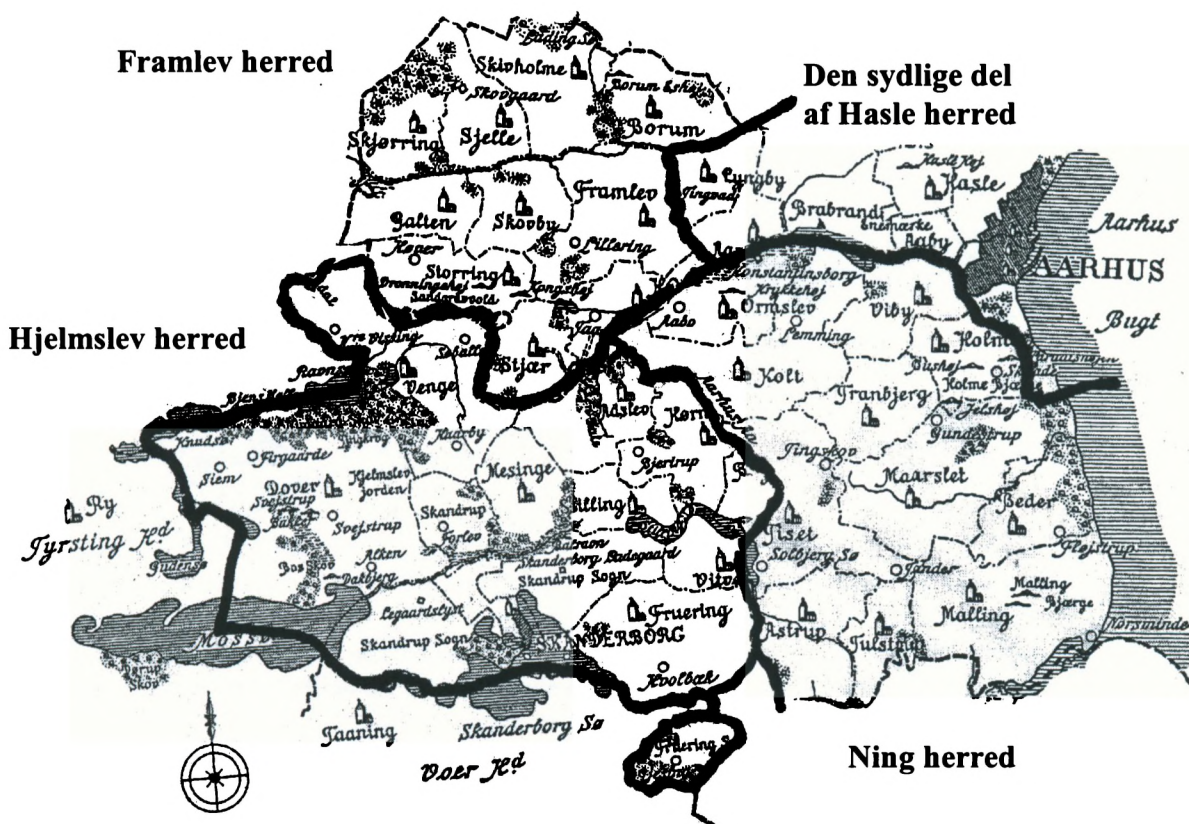
Bodil Marie Jensdatters aner

Ane nr. 2, Niels Andersens forfædre var som nævnt særdeles bofaste. I mere end 200 år havde de deres opholdssteder inden for et meget snævert område i 3 sogne i Tyrsting herred.

Ane nr. 3, Bodil Marie Jensdatters forfædre kom lidt længere østfra i retningen mod Århus. Vi finder langt de fleste i Hjelmlev og Framlev herreder med enkelte afstikkere til herrederne Hasle og Ning. Desuden er der et tysk islæt.

De var på få undtagelser nær også bønder, først som fæstere. I sidste halvdel af 1700-tallet blev de fleste af dem selvejere.

Kort over herrederne vest for Århus

Fra Th. Gravlund:
Herredsbogen

SAMLET OVERSIGT OVER 9. GENERATION

Morten Jensen ane 472~NN ane 473 Hemstok i Dover sogn. Tavle 5.
Anders Knudsen ane 480~Karen NN Vengegård i Veng sogn. Tavle 6

Hjelmslev herred

Fra Th. Gravlund: Herredsbogen

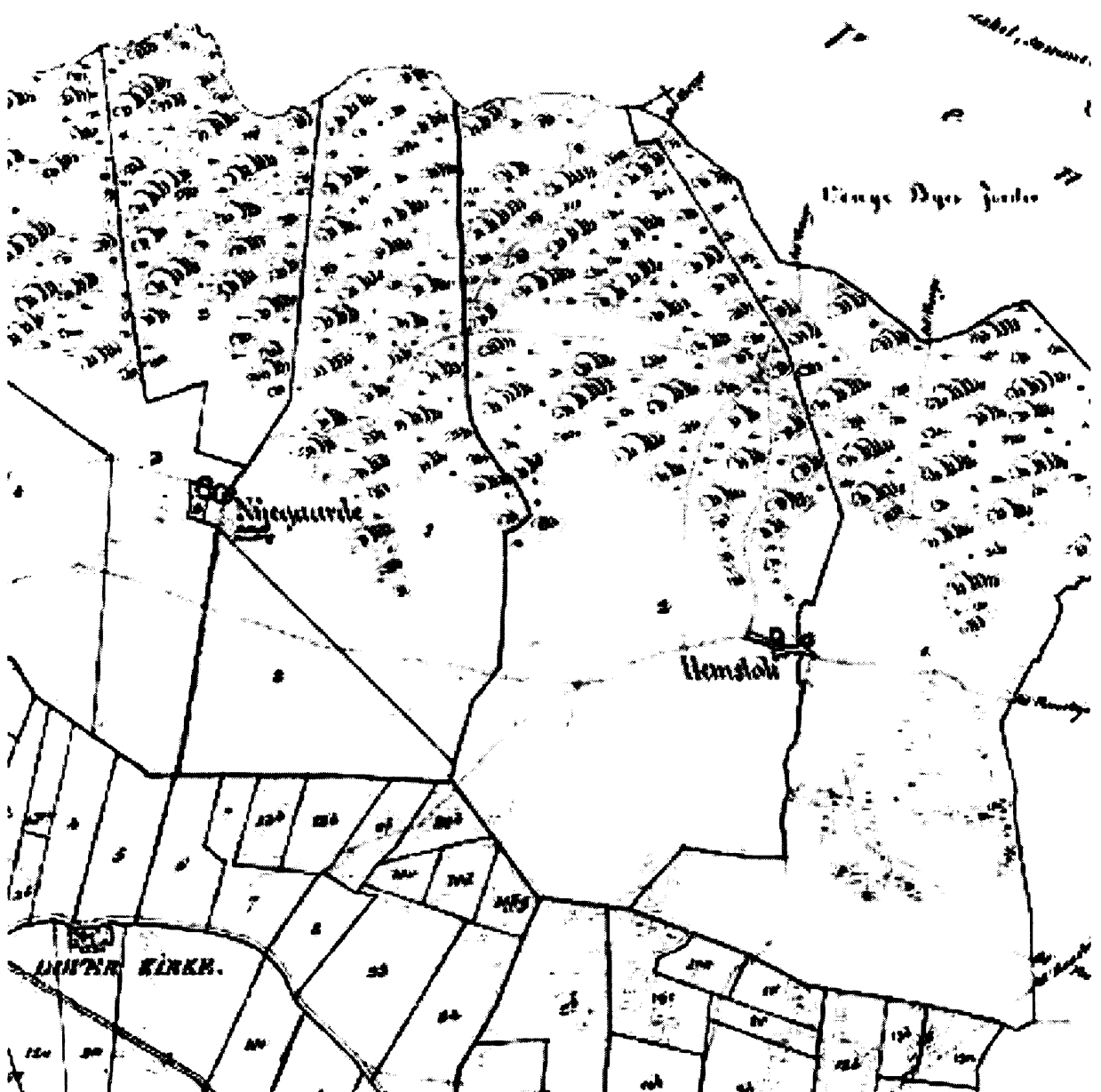
Hemstok og Veng

Anerne i 9. generation boede tæt ved den - af istiden skabte - store tunneldal, som strækker sig fra Århus til Ry. På sin sidste vestlige etape - før den forenes med Gudenådalen rummer den et par søer af stor skønhed, Ravn Sø og Knud Sø. Vi skal her kun beskæftige os med den første. De stejle skrænter, som omgiver Ravn Sø, er på sydsiden beklædte med en bred skovbræmme, som har forbindelse med de store skovområder ind mod Silkeborg. Denne skovbræmme danner sammen med søen et naturligt skel mellem de to sogne Veng og Dover. Midt gennem Ravn Sø går tillige skellet mod Gjern herred. Tæt op mod skovens sydside ligger lokaliteten **Hemstok**, som egentlig kun bestod af to store gårde.

Fra Stednavne i Århus og Skanderborg amter. 1964. Udgivet af Stednavneudvalget.

Hemstok

Jordebog 1554 Hemstock, Jordebog 1573 Hemstoch, Jordebog 1575 og 1582 Hemstock. Ekstra-skattemandtall 1610; Matr. 1664 og 1688.

Kort 1841

Fra ældste tid fandtes her 2 gårde, Østergård og Vestergård. Umiddelbart vest for Hemstok Vestergård fører en skovvej ned i en dal, som bærer navnet Tingdal. Et par hundrede meter længere fremme er der en lysning, som kaldes Tingkrogen. [art.-4, side 33]. Her var tingsted næsten uafbrudt fra 1490 til 1790. I nærheden af Hemstok skulle der efter overleveringen i gammel tid have ligget et bosted eller måske en landsby med navnet Hjelmslev, hvorfra herredet har sit navn. Et par km længere mod vest lå den store kongsgård, Nygård, som senere skal omtales. Hemstokgårdenes jorder grænsede antagelig ind til kongsgårdens arealer. Langt senere blev hele området udstykket, så der ud af tre gårde i vore dage findes et betydeligt antal.

Lidt om Hemstok før Bodil Marie Jensdatters aner kom ind i billedet i Hemstok Østergård. Østergård. Matr. nr. 1a.

Optegnelser fra Steen Holger Sejer Andersen, Ry.

Hvilken af gårdene de nævnte fæstere har beboet i tidsrummet 1554 - 1598 kan ikke afgøres med absolut sikkerhed, men meget tyder på, at det er som her anført.

- 1554 Rasmus Michelsen.
 1581 *Kancelliets Brevbøger. 1580-83, side 234* 1. mar. 1581.
 Til Claus Glambech paa Skanderborg. Kongen har eftergivet **Maren Rasmussis i Hemstoch**, der har berettet, at hendes Husbonde nylig er død og har efterladt hende 12 hjælpeløse Børn, Halvparten af dette Aars Landgilde.
 1594 *Det drejer sig måske om Hemstok Vestergård.*
 1. jan. *Kanc. brevbøger. Margrete Søfrensdatter i Hemstok* i Hiermsløf Herred under Skanderborg Slot har berettet, at siden hun blev skiftet fra **Løyaggergaard** til Gaarden i Hemstok, er Størsteparten af hendes store Fæmon død, og hun har oveni købet aarlig maattet købe Størsteparten af det Korn, hun skulde give i Landgilde og bruge til sin Underholdning. Da hun i Betragtning af disse Forhold har begæret nogen Forskaansel, skal Mandrup Parsberg (*lensmand*), saafremt hun kan sætte nøjagtig Forvaring for, at hun herefter vil forbedre den Kronens Gaard, hun bor i, og svare sin Landgilde i rette Tid, fritage hende for et Aars Landgilde. Udt. i J. T. 4, 433 b.

Der knytter sig en lille historie til Margrethe Søfrensdatters problem: Under sine jagter i Silkeborgskovene havde kong Frederik den Anden truffet en ridefoged ved navn Jacob Bertelsen. Denne var tilsyneladende "i kridthuset" hos kongen, som lovede ham fæstet på Løgagergård. Her sad i forvejen Søren Pedersen som fæster fra 1554. Han fik nu befaling at opgive fæstet. Til gengæld fik han løfte om den første ledige gård i lenet uden indfæstning. Mon Margrete Søfrensdatter skulle være datter af Søren Pedersen?

- 1598 Jørgen Rasmussen.
Jordebog 1612-13 Skanderborg Len (Nr. 12 z1-x11)
 Landgilde Ry Birk, Dover sogn side 26. Hemstok.
 Niels Rasmussen 2 ørte rug, 2 ørte byg, 1 ørte 3 skpr. gæsteri byg, 1 ørte ard (*havre*),
 1 fodernød, 1 brandsvin, 25 læs ved (*træ*).
 Laurits Nielsen 2 ørte rug, 2 ørte byg, 1 ørte 2 skpr. gæsteri mangler, men er nok
 byg, 1 ørte havre, 1 fodernød, 1 brandsvin, 25 læs ved.
 1602-1614 Niels Rasmussen. Ingen kan garantere, at Jørgen og Niels Rasmussen er sønner af Rasmus Michelsen, men muligheden er der.

Morten Jensen ane 472~NN ane 473 Hemstok i Dover sogn. Tavle 5.

Skanderup Birk 1614/15

Morten Jensen til fæste af en gård i Hemstok, som Niels Rasmussen har opladt. 40 dlr. 2 okser.

Morten Jensen havde sønnen **Jens Mortensen (ane 236)**, som overtager fæstet efter sin far i 1639. Det er alt, hvad der er fundet i arkiverne om Morten Jensen. Vi vender tilbage til Hemstok i 8. generation.

Veng

Fra Hemstok følger vi nu grusvejen gennem skoven mod nord. Når vi kommer ud på den anden side, føres vi op på en bakketop, hvorfra vi har et meget flot view ud over tunneldalen med udsigt hen over Ravn Sø mod vest til Himmelbjerget. Neden for bakken ligger landsbyen Veng med sin fine ældgamle klosterkirke og den gamle herregård, som amtmand Friderich Ludwig von Woyda, købte i 1767 og gav navnet Sophiendal efter sin hustru.

Gårdens oprindelige navn, som vil blive benyttet i det følgende, var **Vengegaard**. Læseren henvises til artiklen om Veng i bind 2, [art.-20, side 189 ff.].

Anders Knudsen ane 480~Karen NN Vengegård i Veng sogn. Tavle 6.

Som omtalt i artikel 20 bd. 2 havde Vengegaard 2 fæstere. I slutningen af 1500-tallet hed de **Rasmus Knudsen** og **Anders Knudsen** og var muligvis brødre. Desuden havde de en søster, Else Knudsdatter, gift med Niels Rasmussen i Hoved(*gård*). Anders Knudsens kone hed Karen. Der er forskellige teorier om hendes efternavn. Deres ældste søn fik navnet Knud efter sin farfar. De to næste sønner fik i rækkefølge navnene Just og Sejer. En af teorierne går ud på, at Karen var datter af **Just Andersen** i **Åkengård**. Nævnt 1543-45. Hendes morhed iså fald Ane. Efter en anden teori var Karens efternavn Sejersdatter. Hun skulle stamme fra Oustrupgård i Gjern herred og være ud af den kendte Sejerslægt.

Gjern herreds tingbog 1580-81 B61A nr. 13 folio 15.

8. maj 1680.

Laurids Andersen Bonde i Sorring lod læse et landstingsbrev, dateret 17/3 1582 angående **samfrændeskifte 20/9 1580 i Ovstrup** efter salig Anders Bonde og Barbara Gødesdatter, mellem deres børn **Sejer Andersen**, Laurids Andersen og Niels Knudsen i Havreballe på hustru Margrete Andersdatters vegne.

Samfrænderne var: Anders Bonde i Spettrup, **Jens Grøn i Hoved**, Jørgen Mogensen i Sael, Anders Mogensen i Farre, Jens Mikkelsen i Skjolddelev, **Anders Knudsen i Vengegaard**, Erik Pedersen i Farre, Jens Jonsen i Overgaard, Søren Lauridsen i Mollerup, Iver Lauridsen i Sorring, Rasmus Lauridsen sst. og Mogens Andersen i Farre.

Det må indrømmes, at disse oplysninger om de ældste aner i 9. generation må tages med et vist forbehold, da det er sparsomt med data, som kan føre endeligt bevis.

I 1573 blev Skanderup birk oprettet af Frederik den 2. [**art.-4, side 24**]. Rasmus Juel i Gesing blev den første birkefoged. Ifølge Chr. Heilskov er det en almindelig antagelse, at Anders Knudsens var en af de næste birkefogder.

I ægteskabet med Karen fødtes en flok børn:

Rækkefølgen af de sidste er ikke helt sikker.

- 1: Knud Andersen ~ Dorthe Jensdatter. Knud bliver birkefoged 1619-37. Vengegaard
- 2: **Just Andersen (ane 240)**. Søballe
 - ~ 1. ægteskab: ukendt hustru
 - ~ 2. ægteskab: Voldborg Mortensdatter
- 3: Sejer Andersen
- 4: Anders Andersen i Foerlev
- 5: Hans Andersen i Skovby
- 6: Ane Andersdatter ~ Poul Nielsen Bovnsgaard i Jaungyde
- 7: Mette Andersdatter ~ Peder Jensen i Søballe

Rasmus Knudsen døde inden 1613. Enken nævnes i 1613 i *Skanderup birks tingbog*:

Anders Rasmussen til fæste af fjerdeparten af **Vengegaard**, som hans moder oplod. 20 dlr.

1 okse.

Anders Knudsen - måske hans broder - døde før 1632 efterladende sig sin enke Karen, hvis dødstidspunkt ikke kendes.

I et skøde udstedt den 26. maj 1632 på Gern herredsting, hvor Just Andersen repræsenterer en række arvinger, sælger disse en gård i Alling til Jesper Sørensen i Alling. Blandt arvingerne nævnes "Karen Andersens i Vengegaard". Se side 78.

SAMLET OVERSIGT OVER 8. GENERATION

Søren Nielsen Bomholt 232~Anni NN 233. Mårslet sogn. Tavle 5

Johan Reinholt 234~NN 235. Nygaard i Dover sogn. Tavle 5

Jens Mortensen 236~NN 237. Hemstok Østergaard. Dover sogn. Tavle 5

Just Andersen 240~Volborg Mortensdatter 241. Søballe. Veng s. Tavle 6

For at fastholde tråden i fortællingen tager vi nu først anerne fra Veng og Hemstok.

Den ældste søn fra Vengegaard, Knud Andersen efterfulgte sin far Anders Knudsen i birkefogedembedet i Skanderup birk. Han fæstede faderens halvpart af Vengegård.

Skanderup birk 1618/19.

Knud Andersen af halvparten af **Vengegaard**, som hans fader for ham oplod. 40 dlr. 2 okser.

En anden søn, Just Andersen blev delefoged i Framlev herred og fæstede en gård i Søballe.

Framlev herred 1618/19.

Jost Andersen af en gård i Søballe, som **Rasmus Mortensen tingskriver** afdøde. 40 dlr. 3 okser.

Kancelliets brevbøger.

23. marts 1634. Side 534. Til Laurids Ebbesen, lensmand i Skanderborg.

Nedenstående fogder har alle andraget om at måtte nyde de gårde, som de nu bebor kvit og frit og uden afgift:

Birkefoged **Knud Andersen** i Skanderup birk, Peder Andersen i Fregerslev, herredsfoged i Hjelmlev herred, Peder Olufsen i Borum, herredsfoged i Framlev herred, **Just Andersen** i Søballe, delefoged i Framlev herred. Dette blev dem bevilget.

De øvrige søskende på nær broderen Sejers opholdssteder fremgår af omstående oversigt over Anders Knudsens børn.

Birkefoged Knud Andersen døde omkring 1661.

Dette fremgår af *Skanderup birks tingbog*.

11. april 1662.

Rasmus Knudsen i Vengegaard paa **bror Anders Knudsens** vegne et afkald. Anders Knudsen i Vengegaard gav hans bror afkald for arv, som er tilfaldet ham efter hans **salig far Knud Andersen**, som boede og døde i Vengegaard.

Knud Andersen overtog faderens embede. Denne døde før 1632. I 1634 nævnes Knud Andersen som birkefoged, men han kan have fortsat mange år derefter.

Knud Andersen ~ Dorthe Jensdatter

Deres børn:

1. Anders Knudsen i Galten
2. Jens Knudsen ~ Karen Bertelsdatter. Fæstegård i Jaungyde
3. **Rasmus Knudsen** ~ Maren Madsdatter i Vengegaard. Død 26. apr. 1695, 70 år og 7 mdr. Maren død 1692. Skifte 20. maj 1695. Brejl nr. 339
Rasmus udnævnt til birkefoged over Skanderup Birk 16. dec. 1662
Bliver herredsfoged i Hjelslev herred 14. sep. 1670
4. Ane Knudsdatter ~ Peder Lauridsen, selvejergårdmand i Galten
5. Karen Knudsdatter ~ Jørgen Eriksen i Vadsted (ved Hammel)
6. Johanne Knudsdatter. Hun var forlovet med Laurs Lauridsen Fog i Farre. Ved tamperretten 19. dec. 1660 var hun anklaget for at have forhalet giftermålet i 4 år. Sagen findes i Aarhus Bispearkiv (tamperrettens sager). Kort efter blev Laurs Laursen gift med en anden kvinde, som forgav ham med rottegift. Der findes en større retssag om dette.

Rasmus Knudsen arvede faderens embede som birkefoged. Han nævnes i denne egenskab 1653 og beklædte embedet til 1687.

Herefter blev han herredsfoged i Hjelslev herred til sin død 26. april 1695.

Just Andersen 240~Volborg Mortensdatter 241

Der henvises til artiklen om Søballe [art.-19, side 163 ff].

Just Andersen må være født i slutningen af 1590'erne. Han døde i april 1670. Han fik sit fæstebrev på gården i Søballe i 1618, og det må antages, at han da var mindst 18 år.

Han var gift 2 gange. Navnet på den første hustru er ukendt. Der må i dette ægteskab have været mindst et barn: Rasmus Justsen, muligvis også Anne Justdatter.

Kone nr. 2 hed Volborg Mortensdatter. Det vides ikke, hvor hun kom fra. Måske fra Gammelgaard i Storning.

Hun havde mindst tre søstre, hvilket fremgår af

Framlev herreds tingbog.

23. maj 1666.

Hans Bertram ridefoged til Skanderborg et vidne og spurgte Just Andersen i Søballe, Rasmus Sørensen Yde i Mesing, Hans Andersen i Skovby, om de ville love og sige god for deres hustruers søster Maren Mortensdatter i Storning for skyld landgilde og skatter, hvortil de svarede, at de intet ville have dermed at gøre.

Delefoged Just Andersen i Søballe

Der var kun en delefoged i hvert herred. Denne skulle varetage kongens interesser på tinge, og desuden udøvede han en vis politimyndighed.

Framlev herreds tingbog vrimler med sager, hvori Just Andersen optræder som den, der stævner folk i diverse anledninger. I bind 2 findes en række forskellige eksempler herpå.

Delefogden kunne også komme ud for at skulle give møde ved højesteret, dvs. Kongens Retterting, som afholdtes en gang årlig, fortrinsvis i København, undertiden med kongen selv i forsædet.

Her er et eksempel:

I en sag om drab havde Viborg landsting afsagt en dødsdom over en mand ved navn Niels Frandsen i Galten. Just Andersen havde ført sagen, og 7 ud af 8 sandemænd havde erklæret manden for skyldig.

Dommen blev appelleret til rettertinget, og Just Andersen blev sammen med de 8 sandmænd pålagt at møde i København.

Fra Holger Hertzum-Larsen: Jydske domme og dokumenter 1440 - 1700.

Kongens Retterting.

Stævningbog 23/3 1647 - 5/5 1648, side 197b.

Niels Frandsen af Galten i Skanderborg len.

Erik Juel til Hundsbæk og Mogens Høeg til Kærgårdsholm for en dom de nu næst forleden den 1. oktober 1647, til **Viborg landsting skal have dømt** og afsagt imellem ham på den ene og **Jost Andersen i Søballe** på den anden side, og ham tildømt at **lide på hans liv** efter 8 mænds tov så at de syv mænd svor ham fra hans fred, og den ottende svor ham til vådebod (*selv i forbindelse med et vådeskud skulle der betales en bod til familien*).

..... I synderlighed den døde hustru skal have vidnet tvende gange i sagen, den 1. gang som i sandemændstovet indført er, vidste vel hendes mand blev skudt, men ikke vidste hvorledes bøssen gik af. En huskvinde i lige vidne, og siden igen til landsting stævnet og vidnet, at han skulle være blevet skudt for ler han havde gravet på gaden.

Så det er tvært imod det andet. **En ved navn Niels Mortensen, som er den døde søskende barn, har vidnet til hjemting, at han stod ved sit hus, som er midt nede i byen, "och hørde Att dend død bleff. Sagde til Niels Frandsen, som de stod ved hver sin gård og var kommet ud: Har du din bøsse med dig, vil du skyde mig? Og da skal have sagt: For Gud vil jeg så."**

Hvorfor han fattig mand (*Niels Frandsen*) underdanigst sætter i rette og forhåber deres dom som udømt var, og hans fred at nyde og for vådesgerning at stå til rette.

I den anledning skal følgende møde: **Anders Jensen, den døde broder, ret eftermålsmand (den, som på slægtens vegne anlagde sag ved drab)** iligemåde **Peder Olufsen i Borum, herredsfoged i Framlev herred**, som vidnesbyrdene udstedt har uden lovlig kald og varsel. Så og de 8 sandemænd, nemlig

Hafnia den 22. november 1647.

Det fremgår andetsteds, at forinden sagen kom for landstinget, er den blevet pådømt ved Framlev herredsting den 5. maj 1747 under forsæde af herredsfoged Peder Olufsen i Borum, og at det er **"Jost Andersen i Søballe, som samme vidner, syn og dom forhvervet har"**

I forbindelse med salg af arvegods optræder Just Andersen ofte på familiens vegne.

I 1632 sælger man en gård i Alling til Jesper Sørensen i Alling.

Gjern herredsting.

Skøde.

(Allinggaard ?).

Jesper Pedersen i Outrup, Herredsfoged til Gern Herredsting (*m. fl.*) gør vitterligt, at Aar efter Guds Byrd 1632, **Løverdagen den 26. Maj paa Gern Herredsting** var skikket **Jesper Sørensen i Alling** og lovligen æsket og bedet og fik et fuldt Tingsvinde af 8 Dannemænd

Disse 8 Dannemænd alle samdrætteligen vonde (*vidnede*) paa Tro og Sanden, at de sandelig saa og hørte (*at*) for Tings Dom stod **Jost Andersen i Søballe** paa sine egne Vegne og med Fuldmagt og Myndighed af disse efterskrevne hans **Medarvinger**, som her for Dom blev læst og paaskreven, som er først:

Karen Andersis i Venggaard, Salig Anders Knudsens Efterleverske, Knud Andersen og Sejer Andersen sammesteds, Anders Andersen i Forlev og Hans Andersen i Skovby paa deres egne Vegne, Poul Nielsen i **Bovnsgaard (Javngyde)** paa sin Hustrues **Ane Andersdatters** Vegne, Peder Jensen i **Søballe** paa sin Hustru **Mette Andersdatters** Vegne, desligeste Bertil Nielsen, Firgaard paa sine datterbørns **Jens Andersen, Anne Andersdatter og Johanne Andersdatter(s Vegne)**, **Salig Anders Rasmussens Børn**, som boede og døde i **Vengegaard**, som han er rette Værge for, Rasmus Rasmussen i Veng paa sin Fæstemø **Kirsten Andersdatters** Vegne, Jens Knudsen i Bjestrup paa sin Hustru **Margrethe Thomsdatters** Vegne, Poul Ibsen i Framlev paa sin Hustru **Else Rasmusdatters** Vegne, Jens Sørensen i ?? paa sin Hustru **Maren Rasmusdatters** Vegne, **Rasmus Simonsen** i Sim paa sine egne og paa sine tvende Søstres **Anne Simonsdatter og Karen**

Simonsdatters Vegne, desligeste paa **Niels Simonsens** og **Thomes Simonsen** saa vel som paa sine tvende svogre **Anders Sørensen** i Sim og **Jens Jensen** i Svejstrup? paa deres Hustruer **Zidse** **Simonsdatter** og **Kirsten Simonsdatters** Vegne efter deres Fuldmagts Formelding.

Og (i) Haand tog fornævnte **Jesper Sørensen i Alling** solgte, schøtte og aldeles afhændit fra sig og alle sine forskrevne Medarvinger og deres Arvinger og til fornævnte **Jesper Sørensen** og hans Arvinger til evindelig Ejendom at have, nyde, bruge og beholde alle de Lodder og Arveparter som fornævnte **Jost Andersen** og alle sine fornævnte Medarvinger haver haft den **trede Part** udi den **Selvejrbondegaard i Alling**, som afgangne **Rasmus Frandsen** iboedeog kjendes fornævnte **Jost Andersen** sig paa sine egne og paa forskrevne sine Medarvingers Vegne derfor at have **annammet og oppebaaret Sølv Penninge Fyldest og fuld Værdi af fornævnte Jesper Sørensen** saa de takker hannem godt for god redelig Betaling i alle Maader og ingen ydermere Lod, Del, Ret heller Rettighed fornævnte **Jost Andersen** paa sine egne og sine forskrevne Medarvingers Vegne kjendes dennem heller deres Arvinger at have i fornævnte **trede Part** i fornævnte Gaard men fornævnte **Jost Andersen** paa sine egne og sine fornævnte Medarvingers Vegne tilbandt dennem og deres Arvinger at fri hjemle og **fuldkommeligen tilstaa** **fornævnte Jesper Sørensen og hans Arvinger voris fornævnte Lodder og Arveparter i fornævnte Gaard**

Des til Vindisbyrd, at det saa i Sandhed for os gangen og vunden er, haver vi med forskrevne **Jost Andersen** paa sine egne og sine forskrevne Medarvingers Vegne voris Signetter heneden under trykt og hængt

Datum ut supra (*dato som ovenfor*)

Dokumentet er forsynet med en række segl, der hænger nedenunder.

Just Andersen ~ 1. ægteskab: ukendt hustru

~ 2. ægteskab: Voldborg Mortensdatter

Børn af 1. ægteskab:

?? **Johanne Justdatter.** Begravet i Stjær 1702, 77 år. Født ca. 1625. Mon det er en datter af første ægteskab?

1: **Rasmus Justsen** viet 1. gang 1650 til Maren Mortensdatter af Sabro. Hun dør 1664, 58 år.
viet 2. gang til Maren Jacobsdatter.
2 børn:
1666 Just Rasmussen begravet i Sabro sogn, 9 uger gammel.
1668 Anne Rasmusdatter i Sabro sogn Anne.

2: **Anne Justdatter** ~ Anders Andersen Bonde Vengegaard. Ingen børn. Hun er født ca. 1634 og døde i Søballe 1718, 85 år, formentlig hos søsterdatteren Johanne Mickelsdatter, gift med Peder Lauridsen. Anders Andersen Bonde døde 1698. skifte Brejl 417.

Børn af 2. ægteskab:

3: **Anders Justsen.** Gift med Anne Lauritsdatter. Han dør hos sønnen Rasmus Andersen. Begravet i Stjær 4. jan. 1699, 57 år 14 dage. Født i dec. 1641.

4: **Karen Justdatter** 1639-1710 ~ Peder Frandsen, tingskriver i Framlev herred 1651-1701.

5: **Knud Justsen ane nr. 120.** Død i Stjær 1711, 69 år, født ca. 1642.

6: **Anne Justdatter.** Død 1723. (2 døtre med samme navn).
gift 1. gang med Mikkel Rasmussen i Stilling. Han dør 1696.

Børn:

1. Johanne, gift m. Peder Lauridsen i Søballe
2. Voldborg
3. Inger
4. Anne

gift 2. gang med Jens Eriksen, født i Fillerup

Børn med tilknytning til Søballe

Nr. 1 Rasmus Justsen

Sabro Kirkebog.

Viet 27. feb. 1650 Rasmus Justsen, som kom fra Søballe udi Framlev Herred til Maren Mortensdatter af Sabro.

Rasmus fæstede en gård i Sabro, som hørte under domkirken i Århus. I *Aarhus Domkapitels Jordebøger I: 1600-1663* under Sabro sogn side 102 er følgende anført: Præbendet *)

Hasle. D: **Rasmus Justsen**. - 3 ørte rug, 3 ørte byg, 4 ørte havre, 18 sk. penge, 1 (*brænd*)svin, 1 ørte gæsterimalt.

*) *præbende: årlig indtægt af kirkelige ejendomme, der tilfalder præster, professorer osv.*

Af Sabro herreds tingbog fremgår, at Rasmus Justsen i en periode havde en stilling i relation til tinget, måske var han delefoged.

Her er et lille udpluk:

31. jan. 1661.

Rasmus Justsen i Sabro stævnedes efterskrevne, som han er i lov for til Jesper Nielsen, som var på Favrskov, som var kontribution i polakkernes tid, og lod dem fordele for gælden.

14. feb. 1661.

Rasmus Justsen i Sabro lod fordele efterskrevne for gæld.

26. sep. 1661.

Rasmus Justsen i Sabro lod fordele Jørgen Madsen i Sabro for hans anpart i et øg, som han for al Sandby lod udgå i svenskens tid til skansen og for anpart af 4 skæpper rug, han skulle have for samme rejse at køre.

14. nov. 1661.

Rasmus Justsen i Sabro med opsættelse 26/9 stævnedes Niels Mikkelsen i Sabro og Christen Rasmussen i Ustrup for dom for resterende tiendekorn til Sabro kirke, hvortil Niels Mikkelsen fremlagde en opskrift på den tiende, han havde leveret, og bød sig til regnskab, hvorefter der blev afsagt dom: de bør betale deres resterende tiende.

Det er sidste gang vi møder Rasmus Justsen i tingbogen. I 1664 døde han første kone, Maren. I 1668 opholder han sig fortsat i Sabro. Sammen med sin nye hustru, Maren Jacobsdatter får han da en datter, Anne døbt i Sabro kirke.

Hvornår Rasmus Justsen forlod Sabro, vides ikke, men i april 1670 dør Just Andersen i Søballe. Hans enke Volborg Mortensdatter driver gården videre sammen med sønnen Knud Justsen. Der bliver ikke holdt skifte.

Fem år senere ønsker Rasmus Justsen dette. Han er en søn af Just Andersens første ægteskab.

Framlev herreds tingbog.

28. april 1675.

Matias Ferslovius regimentsskriver med opsættelse 7/4 stævnedes Volborg Mortensdatter i Søballe og fremlagde Rasmus Justsen i Søballe hans supplikation, hvori han, der er gammel, fordrede skifte efter hans salig far Just Andersen hos hans enke Volborg Mortensdatter.

Knud Justsen (ane 120) i Søballe svarede på hans mors vegne, at hans mor og søster havde fået frihed hos oberst Sandberg for at holde skifte, og hans **halvbror Rasmus Justsen** havde fået en del gods af boet, da han blev gift, som han bør indføre i boet igen, før der bliver holdt skifte og deling. Dom: Volborg Mortensdatter bør holde skifte og deling, når det æskes.

Denne sag har dog nok ikke slået skår i familiesammenholdet, for den 28. juli 1675 vidner Rasmus Justsen til fordel for sin halvbror og stedmoder i en sag om naboen Jens Nielsens kørsel på deres græsmark.

Kort efter 1675 må Rasmus Justsen have forladt Sabro til fordel for et fæste af en gård i Søballe. Vi træffer ham og hustruen sammen med broderen Anders og dennes hustru i *4. rytterregiments kop-, kvæg- og rentemesterregnskab i 1678*:

Matr. nr. 3 (*Søgaard*): Anders Justsen, kone Anne Lauritsdatter.

Rasmus Justsen, kone Maren Jacobsdatter.

Framlev herreds tingbog.

13. nov. 1678.

Matias Ferslovius stævnedes **Anders Justsen i Søballe og Rasmus Justsen** sst. for dom angående resterende landgilde.

Rasmus Justsen døde inden 1682.

I *Skanderborg Rytterdistrikts krigsportionsjordebog 1682* anføres under matr. nr. 3 (*Søgaard*) følgende:

Rasmus Justsens enke og Anders Justsen.

Nr. 3 Anders Justsen

Vi hører første gang om ham i 1662. På det tidspunkt er faderen, Just Andersen ved at være til års og behøver aflastning.

Framlev herreds tingbog 1662/63.

Anders Jostsen af den 3. part af en gård i Søballe, hans fader **Jost Andersen** oplod. 20 dlr.

I 1666 har Anders udlånt penge til Morten Pedersen i Søballe. For at inddrive pengene går han til herredstinget for at få hjælp.

Framlev herred 7. mar. 1666.

..... Morten Pedersen i Søballe bekendte at være ham skyldig 34 sletdaler, som han lovede at betale til påske.

Nogle år senere har broderen Knud Justsen sikkert kunne træde ind som støtte for faderen, og Anders Justsen flytter til matr. nr. 3, Søgaard.

Framlev herred 1667/68.

Anders Jostsen i Søballe fæstet den gård ibm., som Morten Poulsen fradøde, udlovede til fæste deraf 20 dlr.

I forbindelse med overtagelsen af gårdfæstet vinder Anders i en sag på tinget om en rugsæd, som Morten Pedersen har pantsat.

Anders har tilsyneladende også selv måttet låne penge. Måske i forbindelse med betaling af indfæstningsbeløbet.

Lånet udgør 24 sletdaler. Långiveren er Jens Knudsen i Javngyde. Lånedokumentet er dateret Vengegaard den 4. jan. 1669. Men lånet bliver ikke tilbagebetalt til tiden.

I Skanderborg birks tingbog den 24. marts 1682 bliver Anders dømt til at betale.

I feb. 1670 er Just Andersen så aflægs, at han ikke kan varetage sit hverv som delefoged på tinget. Han dør i april samme år.

For at sagerne kan køre videre optræder Anders Justsen for en tid på faderens vegne, indtil en ny delefoges kan udnævnes.

På et tidspunkt efter 1675 flytter Rasmus som nævnt tilbage til Søballe og indgår så i et makkerskab med broderen Anders.

I tingbøgerne optræder Anders Justsen yderligere nogle få gange:

Skanderborg birks tingbog.

5. nov. 1686.

Anders Justsen i Søballe stævnedes Anders Jensen i Veng for vidner og dom anlangende nogle skælds og ukvemsord, han skal have sagt om Anders Justsens søn Just Andersen i Søballe, som han synes er hans ære noget for nær, hvorimod Anders Jensen svarede og højlige bad om forladelse, om så var, at han havde talt hans søns ære for nær, da var det imod al billighed og føje, eftersom han ikke vidste noget om Just Andersen.

Hjelmslev herreds tingbog.

12. feb. 1689.

Anders Justsen i Søballe gav tilkende, at han var kommet for øre, at hans hustru Anne Lauridsdatter har været i Skanderborg i Niels Mikkelsen Haunstrups hus, og skulle have handlet sig uskikkeligt med et tinfad, hun der skulle have taget, hvorfor han har i rette(n) ladet kalde Niels Mikkelsen og hans hustru **Sidsel Johansdatter** *), om sådan tale, hvad dem derom er bevist, hvortil de ved deres højeste ed bekendte, at Anders Justsens hustru aldrig har begået nogen uskikkelighed, langt mindre tyveri, i deres hus.

*) *Sidsel Johansdatter er måske den samme, som nævnes side 83 under en retssag mod præstens søn fra Harlev.*

Anders Justsen døde i 1699 hos sønnen Rasmus Andersen i Stjær.

Nr. 4 Knud Justsen ane 120. Vil blive omtalt under 7. generation.

Nr. 5 Karen Justdatter

Hun blev gift med herredsskriver Peder Frandsen, som efterfulgte sin fader i embedet. Faderen hed Frands Nielsen og boede i Storring.

Peder Frandsen kom til Søballe som 25-årig i 1676. Han afløste Knud Justsen, som efter sin faders død havde hjulpet sin moder, Volborg Mortensdatter med driften. Knud fæstede så en gård i Stjær.

4. rytterregiments kop-, kvæg- og rentemesterregnskab i 1678.

Matr. nr. 2. Volborg Mortensdatter og Peder Frandsen. Kone Karen Justdatter.

I portionsjordebogen 1682 figurerer Volborg Mortensdatter stadig i gården sammen med Peder Frandsen, men i matriklen 1688 har Peder Frandsen gården alene.

I 1675 havde Rasmus Justsen fået dom for at Volborg Mortensdatter skulle holde skifte efter afdøde Just Andersen.

Sikkert foranlediget af denne dom bliver følgende ført til protokols i tingbogen:

Framlev herreds tingbog.

15. nov. 1676.

Peder Frandsen i Søballe et afkald.

Anders Andersen Bonde i Vengegård på hustru Anne Justdatters vegne, Anders Justsen i Søballe på egne og søster anden Anne Justdatters vegne og Knud Justsen i Stjær på egne vegne gav Peder Frandsen i Søballe afkald for arv efter sl. Just Andersen, som boede og døde i Søballe og mor Volborg Mortensdatter sst.

Nedenstående lille historie viser, hvor alvorligt man dengang så på de to køns omgang med hinanden uden for ægteskabet - en sag, som i vore dage næppe ville have givet anledning til så megen postyr.

Framlev herreds tingbog.

10. okt. 1677.

Rasmus Knudsen i Vengegård et vidne og stævnedede **Jens Lauridsen student hos Faderen i Harlev præstegård**. Peder Frandsen i Søballe tingskriver til Framlev herredsting vidnede, at han var i Vengegård og begærede af Rasmus Knudsen og hans hustru, at Sidsel Johansdatter måtte følge med til Søballe med hans hustru søster Anne Justdatter, som blev tilladt, og de fulgtes til hans gård, hvor studenten senere kom ind i stuen til ham, hans hustru og hustrusøster Anne Justdatter og Sidsel Johansdatter af Vengegård, og ved 2-tiden gik Peder Frandsen i seng, og om morgenen så han, at studenten og Sidsel Johansdatter lå i een seng og hans hustrusøster Anne Justdatter stod ved sengen, hvor de alle 3 havde ligget om natten, og Sidsel Johansdatter beskyldte studenten for hendes barnefar.

Skanderup birks tingbog.

26. okt. 1677.

Just Hansen amtskriver på amtmand Christoffer Sehesteds vegne stævnedede Jens Lauridsen student, værende hos sin far i Harlev, så og hr. Jens Lauridsen i Harlev og hans hustru Kirsten Jensdatter, hr. Niels Madsen i Storning og hans hustru Maren Lauridsdatter, Maren Pedersdatter i Storning og hendes mand Niels Pedersen, Anne Mikkelsdatter og hendes mand Jep Obbesen i Storning, Karen Rasmusdatter og hendes mand Søren Møller i Harlev mølle for vidner, og efterskrevne kvinder vidnede, at de var tilstede i Vengegård, da Sidsel Johansdatter fødte sit barn, som Jens Lauridsen student var far til, som døde, idet hun ikke havde gået sin tid ud.

2. nov. 1677.

Rasmus Knudsen i Vengegård, birkefoged i Skanderup birk på Sidsel Johansdatters vegne i Vengegård stævnedede Jens Lauridsen student hos sin far i Harlev, hr. Jens Lauridsen i Harlev og hans hustru Kirsten Jensdatter, hr. Niels Madsen i Storning og hans hustru Maren Lauridsdatter, Maren Pedersdatter i Storning og hendes mand Niels Pedersen, Anne Mikkelsdatter og hendes mand i Storning, Karen Rasmusdatter og hendes mand Søren Møller i Harlev mølle, og efterskrevne 24 mænd vidnede, at de aldrig har hørt om hende andet end det, som ærligt er, og de vidste hende intet letfærdigt eller uskikkeligt i nogen måde, før hun er kommet i sådant rygte, at Jens Lauridsen student af Harlev har avlet med hende det barn, som han er udlagt for.

Veng kirkebog begynder først i 1692. Det er derfor ikke muligt at angive, hvor mange børn Peder Frandsen og Karen Justdatter fik.

Veng Kirkebog.

6. maj 1701 begravet udi en folkerig forsamling Peder Frandsen, skriver af Søballe udi sin alders 51. år 2 måneder og 2 dage.

I 1702 fik Peder Lauridsen fæstebrev på gården. [art.-19, side 177].

6. jan. 1710 begravet hr. Peder Frandsens enke af Søballe, Karen Justdatter sit 72. år.

Jens Mortensen 236~NN 237. Hemstok Østergaard

Morten Jensen havde sønnen **Jens Mortensen**.

Skanderup birk 1639/40.

Jens Mortensen af en gård i Hemstok, hans fader Morten Jensen fradøde. 50 dlr. 1 okse.

Jens Mortensen har gården i perioden 1640-1661.

Chr. Heilskov skriver om Hemstok:

I en indberetning 13. mar. 1646 hedder det om tilstanden efter den første Svenskekrig: "War disse 2 mend i Hembstock slet Jaget fra gaarden och stod øde udj 9 Uger, ligger paa Alfar Vey"

Fra Optegnelser af Steen Holger Sejer Andersen, Ry

Jens Mortensen var gift 2 gange.

- Børn I: 1 Søren, bor i Foerlev
 2 Laurids, fæster gården
 3 Karen, gift med Lars Pedersen i Illerup
 4 Anne, gift med Lauris Ibsen Hemstok Vestergård
- Børn II: 1 Peder, gmd. i Illerup
 2 Kirsten, gift med gmd. Hans Andersen i Illerup
 3 Karen, i Illerup

Johan Reinholt 234~NN 235. Nygaard i Dover sogn

Nedenstående oplysninger er hentet fra en slægtsbog med titlen:

"Efterkommere efter Anders Christensen f. 1803 samt Hemstok Østergaards Historie". Dansk Slægtsforskning Fredericia, 1957-58.

Enke i Nygaard

Datter: **Anne Cathrine Johansdatter Reinholt** født ca. 1637 på Nygaard
gift med **Johan Reinholt**

"Hun blev gift 1654/55 antagelig i Dover Kirke med **Niels Bomholt (ane 116)** fra Mårslet.
Hun døde 1679, begravet 4. jan. 1680."

Det har ikke været muligt for mig at få verificeret disse data. Men muligheden for, at de er korrekte kan ikke afvises.

Nygård

Navnet forekommer meget tidligt. Oprindeligt én gård, men delt mellem 2 fæstere og atter samlet flere gange. 1343 får Niels Jonsen (Munk) gården for livstid af Øm Kloster foruden andet gods. 1554 Søren Mickelsen. 1581 sønnen Mickel Sørensen. 1592 slotsskriver i Skanderborg Niels Jacobsen får gården, der er en af kongens frigårde. 1598 Peder Knudsen, 1602 Jens Rasmussen?

Kancelliets Brevbøger side 625 15. sep. 1636.

Missive til Laurids Ebbesen. Det berettes, at den Enkekvinde, som bor i Nygaard i Skanderborg Len, har opladt Gaarden til **Kongens Enspænder Jahan Reinholt** paa Betingelse af, at han ægter hendes Datter, og han har nu begæret, at faa Gaarden fri for Stedsmaal. Kongen bevilger, at han for sin lange, tro Tjeneste maa fritages for Stedsmaal, men ellers skal han yde den sædvanlige aarlige Landgilde, dog at han efter sit Løfte ægter Enkens Datter. Jydske Tegnelser. 9, 335 b.

Enspænder: En rytter, der især brugtes som ordonnans eller kurér. (Ifølge Håndbog for Danske Lokalhistorikere).

Kancelliets Brevbøger side 788 30. dec. 1636.

(Antvorskov). Livsbrev for denne **Jahan Reinholt**, som i nogen Tid har tjent Kongen som Enspænder, paa Kronens Gaard **Nygaard i Skanderborg**, fri for Fæste, Ægt, og Arbejde, dog at han til Lensmanden paa Skanderborg yder den aarlige Landgilde i Penge, beregnet til 9 Mark danske for 1 Td. Rug, 2 Sletdlr. for 1 Td. Malt, 3 Mark danske for 1 Td. Havre og 12 Sletdlr. for 1/2 Td. Smør. J. R. 9, 241.

Skanderborg Lens Jordebog 1637-38, Nygaard, Dover S., Hjelslev H.

Johan Reinholt er opført her.

Også i 1641 omtales Johan Reinholt som boende på Nygaard.

1650 betaler han afgift af et fiskeri kaldet Maarid. Datteren Anne Catrine Johansdatter Reinholt blev gift ca. 1655 med **Niels Bomholt (ane116)** i Mårslet.

Johan Reinholt menes at være født omkring 1600.

Skanderborg amts jordebog 1667. (B 17.49).

Dover sogn 1667. Side 69 -71.

Nygaard.

Johan Reinholdt. Landgilde: 1 fjd. smør, 4 ørter rug, 4 ørter byg, 2 ørter grij byg, 2 ørter arre, 1 svin.

Søren Nielsen Bomholt 232~Anni NN 233. Mårslet sogn

Søren Bomholt, født 1594, død 1652. Gift med **Anni Bomholtis**. Hun døde 1652 i Mårslet sogn og blev begravet den 30. marts.

Aarhusgaards jordebog 1634-35 protokol nr. 10. (Ning H).

Søffren Nielsen første gård i Mårslet.

2 skilling, 1 td. rug, ½ skp. byg, ½ td 3 skp. ard (=havre), 1 faar, 1 lam, 1 gaas, 1 fed ko, 4 høns, 1 svin.

Skal forne Søffren Nielsen kiendes i forne (*fornævnte*) koe at faa den tredie partt som Rasmus Michelsen pløyer med hannem att vdgiuffe (*udgive*).

Aarhusgaards jordebog 1634-35. Protokol nr. 10 (Ning H).

Ning herred 1638/39.

Annammeth efter vurdering for noget gammelt tømmer og tag, som blev hensolgt til **Søren Bomholt** i Mårslet, af et øde nedfalden gadehus sammesteds, som igen ville opbygge og ibo 2 dlr. 8 sk.

Dette er alt, hvad jeg har kunnet finde om ane 232 og 233.

SAMLET OVERSIGT OVER 7. GENERATION

Gert Denche 112~Catharine NN. Varel. Tyskland. Tavle 4

Frantz Rüts 114~NN 115. Hem i Vorladegård sogn. Tavle 4

Niels Sørensen Bomholt 116~Ane Cathr. Johansd. 117. Mårslet. Tavle 5

Laurids Jensen 118~Anne Jensdatter 119. Hemstok. Dover sogn. Tavle 5

Knud Justsen 120~Maren Mansdatter 121. Stjær sogn. Tavle 6

Jens NN 122~Lisbeth Christensdatter 123. Lillering. Tavle 6

Gert Denche 112~Catharine NN 113. Varel. Tyskland. Tavle 4

Vi tager nu en afstikker til Tyskland, nærmere betegnet til Varel ved Wilhelmshaven. Nedenstående oplysninger er ligeledes hentet fra slægtsbogen med titlen: "Efterkommere efter Anders Christensen f. 1803 samt Hemstok Østergaards Historie". Dansk Slægtsforskning Fredericia, 1957-58".

Der er ikke fundet endegyldigt bevis for rigtigheden af de forskellige data, men sandsynligheden for, at de er korrekte er til stede.

I Varel døbt ca. 1625 i den lutherske kirke **Gerd Denche**. I en folketælling ca. 1655 optræder han som Sattelknecht i Varel-Südende. Senere angives han at være fattighusforstander i Varel.

Han var gift 2 gange. Først med **Catharine NN**. Hun var født ca. 1626. Død 1678.

Børn i dette ægteskab:

- 1) Conrad 1654-1702 kvartermester i Varel.
- 2) **Jochum Friederich (ane 56)** født omkr. 1652.
- 3) Anna Cathrine 1655- ?
- 4) Anthon ca. 1658 død før 1691 i Varel-Sydende.
- 5) Johann 1665 i Varel-Sydende.

Gerd blev gift 2. gang 4. sep. 1683 i Varel med **Aneke von Bassum/Bassen**, enke efter borger og købmand i Oldenburg, Hans/Hermann? Lange.

Hun var født i 1634 og døde i 1693. Gerd døde før 1693.

Lidt om Varel

Fra optegnelser af Knud Birkelund Højbjerg.

I en bog "Allgemeine und gemeindepolitische Geschichte der Stadt Varel" von Paul Henk, trykt i Varel 1920 fremgår bl.a.:

I 1647 kom Varel i grev Anton Günther von Oldenburgs eje.

Arvedes af en uægte søn, grev Anton von Aldenburg; der døde i 1667. Han efterfulgtes af grev Anton den Første, der lå i strid med hertug Joachim Ernst von Holstein-Plön, som vandt sagen ved dom i 1673.

I 1676 kom grevskaberne dog igen ved Danmarks hjælp i Anton den Førstes eje. Han døde 1680, og hans søn Anton II efterfulgte ham.

I 1681 tog Danmark godset i besiddelse ved magt. I 1693 oprettedes en pagt, hvorved Danmark beholdt landsoverhøjheden over Varel og andre områder og gav godserne tilbage til Aldenburgerne og deres efterkommere under dansk overhøjhedsforvaltning.

I 1662 indførte man i Varel kirkeregnskaber og i 1676 kirkebøger. Christian V anlagde en fæstning og en by nær Varel, og den fik navnet Christianborg. Den blev opgivet igen i 1694, og der findes nu kun sparsomme rester tilbage af værket.

Fattigvæsenets ældste akter går tilbage til 1662. For årene 1665 - 1669 findes således både regnskaber og bilag.

Frantz Rüts 114~NN 115. Hem i Vorladegård sogn. Tavle 4

I GRyt4-6 *krigsportionsjordebog 1682*. Skanderborg Rytterdistrikt er anført følgende:

Hr. Ritmester Herman Essemans Compagnie.

Hem (*ved Dørup, umiddelbart syd for Mossø*).

1 gd. nogenledes ved magt	Erik Pedersen og Peder Eriksen	Hartkorn	6-2-0-0
1 gd. nogenledes ved magt	Knud Rasmussen	Hartkorn	3-5-0-0

Trompeter Frands Rütz.

Frands Rütz havde en slægtning, **Anne Elisabeth Rütz**, f. ca. 1647. Hun var gift med Gerd Denches søn Jochum Friderich. Dette er korrekt, men det kan ikke afgøres, om hun var datter af Frands - hun kan lige så vel være hans søster.

Niels Sørensen Bomholt 116~Ane Cathr. Johansd. 117. Mårslet. Tavle 5

Niels Bomholt blev født ca. 1624 i Mårslet. Han døde i Mårslet i 1698, 72/74 år.

Han blev - ifølge slægtsbogen om Hemstok Østergård - gift 1654/55 med Ane Cathrine Johansdatter. Hun døde 1679, begravet 4. jan. 1680. Disse data er ikke fundet.

Niels Bomholt fæstede formodentlig gården efter sin far Søren Nielsen Bomholt.

Havreballegaard Amt, Ning H. 1664.

Mørslet Bye.

Niels Bomholt ½ gd. Hartkorn 3 td. 1 skp.

Landgilde: 1 ørte rug, 1 ørte byg, 12 ? ?, 14 skilling grij brødbagningspenge.

I *matrikel 1680 Aarhusgaards Amt* ejer Baron Wilhelm friherre af Güldenchrone godserne Wilhelmsborg og Moesgård, som tilsammen ejer hele Mårslet.

Mørslet sogn

Niels Bomholt Hartkorn 3-1-0-0.

I Markbogen fra 1688 er hartkornet fortsat 3-1-0-0.

Niels Bomholts børn

Mårslet Kirkebog C371 1642-1738.

Anne.

6. sønd. e.trin. 1656. Niels Bomholts barn af Mårslet. Faddere. Laurids Sørensen i Mårslet, Niels Lout, Anne Fogstrup?, Hans? _____? og Niels Jørgensen, deres hustruer, alle af Mårslet.

Johan

28. feb. 1658. Niels Bomholts barn i Mårslet. Faddere: Jens Bomholt, Rasmus Fastrup, Else? Rasmusdat., Hans Skræders kone.

Søren død 1679

13. jan. 1661. Niels Bomholts barn. Faddere: Peder Eskegaard? i Nygaard, Johan Sørensen ibd.

Jens død 1677

28. okt. 1666. Niels Bomholts barn. Faddere: Rasmus Pedersen, ladefoged på Skomstrup, Mogens Smed, Søren Sørensen/Søren søn i Nygaard, Birgitte Eskis og Anne Fastrup.
Skomstrup = Skumstrup, det senere Vilhelmsborg.

Peder

26. juli 1668. Niels Bomholts barn. Degnekonen bar. Faddere: Søren Nygaard, Michel Sørensen, Rasmus Hans Peters søn, Gertrud Nielsdatter? Anne Fastrup, Chr. Nygaard.
 Peder er næste bruger af gården. Død før 1740, da hans enke dør. Skifte 8. juni 1740.

Hans

30. apr. 1671. Niels Bomholts barn. Faddere: Niels og Søren Nygaard, Niels Lout, Karen Nygaard, Johan Eskis?. I Personalhistorisk Tidsskrift 1912 omtales Hans Nielsen Bomholt i Århus. Borger-
 skab som skipper i Århus 15. feb. 1697.

Jens (ane 58)

Marts 1674. Niels Bomholts barn. Faddere: Jens Andersen, Niels Nygaard, Rasmus Poulsen, Anne Nygaard og Karen Nielsdatter.
 Jens blev gift 1696 med enken Karen Lauridsdatter af Alken, hvis gård han overtager.

I kirkebogen findes en række børn døbt inden for den samme årrække. Forældrene er Jens Bomholt og Mette Nielsdatter, som blev viede i 1660. Måske er Jens en bror til Niels.

Laurids Jensen 118~Anne Jensdatter 119. Hemstok. Dover sogn. Tavle 5

Tidspunktet for Laurids Jensens fødsel kendes ikke. Han døde 1692 efter at have siddet ved gården siden 1661. Hans kone hed Anne Jensdatter (1643-1717).

Børn:

1 Rasmus	får gården
2 Jens	boede i Galten
3 Peder	boede i Galten
4 Karen	(ane 59) gift med gmd. Jens Nielsen (ane 58) i Bjedstrup
5	Anne, gift med gmd. Daniel Sørensen i Hårby
6	Maren, gift med gmd. Rasmus Hansen i Halkier

En søster til Laurids Jensen, Karen Jensdatter var gift med Laurids Pedersen i Illerup.
 (Brejl skifte nr. 70).

En anden søster til Laurids Jensen, Anne Jensdatter var gift med Laurids Ibsen i Hemstok.
 Et af hendes børn, Karen er gift med Niels Andersen i Hemstok . (Brejl skifte 872).
 Laurids Jensen var halvbror til Peder Jensen i Illerup.

Vi kan følge Hemstok Østergaard i forskellige jordebøger og matrikler.
Skanderborg amts jordebog 1667. (B 17.49).

Dover sogn, Hemstok side 13.

Laurids Jensen. Landgilde: 2 ørter rug, 2 ørter byg, 1 ørte 3 skp. grij byg, 1 ørte arre, 1 foernød, 1 brandsvin, 25 læs ved.

Hemstok Vestergaard.

Laurids Ibsen. Landgilde: 2 ørter rug, 2 ørter byg, 1 ørter 3 skp. grij byg, 1 ørte arre, 1 foernød, 1 brandsvin, 25 læs ved.

Krigsportionsjordebog 1682. Skanderborg Rytterdistrikt. GRyt 4 -6.

Den første række tal i højre side er gårdens hartkorn. Den sidste række er en angivelse af det fastsatte hartkorn til beregning af antallet af ryttere. For hver 8 td. hartkorn skal der stilles en rytter. Hvis en gård pålignes et tal større end 8, men mindre end 16, bliver den overskydende del overført til en anden gård og bruges til opsupplering.

Hemstok

Vestergaard

1 gd. Søren Thomasen	7-6-0-0	6-0	1 port.
Slet tilstand, og liden haab om hans opkomst			
Fra nr. 24		2-0	

Østergaard

1 gd. Laurids Jensen	7-6-0-0	6-0	1 port.
Nogenledes ved magt			
Fra nr. 25		2-0	

Matriklen 1688 Skanderborg Amt. Protokol 86.

Nr.	Navn	Gl. matrikel	Ny matr.
Dover Sogn Hemstok	*) ryttergods		
1 *)	Laurs Jensen	7-6-0-0	6-0-0-1
2 *)	Søren Thomasen?	7-6-0-0	5-1-3-2
	Skov til samme tvende gaarde	0-2-2-2	0-7-0-1

Uddrag fra tingbøger

Skanderup Birks tingbog.

14. jan. 1681.

Laurids Jensen i Hemstok på regimentskriver Matias Ferslovius i Roe? hans vegne stævnedes Jens Tomasen i Forlev for 3. kald på sandemænd for sandemandsed for slagsmål, han skal have begået på hans hustrufar Niels Sørensen Hjort i Forlev, og stævnedes efterskrevne sandemænd, hvorimod Niels Sørensen Hjort fremlagde en landstingsdom af Viborg landsting 21/10 1668, at det skulle være hårdt, hvis en bonde ikke måtte se sig for, om nogen tvivl var i tiendetagelsen, så ses ikke den vold, som over Niels Hjort svoret er, at kunne følges men magtesløs at være, og nu mente han, at der ikke burde stedes fyldning på de samme sandemænd, hvis tov (*udtalelse til retten*) tilforn magtesløst var kendt, men da dommen ikke var på sandemændene, blev der sat fyldning på dem, hvorefter de gjorde deres ed og tov således, at da det bevises, at Niels Hjort har haft sår og skade, som han beskylder sin svoger Jens Tomasen for, så svor de ham et fuldt vold over.

Skanderup Birks tingbog.

5. aug. 1681.

Niels Sørensen Hjort i Forlev og **Laurids Jensen** i Hemstok stævnedes for Skanderborg slotsport samt regimentskriver Matias Ferslovius, og synsmænd afhjemlede syn på **Hemstok mark** og Forlev mark, hvor der var misvækst, så de ikke kunne få over deres rugsæd og havresæd igen, og noget var ruineret af dyr og vildsvin.

Skanderup birks tingbog.

15. jan. 1686.

Tomas Hansen Ravn på overførster Christoffer Elias Hynitz hans vegne stævnedes efterskrevne skovfogder i Skanderup birk, nemlig Søren Jensen i Hårby, Bertel Pedersen i Forlev, Peder Jensen i Illerup, Niels Knudsen i Bjestrup, **Laurids Jensen** i Hemstok, Niels Olufsen i Veng og Anders Sørensen sst., Jesper Filipen i Skanderborg ladegård, Morten Bonde i Vitved, Jens Madsen i Rindelev, Jacob Hansen i Nissumgård og Søren Rasmussen i Vrold for skovsyn til KM skove, og synsmænd afhjemlede deres syn.

Skanderup og Ry birkers tingbøger.

25. juni 1688.

fru Margrete Krabbe til Rosenholm stævnedes Jens Mikkelsen i Virring, **Laurids Jensen i Hemstok** og Jacob Tomasen i Firgårde for vidne anlangende deres fæstebreve på Dover og Fruering kirketiender, som de i fæste har, og deres fæstepenges tilbydelse imod fæstebrevenes indlevering, og forbød samtlige Dover og Fruering sognemænd at føre deres korn hjem, før de har patronens tilladelse dertil.

I 1689 raser en kvægsygd, og Laurids Jensen mister 23 fæhøveder.

Knud Justsen 120~Maren Mansdatter 121. Stjær sogn. Tavle 6

Efter faderen Just Andersens død i 1670 havde hans enke, Volborg Mortensdatter en god støtte i sønnen Knud Justsen, som tog sig af gårdens drift. Da søsteren Karen i 1676 var blevet gift med den nye herredsskriver Peder Frandsen, valgte Knud at fæste en gård i Stjær efter afdøde Søren Pedersen.

Knud Justsen var født ca. 1642. Han giftede sig med Maren Mansdatter. Hendes oprindelse er ukendt. I 1697 bærer hun Maren til dåben i Stjær kirke, datter af Jens Rasmussen Man. Maren Mansdatter døde i 1698.

I 1699 ingik Knud i sit andet ægteskab med Johanne Andersdatter.

Stjær kirkebog.

23. okt. 1698. "Knud Justsen og Johanne Andersdatter, Anders Pedersens datter paa Backet trolovet i faderens hus og stue paa Backet". Viet 15. jan.

Knud døde i 1711, 69 år. Efter hans død giftede Johanne Andersdatter sig formodentlig igen.

Det kan være hende, som nævnes i Stjær kirkebog i 1713:

Trolovede 2. april 1713: Niels Knudsen, snedker af Stjær og Johanne Andersdatter af Stjær. Trolovet i Niels Sørensens hus i Stjær. Vielsen fandt sted den 28. maj samme år.

Knud Justsens børn:

1. ægteskab:

1682 Just

2. ægteskab:

1700 Anders

1702 Rasmus død samme år

1703 Volborg

Knud Justsen optræder år 1700 i en mønstringsrulle i Framlev herred.

Fæster	Dragon	Alder	Pirk	Kaarde	Bøsse
Stjær sogn					
1 gd. Knud Justsens karl	Just Knudsen	18		1	1

Portionsjordebog 1682. Skanderborg Rytterdistrikt. GRyt 4-6.

Ejer og Nr.	Matrikel	nu satte	rytter-
rytternavn	port. korn	port. korn	portioner
Frambleuf Herrett. Stier sogn og Bye			
47 1 gd Knud Justsen	10-2-2-0	8-9	1
Antoni Ruper	nogenledes ved magt		

PROPRIE- NR.	BEBOER TARIUS	GAMMEL MATR Hartkorn				NY MATRICUL Hartkorn			
		Tdr.	skp.	Fjk	Alb	Tdr.	skp.	Fjk	Alb
11	Knud Justsen skov	4	6	0	0	7	7	1	1
		0	0	0	0				

Knud Justsen optræder nogle gange i tingbøgerne. Udover nedenstående eksempler nævnes han i [art.- 19, side 173 og 176] .

Framlev herreds tingbog.

14. aug. 1678.

Knud Justsen i Stjær et vidne. Navngivne vidnede om den eng, som hyrden i Stjær og Knud Justsen omtvister, den betalte hyrden Knud Justsens formand Søren Pedersen for, og når de ikke betalte derfor, kvitterede de det i deres korn

15. sep. 1697.

Hr. Christen Nielsen Bøg sognepræst til Storrिंग stævned Knud Justsen af Stjær for dom angående hans hvede, som han har indført (*kørt hjem*) uden det blev talt på marken. Opsat 14 dage.

30. sep. 1697.

Hr. Christen i Storrिंग begærede dom over Knud Justsen i Stjær, for han har indført sit korn uden at betale tiende.

20. okt. 1697.

Regimentsskriver Møller stævned Knud Justsen af Stjær, Bertel Nielsen og Peder Nielsen af Storrिंग med flere angående ulovlig bortførsel af hvedesæd, hvortil Bertel Nielsen ved ed benægtede, at han aldrig havde sået hvede i de Stjær bymænds jord. Sagen blev opsat 4 uger.

Hr. Christen i Storrिंग begærede efter opsættelse dom, som lyder: da Knud Justsen i Stjær har indført sin hvede, før præsten fik sin tiende, da bør han betale efter uvillig afsigelse, samt betale processen med 3 sld. og give til de fattige i hospitalet 2 rdl.

4. feb. 1705.

Regimentsskriver Rasmus Holmer af Storrिंग stævned Just Knudsen og Knud Justsen begge af Stjær for syn på deres iboende gård.

12. feb. 1705.

Regimentsskriver Holmer lod afhjemle syn på Knud Justsens gård i Stjær. Navngivne vidnede, at Knud Justsen har afstået sin halvgård til sønnen Just Knudsen mod ophold og aftægt. Knud Justsen svarede, at han havde ikke afstået gården, men vil bebo den, så længe han lever.

12. feb. 1705.

Det skriftlige syn over Knud Justsens halvgård i Stjær blev fremlagt.

Udpluk fra laegd1. Ryttersessioner på Skanderborg Slot. 43 side 48b 1705.

Stiær Sogn og Bye. Knud Justesen afstaar hans halve gaard til Jep Nielsen, eftersom dend er ham for alderdomb og Swaghed forwoxen. Hartkorn 3-7-2-2 alb Reduceret til 2 td 7 1/3 skp. Aftægt. Knud Justsen svarede, at han havde ikke afstået gården, men vil bebo den, så længe han lever.

Framlev herreds tingbog.

10. mar. 1706.

Hr. Jens Helst Broe i Skivholme, hr. Christen Nielsen Bøg i Storning, Christian Vegerslev i Århus KM stiftsskriver stævnedes Knud Justsen og hans søn Just Knudsen i Stjær for dom for gæld til Stjær kirke.

3. nov. 1706.

Knud Justsen af Stjær stævnedes Jep Nielsen i Stjær og fremlagde hans kontrakt dateret 27/5 1705, og spurgte ham, om han ikke havde høstet en ager, som Just Knudsen havde pløjet og tilsået, og som efter kontraktens indhold var tillagt ham til ophold, hvortil han svarede, at det havde han.

Hjelmslev herreds tingbog.

15. dec. 1706.

Regimentsskriverens fuldmægtig Vinter efter opsættelse begærede dom i sagen mod Jep Nielsen i Stjær, som lød: da Jep Nielsen har tilstået, at Knud Justsen, for at have opladt den halve gård for ham sin livstid, skulle nyde den jord, som er aftalt i deres kontrakt, så bør Jep Nielsen ingen ret have deri, og bør betale for det, han har bemægtiget sig.

Det er sidste gang Knud Justsen nævnes i tingbogen.

Jens NN 122~Lisbeth Christensdatter 123. Lillering. Tavle 6

Det er såre lidt, vi ved om ovennævnte ægtepar. Lisbeth Christensdatter var gift to gange. Hendes første mand, Jens NN må være død kort før 1690. Lisbeth giftede sig igen med Thomas Erichsen af Overgård i Lillering.

Sikkert på grund af sin første mands død måtte Lisbeth tage tjeneste hos fremmede. Dette fremgår af følgende:

Oplyst af Kirstin Nørgaard Pedersen:

Skanderborg-Aakjærs ekstraskatteregnskab, kop- og ildstedsskat 1690:

Lillering: **Tomas Erichsens hustru Elisabeth Christensdatter** tjener til mester Morten i Aarhus.

Børn

1. ægteskab:

Anne Jensdatter

Elle Jensdatter født 1685

Christen Jensen født ca. 1689

gift 1704 med Just Knudsen i Stjær. Er fadder i 1729.

gift med Peder Sørensen af Sjelle. Hun døde i Sjelle 1731. skifte Brejl nr. 1536. Børn: Søren, Lisbeth 20, Anne 14.

I et mandtal år 1700 for Lillering by i Framlev herred figurerer Lisbeths 2. ægtemand Thomas Erichsen:

1 gd.	Thomas Erichsen	48 år	hartkorn 8-7-1-0
3 sønner:	Christen Jensen	10	
	Peder Thomasen	6	
	Jens Thomasen	3	
	1 tjenestekarl		

Heraf fremgår det, at Christen Jensen må være af Lisbeths 1. ægteskab. De to sønner, Peder og Jens er af 2. ægteskab.

Framlev kirkebog.

6. okt. 1695: Døbt Jens. Thomas Erichsens søn.

I en specifikation over det til landeværn angivne mandskab fra 18. og til 50. år samt derover i Framlev og Gern herreder 1710, Lillering figurerer Thomas Erichsen 55 år.

Thomas Erichsen havde fæstebrev på en gård, som hørte under kirkegodset i Århus stift. I 1711 trængte han til aflastning, og hans ældste søn Peder overtog halvdelen af gården.

C24-78 Aarhus købstad og Hasle herreds provsti. Fæsteprotokol for Aarhus Stifts gods 1686-1843. Side 12:

Laurids Thura, præst til Domkirken i Aarhus og provst udi Hasle herred gør hermed vitterligt osv. at Thomas Erichsen har beklaget sig, at han formedelst anden svaghed samt paatrængende alderdom befinder sig afmægtig til at besidde herefter al gaarden, som han paaboer om at jeg vilde den halve gaard med dens tilliggende avling stede og fæste til hans ældste søn, **Peder Thomasen**. Aarhus den 12. feb. 1711.

Underskrevet af L. Thura. Nedenunder lover sønnen at holde fæstebrevet efterretteligt.

Underskrevet med blokbogstaver **P T S**

Syv år senere er Thomas parat til at afgive resten af gården.

C24-78 Aarhus købstad og Hasle herreds provsti. Fæsteprotokol for Aarhus Stifts gods 1686-1843. Side 14:

Jeremias Andersen, stiftsprovst og provst udi Hasle herred og sognepræst til Aarhus Domkirke bekender hermed at have sted og fæst **Jens Thomasen den halve gaard og part** af gaarden udi Lillering og nu hans fader **Thomas Erichsen** beboer, som af sin anpart efter ny matricul skylder for hartkorn 4 td. 3 skp. 2½ fjk. 1 alb. Og Thomas Erichsen formedelst hans høje alderdom og svaghed godvillig og frivillig afstaar til sin søn Jens Thomasen samme halve part, dog med vilkaar at fornævnte Thomas Erichsen og hans hustru nyder for deres søn Jens Thomasen og hans hustru fri husleje og ophold deres livstid osv.

Til bekræftelse under min haand og signet

Aarhuus den 19. jan. 1718. Jeremias Andersen.

Nedenunder forpligter Jens Thomasen sig til at holde sig fæstebrevet efterrettelig.

Underskrevet 11. juni 1719 med blokbogstaver **I T S**

Framlev herreds tingbog.

13. jan. 1706.

Herredsfoged Claus Jessen stævned Enevold i Gammelgård, **Tomas Overgård (Thomas Erichsen)** og Niels Pedersen i Lillering angående et skovsyn. Sagen blev opsat 14 dage.

24. feb. 1706.

Herredsfoged Claus Jessen efter opsættelse begærede dom over Enevold Nielsen i Gammelgård, **Tomas Overgård i Lillering** og Mads Pedersen sst., som er udeblevet fra generalskovsyn, skønt de var tilsagt, hvorved der er tilføjet ham fortræd. Dom: De bør for deres udeblivelse betale til herredsfogeden for 6 dage i alt 10 sld.

14. apr. 1706.

Magister Ludvig Pontoppidan **præst for Århus domkirke** og provst over Hasle herred stævned **Tomas Eriksen af Lillering** for dom angående resterende landgilde og for modvillighed. opsat dage.

20. maj 1711.

Indførsel af sr. Vegerslevs indlæg angående en del personers restants, især Niels Møller af Tovstrup mølle og Tomas Eriksen i Lillering og hans svigersøn Just Knudsen af Stjær.

Framlev kirkebog.

7. mar. 1722 **begravet Thomas Erichsen** af Lillering. 58 år. Præsten må have skrevet forkert:

Rulle 1700: Thomas Erichsen 48 år.

Rulle 1710: Thomas Erichsen 55 år.

28. apr. 1724 **jordet Lisbeth Christensdatter** af Lillering. 70 år. Født 1654.

Framlev kirkebog.

Sidste gang vi træffer Anne Jensdatter.

27. nov. 1729. døbt **Lisbeth**

Jens Thomasens datter af Lillering. Båret af **Anne Jensdatter af Stjær**. Blandt fadderne: **Just Knudsen af Stjær**.

SAMLET OVERSIGT OVER 6. GENERATION

Jochum Friderich Denche 56~Anna Elisabeth Rütz 114. Alken. Tavle 4

Jens Nielsen 58~Karen Lauridsdatter 59. Bjedstrup. Dover sogn. Tavle 5

Just Knudsen 60~Anne Jensdatter. Stjær sogn. Tavle 6

Søren Frandsen 62~Bodil Jensdatter 63. Årslev sogn. Tavle 6

Vi tager nu fat på den tyske grens videre skæbne i Danmark.

Jochum Friderich Denche 56~Anna Elisabeth Rütz 114. Alken. Tavle 4.

Portionsjordebog 1682. Skanderborg Rytterdistrikt. GRyt 4-6.

Alken

1 gd. Søren Ofuesen 12-0-0-0 8-0 1 port.

Trompeter Jochim paslig formedelst queget er hannem frafalden

Fridrich Dehnen giver videre til nr. 32 2 tdr.

Trompeter under Skanderborg Rytterdistrikt:

Rulle 4. jyske 26. jan. 1680.

Herman Essemann

Oberstljt. Nicolai Borchard von Diebitz Compagni.

En liste nævner 4-5 officerer og det sidste navn er

Jochum Friderich Dehnen, trompetter.

Trompeter Jochum Friderick Denche (i de militære arkivet kaldet Dehn) er 1680-93 indkvarteret i Alken, Dover sogn ved oberstljt. Nicolai Borchard v. Diebitz kompagni, Holsteins regiment (4. jyske). Kilde: *Formentlig Krigskancelliet, ruller 1679-1762, mønsterruller 1680. Rentekammeret 2215. 75, 77, 106 og 113 mm. Jordebøger og lægdsruller.*

Ifølge Kirstin Nørgaard Pedersen, Beder var det ikke enhver beskåret at blive uddannet til trompeter. Undervisningen kostede på den tid 10 gylden - et meget stort beløb efter forholdene, så det var næsten udelukkende bedrestillede folks børn, som opnåede denne uddannelse.

Det store mandefald i slaget ved Lund 1676 gav store problemer, idet de mange enker måtte skaffe sig erstatninger for deres faldne mænd. For at undgå, at bønderne selv skulle "ride for gården" gik man over til i stigende grad at benytte hvervede ryttere [art.-7, side 61]. Mange af dem kom fra Tyskland.

I 1680 kom således Jochum Friderich Denche til Danmark og blev stationeret på en gård i Alken i Dover sogn hos Søren Ovesen. Alken bestod dengang af to gårde.

Skanderborg amts jordebog 1667. (B 17.49)

Dover sogn. **Alken.**

Peder Lauridsen: 1 fj. smør, 2 ørter rug, 2 ørter byg, 2 ørte grij byg, 2 ørter havre, 1 foernød, 1 brandsvin, 5 læs ved.

Søren Oussen: 1 brandsvin, 2 ørter rug, 2 ørter byg, 2 ørter grij byg, 2 ørter havre, 1 fj. smør, 1 foernød, 5 læs ved.

FJERDE RYTTERREGIMENT - KOP- KVÆG- OG RENTEPENGEREGNSKAB. 1678.

Afskrift foretaget 2001 af Kirstin Nørgaard Pedersen, Agernvej 95 - 8330 Beder

Alken.

Søren Ovesen, kone Johanne Pedersdatter, børn Anne Sørensdatter. tjenestefolk Jens Sørensen, Jens Rasmussen. Steffen Lauritsen hyrdedreng. Maren Nielsdatter, Karen Pedersdatter

Ifølge forordningen bestod et kompagni af 100 mand. Heriblandt skulle være 2 trompeterere, som hver skulle have tildelt to gårde til deres forplejning. [art.-7, side 59]. Om aflønning fastsætter forordningen følgende beløb: Over landfolket skal gives en oberstløjtnant eller major til hest 600 rd., en ritmester 400 rd., en løjtnant 250 rd., en trompeter 170 rd.

Det var vigtigt for hæren at have dygtige folk, som kunne give signal under kampene. Trompeten var velegnet til dette formål. Den kunne høres vidt omkring. Det var jo praktisk taget også det eneste signalmiddel, man havde dengang.

I Jochum Friderich Denches udstationeringsperiode i Alken var der fred i Danmark. Vi skal frem til år 1700 før den næste batalje går i gang. Under navnet Den store Nordiske Krig kom den til at hærge befolkningerne i de følgende 20 år.

I 1693 blev Jochum Friderick Denche løst for sine forpligtelser over for Rytterdistriktet.

Søren Ovesen var død uden at efterlade sig børn. Det var i den sidste tid gået stærkt tilbage med gården. Den var meget forfalden, og der manglede både foderkorn og sædekorn. Enken var for gammel til selv at forestå driften.

Nu fik Jochum Friderick fæstebrev på gården. [art.-23, side 222].

I 1705 overgik fæstet til sønnen Ernst Ludwig. [art.-23, side 223]. I 1707 udsendte Rentekammeret følgende kgl. resolution af 12. apr. 1707: Den fhv. skovfoged i Vor og Nim hrd., Jens Sørensen kan ikke faa sin bestilling - , der formedelst hans forsømmelighed er bleven givet til **Trompeter Jochim Dencke**, - igen eller faa sin løn godgjort for 13 aar.

Der går et par år. I 1709 omtales Jochum Friderick som skovfoged, da han fæster et gadehus i Yding [art.-23, side 222].

På et tidligere tidspunkt havde Jochum Friderick forpagtet fiskeriet i Skanderborg slots søer. Især vel Mossø.

Det fremgår af et referat i *Hjelmlev herred, Skanderup og Rye birks tingbog den 19. juni 1700, folio 144.*

Sagen var anlagt af mølleren på Rye mølle, herredsskriver Johan Hagensen.

En mand ved navn Peder Sørensen i Rye havde opsat ruser og garn fra åmundingen ved Mossø og videre på strækningen frem til Rye mølle, som havde eneret på ålefiskeriet.

Han havde derved tilføjet Johan Hagensen økonomisk skade.

Blandt de indstævnedes nævnes husfogden på Skanderborg slot, Sr. Jørgen Pettersen, som tillige med regimentskriver Sr. Christian Knudsen Gybierig havde bortforpagtet fiskeriet i Skanderborg slots søer til **trompetereren Jochum Friderich** i Alken.

"For retten comparerede Kongelig Majest. Amtschriwer ofuer Skanderborg og Aaker Ambter Sr. Just Hansen paa Højstbemeldte Kongl. Majest. samt Herredsschriwveren Johan Hagensens Vegne i Ryemølle.....

Derefter fremkom Peder Sørensen i Rye, som tilstoed, at hand hafde giordt Uret, idet hand hafde med Rusesetning Aemunden fra Morssøe munde og til Ryemølle ofuer sat, huor hoes hand bad Hr. Amtschriwver det hand saavelsom Johan Hagensen i Ryemølle vilde hannem denne Forseelse effterlade, forsicrende hand effterdags ingen Sinde endten skulle sette Russer eller Garn for bemelte Aemunde, mens om hand fornem nogen anden af Uvidenhed sligt skulle anfange, vil hand dennem advare, at de icke noget imod Ryemøllens privilegie skulle sig understaa at bestelle, bad idag at de ville ansee hans slette Tilstand, saa hand maatte forschaanes for dend Straf, som hand kunde ved sine øfuede vel beuislig Gierninger hafue fortindt".

Jochum Friderich Denche var gift med **Anna Elisabeth Rütz**, født ca. 1647, død i Alken og begravet i Dover 31. maj 1734, 87 år gl. *Dover Kirkebog C389.*

Kendte børn:

1. **Ernst Ludvig Denche.** Født ca. 1677. Død 1763 i Dover Sogn. 85½ år gl.
2. **Anne Cathrine Elisabeth Jochumsdatter Denche.** Født ca. 1689, død 1769.
Gift med Jens Andersen fra Bjedstrup i Dover Sogn. Født 1694, død 1774.
3. **Charlotte.** Født 1693, død, begravet 11. juni 1696, 3 år og nogle uger.
4. **Gedeon.** Døbt 16. sep. 1698 i Dover Kirke. Skæbne ukendt.

Jochum Friderich Denche er død efter 5. maj 1726, men sikkert før 1730.

Døbt 5. maj 1726 Friderich Jensen

Jens Andersen (*gift med Anne Cathrine Elisabeth Denche, søster til Ernst Ludvig*) en halvgårdmands barn af Alcken. Faddere: **Den gamle trompeter**, Ernst Ludvig, Søren Sørensen, Laurids Pedersen, Jens Pedersen huusmand og Peder Nielsens datter ibid.

Dover kirkebog: Begravelser mangler juli 1725 - 31. dec 1730. Yding kirkebog undersøgt for begravelser. *Jochum Friderick er vel næppe begravet i et andet sogn.*

Jens Nielsen 58~Karen Lauridsdatter 59. Bjedstrup. Dover sogn. Tavle 5

Jens Nielsen blev døbt i marts 1674 i Mårslet, søn af Niels Bomholt. Han blev trolovet den 2. maj 1697 med Karen Lauridsdatter, født ca. 1664 i Hemstok. Vielsen fandt sted den 28. nov. samme år.

Ved gennemgang af Skanderborg Rytterdistrikts skifteprotokol ses, at Karen Lauridsdatter har været gift i alt 4 gange:

1. ægteskab med Peder Mikkelsen i Bjedstrup. Der er skifte efter ham 5. feb. 1688. Der er 2 børn: Anne, gift med Niels Andersen, Bjedstrup, og Mette.
2. ægteskab med Anders Knudsen i Bjedstrup. Ægteskabet må være indgået hurtigt efter P.M.s død i 1688 (kan ikke konstateres, da kirkebogen begynder 1692), men Anders Knudsen dør 17. apr. 1696, skifte 5. aug. 1696. De har 4 børn: Knud 9 år, Laurids 5, Jens 2 og Anders 7 uger. Rasmus Michelsen bliver hendes lavværge, ægter hende og fæster gården. Jens (2 år i 1696) blev i 1723 gift med Jochum Friderich Denches datter Anne Cathrine Elisabeth Denche.

3. ægteskab med Rasmus Michelsen. Der var ingen børn i dette ægteskab. Anders Knudsen havde tidligere været gift med en Maren Lauridsdatter. Rasmus Michelsen døde allerede i 1697.

4. ægteskab med **ane 58 Jens Nielsen**. Karen Lauridsdatter døde 1738, 74 år gl., men der er ingen skifter efter dem. Undersøgt frem til 1744 for døde (hul i kirkebogen 1725-31) Jens Nielsens død ikke fundet. Han menes at være død i 1725.

Jens Nielsen får 20. jan. 1698 fæstebrev fra Skanderborg Rytterdistrikt (*GRyt.4-8*) på en halvgård i Bjedstrup som Rasmus Mickelsen er fradød og han skal ægte enken Karen Lauridsdatter. I fæstebrevet kaldes han: Jens Nielsen Hindrup, det er den eneste gang, vi ser ham med dette tilnavn. Men han kommer måske på det tidspunkt fra Hinnerup, hvor han kan have været ude at tjene. Gårdens hartkorn er 2 tdr. 5 skp. Han skal betale 1 rdl. i indfæstning.

Jens Nielsen var indkaldt som en af tinghørerne ved en sag, som findes i artiklen om Stjær under betegnelsen "En grisebatalje i Stjær". Se [art.-21, side 212]. I den samme sag vidnede Just Knudsen også.

Børn:

- 1698** **Maren Cathrine.** Gift med Jørgen Pedersen Stærk i Bjedstrup. Han døde 1742.
1701 **Anne Cathrine.** Ane 29. Gift 2 gange. 1. med Hans Lauridsen. 2. gang med med Ernst Ludvig Denche. Hun døde 1784 i Alken.
1706 **Niels.**

Dover Kirkebog.

28. aug. 1698. Døbt Jens Nielsens datter af Biestrup, **Maren Cathrine.**

Faddere: Rasmus Lauridsen og hustru af Hemstok. Niels Knudsen + _____? af Biestrup, Jens? Jensen af Illerup, Jens Knudsen? og Niels? ___? af Sveistrup, _____?datter

19. juni 1701. Døbt Jens Nielsen af Biestrup hans ___ kaldet __. *Navnet mangler i kirkebogen, det må være Anne Cathrine.* Faddere: Tvende af hans brødre af Morslet. Niels Knudsens tvende sønner ibidem. Rasmus Lauridsens hustru og søster af Hemstok.

14. mar. 1706. Døbt Jens Nielsens søn af Biestrup **Niels.** Faddere: Tvende af hans brødre i ?, Knud Nielsen Biestrup, Daniel Jensen af Haarby, Rasmus Lauridsen og ___? Lauridsen af Hemstok, Ane Hansdatter og ___? Andersdatter af Alken.

Hemstok:

19. aug. 1703.

Rasmus Lauridsens søn af Hemstok. Laurids. Faddere: Blandt disse er Jens Nielsen af Biestrup. Rasmus var bror til Karen, altså Jens Nielsens svoger.

Just Knudsen 60~Anne Jensdatter. Stjær sogn. Tavle 6

Fødselsårene for Just Knudsen og Anne Jensdatterder kendes ikke nøjagtigt.

I en rulle over landeværnsmandskab fra år 1710 angives Just Knudsens alder til 37. Han skulle så være født ca. 1673. Anne Jensdatter er sikkert født inden 1685, som er hendes søster Elles fødselsår.

Desværre har det heller ikke været muligt at finde parrets dødsår i nogen kirkebog i området. Anne er død efter 1729, idet hun nævnes dette år i Stjær kirkebog. Just nævnes i 1744, da sønnen Jens overtager fæstet.

Deres bryllup kendes imidlertid fra Framlev kirkebog: 18. maj 1704 trolovet Just Knudsen af Stjær og Anne Jensdatter af Overgaard(e), Lillering. Copuleret 2. juli 1704.

Døbte i Stjær Kirke:

Børn af Just Knudsen og Anne Jensdatter.

1705 den 29. nov. 1705. Introduceret Anne Jensdatter 26. dec.

Just Knudsens barn **Jens**. Lisbeth Jensdatter (*fejlskrivning for Christensdatter*), (*mormoderen*), Thomas Overgaards kone af Lillering bar barnet. Faddere: Jens Eriksen af Stilling, Laurs Rasmussen af Lillering, Ellen Jensdatter (*søster til Anne*), skovriders datter, Jørgen Michelsens datter, Jens Eriksens datter af Stilling, Cidse Sørensdatter, Per Jensens kone af Adslev.

1708 Midfaste søndag den 18. marts. Introduceret Anne Jensdatter

Jost Knudsens barn, **Søren**. Båret af Elle Jensdatter (*Annes søster*), Peder Sørensens kone af Sjelle. Faddere: Jens Jensen af Framløf, Peder Sørensen af Sjelle, Thomas Erichsen af Lillering, Søren glarmester af Stjær, Ellen Nielsdatter Jep Nielsens kone og af Stjær.

1711 Søndag efter midfaste den 22. marts. Introduceret Anne Jensdatter

Jost Knudsens barn, **Jens (ane 30)**. Båret af Lisbeth N. Thomas Overgaards kone af Lillering. Faddere: Peder N. af Sjelle, Per Thomasen (*Annes halvbror*) og Laurs Rasmusen af Lillering, Elle Nielsdatter Rasmus Nielsens kone, Maren Nielsdatter Per Hansens? kone begge af Stjær.

1714 Søndag den 5. i fasten den 18. mar. **Død 2. juli 1715.**

Jost Knudsens barn, **Knud**. Båret af Ellen Nielsdatter, Rasmus Nielsens kone. Faddere: Thomas Jensen (*fejlskrivning for Eriksen*) i Lillering, Rasmus Jensen ibidem, Anne? brøcher?, Knud Justsens tjenestepige, Anne Knudsdatter i Pebel, Niels Thomasens kone i Stjær.

Årene 1716 og 1717 mangler i kirkebogen. Men: 7. juni 1718 døde Just Knudsens søn **Christen**, 2 år. Født 1716.

1719 13. post trin. 3. sep. Introduceret Anne Jensdatter 17. sep.

Just Knudsens barn **Thomas**. Båret af Anne Frandsdatter fra Aarhus. Faddere: Jens Jensen, Niels Jensen, Sidsel Simonsdatter, Johanne Simonsdatter, Mette Jensdatter.

1723 3. post trin 13. juni.

Just Knudsens barn **Lisbeth**. Båret af Ellen Nielsdatter. Faddere: Jens Thomasen (*Annes halvbror*), Niels Jensen, Søfren Jessøn, Voldborg Nielsdatter, Johanne Simonsdatter.

1725 Dominica judica 5. søndag i fasten 18. marts.

Just Knudsens barn **Maren**. Båret af Ellen Nielsdatter. Faddere: Rasmus Rasmusen, Simon Jensen, Ole Simonsen, Karen Jensdatter, Ellen Jørgensdatter.

1727. Den 7. sep. Introduceret Just Knudsens kone. Barnet begravet 24. aug. 1727.

I 1729 bar Just Knudsens kone Hans Jørgens barn Eva til dåben.

Det er sidste gang Anne Jensdatter og Just Knudsen nævnes.

Introducerede i Stjær Kirke.

8. apr. 1714	Anne Jensdatter, Just Knudsens kone
17. sep. 1719	Anne Jensdatter, Just Knudsens hustru
20. juni 1723	Just Knudsens hustru
22. apr. 1725	Just Knudsens hustru
7. sep. 1727	Just Knudsens hustru

Ægtreglement 1707.

GRyt3-3 Nr. 515 (Skanderborg og Aakjær amt).

Repartition (*fordeling*) og Ligning.

Hvorledes rytterbønderne saa vidt velbaarne Hr. obriste Smittous regiments forige rytter Gods sig strecher kand tilkomme at kiøre af deres iboende gaardes ledings hartkorn, naar de til Kongl.

Mayst tjeneste ansagt vorder, i følge de goede herrer udi fornefnte Schanderborg.

Waar session der den 10. Marti 1707.

Nr. 6	Stier sogn og bye	
	Jens Pedersen og Niels Jensen	1 vogn
	Simon Olufsen	½ vogn
	Rasmus Andersen	1 vogn
	Rasmus Andersen og	
	Peder Andersen	1½ vogn
	Michel og Niels Sørensen	1½
	Rasmus Sørensen	2/3 vogn
	Peder Sørensen	2/3 vogn
	Just Knudsen og Jep Nielsen	1 3/4 vogn
	Jens Pedersen	1 vogn

G Ryt 8-8 KrigsJORDEBog 1718 Skanderborg Rytterdistrikt (med matrikelnumrene fra 1688).

Stjær Matr. nr. 11. Hartkorn 7-7-1-1. **Just Knudsen** og Rasmus Nielsen.

Bygningerne består af 66 fag, hvoraf der til reparation skal anvendes 34 rigsdaler. Der er en besætning på 9 heste, 7 køer, 6 ungdreuer og 16 får. Til udsæd anvendes 6 tdr. rug, 9 tdr. byg og 10 tdr. havre. Der er græsning nok til 10 heste og 12 køer. Der kan avler 4 læs godt hør og 8 læs dårligt. Der er et mådeligt tørveskær. Til rytterholdet i Skanderborg svares 4 rigsdaler pr. td. hartkorn, hvilket andrager 31 rdl. og 64 skill. Til hestefoder skal leveres 3 læs halm á 24 lispund pr. td. hartkorn. Dette udgør 2 læs, 3 lispund og 4 pund.

I perioden 1721-27 opførtes 240 rytterskoler rundt om i landet. En sådan skole blev bygget i Stjær nabosogn Veng. Her skulle børnene fra oplandet undervises. Til at dække omkostningene blev det pålagt forældrene at yde bidrag. Det gjaldt såvel husmænd som fæstebønder. De sidstnævnte skulle yde i forhold til deres hartkorn. [art.-14, side 111-16].

Specifikation over det hartkorn, som efter seneste Repartition henhører til den kongl. allernaadigst bevilgede skole i Veng.

	Stjær (et udpluk).			
	Tdr	Skp.	Fjdk.	Alb.
Christen Jørgensen	2	7	0	0
Peder Sørensen	2	5	3	0
Niels Tomasen	0	7	1	1
Just Knudsen og Rasmus Nielsen	7	7	1	1

I 1705 havde Just Knudsens far, Knud Justsen afgivet fæstet på sin halve gård til Jep Nielsen mod at denne skulle give ham aftægt. Imidlertid døde Jep Nielsen i 1709, 39 år gl. Det ser ud til, at de nygifte Just Knudsen og Anne Jensdatter efter brylluppet er flyttet ind på gården hos Just Knudsen. Det fremgår af følgende bemærkning i *Framlev herreds tingbog*:

4. feb. 1705.

Regimentsskriver Rasmus Holmer af Storning stævnedes **Just Knudsen** og **Knud Justsen** begge af Stjær for syn på deres iboende gård.

12. feb. 1705.

Regimentsskriver Holmer lod afhjemle syn på Knud Justsens gård i Stjær. Navngivne vidnede, at Knud Justsen har afstået sin halvgård til sønnen Just Knudsen mod ophold og aftægt. Knud Justsen svarede, at han havde ikke afstået gården, men vil bebo den, så længe han lever.

Det skriftlige syn over Knud Justsens halvgård i Stjær blev fremlagt.

Tingbogsreferater, hvor Just Knudsen og Anne Jensdatter figurerer

Framlev herreds tingbog.

15. juli 1705.

Regimentsskriver Holmer stævnedede **Just Knudsen** af Stjær for syn på et stykke jord, som Mikkel Sørensen havde i fæste, og hvorfra han har frapløjet en del.

22. juli 1705.

Regimentsskriver Holmer efter 8 dages opsættelse lod afhjemle syn på et stykke jord på Stjær mark, som **Just Knudsen** har frapløjet Mikkel Sørensen.

10. mar. 1706.

Hr Jens Helst Broe i Skivholme hr Christen Nielsen Bøg i Storring Christian Vegerslev i Århus KM stiftsskriver stævnedede Knud Justsen og hans søn Just Knudsen i Stjær for dom for gæld til Stjær kirke. Da regimentsskriveren ikke er stævnet, skal der stævnes på ny.

21. nov. 1708.

Regimentsskriver Holmer stævnedede rytterbonden Søren Mikkelsen i Stjær samt **Peder Sørensen, Just Knudsen** med flere i Stjær for syn på en lergrav, de omtvister, idet **Søren Mikkelsen** mener, den ligger til hans gård, og de øvrige bymænd mener, den er fælles.

5. dec. 1708.

Regimentsskriver Holmer vil erhverve syn og tingsvidne angående lergraven i Stjær skov, men da klokken var 7, skal det bero til i morgen.

6. dec. 1708.

Regimentsskriver Rasmus Holmer begærede dom i sagen om lergraven i Stjær skov, som en del af byens beboere foruden Mikkel Sørensen har brugt, hvorfor der blev afsagt følgende kendelse: da lergraven ligger til fælles nytte, så bør de nyde deraf til nødtørft, men ikke levere til nogen udenbys beboere.

1. maj 1709.

Regimentsskriver Holmer stævnedede **Jep Nielsen og Just Knudsen** i Stjær for dom angående deres ulydighed og udeblivelse med at køre i KM tjeneste, hvortil de svarede, at de stod ikke for rejsen. opsat 3 uger.

4. nov. 1711.

Indførsel af regimentsskriver Holmers stævning til Søren Mikkelsen og Peder Andersen i Stjær for **overfald i limgrav på Just Knudsen** i Stjær og (*ane 12*) **Søren Nielsens** hustru (*af 1. ægteskab*) Anne Rasmusdatter i Stjær. Indførsel af synsforretning på Søren Nielsens hustru hendes sår.

15. juni 1712.

Jens Sørensen, der opholder sig i Stjær, stævnedede efter en memorial, som er indført på 252b og sag gav **Just Knudsens kone Anne Jensdatter** i Stjær, for hun tog en pose med klæder i Jens Jensen Skrædders hus i Stjær, hvor han har logi, men blev forhindret i at føre det bort, hvortil Just Knudsen forklarede, at hans kone tog posen for at få Jens Sørensen til at betale hans stedmors gæld, og hun skulle have kaldt hans kone en kæltring og landløber, hvorefter de på godtfolks mellemkomst og tilskyndelse blev forligt.

15. juni 1712.

Indførsel af Jens Sørensen i Stjær hans stævning til **Just Knudsen i Stjær og hans hustru Anne Jensdatter** for skældsord og overfald.

24. maj 1713.

Indførsel af regimentsskriver Holmers stævning til Niels Beck og hustru Maren Pedersdatter, **Just Knudsens hustru Anne Jensdatter**, Rasmus Andersen og hustru Mette Pedersdatter og Maren Nielsdatter, som er Sidsel Christiansdatters mor, alle af Stjær, angående hendes barnefar, som skulle være Jens Pedersen Skrædder i Stjær, som også stævnes.

7. juni 1713.

Lukas Kjærulf af Dallerup stævnedede Johannes Lange og hans hustru Anne Mikkelsdatter af Stjær angående skældsord og **slag mod Just Knudsens hustru Anne Jensdatter** i Stjær, hvorefter Anne Mikkelsdatter erklærede Anne Jensdatter, at hun ikke vidste noget uærligt med hende.

30. maj 1714.

Regimentsskriver Holmer stævnedede efter en skriftlig memorial og begærede udmeldt synsmænd til at syne, hvad jord og sæd, **Just Knudsen** og Peder Sørensen har frapløjet Søren Mikkelsen og Christen Jørgensen af Stjær, hvorefter vidner blev afhørt angående mundhuggeri og slagsmål mellem Peder Sørensen og Christen Jørgensen.

4. juli 1714.

Regimentsskriver Holmer med 8 dages opsættelse i sagen mod Peder Sørensen og Just Knudsen begge af Stjær spurgte dem, om de havde efterlevet hans ordre til at lægge de furer tilbage, som de har frapløjet Søren Mikkelsen og Christen Jørgensen begge rytterbønder af Stjær, hvortil de svarede, at Søren Mikkelsen og Christen Jørgensen skulle få afgrøden, og efter høsten skulle jorden rebes, og hvis furerne ikke tilhørte dem, ville de betale erstatning hver 1 rdl.

24. apr. 1715.

Regimentsskriver Holmer fremlagde **Just Knudsen i Stjær** hans klage til amtmand Grabow med sessions påtegning og resolution og herredsfoged Snells ordre til 4 uvillige (*uvildige*) mænd og Rasmus Nielsen af Stjær fremlagde en deling, hvorefter de 4 uvillige mænd, som har synet **Just Knudsen og Rasmus Nielsens iboende gård**, fremlagde deres forretning.

Rasmus Nielsen døde i 1747.

Det fremgår ikke af fæsteprotokollen, hvornår Just Knudsen overtog sin faders gård, men mon ikke det skete i 1711, da Knud Justsen døde.

Just Knudsens søn, Jens overtog fæstet af gården i 1744.

Skanderborg Rytterdistrikts fæsteprotokol.

23. juni 1744. **Jens Justsen**, Stjær fæster faderens **Just Knudsens** afstandne halve gaard, imod at han dennem udi deres alderdomb med forpligtet Livs Ophold og Christelig Omgang forsyner. Hartkorn 3-7-2-2 alb., hvoraf indfæstning er 6 rdr. 4 mk. Huset er 35 fag og 5 bæster, 4 køer, 5 ungnød og 8 faar etc.

Jens Justsen broder Thomas fæster en gård i Stjær i 1759.

27. marts 1759. **Thomas Justsen**, af Stjær fæster Mickel Rasmussens fradøde Sted, og ægted Enken. Hartkorn 2-4-2-2 alb., hvoraf indfæstning er 6 rdr. 34 fag og 4 bæster, 3 køer, 4 ungnød og 8 faar. Vogn, Ploug og Harve etc.

Thomas Justsens kone, Karen Jensdatter dør samme år efterladende sig et lille barn, Anne.

Han gifter sig med **Kirsten Sørensdatter** fra Årslev, en søster til broderen, Jens Justsens kone, **Maren Sørensdatter (ane 31). Thomas dør 1771.**

Ved skiftet efter ham er der følgende børn: Anne 12 (*l. ægteskab*), Karen 10, Mikkel 3, Bodil 9 mdr.

En søster, **Lisbeth Justdatter** bliver gift med Rasmus Nielsen i Gram. Hun dør i 1755 efterladende sig 3 børn: Maren 6, Just 4 og Anne 2. Formynder: Morbror Jens Justsen i Stjær. *Brejll nr. 2436.*

De øvrige børns skæbne kendes ikke.

Søren Frandsen 62~Bodil Jensdatter 63. Årslev sogn . Tavle 6

Søren Frandsen var fæstebonde under Ristrup gods i Sabro sogn.

Hvor hans gård lå vides ikke. Noget tyder på, at det var i Sdr. Årslev sogn i Hasle herred.

Godset ejede i 1700-tallet fæstegårde i følgende sogne: Egå, Fårup, Lisbjerg, Sabro, Søften, Tilst, Trige, Sdr. Årslev og Ølsted.

Godset hørte under Frijsenborg-Faurskovs birketings jurisdiktion.

Søren Frandsen var født ca. 1674. Han blev omkring 1715 gift med Bodil Jensdatter. Hun var født ca. 1688.

I 1718 fødtes deres første barn, som blev døbt i Årslev kirke 2. post epiphani (2. søndag efter hellig trekongersdag). Hun fik navnet Anne Sørensdatter. I 1723 fødtes **ane nr. 31 Maren Sørensdatter**. Hun blev døbt Festo Epiphani (helligtrekongersdag). Der er i perioden 1719-29 muligvis født nogle børn, som er døde som små.

Parrets samlede børneflokk:

Anne Sørensdatter	født 1718	død 1749. Gift med Peder Nielsen i Tilst
Maren Sørensdatter	født 1723	død 1763. Gift med Jens Justsen i Stjær
Jens Sørensen	født 1730	
Søren Sørensen	født 1733	
Rasmus Sørensen	født 1736	
Kirsten Sørensdatter	født 1737	gift ca. 1760 med Thomas Justsen i Stjær

Søren Frandsen døde i 1742, 68 år gl. Han blev begravet i Årslev den 12. juni.

Der er et omfattende skifte efter ham. Se [art.- 25, side 259].

Efter Søren Frandsens død giftede Bodil Jensdatter sig med Michel Nielsen i Årslev.

Sdr. Aarslev kirkebog C 366A.

22. nov. 1742. Troløvet Michel Nielsen og Bodil Jensdatter, begge af Aarslev.

Copuleret 15. april 1743.

Begravet 20. mar. 1768.

Michel Frandsens hustru (*fejlskrift for Michel Nielsen*) **Bodil (Jensdatter)**. 80 Aar.

Der findes et skifte efter Bodil Jensdatter

Michel Nielsen døde 1793 i Årslev.

SAMLET OVERSIGT OVER 5. GENERATION

Ernst Ludvig Denche 28~Anna Cathrine Jensdatter 29. Alken. Tavle 3

Jens Justsen 30~Maren Sørensdatter 31. Stjær sogn. Tavle 3

Ernst Ludvig Denche 28~Anna Cathrine Jensdatter 29. Alken. Tavle 3

Den 24. Jan. 1719 blev en datter af Jens Nielsen (ane 58) **Anne Cathrine Jensdatter** trolovet i Bjedstrup til **Hans Lauridsen**, som havde en halvgård i Alken. De blev viede 4. juni 1719. Efter 4 års ægteskab døde Hans Lauridsen i 1723, 36 år gl. I ægteskabet var der en søn, Ove Hansen på 4 år.

Skifteprotol. Det Skanderborgske Rytterdistrikt GRyt8.27 fol. 183a-185a incl.

Hans Lauridsen i Alken. Skifte 25. sep. 1723. Enke: **Anne Cathrine Jensdatter.** Lavvæрге: Ernst Ludvig Denche, der ægter. Barn: Ove Hansen 4. Formynder: Fasters mand Knud Nielsen i Bjedstrup.

Skiftet lyder i Uddrag således:

"Anno 1723 Dend 25de September Vare vi underskrevne Nembl Kongl Maj-ts Krigs Raad og Regimentskriver Christian Gyberg fra Scanderborg Ladegaard som Skifteforualter item paa Ret-tens Veigne Kongl Maj-ts Birkedommer i det Schanderborgsche Distrikt Johannes Snell af Höuer tillige med 2 Vurderingsmænd, Nembl Jørgen Rasmussen af Illerup og Søren Sørensen af Alchen forsamlede i bemeldte Alchen udj Sterfboen efter afgangne Hans Laursen, som boede og Døde ibd. Rigtig Skifte og Deeling at foretage og tilendeføre imellem Hans efterladte Enke Anne Cathrine Jensdatter og Deres i Ægteskab avlede Eneste Barn **Ove Hansen i 4. Aar**, Paa Enkens Veigne var ved Skiftet overværende som Laugvæрге Hendes trolovede fæstemand Erenst Ludvig Dencke og paa Barnets Veigne som formønder Knud Nielsen af Biedstrup hans fasters mand, Hvor da er observerit Hans Kongl Maj-ts Alleernaadigste Forordning om rytter godset paa den ene sampt Creditorer, Debitorer og Arvinger paa dend anden side, hvor da efter foregaaende Registrering og Vurdering Boens midler til Skifte og Deeling er blevet foretaget sampt forrettet som efterfølger.

Heraf nævnes:

Sølv

- 1 stort Sølfbegger
- 1 mindre dito
- 8 Sølfskeder
- 3 skjort Knapper

Kaaber, Mesing og Tin:

- 1 Kaaber kiedel med Deck, Hat og piber
- 1 Kaaber fyrfad
- 1 gl. Mesingkedel
- 2 Messing Lysestager
- 2 tin dito
- 1 liden Morter
- 5 tin fade
- 1 Dusin tallerchener

Udboen, Bæster og Qveg:

1 Kol (*kul*) sort uskaaren Hest
 1 brun bleset Hest, 7 Aar
 1 rød bleset dito, 14 Aar
 1 graa Hoppe. 13 Aar
 1 sort dito, 9 Aar
 2 Hesteplag skaaren (*kastreret*), 3 Aar
 2 kol sorte Stude, ungnød
 1 sort hjelmet dito
 2 mindre dito
 1 broget Koe
 1 sort hjelmet Koe
 1 dito
 1 gl. Koe
 2 kol sort Køer
 1 sort Qvie
 1 sort hjelmet dito
 2 stud Kalv og 2 Quie Kalf
 5 Faar, 4 Lam
 2 Søer, 6 ung Svin
 5 Griis, 5 gl. Gæs med 20 gæslinger
 5 Bietræer til halvs (*bistader*)

Boet vurderet til.	604 Rdlr. 1 Mk. 4 Sk.
Som gæld er anført 22 rdl. til Peder Svendsen i Alchen, 5 rdl. til Jens Andersen i Biedstrup og 5 rdl. til Anders Sørensen i Boes.	
Samlet gæld	275 Rdlr. 2 Mk. 1 Sk.

Bliver til Deeling mellem Enken og Barnet 348 Rdlr. 3 Mk. 3 Sk.

Hvoraf Enken efter Louen tilkommer dend halve part som er 174 Rdlr. 1 mk. 9½ Sk.
 Og Barnet dend halve part som er 174 Rdlr. 1 Mk. 9½ Sk.
 Sønnens arv bliver stående i boet til han bliver 16 år.

Den 15. sep. 1723 var enken **Anne Cathrine Jensdatter** blevet trolovet til **Ernst Ludvig Denche**.
 De blev viede den 22. okt.

I den anledning udsendtes der naturligvis bryllupsinvitationer til slægt og venner. En af disse indbydelser er bevaret.

Dette håndskrevne manuskript stammer fra afdøde Henning Ernstsens efterladte materiale. Han var i lige linie beslægtet med Ernst Ludvig Denche. Han boede i sine sidste år på Randersvej i Stilling. Manuskriptet er overladt mig af Annelise Jensen i Hørning Lokalarkiv.

Høigt Ærede. Belagte og Belpønsomme
Mige hars Kaythry Michs P. Sog

Da som den alreestige frindstelige for
sinen sates sammendrag. Min Datter
Hanna Cathrin, til den meget bekjendte
og vel forstandige Mige hars Gensidig
Denke, og Lyst fjerde til ogte selv sigt
for bidden, so ogte den saadan. Dersom
dertil det for aning, der der foregik og den
Gispen. Men igit for den Linger sigt
Indfalden den 25 den Dag af den trinitatiske
Maanedigt den 14 den Maanedigt, (indfaldet til
den mindelig begiering, ad den
sindigt af den are og Linger til den
sindigt, at se hende fra den sigt
hoveden i den og igit sigt
og anden gispen alreestige bidden

Her følger brevet oversat i sin helhed. Første del af den håndskrevne tekst - på omstående side - er i oversættelsen markeret med |:.....:|.

Afskrift af Jens Niensens brev til ladefogden på Østergaard ved Malling.

|: Høgt ærede, velagte og velforstandige unge karl
Rasmus Michelsen Beck

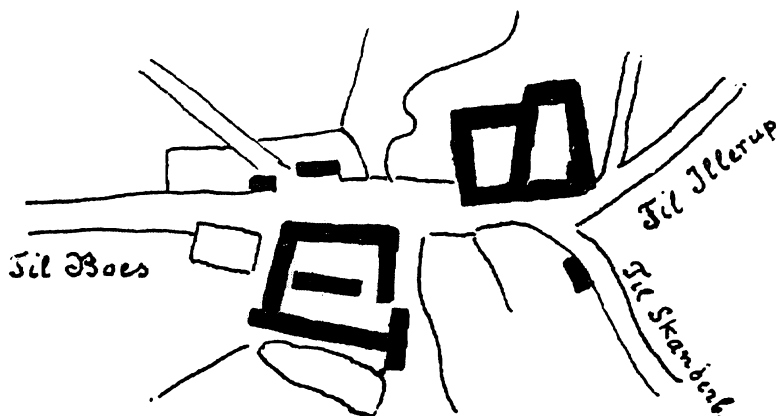
Saa som den almechtige gutz nadige forsiuen hafer sammenføget min datter Anna Cattrin nu til den meget velærede og velforstandige unge karl Ernst Ludevig Dencke og deris hiertter til ægteskabs kierlighed forbunden, so agter die saadan deæres kierlighetz foræning vieder for gut og den christen menighet heær i Douger kierk at fremføre. Indfalder d. 25 søndag efter trinitati søndag næmlikt d. 14 november, so indfalder til eder min venlig begiering, at i vilde bevise os den ære og tjenste til bemelte gutz hus at jeleide fra vores hus ved klocken 10 sled og i gutz hus med hans og ander christenes andechtige bøn :| til gutz nadige bistat, og siden efter gutztinstes forretning ledsages til vores hus her i Alcken og med tarvelige tractamenter forstestætz at forblive en par dages tid eller saa længe det hannem behager shligt høg æres og tienstesbevisning, louer jeg, so og paa die unge folckes vegne at forskülde i alle shligt og ander mulgige maader, i øvrige lever altit eders

Biestrup d 1 november
A 1723

beretvillige ven
Jens J.N.S. Nielsen
Biestrup

Som almindelig bonde har Jens Nielsen næppe selv kunnet skrive. Brevskriveren har tydeligvis været en person med plattysk som modersmål, antagelig Ernst Ludvig Dencke selv eller hans far Jochum Friderich Dencke. De har så efter en årrække i Danmark tilegnet sig en del dansk.

De to Alkengårde

Kort over Alken 1817.

Børn af Ernst Ludvig Denche og Anna Cathrine Jensdatter.

Anne Cathrine Jensdatters barn i 1. ægteskab med Hans Lauridsen.

Ove Hansen Døbt 7. apr. 1720. Ove blev gift. En af hans sønner hed Ernst Ovesen, født 1750, død 1835. Ernst blev gift med Karen Sørensdatter i 1777 og var bosat i Veng Sogn.

Børn i 2. ægteskab med Ernst Ludvig Denche.

Friderich Dencher Født ca 1724. Død 27/4 1801 i Ærøskøbing. Tolder i Ærøskøbing.

Hans Ernstsens Døbt 20. feb. 1725.

Jens Ernstsens. Født 1730. Døb mangler i ½ år. Død 1804 i Foerlev.

Jacob Ernstsens. Døbt 2. pinsedag 1733. Død 1817 i Foerlev.

Niels Ernstsens. Døbt allehelgensdag 1735. Død 1824 i Alken. Opholdsmand.

Rasmus Ernstsens. Døbt 30. dec. 1738. (ane 14). Død 28. jan. 1813 i Stjær. 74 år.

Christian Ernstsens. Døbt 2. sønd. i advent 1741. Død 18/3 1813 i Alken. 71år, 2 mdr., 13 dg.

Jeg vender senere tilbage med en omtale af de fleste af børnene.

I forbindelse med sit giftermål med enken Anne Cathrine Jensdatter fæstede Ernst Ludvig Denche hendes gård den 13. okt. 1723. [art.-23, side 223]. Hans tidligere gård blev nu ledig. Samtidig havde Ernst Ludvigs søster Catharine Elisabeth Denche giftet sig med Jens Andersen, og denne fik nu fæstet på den ledige gård.

Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol.

Jens Andersen, Alken fæster Ernst Ludvig Denches i fæste havende og paaboende gaard, som han har opladt og afstaaet siden han (*Jens Andersen*) ægter ved stedet hans Søster Catharine Ellisabeth Denche. Hartkorn 4-4-2-2 alb., hvoraf han til indfæstning betaler 15 Rdr. Bygningen er 33 fag og besætningen 4 bæster, 2 stude, 4 køer, 3 ungnød, 6 faar etc.
13. Octob. 1723.

Den 26. juni 1728 fæstede Ernst Ludvig Denche sammen med bymændene i Alken tiendejorden til Dover Kirke på Alken mark. [art.-23, side 223].

I krigsjordebogen 1718 i Skanderborg rytterdistrikt er de to gårde i Alken. Begge opdelt i halv-gårde. Der er således 4 bønder i alt. I matr. nr. 1 bor Jens Andersen og Søren Sørensen. I matr. nr. 2 bor Ernst Ludvig Denche og Laurits Pedersen.

Ernst Ludvigs halvgård er anført med følgende tal. Hartkorn: 4 tdr. 5 skp. 1 fjk. 1 alb. 50 fag hus, hvortil behøves 26 rdl. til reparation. Besætning er på 6 heste, 2 stude, 4 køer, 3 ungnød og 13 får. Til udsæd anvendes 7 tdr. rug, 1 td byg, ½ td. havre og 3 tdr. boghvede. Der er græsning til 6 heste og 9 kreaturer. Der kan bjerges 11 læs godt hø. Der er godt tørveskær. Til rytterholdet i Skanderborg svares årligt 4 rdl. pr. tønne, hvilket andrager 18 rdl. 64 skill. Til rytterhestenes foder leveres 42 lispund halm.

Jordebogsekstrakter for Skanderborg Rytterdistrikt. GRyt 8.9.

Et sted i protokollen er anført datoen 19. dec. 1766.

Dover Sogn. Alken.

Navn	ager og eng	skovskyld	mølleskyld	landgilde rdl. sk.
Anders Jensen	4-4-2-1	0-0-0-1 1/4	0	6 10
Anders Sørensen	4-4-2-1	0-0-0-1 1/4	0	6 10
Ernst Ludv. Denches enke	4-4-2-1	0-0-0-1 1/4	0	6 10
Niels Ernstsens	4-4-2-1	0-0-0-1 1/4	0	6 10

svarer aarlig til Aarhus Hospital 6 skp. havre.

Forskellige oplysninger om Ernst Ludvig Denche i diverse arkivalier

Breve til amtmanden.

Fra A E V Bukste?, Skanderborg. Nævner at Rytterbonden Ernst Ludvig Denche fra Alken, har henvendt sig til Amtmanden ang. en Rytter. Brevskriveren har straks ladet Rytteren Ole Petersen indkalde, og spurgt ham, om han skyldte ommeldte Rytterbonde penge, hvilket han tilstod, men denne havde først nu fordret pengene, da han skulle exercere, bad ham da komme igen i dag, Bonden kom imidlertid ikke, men har i stedet ulejliget Amtmanden med en klage. Fremgaar at pengene er betalt. 11. Maj 1740.

Aakjær Gods, skifteprotokol side 291.

22. jan. 1734.

Skifte efter Rasmus Hansen, Halkjær (v. Gylling). Enke: Maren Lauridsdatter.

Børn: 1. ægteskab: Maren Rasmusdatter g. m. Mogens Pedersen Falling.
Sidsel Rasmusdatter g. m. Hans Pedersen.

Børn: 2. ægteskab (med Maren Lauridsdatter):
Anna Rasmusdatter 18 år.

Væрге: Fasters søn Rasmus Bjergager i Ørting.

Lavvæрге: Ernst Ludvig Denche.

Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol. Brejl nr. 1957.

Jørgen Pedersen Stærk i Bjedstrup. 25. juni 1742. Enke **Maren Jensdat.**, Lavvæрге Knud Nielsen, Bjedstrup. 5 børn. Formynder: farbror Peder Pedersen Stærk i Gjesing, (*halv*)morbror Jens Andersen i Alken, mosters mand Ernst Ludvig Denche i Alken.

Maren Jensdatter er sikkert søster til Anne Cathrine Jensdatter. I så fald er hun døbt i Dover kirke den 28. aug. 1698.

Fra Uddrag af samtlige adkomster for Selvejere under Skanderborg Rytterdistrikt.

Forevist ved dets salg i 1767.

Læsning og afskrift 1996: Kurt K. Nielsen - Møllevangs Allé 93 8210 Århus V.

GALTHEN SOGN og Bye.

Reg 3: dato: af 25. Nov: 1745: hworwed Ernst Ludwig Denke af Alken paa Ellen Jørgensdatters wegne afhænder til Niels Jensen hendes Selw Eier Rættighed i paaboede gaard i Galthen.

Sag 3:

Johann Snell, Birkedommer etc. og Ludwig Georg von Cøln, Birkeskriwer Giøre Witterlig, at Anno 1745 Torsdagen dend 25de Nov.: war tilstæde for Rættten **Ernst Ludwig Dencke** af Alchen; som i Rætte(n) lagde hans skriftlige Fuldmagt fra Ellin Jørgensdatter med Laugwæрге i Galten af 23de Octobr sidst, hworwed hand er Befuldmægtiget at afhænde og sælge SelwEier Rættigheden i hendes paaboede Gaard i Galten. som (*bl.a.*) Lyder saaledes: Da ieg har besluttet at afhænde min SelwEier gaard i Galten til min Kiære Datter Anne Jensdatter og hendes trolowede Fæstemand Niels Jensen i bemte Galten og som ieg allereede har annammet og oppebaaren fuldkommen Betaling fyldest og fuld wærd. Saa er ieg Wenligst Bedende, Høitærede Wen paa mine Wegne og i mit sted wille reise til Birketinget næste Torsdag og Skiøde og Sælge bemte Gaard til min daatter og Fæstemand, og sender ieg hermed afkald fra mine øwrigte Arwinger, Saawelsom et Skiftebrew efter min Salig Mand afg: Jens Laursen. Som Laugwæрге Knud Sørensen Andersen. Galten dj: 23de Nov 1745.

.....
..... Hworpaa **Ernst Dencke** i Haand toeg Niels Jensen af Galten, til hannem Skiøde og Soldte etc. saawel som til hans Kiæreste Anne Jensdatter som er afg. Jens Laursens og Ellin Jørgensdatters datter, Selw Eier Rættigheden i bemte Ellin Jørgensdatters paaboende SelwEier gaard desuden ald hendes øwrigte tilhørende Jnd og udboe, imod et Christelig ophold og hæderlig Begravelse Efter hendes stand og Wilkaar, Som hun bekinder at hawe annammet og oppbaaren fyldest. Actum Anno Die et Loco ut supra.

Afhentning af en hestetyv

Som tidligere omtalt på side 44 under Niels Andersens aner, verserede der i begyndelsen af 1740'erne en sag om hestetyveri, hvori bl.a. Sønder Vissing blev nævnt. Hestetyven gik under navnet Poul Mortensen Natmand. Han og hustruen Birgitte Poulsdatter var begge fra Vester Vedsted ved Ribe. Sammen med en anden mand ved navn Hans Jensen skrædder havde de begået en del hestetyverier.

På et tidspunkt sidder Hans Jensen Skræder i Ribe arrest. Borgmesteren i Ribe beklager sig den 4. januar 1741 i et brev til amtmanden i Skanderborg over Ribes daglige udgifter, hvorfor han anmoder om, at fangen bliver afhentet af myndighederne i Skanderborg.

Denne skrivelse bevirker, at man sender tre mand af sted til Ribe: Birkeskriver Vissing, Ernst Ludvig Denche (**ane 28**) og Anders Langballe.

Disse begiver sig nu ud på en lang og besværlig rejse, som på grund af det hårde vintervejr påfører dem mange strabadser.

Det lykkes dem at få fangen bragt til arresten i Skanderborg. For al besværet får hver af dem udbetalt 6 rdl. Det synes de nok er for lidt. I hvert fald henvender de sig til amtmanden og beder om en forhøjelse af honoraret. Som begundelse fremfører de, at de havde en farlig rejse, ikke alene for den hårde Vinter, men endog, formedelst den livsfare og frygt de havde for Hans Jensens venner. Deres henvendelse resulterer i, at de får tilkendt ekstre 3 rdl. mere.

Ernst Ludvig Denches syn på et dødt barn

I 1753 henvender birkedommeren ved Det Skanderborgske Distrikts Birk sig til Ernst Ludvig Denche og beder ham iværksætte et syn på et barn, som er omkommet i Alkens naboby Boes. Det håndskrevne brev findes i indgåede breve til amtmanden. Skanderborg - Åkjær amter.

LAV B5C - 107. 1753.

Modtaget fra Kurt Kermit Nielsen, Århus den 19. apr. 2000.

Her følger brevet i sin helhed - oversat til et mere letlæseligt dansk. Bemærk Ernst Ludvigs smukke håndskrift og næsten fejlfrie ortografi - efter den tids regler. Selve brevet findes på næste side.

Velædle Hr. Birke Dommer.

Efter deres ordre haver ieg været i Booes, med fire mænd, for at syne og besigtige, Sørren Jørgensens afdøde barn men ei kund find nogen Slag eller Stød paa barnet, og ieg da spurde forældrene, saa vel som andre folk af Booes, Hvorledes barnet var bleven død, og gav til svar at et Roden (*råddent*) træ som var sat ild udi var brændt omkuld og en græn af same træ, laae over barnets agsel (*skulder*), og da di andre børn tog til at græde hørte Errik Pedersen og Jens Christensen det og løb strax der til og da di kom der var barnet død og jeg spurde dem, om di vidste hvorledes der var kommen Ild i samme Træ, men svarde at di ei vidste det, til stadfæstelse med vores hænders underskrivelse,

Boes den 5. Junius 1753

Ernst Ludviig Denche
Christen Laursen
Anders Jensen
begge af Alchen

Anders Nielsen
Errik Pedersen
af Booes

Meddelelse af Børnenes Domman

Atter danner anden favor ing vænni i
baars, med sinne mens, for at tjene og
besigtigen, Dørenne jøngens fures af søta dem
munt ni Rørsk furek noqan Klag eller
fød paa bannak, og ing da tjenek
fordelmann, faa mul som anden folk af
baars, Gørldens bannak var blenn
fød, og gantil svar at ut stod ut sel som
var fak ild i di var bndenk ombild og
ne guden af sammen lue, laan omor.
baarnes ogful, og da di anden bomsog
til at gnera for den Gvrik godens fure og
june Gvrikens fure tak og løb, snax far til
og da di kom var var bannak fød,
og jng tjene den sum, som di vidste
jvordens far var bannak jled i fure,
ma ene, man svarke at di ni vidste
shk, til pafstelsen med vænni fure
shas under Rvrikens fure.

Baals den 5. Juni 1755. Ernst Ludvig denike
Gvrikens fure
Andens fure
bagg af Hellen
Andens Hellen
Errik godens fure
af Baals

Ernst Ludvigs opbakning til sønnen Jens Ernstsens

I 1755 opstår der nogle forviklinger med hensyn til et fæste af en gård i Forlev (3 km nord for Skanderborg).

Ernst Ludvig Denche havde sammen med sin søn Jens Ernstsens sluttet en kontrakt med Jørgen Rasmussen i Forlev, hvorefter Jens Ernstsens skulle overtage Jørgen Rasmussens fæste under forudsætning af rytterdistriktets approbation. Jørgen Rasmussen skulle have 100 rdl., der skulle anvendes til betaling af gæld. Hvis disse penge ikke rakte til, skulle Jens Ernstsens betale resten af gælden. Alt dette skete tilsyneladende uden regimentskriver Niels Moldrups vidende, hvilket var med til at komplicere hele sagsforløbet.

Imidlertid viste det sig, at Jørgen Rasmussen ikke ville flytte ud. Desuden havde han pådraget sig en betydelig gæld. Ernst og sønnen stævnedes derfor Jørgen Rasmussen for Det Skanderborgske distrikts Birkeret.

Extract af Skanderborgske Distrikts Justitsprotokol.

10. April 1755.

i sagen mod Jørgen Rasmussen i Forlev, ang. hans Gaards forsidelse. For Retten mødte Ernst Ludvig Denche fra Alken, der berettede, at Jørgen Rasmussen ved en oprettet Contract, har afstaaet sin Gaard til Denches Søn Jens Ernstsens, paa Øvrighedens gunstige approbation, og i øvrigt garanterer for Hans Majestæts fordringer paa stedet.

Retten fandt at Stævningen, som Jørgen Rasmussen er indkaldt efter, ikke alene vedrører Gaardens forsidelse, men endog for deres onde tilbøjeligheder og slette husførelse, til strafs lidelse, hvorfor J. R. ikke er magtholden til, at kunne oprette en saadan contract. Desuden manglede der vished for, at der ikke påførtes kongen økonomiske skade.

Sagen blev nu udsat i 14 dage.

Paategnet: 24 April indfandt sig for Retten Moldrups Fuldmægtig Christopher Valentinsen, og eftersom der nu er forsikring for, at sagen er uden skade for Kongen, blev sagen mod Jørgen Rasmussen frafalden.

Breve til amtmanden.

11. April 1755.

Fra Ernst Ludvig Denche, Alken. Hermed fremsendes, en efter al formodning, lovlig oprettet contract, imellem **Jørgen Rasmussen** af Forlev og min Søn **Jens Ernstsens Denche**, ifølge hvilken bemelte Jørgen Rasmussen afstaar sin, til dato iboende Gaard, alt paa vedkommende Øvrigheds gunstige approbation, hvilket saa meget mere formodes, eftersom contracten viser sig overalt billig, og for begge parter fordelagtig. Desuden skal det ikke mangle paa forsikring om Gaardens forsvarlige behandling, jvnf. garanti fra 2 vederheftige Borgere i Skanderborg Niels Ulstrup [*Niels Ustrup?*] og Christen Leegaard.

Paa samme bilag: Dat. Forlev 2. April 1755, contracten, hvorefter Jørgen Rasmussen og Hustru Marie Hansdatter, paa nærmere angivne betingelser, afstaar Gaarden til Jens Ernstsens, att. af Niels Jensen og Bertel Jacobsen. Fremgaar heraf, at **Jørgen Rasmussen skal have 100 rdr.**, der skal anvendes til betaling af hans gæld.

Skulle disse penge ikke række til, skal Jens Ernstsens, efter lovgyldig fordring, betale det resterende. Desuden skal han sørge for Jørgen Rasmussens Svigermoder, paa samme maade som denne hidtil har gjort osv.

12. Maj 1755.

Fra Ernst Ludvig Denche, Alken. I sin enfoldighed forstaar han ikke, hvorfor Amtmanden tilbageholder indskrivningen af hans Søn Jens Ernstsens, som Fæster til den Gaard i Forlev, som Jørgen Rasmussen, ved en fuld Contract har afstaaet til samme, og denne allerede er flyttet ind paa Gaarden, for at varetage arbejdet med tilsaaning m. v., hvorved han har opdaget, at der mangler en stor del Saasæd af Byg og Havre, som han med stor møje og bekostning har tilvejebragt, for ikke at tale om, hvad der videre vil følge for Brødkorn, Malt og Gryn. Ja, foruden alt dette, har han daglig et overhæng af Creditorer, som kræver ham for det, de har tilgode hos Jørgen Rasmussen, for at nyde betaling af **de i Contracten udlovede 100 rdr.**

Jeg skulle vel ikke tænke, at Deres Velbaarenhed ved saadan forhaling søger, imod stor ret og billighed, at forhindre Sønnen i at faa Gaarden i Fæste, med spild af hans allerede anvendte bekostninger osv.

Den 10. maj var der sket en ny udvikling i sagen, idet en mand ved navn Laurids Rasmussen, kaldt Laurids Kusk havde henvendt sig til Moldrup.

Breve til amtmanden.

Fra Laurids Rasmussen, Skanderborg - til Moldrup. Henvender sig ang. sagen med Jørgen Rasmussen og Hustru i Forlev, mod hvem der er indledt søgemaal, for deres Drik, fylderier og Gaardens ulovlige beboelse.

Mener saaledes, at saafremt de bliver dømt for samme, er det ikke dem, men Kongen der raader for, hvem der skal overtage Fæstet paa deres Gaard.

Laurids Rasmussen (Kusk) tilbyder at betale 50 rdl. til kongens kasse mod at overtage fæstet Nævner videre, at han har tjent som Land Soldat i 11 aar, og haaber at man finder ham bedre en Denches Søn, et ungt Menneske paa 23 ell 24 aar, der maaske ligesom han og andre, først maa tjene Kongen. 10. Maj 1755.

Det lader til, at Moldrup forsøger at få Denche til at opgive kontrakten. Denne går tilsyneladende med til at lade sagen afgøre ved et terningekast

I et brev til amtmanden dateret 15. maj 1755 skriver Moldrup, at det gør ham ondt at erfare amtmandens utilfredshed i samme affære, uanset både Moldrup selv og andre, troligt, uden resultat, har forsøgt, at få Denche til at frafalde kontrakten, som han uden **Moldrups vidende har sluttet og indgået**, står det dog ikke til ham, at ændre noget ved dette, når der er vished for at kongen bliver uden skade. Håber amtmanden ved omstændighederne kommer i bedre og gunstig betænkning.

Moldrup begreb ikke bedre, end at han havde gjort det hel vel, da Ernst var bragt så vidt, at han sammen med Laurids Kusk og sønnen, ville lade afgørelsen bero på et terningekast om, hvorvidt sønnen eller **Laurs Rasmussen [Laurs Kusk]** skulle have fæstet på Gården.

Amtmanden må alligevel have haft en del til overs for familien Denche, måske på grund af de tjenester, som Ernst Ludvig har udført for rytterdistriktet.

Et sted udtaler han: "Den gamle Ernst Ludvig Denche er bekjendt for en skiklig og goed Bonde. Det samme forventes, at Sønnen kan blive".

Hvorom alt er: *Rytterdistriktets fæsteprotokol 16. dec. 1755.*

Jens Ernstsens, Forlev - fra Alken - haver Vi med vores Resolution af 7. November sidst, og høylovlig Cammer Collegij paafuldt Approbation, under næstfølgende 6te December, Stæd og fæst etc. - Jørgen Rasmussens, til hannem formedelst tilslagne Legems Skrøbelighed, og Belovede, efter oprettede Skriftlig Contract, afstandne gaard, med Condition, at antageren desuden forsyner aftræderens Kones Moder med den hende af Stædet tilkommende aftægt. Hkorn 5 td. 2 skp. 1 alb. indf. 10 rdr. Bygningen er 40 fag. Annammed til Besætning 8 bæster, 4 køer, 5 ungnød, 8 faar etc.

Ud fra de viste eksempler, hvor Ernst Ludvig Denche er impliceret, får man fornemmelsen af, at han var en person, der nød almindelig anseelse. Han var både retskaffen og pålidelig. Desuden var han boglig set ret så fremtrædende, idet han ikke alene kunne formulere sig, men også havde en nydelig håndskrift, hvilket var særdeles usædvanligt for bønder på den tid.

Herudover manglede han ikke mod. Han stod ikke tilbage for at skrive endog til amtets højeste embedsmand. Øvrigheden nød også godt af de tjenester, han påtog sig for dem.

Ernst Ludvig Denche opnåede en høj alder. Han døde i 1763 og blev begravet på Dover kirkegård den 26. april, 85½ år gammel. Hans enke Anne Catrine Jensdatter drev gården det følgende år frem til 1764, da sønnen Christian Ernsten tog over.

Anne Catrine blev 86 år. Hun blev begravet ved siden af sin mand den 8. feb. 1783.

Ernst Ludvig Denches søster Anne Cathrine Jochumsdatter Denche blev gift i 1723 med **ane 59 Karen Lauridsdatters** søn af 2. ægteskab, Jens Andersen. Da Ernst Ludvig flyttede over i nabo-gården, matr. nr. 2a i 1723, fæstede de gård med matr. nr. 1a, Alkengaard.

Karen Lauridsdatter (ane 59) havde i sit 4. ægteskab med (ane 58) Jens Nielsen født datteren Anne Cathrine Jensdatter, som samme år blev gift med Ernst Ludvig Denche (ane 28).

Karen Lauridsdatter opnåede derved at blive svigermor både til Ernst Ludvig og hans søster.

Børn:

Anne Cathrine	ikke fundet	
Friderich	1726	
Anders	1728	overtager fæstet i 1749. Får 1768 kgl. skøde på gården med godt 4 tdr. hartkorn.
Christian	1733	

Anne Cathrine Jochumsdatter døde 1769, 80 år minus 10 dage.

Jens Andersen døde i 1774, 80 år gl.

Vi vender nu tilbage til børn af Ernst Ludvig Denche og Anna Cathrine Jensdatter.

Anne Cathrine Jensdatters barn i 1. ægteskab med Hans Lauridsen.

Nr. 1 Ove Hansen 1720

Børn i 2. ægteskab med Ernst Ludvig Denche.

Nr. 2 Friderich Dencker 1724 ca.
Nr. 3 Hans Ernstsens 1725. Skæbne ukendt.
Nr. 4 Jens Ernstsens. 1730
Nr. 5 Jacob Ernstsens. 1733
Nr. 6 Niels Ernstsens. 1735
Nr. 7 Rasmus Ernstsens. 1738. (ane 14)
Nr. 8 Christian Ernstsens. 1741

Nr. 1 Ove Hansen

Han var født i 1720 som søn af Hans Lauridsen og Anne Cathrine Jensdatter i Alken.

Ved faderens død i 1723 fik han Ernst Ludvig Denche som stedfar. Sammen med sine 7 halvbrødre voksede han op på gården i Alken. Han giftede sig med Margrethe Pedersdatter Walberg. De fik mindst 3 drenge. Men allerede som 39-årig døde Ove Hansen i Kolding. Oves halvbroder Friderich Dencker (*Ernstsens*) i Ærøskøbing tog nu den ældste dreng, Carl Frederik til sig.

I slutningen af 1762 døde også enken i Almind ved Kolding. Skifteretten skrev da i 1763 til Frederik Dencker og forespurgte, om han kunne anvise et sted til 2 af drengene. Carl Frederik var i 1763 skriverdreng på Nyborg amtstue

Friderich Dencker svarede tilbage, at han intet vidste om Margrethe Pedersdatter Walbergs død.

Han har straks sat sig i forbindelse med sine forældre og anmodet dem om at tage sig af de 2 drenge og "skønt min far Ernst Ludvig Dencker er afgang ved døden 20. april 1763, så vil min mor lade de 2 drenge afhente". De blev omkring 1. maj afhentet af Jens Ernstsens i Skanderup sogn (*Forlev*) og Jens Lauritsen i Bjedstrup.

Nr. 2 Friderich Ernsts, der senere tog navnet Dencker

Han er født i 1724. I 1742 blev Friderich Ernsts konfirmeret i Skanderborg, 18 år gl., opholdende sig hos Christen Gundorf, den senere birkedommer, velsagtens som skriverdreng.

Oplyst 1998 af Knud Birkelund, Rosenvangs Alle 8270 Højbjerg.

Friderich Ernsts fik senere stilling som tolder i Ærøskøbing. Han havde taget navnet Dencker. I forbindelse med et indskud til enkepensionskassen, oplyser han, at han fylder 48 år den 19. aug. 1772. Han henviser 3 mdr. senere til en døbeseddel udskrevet af præsten i Svejstrup, Dover sogn. Efter sine egne angivelser skulle Friderich Dencker være født 19. aug. 1724 som søn af Ernst Ludvig Denche. Men kun 6 måneder senere døbes Ernst Ludvigs næste barn. Denne unøjagtighed i tidsangivelserne kan dog skyldes en erindringsfejl hos præsten, der giver oplysningerne efter hukommelsen, idet han har glemt at indføre dåben i kirkebogen. Denne er fuld af fejl i perioden omkring 1724-29.

Friderich Dencker havde titel af Told- og Licentforvalter i Ærøskøbing (Licent. = speciel sønderjydsk udførselstold fra 1636-1803). Han optages i enkepensionskassen i 1768., *sag G.3341*.

Kilder i Rigsarkivet: Kartotek: Embedsudnævnelser.

Han blev gift: 11. dec. 1761 i Assens med Birgitha Kellinghusen, datter af transportforvalter Jochum Kellinghusen. Hun var født i Assens 12. okt. 1745. Hun døde 24. juni 1791 i Ærøskøbing, 46 år gl.

I ægteskabet var der 16 børn. Ud fra listen over fadderne synes toldforvalteren at have været en velanskreven mand i byen.

Han døde 1801 i Ærøskøbing, 77 år gl.

Fortegnelse over Toldforvalter Friderich Denckers børn ifølge Ærøskøbing kirkebog

Oplysninger fra Landsarkivet i Odense.

1. 1763, 16. jan.: en søn konfirmeret i Daaben, som var kaldet **Jochum Ernst**. Faddere: Frue Majorinde von Nansen, som bar det, Hr. Borgmester Brolund, Hr. Raadmand Gottlob, Hr. Peiter Groth, Hr. Peiter Geberth, Monsr. Niels Schyt, Madm. C.I. Steen.
2. 1764, 29. aug.: en datter til Daab: **Jocomina Ludovica**. Faddere: Madm. Henrichsen fra Riise, som bar det, Madm. Gørtz fra Faaborg, Hr. Provst Dresing, Hr. Juul, Hr. Controleur Huusfelt fra Faaborg, Hr. Controleur Roicher fra Marstal, Monsr. Niels Gottlob.
3. 1766, 24. april: en søn til Daab: **Henrick Gedeon**. Faddere: Madme Lund fra Marstal, som bar det, Jomfru Anna Gebberth, Hr. Byefoged Boldt, Hr. Controleur Rudkier fra Marstal, Hr. Synderman fra Woderup, Hr. Albreth Groth.
4. 1767, 22. maj: en søn til Daab: **Ernst Christian**. Faddere: Hr. Raadmand Gottlobs Hustrue, som bar det, Philip Morth. Hays Hustrue, Hr. Major Nansen, Hr. Falencamp i Breininge, Christen Josephs. Steen, Rasmus Knudsen Clausen.
5. 1768, 11. maj: en søn til Daab: **Bartholomeus**. Faddere: Madm. Falencamp bar Barnet, Hr. Niels Schöths Hustrue, Hr. Toldforvaldter Schöth i Marstal, Hr. Controleur Görtz, Monsr. Hansen hos Toldforvaldter Dencker selv.
6. 1769, 14. aug.: en datter til Daab: **Anna Margaretha Friderica**. Faddere: Toldforvalter Schyts Kærester fra Marstal, som bar det, Jomfru Clausen, Hr. Borgmester Brolund, Hr. Roed, interims Præst til Tranderup, Hr. Philip Morthensen Hay, Monsr. Erik Morthensen Hay.
NB: Død. Begravet 31. dec. 1771.

7. 1770, 2. okt.: en datter døbt: **Birgitha Ernstine**. Faddere: Sophia Christiana de Hemmer Gudme, som bar barnet, Agnete Steen, Peder Franck, Jeps Michelsen Schytt, Christen Mortensen Hay, Holst Farver.
8. 1772, 20. febr.: en søn døbt: **Friderich Ernst Ludwig**. Faddere: Madme. Gørtz, som bar Barnet, Riborre Gebert, Jens Josephsen Steen, Iver Pedersen, Claus Mortensen Hay, Jens Erreboe, Anders Bruun, studiosus.
Søger 1800-03 stillinger ved toldvæsenet. Se herom nedenfor.
9. 1773, 3. maj: en søn døbt: **Jochum Andreas**. Faddere: Madme. Moritzen på Gravendal, Jens Steens Datter Else Steen, Peiter Groth, Johan Henrich Jørgensen, Rasmus Knudsen Clausen, Jens Bruun, studiosus.
10. 1774, 1. juli: en søn: **Johan Jørgen**. Faddere: Iver Pedersens Hustru bar Barnet, Else Cathrina Steen, Philip Mortensen Hay, Morten Birchholm, Claus Kleettrup, Monsr. Møller.
11. 1775, 8. sept.: en søn: **Hans Jacob Dencker**. Faddere: Madme Hedevig Susana Groth bar Barnet, Hr. Peiter Gebert, Hans Stage, Albret Isaac Riise, Johan Groth, Jomfru Anna Dorthea Jørgensen.
12. 1777, 25. juli: en søn: **Andreas Norman Dencker**. Faddere: Mad. Schytt, Niels Michelsen Schyatts Hustru bar Barnet, Jomfru Riborg Groth, Christopher Pillegaard, Claus Mortensen Hay, Hans Jacob Clausen, Simon Groth.
13. 1778, 30. aug.: en datter: **Anne Margreta Dencker**. Faddere: Madme Birchholm, Hr Morten Birchholms Kiæreste bar Barnet, Jomfru Brandt, Hr. Iver Pedersen, Joseph Christensen Steen, Hans Peter Weber, Simon Groth.
14. 1781, 12. jan.: en søn: **Ove Ludwig Dencker**. Faddere: Madme Clausen, Hr. Johan Groth Clausens Kiæreste bar Barnet, Jomfru Anna Groth, Hr. Jens Erboe, Erich Clausen Hay, Hans Peter Weber, Hans Poulsen Swarre, Hans Isaacsen Riise.
15. 1782, 11. okt.: en datter: **Chatrine Hedevig Dencker**. Faddere: Madame Else Chathrine Pedersen bar barnet. Chresten Josepsen Steen, Peder Torp, Hans Foulsen Swarre, Martinus Holst, Jomfru Margr. Sophia Groth.
16. 1783, 23. nov.: en datter: **Friderica Elisabeth Dencher**.
Begravet 4. feb. 1784.

Angående Friderich Ernst Ludwig Dencker.

Oplyst 1965 af G. Hvidkær Hansen, Rigsarkivet, Rigsdagsgården 9, København til Henning Ernstsens, som boede i nærheden af Rammelås ved Jeksen. Han var i lige linie beslægtet med trompeter Jovhum Friderich Denche.

Friderich Ernst Ludwig Dencker ansøger første gang om et embede ved toldvæsenet 23. apr. 1800 - bor da i Ærøskøbing.

Han fortæller i denne ansøgning, at hans far i 40 år har været toldforvalter der, og at han selv har været fulmægtig. Faderen vil forlade sin tjeneste grundet på alder og svaghed. Han fortæller om sig selv, at han er gift og har et barn.

Ansøger igen 9. feb. 1801 - bor i Ærøskøbing - om en ledig stilling i Slesvig, og siger her bl.a., at han har 16 søskende.

Ansøger igen 25. maj 1801 og er da flyttet til København, og det fremgår af senere oplysninger, at han har efterladt familien i Ærøskøbing, fordi han prøver på at skaffe sig en stilling i København. Ansøger endnu 5 gange forgæves, og først efter sin ansøgning af 23. aug. 1803 får han svar. Han ansættes ifølge kongelig resolution af 18. apr. 1804 som toldbetjent og visitator ved Told- og Konsumtionsvæsenet i København (*Rigsarkivet: Kartotek: Embedsudnævnelser. Toldk. Bestall. Protokol 1773-1816, pag. 202*). Han bliver boende i København.

Ifølge enkekaressesag nr. 13338, er han døbt 20. feb. 1772 i Ærøskøbing og død 16. dec. 1829 i København. Ifølge samme sag var han gift med Ellina Margretta Klæstrup, som er døbt 27. jan. 1775 i Ærøskøbing som datter af Sr. Claus Klæstrup, og hun dør 4. marts 1857.

Nr. 3 Hans Ernstsen Døbt 20. feb. 1725. Ved dåben deltog som fadder bl.a. "den gamle trompeter". Hans Ernstsens skæbne er ukendt. Måske døde han som barn. *Breve til amtmanden i Skanderborg. 22. juni 1762.*

Fra G. Beausin, Svejstrup Præstegaard. Attesterer, at der ikke i Dover Sogn, ja, ikke engang i hele Amtet, er nogen slags sygdom blandt Horn Qvæget, altsaa kan en hvid Ko, som **Hans Ernstsen** fra Roskilde i Sjælland har købt i Dover Sogn, som sund og rask, passere over alt. *Det er ikke undersøgt, om den omtalte mand fra Roskilde skulle være identisk med Hans Ernstsen, så muligheden foreligger stadig.*

Nr. 4 Jens Ernstsen Født 1730. Død i Forlev 1804. Fik i 1755 fæste på en gård i Forlev. *Se side 111: Ernst Ludvigs opbakning til sønnen Jens Ernstsen.*

Jens Ernstsen blev ca. 1763 gift med Else Thomasdatter, født 1736, død 1811 i Forlev. De fik minimum 3 børn, men kun én kendes ved navn: Maren Jensdatter:

Født ca. 1764 i Forlev, død 1845 i Båstrup.

Gift med Thomas Kiesby Pedersen: født i 1754 i Båstrup, Hylke Sogn. Død 1834. De fik 7 børn, hvoraf skal nævnes:

Nr. 7. Ernst Thomassen:

Født 1804 i Båstrup, Hylke sogn, død i 1879 i Søballe, Veng sogn. Gift med Kirsten Rasmusdatter: født 1803 i Fastrup, Vitved sogn, død i 1884 i Søballe, Veng sogn.

Nr. 5 Jacob Ernstsen Født 1733. Død 1817 i Forlev. Han blev i 1760 gift med Anne Jensdatter, enke efter Thomas Jensen i Forlev. Deres datter Else blev ca. 1763 gift med Jens Ernstsen. Jacob blev således "pap"svigerfar til sin egen bror. *Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol:*

Jacob Ernstsen, Forlev - fra Alken - fæster Thomas Jensens fradøde gaard, og ægter Enken. Hartkorn 5 tdr. 2 skp. 1 alb. Indfæstning 8 rdr. Bygning 55 fag. Besætning: 7 bæster, 6 køer, 2 stude, 8 ungnød og 16 faar etc. 27. Octob. 1760.

Nr. 6 Niels Ernstsen Født 1735. Død 1824. Gift 1760 med Karen Christoffersdatter Født 1728. Død 1807. datter af gmd. Christoffer Rasmussen og Maren Sørensdatter i Firgårde.

Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol:

Niels Ernstsen, Alken - deraf Byen - fæster Christen Laursens fradøde halve gaard, og har ægtet Enken. Hartkorn 4-4-2-1 alb. Skov 1 fjk. 1 1/4 alb. Indfæstning 9 rdr. 42 fag Bygning. 6 bæster, 2 stude, 6 køer, 4 ungnød og 14 faar. Vogn, Ploug etc. 25. April 1761.

Det drejer sig om **matr. nr. 2b Vestergaard**. I 1768 får han kgl. skøde på gården, som 1789 overdrages til sønnen Christen Nielsen 1762-34. Denne overtager i 1793 nabogården, Østergård. matr. nr. 1 b efter i 1790 have solgt Vestergård til svogeren Eskild Nielsen, Illerup.

Nr. 7 Rasmus Ernstsens **Ane 14.** Født 1738. Død 1813 i Stjær.
Han var gift to gange. Første gang med **ane 15, Bodil Jensdatter**.
Deres liv vil blive beskrevet under **4. generation**.
Rasmus Ernstsens 2. ægteskab omtales her, fordi det er en del af et
usædvanligt familiemønster.

Rasmus Ernstsens 2. ægteskab.

Adslev-Mesing kirkebog:

2. okt. 1785 blev Rasmus Ernstsens af Stjær og pigen Anna Thomasdatter trolovede i Coldens Mølle. Viet 11. nov. Kgl. bevilling forevist (svogerskab). Se *Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol 1. oktober 1762*: Brejl nr. 2798.

Det lader til, at den ene af de 3 brødre Ernstsens, Jacob gifter sig med enken, Anne Jensdatter i 1760. Jens bliver i 1763 gift med datteren Else Thomasdatter, og nu i 1784 indgår Rasmus i ægteskab med en anden datter, Ane Thomasdatter. Hendes korrekte navn er formentlig Anne Cathrine. Hun er 4 år i 1762. Da præsten angiver, at hun er pige, kan hun ikke have været gift før. En storesøster hed også Anne, men hun var gift med Peder Jensen i 1762.

Nr. 8 Christian Ernstsens Født 1741. Død 1813 i Alken. 71 år 2 mdr. 13 dg.
Stjær kirkebog.
Trolovet 13. aug. 1767: Jens Justsens 2 døtre til 2 brødre af Alken: Rasmus Erentsen og Christian Erentsen. Forlovere var Anders Rasmusen af Boes og Niels Rasmusen af Illerup.
Copuleret 1. dec. 1767: Rasmus Erentsen og Boeld Jensdatter tilligemed Christian Erentsen og Anna Jensdatter.
Ernst Ludvig Denche døde i 1763, og året efter overlod enken gården til sønnen.

Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol.

Gaard matr. nr. 2a. 24. Marts 1764.

Christian Ernstsens, Alken fæster hans fader Ernst Ludvig Denches fradøde gaard, som Enken hans Moder har afstaaet.

Hartkorn 4-4-2-1 alb. Skov 1 fjk. 1 1/4 alb. indf. 9 rdr. Bygning 48 fag. Annammer til Besætning 6 Bester og 14 faar, qwæget er alt af Sygdommen bortdød, mens antageren maae efterhaanden være betenkt paa at forsyne sig med det fornødne etc.

I 1768 får sønnen Christian Ernstsens kgl. skøde på gården. Efter hans død overtages den i 1815 af sønnen Jens Christiansen, født 1785, gift 1816 med Karen Rasmusdatter, Illerup, født 1796, datter af gmd.

Rasmus Rasmussen Skov og Johanne Nielsdatter.

Jens Justsen 30~Maren Sørensdatter 31. Stjær sogn. Tavle 3

Jens Justsen blev døbt den 22. marts 1711. Seks år tidligere havde forældrene Just Knudsen og Anne Jensdatter båret en lille dreng til dåben og givet ham navnet Jens, men dette barn døde. Den nye Jens voksede op og blev min ane. Han giftede sig **før 1747** med Maren Sørensdatter fra Årslev. Hun er født 1724.

Jens Justsens og Maren Sørensdatters børn:

Stjær kirkebog.

- Anne Jensdatter** Døbt 2 post trin. 1747.
Jens Justsens barn. Båret af Jens Rasmusens hustru i Stjær. Faddere: Knud Rasmusen, Eskild Rasmusen? Niels Thomasen, Anna Rasmusdatter, Johanne Rasmusdatter?
- Bodil Jensdatter** **ane 15.** Født 1749. (Dåb i 1749 mangler i kirkebogen, men Jens Justsens kone er introduceret 29. juni 1749).
- Mariane Jensdatter** Døbt 27. aug. 1752. Begravet 6. sep. 1752, 14 uger.
- Mariane Jensdatter** Døbt 20. jan. 1754.
Jens Justsens datter, som brat efter døde. Begr. 10. mar. 1754. 6 uger.
- Knud Jensen** Døbt 1. juni 1755.
Jens Justsens søn, som nogen tid efter døde. Begr. 24. aug. 1755. 13 uger.
- Just Jensen** Døbt 2. jan. 1757.
Jens Justsens søn, som kort efter døde. Begravet 20. jan. 1757. 3 uger.
- Anna Maria Jensdatter** Døbt 22. jan. 1758.
Jens Justsens datter i Stjær. Båret af Karen Andersdatter af Koldens Mølle. Faddere: Knud Rasmusen, Anders Jensen, Thomas Justsen, Maren Sørensdatter og Kirsten Andersdatter.
- Michel Jensen** Døbt 9. mar. 1760. Begravet 24. aug. 1764. 4 år gl.
Jens Justsens søn i Stjær. Båret af Mette Madsdatter i Stjær. Faddere: Thomas Justsen, Anders Johansen, Peder Nielsen Søballe, Maren Rasmusdatter og Ellen Rasmusdatter.
- Mariane Jensdatter** Døbt 25. mar. 1763.
Jens Justsens datter i Stjær. Båret af Voldborg Eskildsdatter i Stjær. Faddere: Thomas Justsen, Anders Dyhr, Knud Rasmusen, Ellen Rasmusdatter, Helle Madsdatter.

De to ældste piger bliver gift med to brødre fra Alken.

Copuleret 1. dec. 1767: Rasmus Erentsen og Boeld Jensdatter tilligemed Christian Erentsen og Anna Jensdatter.

Ved Maren Sørensdatters død i 1763 kom den lille nyfødte datter Mariane i pleje hos mormoderen, Bodil Jensdatter og hendes mand i 2. ægteskab Michel Nielsen i Årslev. Men allerede i 1768 døde mormoderen, og den 6-årige Mariane fik nu blivende ophold hos sin storesøster Bodil og dennes mand Rasmus Ernsten.

Jens Justsens kone Maren Sørensdatter begravet 7. april 1763. 39 år gl. Skiftet fandt først sted 22. sep. 1764.

Skanderborg rytterdistrikts skifteprotokol, folio 349a-351b. Brejl nr. 2851.

Maren Sørensdatter i Stjær. 22. sep. 1764. Enkemand Jens Justsen. Børn: Anne 17, **Bodil** 14, Marie 1 1/4. Formyndere: Morbror Søren Sørensen i Årslev, farbror Thomas Justsen.

Jens Justsen er ikke fundet gift igen. Han døde i 1773, 65 år gl. og blev begravet 26. mar. Forinden havde Rasmus Ernsten og datteren Bodil overtaget gården med matr. nr. 11.

I 1744 fæstede Jens Justsen sin faders gård.

Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol: [art.-23, side 226].

Jens Justsen, Stjær fæster faderens **Just Knudsens** afstandne halve gaard, imod at han dennem udi deres alderdomb med forpligted Livs Ophold og Christelig Omgang forsyner. Hartkorn 3-7-2-2 alb., hvoraf indfæstning er 6 rdr. 4 mk. Huset er 35 fag. Besætning 5 bæster, 4 køer, 5 ungnød og 8 faar etc. 23. Juni 1744.

Jordebogsekstrakter 1719-69 Skanderborg Rytterdistrikt. GRyt 8.9.

Stjær 1766.

Matr. Nr.	Navn	ager og eng	skovsyld	mølleskyld	landgilde rdl. sk.
11	Jens Justsen	3-7-2-2			5 27
11	Knud Rasmussen	3-7-2-2			5 27

I 1769 blev Jens Justsen sammen med en række andre bønder i Stjær stævnet af generalkrigskommissær Magnus von Beringschiold. Denne havde ved list købt hele Stjær ved auktionen over ryttergodset i 1767. Bønderne førte sag imod ham og nægtede ham retten til at udvise træ i Stjær skov. De havde uden hans tilladelse fældet træ til eget brug. **[art.-21, side 215]**. Bønderne tabte denne sag.

Arkiv: LAV: G 240 - 86.

Bidstrup Godsarkiver Forskelligt IV 1742 - 1901.

Læst og afskrevet 1996 af Kurt K. Nielsen, Møllevangs Alle 93, 8210 Århus V.

Friderich Carl Muncheberg Doctor Juris utriusqwe Kongelig Mayestets Byefoged i Schanderborg og Birkedommer udi det Schanderborgske District, Giør Witterligt, At efter Anmodning af Høyædle og Welbaarne Hr. General Krigs Commissaire Magnus De Berringschiold, Stævnes herwed

Rasmus Sørensen, Anders Johansen, Thomas Justsen, Knud Nielsen, Anders Rasmussen, Jens Nielsen Jexen, Mikkel Ollesen, Knud Rasmussen, Anders Jensen, Peder Nielsen, Søren Laursen, Peder Nielsen Siøballe, Niels Mikkelsen, Jens Jensen, Jens Justsen, Rasmus Eskildsen, Niels Sørensen, Jens Nielsen og Jens Rasmussen alle Gaardmænd af Stiær at møde inden Schanderborg Districts Birketings Ræt Torsdagen dj 6te April førstkommende for at anføre og owerwære, 8te uwillige Mænd af Rættens udmeldte, Som til en af Rættens der til fast sættende dag, kand og Skal indfinde Sig i Stiær Byes Skow, for at foretage een Lowlig Syns Besigtelse og Taxations Forretning ower bemelte Skows Befindende tilstand, og derudi efter forlydende af bemelte Stiær Beboere ulowlige og høyst Strafwerdige forøwede Skowhug uden Citantens som Eiere, af Skowen hans udwiisning, forewidende eller tilladelse

.....
.....

Schanderborg d. 29de Marty 1769. (LS)

I begyndelsen af 1770'erne havde Beringskjold været igennem en lang række økonomiske vanskeligheder, som til sidst mandede ud i, at han måtte afgive Stjær by og måske også godset Kalbygaard.

Den 30. juli 1770 blev hele Stjær tilskødet hans kautionist, justitsråd Hans Henrik de Lichtenberg, Bidstrup gods. For at af få afsluttet sagen tilbød denne at sælge byen til bønderne for samme pris, som den ved Auctionen var blevet solgt til.

Lichtenberg fik dog først endeligt skøde den 22. feb. 1773. **[art.-21, side 216]**.

"Skøde for Justice Raad Hans Henrik de Lichtenberg paa Stier Byes Hartkorn

Wi Christian den Syvende af Guds Naade, Konge til Danmark og Norge,

22de Februarii Anno 1773. -

Under Wores Kongelige Haand og Seigl
Christian".

Herefter følger den kongelige specifikation over gårdenes hartkorn:
Herfra er taget dette uddrag:

No 5: Agger og Eng Fem Tønder, En skippe, Et Fierdingkar, En album, hvoraf **Anders Rasmussen** og **Thomas Justsen** hver hawer halw Deelen To Tønder, Fire skipper, To fierdingkar, To album i brug og enhwer deraf swarer Aarlig Tre Rigsdaler 43 sk.

No 11: Agger og Eng Syw Tønder, Syw skipper, Et fierdingkar og Et album, hvoraf **Jens Justsen** og **Knud Rasmussen** hawer hver det halwe Tre Tønder, Syw skipper, To fierdingkar, To album, og hvoraf enhwer for sin Part swarer fem Rigsdaler 27 sk.

SAMLET OVERSIGT OVER 4. GENERATION

Søren Nielsen 12~Birgit Christensdatter 13. Stjær sogn. Tavle 3

Rasmus Ernstsens 14~Bodil Jensdatter 15. Stjær sogn. Tavle 3

Søren Nielsen 12~Birgit Christensdatter 13. Stjær sogn. Tavle 3

På *Ryttersessionen i Skanderborg rytterdistrikt* blev følgende ført til protokols:

Anno 1706. 12. Marty.

nr. 50 side 56b.

Søren Nielsen forige Dragon, begiærer i fæste **gl. Rasmus Andersens** til hannem formedelst uformuenhed afstanden gaard. Hartkorn 4 tdr. 1 skp. 2 alb. Reduceret til 3 tdr. Bygning 33 fag huus, temmelig wed magt. Besetningen er 5 bæster, 3 Kiør, 2 qwier og 6 faar.

I matriklen 1688 har gården nr. 4. Dette nummer har den også i 1718 og 1767. På sidstnævnte tidspunkt har Søren Nielsens søn, Rasmus Sørensen gården. Hartkornet er da **4-1-0-2** ligesom i 1688 og 1718.

Skanderborg Rytterdistrikts Krigsjordebog 1718. G Ryt 8-8 (med matrikelnumrene fra 1688).

Matr. nr. 4. Søren Nielsen. Hartkorn 4-1-0-2. Der er 36 fag hus. Til reparation skal anvendes 18 rdl. Besætningen består af 4 heste, 3 køer, 3 ungdreuer og 7 får.

Til udsæd anvendes 3 tdr. rug, 4 tdr. byg og 5 tdr. havre. Der er græsning til 4 heste og 6 køer.

Der kan avles 2 læs godt hør og 3 læs dårligt. Der er et mådeligt tørveskær.

Til rytterholdet i Skanderborg betales 4 rdl. årligt pr. td. hartkorn, hvilket udgør 16 rdl. 56 skill.

Af halm skal der afleveres 3 læs á 24 lispund pr. 8 tdr. htk. Det udgør for denne gård 1 læs, 13 lispd. og 5 pund.

Stjær kirkebog.

Døbt 6. jan. 1703. Anne Rasmusdatters, gl. Rasmus Andersens datter, hendes barn, som er uægte, kaldet **Maren**. Kirsten Sørensdatter, Peder Sørensens Borums kone bar. Udlagt til barnefar **Søren Nielsen dragon**, som vil ægte hende. Dette skete dog først 3 år senere. Maren døde 1710.

21. feb. 1706. Trolovede: **Søren Nielsen Borum**, dragon og **Anne Rasmusdatter**, gl. Rasmus Andersens datter, begge af Stjær. Trolovede i hendes forældres gaard. Viiede 17. okt. 1706.

Døbt 28. feb. 1706. **Søren Nielsen Borums barn** læst over, hjemmedøbt af svagthed, kaldet **Barbara**. Maren Rasmusdatter Søren Røgens kone bar. Faddere: Søren Borum tjenende Peder Borum, Peder Borum, Kirsten Sørensdatter Peder Borums kone, Anne og Mette Anne Borumsdøtre, alle af Stjær. Barbara døde 1710.

Døbt 28. marts 1708. **Søren Nielsens Borums barn** kaldet **Jens**. Død 1710.

Kirsten Jensdatter, gl. Rasmus Andersens kone bar. Faddere: Otte Johansen, dragon, Jens Rasmusen gl. Rasmus Andersens søn, Kirsten Sørensdatter Peder Borums kone, Mette og Maren Madsdøtre begge Anne Borums døtre, Karen Simonsdatter smedens datter, alle af Stjær.

Døbt 29. sep. 1710. **Søren Nielsen Borums barn kaldet Barbara**. Anne Adams en Rytterenke bar. Faddere: Niels Jensen skovrider Andersens søn, Søren Jensen, Hendrik Johansen, tjenende Simon Smed, Karen Simonsdatter Hans Madsens kone, Kirsten Sørensdatter Peder Borums kone, alle af Stjær.

Døbt 6. jan. 1713. **Søren Nielsen Sparres barn Ellen**.

Søren Sørensens kone Dorethe Jensdatter bar. Faddere: Jens Madsen og Peder Madsen gl. Mads Borums sønner, Anders Rasmusen Skræder, Niels Jensen Skovrider Jens Andersens søn, Anne Jensdatter Simon Smeds kone, Maren Bertelsdatter, Bertel Gregersens datter, alle af Stjær.

Døbt 28. april 1715. **Rasmus og Maren. Søren Nielsen Spares** tvillinger i Stjær.

Rasmus båret af Maren Andersdatter, Niels Sørensens kone.

Maren båret af Ellen Nielsdatter, Rasmus Nielsens kone Faddere: Kirsten og Dorete Simonsdøtre Smeds, Maren Bertelsdatter, Bertel Gregersens datter, Anne Michelsdatter, Michel Sørensens datter, Maren Rasmusdatter, Rasmus Jensens datter, Niels Jensen, Jens Jensen, brødre, Jens Skræder og Michel Mouridsen, alle er fra Stjær.

Født ca. 1. aug. 1717. **Jens. Søren Nielsens søn**. Begravet 6. juni 1718.

Introducerede i Stjær Kirke.

25. marts 1706 Marie Bebudelsesdag gik Søren Nielsen Borums trolovede Anne Rasmusdatter i kirke. (Barbara).

6. maj 1708 gik Anne Rasmusdatter, Søren Nielsen Borums kone i kirke efter fødsel. (Jens).

9. nov. 1710 gik Anne Rasmusd., Søren Nielsen Sparris kone i kirke efter sit barn Barbara.

15. mar. 1713 gik Anne Rasmusdatter, Søren Nielsens Sparris kone i kirke. (Ellen).

11. juni 1715 3. pinsedag. Anne Rasmusdatter, Søren Nielsens kone. (tvillingerne)

År 1716-17 mangler i kirkebogen

Begravet 4. maj 1710. **Barbara Sørensdatter**, Søren Nielsen Sparis barn 4 år 3 mdr.

Begravet 18. maj 1710. **Jens**, Søren Nielsen Spares barn 2 år.

Begravet 25. maj 1710. **Maren Rasmusdatter**, Søren Nielsen Sparres Stifdatter. (Han blev dog udlagt til barnefader).

Begravet 6. juni 1718. Søren Nielsens søn **Jens** 45 uger. Må være født ca. 1. aug. 1717.

Søren Nielsen og Anne Rasmusdatters børneflok udgør efter 6. juni 1718 antagelig følgende:

Barbara født 1710

Ellen født 1713

Rasmus født 1715

Maren født 1715

I 1715 døde **Gl. Rasmus Andersen**.. 77 år og nogle måneder. Hans enke, **Kirsten Jensdatter** døde i 1726 80 år gl.

I 1745 mistede Søren Nielsen sin kone, Anne Rasmusdatter. Hun blev begravet den 15. sep., 68 år gl. Hun var født ca. 1677. Der er ikke fundet skifte efter hende. Søren Nielsen, som var født 1680, var nu 65 år. Han afgiver fæstet til sønnen Rasmus, som er 31 år.

Skanderborg rytterdistrikts fæsteprotokol. GRyt 8.19 fol. 19.

Rasmus Sørensen, Stjær fæster faderen Søren Nielsen Enkemands afstandne gaard. Hkorn 4 td. 1 skp. 2 alb., hvoraf indfæstning er 3 rdr. Bygningen er 46 fag. Besætning 6 bæster, 5 køer, 1 stud, 4 ungnød og 10 faar etc. 18. Novb 1746.

Året efter giftede Søren Nielsen sig på ny.

Stjær Kirkebog.

23. april. 1747. 3. søndag efter påske.

Copuleret Søren Nielsen og Birgit Christensdatter efter foregående trolovelse.

Hun er født ca. 1714-17. Perioden 1716-17 mangler i kirkebogen.

Døbt 10. sep. 1747. Søren Nielsens søn **Jens Sørensen (ane nr. 6)**. Kirkebogen mangler oplysninger om gudmor og faddere ved fødslerne i 1747 og 1752.

Introduceret 26. juli 1750. **Søren Nielsens kone**. Barsedåb ikke registreret.

30. april 1752 døbt Søren Nielsens søn **Christen**.

24. nov. 1754 døbt Søren Nielsens søn **Niels**.

Rasmus Sørensens kone bar. Faddere: Peder Nielsen Jexen, Anders Johansen, Oluf Simonsen, Maren Jensdatter og Kirsten Rasmusdatter.

22. dec. 1754 døbt Søren Nielsens datter kaldet **Anna**.

Båret af Mette Sørensdatter. Faddere: Peder Pedersen, Jens Povelsen, Mikkel Olufsens hustru og Rasmus Sørensens hustru.

15. jan. 1758 døbt Søren Nielsens søn **Peder**

Hans Sørensens? kone ibidem bar. Faddere: Michel Olufsen, Knud Nielsen, Jens Jexen og Maren Olufsdatter.

Ikke flere fødsler fordi:

Søren Nielsen begravet 10. nov. 1758. 78 år gl. Født ca. 1680.

Det har trods mange anstrengelser ikke været muligt at finde forfædre til Søren Nielsen og Birgit Christensdatter. Søren Nielsen kaldes et par gange Søren Nielsen Sparre. I Egå kirkebog findes en del personer med dette tilnavn. En Niels Sørensen Sparre blev døbt i Egå kirke den 3. nov. 1715. Men Søren Nielsen i Stjær kaldes også i flere tilfælde Borum. Gåden har til dato ikke kunnet løses.

I en lægds- og portionsrulle (*B5a-490*) over *Aarhus Stifts National Regiment 1701* findes i de mange herreder en eneste dragon ved navn Søren Nielsen. Han er 24 år og tjener hos Niels Nielsen i Sabro. Alderen passer nogenlunde, så muligheden for, at det er "den rigtige" Søren Nielsen er til stede, men kan ikke bevises.

Birgit Christensdatters ophav har heller ikke kunnet spores. Hun skulle være født ca. 1714-17. Der er en lakune i Stjær kirkebog i netop årene 1716-17.

Efter Søren Nielsens død gifter enken sig igen.

Stjær kirkebog. 27. jan. 1771.

Trolovet **Anders Andersen**, enkemand af Søballe og **enken Birgitte Christensdatter** af Stjær.

Forlovere: Rasmus Sørensen af Stjær (*Birgittes stedsøn*) og Peder Nielsen af Søballe.

Gift den 3. nov. 1771. *Birgitte er født ca. 1714/17 og er nu ca. 57 år.*

Begravet 22. dec. 1779. **Anders Andersen**. 59 år.

Copuleret 12. okt. 1786. **Birgitte Christensdatter** af Stjær og **Peder Sørensen af Jexen** efter foregående trolovelse. Forlovere: **Jens Sørensen** og **Christian Sørensen af Stjær**. *Det er hendes stedsønner fra ægteskabet med Søren Nielsen. Birgitte er nu ca. 74 år, men det stemmer ikke med folketællingen.*

Folketælling 1787. Adslev sogn Jexen
21. familie
Peder Sørensen 62 gift 3. gang husmand og går i dagleje
Birte Christensdatter 70 gift 3. gang

Adslev Kirkebog.

Død 29. juli 1799. Begr. 4. aug.

Birte Christensdatter. Peder skovfogeds hustru i Jexen. **85 år gl.** født 1714 eller 1717.

Folketælling 1801. Adslev sogn Jexen
Peder Sørensen 70 enkemand af 3. ægteskab

Død 24. feb. 1808. **Peder Sørensen**, almisselem 76 år.

Søren Nielsens søn af 1. ægteskab, Rasmus Sørensen havde overtaget sin faders fæste på matr. nr. 4 i 1746.

I jordebogsekstrakten i 1766 kort før salget af Skanderborg Rytterdistrikt er gården anført således:

Stjær Matr.	Navn	ager og eng	landgilde rdl.	sk.
4	Rasmus Sørensen	4-1-0-2	5	51

I 1773 købte bønderne i Stjær deres gårde af Hans Henrik de Lichtenberg. [art.-21, side 216].

I specifikationen figurerer også Rasmus Sørensens gård:

"**Matr. nr. 4:** Agger og Eng Fire Tønder, En skippe og To Album, hvoraf **Rasmus Sørensen** swarer Fem Rigsdaler 51 sk."

Rasmus Sørensen var født i 1715. Han døde i 1786 og blev begravet på Stjær kirkegård den 11. marts.

Søren Nielsens søn af 2. ægteskab, Jens Sørensen, ane nr. 6 vil blive omtalt under 3. generation.

De øvrige børns videre skæbne er ikke undersøgt.

Rasmus Ernstsen 14~Bodil Jensdatter 15. Stjær sogn. Tavle 3

Rasmus Ernstsen blev som tidligere omtalt gift den 1. dec. 1767 med Jens Justsens datter, Bodil Jensdatter på ca. 18 år. De overtog kort efter Jens Justsens halvgård, matr. nr. 11 i Stjær.

Den 12. marts 1773 købte de gården til selveje af Hans Henrik de Lichtenberg. [art.-24, side 228].

No 11: Agger og Eng Syw Tønder, Syw skipper, Et fierdingkar og Et album, hvoraf **Jens Justsen** og **Knud Rasmussen** hawer hwer det halwe Tre Tønder, Syw skipper, To fierdingkar, To album, og hvoraf enhwer for sin Part swarer fem Rigsdaler 27 sk.

Stjær kirkebog.

Døbt 3. søndag i advent, 11. dec. 1768 **Maren Rasmusdatter**. Begr. 23. juli 1769. ½ år.

Rasmus Ernstsens barn. Båret af Christian Ernstsens hustru fra Alken, **Anna Jensdatter, søster til konen, Bodil Jensdatter**. *Christian er broder til Rasmus Ernstsen.*

Faddere: Thomas Justsen, *farbroder til de to koner*. *Deres moder Maren Sørensdatter døde i 1764.*

Knud Rasmusen, Ole Michelsen, Knud Rasmusens og Peder Søballes hustruer.

Døbt 2. sep. 1770. **Ernst Rasmusen**. Rasmus Ernstsens søn. Båret af Peder Siøballes hustru. Faddere: Thomas Ditløv, Knud Rasmusen, Niels Sørensen, Anders Johansens og Knud Niensens døtre. Begravet 14. feb. 1773. Rasmus Ernstsens søn, 2 år gl.

Døbt 17. eft. Trin. 3. okt. 1773. **Maren (ane 7)**.

Rasmus Ernstsens datter. Båret af Peder Michelsens hustru ibd. Faddere: Peder Siøballe, Rasmus Læth, Knud Rasmussen, Kirsten Sørensdatter og Rasmus Eskildsens hustru.

Her mangler indførsel af dåb for en **ny Ernst Rasmusen** 1776. Bodil Jensdatter introduceret 13. juni 1776. Begravet 22. maj 1798 Rasmus Ernstsens søn **Ernst**, 24 år.

Døbt 16. maj 1779. **Jens Rasmusen**. Rasmus Ernstsens søn. Båret af Anna Jensdatter fra Alken. Faddere: Farbroderen af Alken *Christian Ernstsens*, Knud Galthen, Ditlev Bertelsen, Jens Madsens og Anders Jensens hustruer. Jens begravet 1. aug. 1779, 11 uger gammel.

Døbt 16. juli 1780. **Jens Rasmusen**.

Rasmus Ernstsens søn. Båret af Anna Thomasdatter (*muligvis Rasmus Ernstsens kone i næste ægteskab*), tjenende Søren Nielsen i Stjær. Faddere: Søren Nielsen, Jens Sørensen, Rasmus Søgaard, Niels Søballes og Søren Madsens hustruer i Stjær.

Døbt 30. marts 1783. **Søren Rasmusen**. Rasmus Ernstsens søn. Båret af Peder Michelsens steddat-ter Karen Thomasdatter. Faddere: Rasmus Siøgaard, Anders Johansen, Rasmus Eskildsen, Ditlev Bertelsens og Rasmus Leths hustruer. Begr. 29. maj 1789 **Rasmus Ernstsens søn** 6½ år.

Bodil Jensdatter døde i 1785 og blev begravet den 17. juni.

Skifte 9. aug. 1785. **Bodil Jensdatter, Rasmus Ernstsens hustru**.

Sammenavlede 4 børn: **Maren Rasmusdatter i 12. år, Ernst Rasmusen 9 år, Jens Rasmusen 7 år og Søren Rasmusen i 3. år.**

Tilsynsværge: Børnenes farbroder Christian Ernstsens af Alken for de 2 yngste og Laurs Erichsen har af byen for de 2 ældste børn. [art.-25, side 263] Heri omtales Bodil Jensdatters lillesøster, plejebarnet **Mariane Jensdatter**, der nu tjener i København

Rasmus Ernstsens giftede sig igen samme år.

Adslev-Mesing kirkebog:

2. okt. 1785 blev **Rasmus Ernstsens af Stjær og pigen Anna Thomasdatter** trolovede i Coldens Mølle. Viet 11. nov. Kgl. bevilling forevist (svogerskab). Læs om et usædvanligt familiemønster på side 117

Anna Thomasdatter var født i 1758.

Børn i 2. ægteskab.

Født 14. sep. 1788. **Thomas Rasmusen**. Rasmus Ernstsens søn. (2. ægteskab med *Ane Thomasdatter*). Båret af Koldens Møllers kone. Faddere: Rasmus Siøgaard, Ole Pedersen, Niels Jensens og Rasmus Jensens koner af Stjær. Begravet 3. sep. 1797 **Thomas**, 9 år.

Døbt 12. juli 1793. **Søren**. Båret af Peder Madsens hustru Bodil Marie fra Adslev.

Døbt jan. 1796. Født 18. dec. 1795 **Kirsten** (i folketællingen 1801 fejlagtigt kaldt Ane Kathrine, som er moderens navn). Moderen er nu 38 år.

Folketælling 1787 Stjær.

Rasmus Ernstsens	46	2. ægteskab
Ane Thomasdatter	28	1. ægteskab
Maren Rasmusdat.	13	
Ernst Rasmussen	8	børn af mandens 1. ægteskab.
Jens Rasmussen	5	
Søren Rasmussen	3	

Folketælling Stjær 1801 1. feb.

27. familie.

Rasmus Ernstsens	63	gift 2. gang	selvejer, gårdmand
Ane Thomasdatter	42	gift 1. gang	
Jens Rasmussen	16		
Søren Rasmussen	8		børn
Ane Kathrine Rasmusdat. *)	5		

2 tjenestefolk

*) Hun hedder faktisk Kirsten.

Jens Rasmussen er i virkeligheden 21 år i 1801.

I 1795 blev Rasmus Ernstsens gård takseret af brandforsikringen.

BrD 17.5 og BrD 17.6 Fortegnelse over forsikringer og forsikringsprotokol 1796-1800 og 1796-99. Det ældste materiale over Stjær.

Taksation 27. maj 1795.

Gl. nr.	Nyt nr.	Ejers navn	alle er selvejere	Antal fag	Sum i rdl.
11	18	Rasmus Ernstsens			
		a) stuehus i syd		10	400
		b) lade stald og fæhus i vest		17	280
		c) lade og fårest i nord		12	170
			I alt	39	850
11	2	Poul Due			
		a) stuehus i syd		16	390
		b) stald og fæhus i øst		15	210
		c) lade og korngulv i nord		16	260
		d) et gadehus sønden gården		4	40
			I alt	51	900

Se gårdenes placering i Stjær i [art.-21, side 203].

Stjær kirkebog.

Død 28. jan. 1813 og begravet 5. feb. **Gårdmand i Stjær Rasmus Ernstsens, 74 år.**

Anna Thomasdatter er ikke fundet gift igen i Stjær kirkebog, ej heller begravet i Stjær.

SAMLET OVERSIGT OVER 3. GENERATION

Jens Sørensen 6~Maren Rasmusdatter 7. Stjær sogn. Tavle 3

Jens Sørensen var en af de unge mænd som Magnus von Beringskjold lod udskrive til militærtjeneste fra Gjern herred.

B5A.492. Ruller over rekrutter indskrevne af Havreballegaard, Skanderborg og Aakjær Amter. Indskrivningsrulle over rekrutterne, som efter forordningerne af 21. aug. 1767 og 3. juni 1768 leveres af Skanderborg og Aakjær amter.

Gjern Herred Kalbygaard Lægdsmand Rasmus Jensen i Laasby lægd nr. 398

Indrulleringsdato: 3. nov. 1768

Jens Sørensen fødested Stjær 21 år højde 66 tommer (173 cm).

Dronningens/2.?Livs Regiment Kyrasser.

Hos kyrasserregimenterne og livgarden til hest bar soldaten et kyras, - en bryst- og rygplade af metal holdt sammen af læderremme. Skuldrene var som regel også beklædt med metal. Disse regimenter blev nedlagt i perioden 1842-66.

Grunden til, at Jens Sørensen blev udskrevet til soldat i et fremmed herred, skyldes Magnus von Beringskjold, der ejede Kalbygaard og havde købt Stjær ved auktionen over rytterdistriktets bøndergods i 1767. Denne handel gav anledning til en langvarig fejde med bønderne, som anlagde retssag mod von Beringskjold.

Se nærmere herom i beskrivelsen af retssagen. [art.-21, side 214].

Under samme sag udskrives yderligere en ung mand fra Stjær.

1764 Peder Sørensen fødested Stjær 25 år højde 65 tommer

Specifikation over rekrutter, som fra Skanderborg og Aakjær amter som er leveret til følgende regimenter og nu skal tilbageleveres efter kongl. ordre af 5. maj 1774:

Til 2. livregiment lægd 398 **Jens Sørensen, Stjær 1768 1770 Kalbygaard 6. juni 1774.**

Efter sin hjemkomst fra soldatertjenesten giftede Jens Sørensen sig i 1774 med Kirsten Nielsdatter. Hun var født i 1727 og var altså nu 47 år. Hendes mand, Anders Rasmussen døde i Stjær og blev begravet den 21. maj 1771, 49 år gammel. De var begge fra Stjær og var blevet viede 1746. Den 19. juni 1774 blev ungkarl **Jens Sørensen** af Stjær og enken **Kirsten Nielsdatter** ibidem (*samme sted*) trolovede. Bryllup den 21. oktober 1774.

Kirsten købte gårdene matr. nr. 13 og 14 til selveje i 1773. Fra 1771 havde hun klaret gården selv, formentlig med hjælp fra sine voksne børn.

Hun havde i sit ægteskab med Anders Rasmussen født følgende børn:

1747 Rasmus	1749 Mette
1752 Niels	1753 Dorethe
1754 Karen	1758 Niels
1761 Jens	1764 Dorethe
1765 Hans	1767 Maren

Ved skiftet den 20. aug. 1771 er der disse børn:

Rasmus 25 i Tåstrup, Mette 22, Karen 17, Niels 13, Jens 9, Hans 7, Maren 4.

I folketællingen den 1. juli 1787 over Stjær sogn i Framlev Herred læses følgende:

Jens Sørensen	mand	40 år	1. ægteskab	lever af avling
Kirsten Nielsdatter	kone	60 år	2. ægteskab	
Hans Andersen		22 år		
Maren Andersdatter		20 år		børn af 1. ægteskab, ugifte
Kirsten Andersdatter		8 år ?		
Søren Thomsen		10 år		datter barn

Kirsten var datter af **Mette Jensdatter og Niels Jensen i Stjær.**

Stjær kirkebog.

Født 1727. Niels Jensens datter Kirsten døbt. Båret af madame Zol?---, Lillering, Faddere: Rasmus Nielsen, Laurids Rasmussen, Michel Ollufsen, Ellen Jørgensdat., Ellen Nielsdat.

Kirstens 1. mand Anders Rasmussen var født i Stjær 1723.

Døbt 1723. **Rasmus Andersens** barn, **Anders.** Båret af Ellen Nielsdatter. Fadd. Niels Jensen, Rasmus Knudsen, Niels --?--, Johanne Andersdat., Karen Jensdat.

Lidt om Kirsten Nielsdatters familie.

Uddrag af samtlige adkomster for Selvejere under Skanderborg Rytterdistrikt. Forevist ved dets salg i 1767. Læsning og afskrift 1996: Kurt K. Nielsen Århus.

Dato: af 20. Septbr 1763: hworwed Arvingerne effter Niels Jensens Enke i Siøballe owerdrager den halwe del af Eiendommen til deres Medarwing Peder Nielsen Siøballe i Stier.

Underskrewne **Mette Jensdatter Enke efter Niels Jensen J Stiær** Hans efterladte som er arwinger, **Jens Nielsen gaardmand i Stiær**, Peder Povelsen J Miesing paa min hustrue **Dorthe Nielsdatters** Wegne, **Anders Rasmussen i Stiær** paa min **Hustrue Kiesten Nielsdatters** Wegne, **Peder Nielsen Jexsen** i Stiær paa min **Hustrue Cidsel Nielsdatters** Wegne, samt Arwinger efter Owenmelte **Niels Jensen** Kiendes og hermed Witterlig gjør, at hawe Efter Erhverwet Laubuds Tingswidne af 7de July sidst, Solt og afhændet etc: til Woris med Arwing **Peder Nielsen Gaardmand i Stier** hans **Hustrue Maren Madsdatter** Den halwe del af den **SelwEier Eiendom Peritz Hauge** kaldet som fornte Niels Jensen efter deling og skielbrevet af 15. Dec 1728 hawer tilhørt og os arwelig tilfalden. Stier d: 20 Sept 1763. Læst i Retten paa Birketinget d: 30te Septembr 1763.

Anders Rasmussen og Kirsten Nielsdatter samt Jens Rasmussen Skovby og hustru Mette Nielsdatter delte på et tidspunkt tilsyneladende gårdene matr. nr. 13 og 14. I 1767 nævnes ganske vist kun Jens Rasmussen. Både han og Anders Rasmussen døde i 1771.

Tre år efter Anders Rasmussens død købte Kirsten Nielsdatter sin gård til selveje. Se [art.-24, side 231]. Marts 1773. Skøde fra de Lichtenberg til Anders Rasmussens enke, Kirsten Nielsdatter. Det fremgår af nedenstående panteforskrivning, at Kirsten købte matriklerne nr. 13 og 14.

Samme Dato (6. maj 1773) blev læst en Obligation og Panteforskrivning udgivet den 26. April 1773 af **Kirsten Nielsen** i Stiær til **Rasmus Rasmussen** i Harlev for Capital 324 Rdl., lydende som følger:

Jeg underskrevne Kirsten Nielsdatter kjender at være skyldig til velagte Rasmus Rasmussen i Harlev Sogn og Bye den Summa 324 Rdl.forrentes med 4% p.a. at betale til næstkommende Aars Wiborg Snaps Tings Termin.
(Afholdtes 1751-78 i perioden 26. april og 14 dage frem. Termin for de allerfleste jyske pengehandler).

----- pantsætter jeg min Gaard med 1. Prioritets Panteret næst efter den til Kongen reserverede og forbeholdne halve Kiøbesumma den mig tilhørende Gaard efter **Matr. No. 13 og 14** staaende for Hartkorn 3 Tdr. 6 Skp. 5/16 Alb., assureret i den almindelige Brand Forsikrings Casse for 550 Rdl.

Bygningerne er bestaaende af Stue- eller Vaaningshuus 14 Fag, Ladehuus 16 Fag, Staldhuus 7 Fag og Fæhuus ?Fag. Dernæst en Kaaber Kiedel i Grue paa 3 Rum, en ditto mindre paa ½ Rum, en mindre ditto mæssingkiedel, et mæssing fyrebækken med Skaft, 3 Jærngryder.

Her følger en lang række af forskelligt indbo.

----- hvilke anførte Hartkorn, Agre og Eng saavelsom Skovskyld 2+1/9 Alb. samt Gaardens Bygninger med alt videre Specificeret, med ald den Ret og Rettighed jeg med lovlig Skiøde og Adkomst udgivet af højædle og velbaarne Justitsraad de Lichtenberg er blevet bemeldte Gaard ejende af Dato den 12. Marty 1773.

Læst den 6. Maj 1773.

B 61F.SP 3. fol. 34a.

Den 9. Maj 1776 er udslettet en Panteforskrivning udgivet den 26. April 1773 af **Kirsten Nielsdatter** i Stier til **Rasmus Rasmussen** i Harlev for Capital **324 rdl.** efter paategnet Quitering lydende saaledes:

Denne Obligation er indløst og kand af Panteprotocollen udslettet.

Harlev, den 2. May 1776.

Niels Rasmussen

Uden Opsigelse er denne Capital efter Begiering aldeles bleven udbetalt

Jens Sørensen

Niels Rasmussen

I 1776 solgte Kirsten sin gård til sin nye mand, Jens Sørensen.

B 61F. SP3. fol. 34a.

Den 9. May 1776 blev læst et **Skjøde** indgivet den 13. Marty sidst af **Kirsten Nielsdatter** i Stier til **Jens Sørensen** ibid. paa hendes iboende Gaard sammesteds lydende som følger:

Se [art.-24, side 232].

BrD 17.5 og BrD 17.6. Fortegnelse over forsikringer og forsikringsprotokol 1796-1800 og 1796-99. Det ældste materiale over Stjær.

Taksation 27. maj 1795. Side 469.

Gl. nr.	Nyt nr.	Ejers navn	alle er selvejere	Antal fag	Sum i rdl.
14	4	Jens Sørensen			
		a) stuehus i nord		15	340
		b) fæhus i vest		10	100
		c) stald og lade etc. i øst		10	140
		d) lade i syd		14	270
			I alt	49	850

Stjær Kirkebog. C 357.

Død og begravet den 1. marts 1792. **Jens Sørensens hustru, 67 år. (Kirsten Nielsdatter).**

Trolovet den 11. maj 1793. Enkemand **Jens Sørensen** efter forevist Rigtighed til pigen **Maren Rasmusdatter** af Stier. Forlovere: Niels Hoyborg Jexind og Anders Juul fra Stier.

Viede den 12. juli 1793.

Døbt 3. okt. 1773. Rasmus Ernstsens datter **Maren**.

Folketælling 1787. Adslev-Jexen: Koldens Mølle

Niels Høiborg 46 Møller Ane hans kone 45 begge i 1. ægteskab

Kirsten Nielsdatter 8 deres datter samt 6 ugifte tjenestefolk.

Født den 25. marts 1794 **Kirsten Jensdatter** (opkaldt efter Jens Sørensens afdøde kone).

Jens Sørensen og hustru **Maren Rasmusdatter**. Båret af Rasmus Andersens kone i Stjær. Faddere: Rasmus Andersen fra Taastrup (afdøde Kirsten Nielsdatters ældste søn), Niels Andersen fra Framlev, Lars Erichsen og Christen Sørensens hustru i Stjær.

I 1796 føder Maren Rasmusdatter en lille pige. Hun får navnet **Bodil Marie Jensdatter** og bliver **ane nr. 3**. Desværre er hendes dåb ikke indført i Stjær kirkebog. Hun figurerer i folketællingen 1801 samt ved skiftet efter moderen, hvorefter man kan regne fødselsåret ud.

Ægteskabet med Maren Rasmusdatter blev kort. Den 8. marts 1797 døde Maren. Jens Sørensen stod nu tilbage med sine to småpiger. Der måtte findes en løsning.

Skiftet efter Maren Rasmusdatter findes i [art.-25, side 274-76].

I *Blegind-Harlev kirkebog* er indført følgende:

Trolovede den 30. juni 1797. Enkemand Jens Sørensen, gårdmand i Stjær og pige Johanne Rasmusdatter af Hørning By. Forlovere: Rasmus Ernstsen af Stjær og fæstemøens stedfader. Vielse den 11. august. Johanne var ca. 22 år og Jens var 50.

Folketælling 1787 Hjlemslev Herred Hørning By

14. familie

Jens Sørensen	38	gift 1. gang	husbonde	bonde og gårdbeboer
Maren Sørensdatter	49	gift 2. gang	madmoder	
Ane Johanne Rasmusdatter	14			
Johanne Rasmusdatter	12			
Søren Rasmussen	9		hendes børn af 1. ægteskab	
Anne Rasmusdatter	7			

2 tjenestefolk

Jens Sørensen, Hørning var formynder for Jens Sørensens 3 børn i Stjær ved Johannes død i 1807.

Stjær kirkebog.

Født den 3. maj 1798. **Maren Jensdatter**. I kirken den 1. juli. Maren døde 1802.

Jens Sørensen og hustru **Johanne Rasmusdatter**. Båret af konens søster fra Illerup. Faddere: Søren Nielsen, Lars Erichsen, Rasmus Sørensen, Rasmus Andersen og Thomas Sørensens kone

Født den 20. sept. 1800. **Birret Jensdatter** (*Birgit efter Jens' moder*). I kirken den 2. nov. 1800

Jens Sørensen og hustru **Johanne Rasmusdatter**. Båret af ___? hustru. Faddere Lars Erichsen, Søren Nielsen, Rasmus Andersen og Lars Erichsens hustru.

Født den 5. dec. 1802. **Søren Jensen**. I kirken den 6. feb. 1803.

Jens Sørensen og **Johanne Rasmussen**. Båret af konens søster. Faddere: Lars Erichsen, Søren Nielsen, Søren Madsen og smedens kone.

Født den 8. febr. 1805. Døbt den 12. april 1805. **Maren Jensdatter**.

Jens Sørensen og **Johanne Rasmusdatter** en pige. Båret af Lars Erichsens kone. Faddere: Søren Nielsen, Søren Madsen, Rasmus Andersen og Peder Tarpes? kone.

Folketælling den 1. feb. 1801 i Stjær sogn

25. familie

Jens Sørensen	mand	53 år	gift 3. gang	selvejer, gårdmand
Johanne Rasmusdat.	hans kone	24 år	gift 1. gang	
Kirsten Jensdatter *)		7 år	*) 6 år i virkeligheden	
Bodild Jensdatter		5 år		
Maren Jensdatter *)		4 år	*) 3 år do	Død den 15. jan. 1802
Birret Jensdatter *)		1 år	*) 0 år do	
Søren Mogensen		28 år	ugift	tjenestefolk
Karen Jespersdatter		29 år	ugift	

*) 1. feb. 1801 er Kirsten, Maren og Birret i virkeligheden 6 år, 3 år og 0 år (alle 3 har fødselsdag senere på året).

For Jens Sørensen indtraf nu en ny katastrofe: Johanne døde den 28. juni 1807. Kirkebogen angiver hendes alder til 29 år. Hun er ca. 32 år.

Som 60-årig stod Jens Sørensen alene med 5 børn:

Kirsten	13 år
Bodil	11 år
Søren	6 år
Birthe	7 år
Maren	3 år

Jens Sørensen giftede sig ikke igen.

B 58. SP 96. Protokol 7. Fol. 431.

Extract af **Skiftet efter Johanne Rasmusdatter**, Gaardmand **Jens Sørensens Hustru** i Stier, sluttet den **24. Junii 1808**.

Aar 1808, den 30. Martii blev Boet registreret og vurderet saaledes som følger:

Her følger en lang liste over de enkelte dele i boet. Værdi i alt 1482 rdl. 2 mark 8 skilling.

Aar **1808, den 4. Junii** blev Skiftet foretaget til Slutning.

Der bliver at dele imellem Enkemanden og hans med den Afdøde sammen avlede Børn.

Saaledes:

Enkemanden, det Halve med		470 Rdl.	1 Mark	6 Sk.
Sønnen, Søren Jensen	6 Aar	235 Rdl.	0 Mark	11 Sk.
Datteren Birthe Jensdatter	7 Aar	117 Rdl.	3 Mark	5,5 Sk.
Datteren Maren Jensdatter	3 Aar	117 Rdl.	3 Mark	5,5 Sk.

		940 Rdl.	2 Mark	12 Sk.

Enkemanden renoncerede paa den ham ifølge Loven tilkommende Broderlod, ligesom han og forbandt sig til at betale de paa dette Skifte medgaaende Omkostninger.

Den Børnene med dette Skifte tilfalden Arv, 470 Rd. 1 Mark 6 Sk., hvoraf Enkemanden hæver Renten til Børnenes Opdragelse indtil Sønnen bliver myndig og Døtrene gifte, forbandt Enkemanden sig til at indbetale til Overformynderiet i **Snaptstingstermin** 1809 eller og forinden derfor at stifte lovbefalet Sikkerhed.

Imidlertid pantsættes hermed med 2. Prioritets Panterettighed hans iboende Gaard i Stier, bestaaende af Hartkorn 3 Tdr. 3 Skp. samt Besætning, Ind- og Udboe næstefter den samme på første Prioritet indestaaende Capital Børnepenget 292 Rdl., ligesom han og til ydermere Sikkerhed for bemeldte Capitals Indbetaling havde formaaet Sognefoged Jens Juul i Stier til at indestaa som Kautionist og Selvskyldner, som og til den Ende underskriver i Protocollen.

Formynderen for Børnene, **Jens Sørensen**, Gaardmand i **Hørning** erklærede intet at have imod dette Skifte selv at erindre.

Og er dette Skifte sluttet saaledes og tilendebragt.

Datum ut supra (*dato som ovenfor*) Petersen

Jens Sørensen, Enkemanden **Formynder Jens Sørensen**

Som Vitterlighedsvidner: Jens Juul Johan Wilhelmsen

Læst i Retten på Harlev etc. Herredsting 14. Martii 1821.

Skrevet i en spalte i venstre side af fol. 431: Aar 1822 den 3. April er læst Paategning paa foranstaende Extract saalydende: Ifølge..... 1813. Formodentlig en omregning af værdier p.g.a. den nye mønt i 1813. Birthe og Maren Jensdøtres paastaaede Arvelodder til 80 Sølv pr. 100 D.S. I alt 188 rbd 8,8 s Sølv.

Aar 1825 den 5. Oct. er dette Document ifølge Paategning saalydende:

Da **Birthe og Maren Jensdøtres Mænd**, Jacob Sørensen af Harlev og Christen Laursen af Linnae i Dag har meddelt Overformynderiet Afkald for deres Hustruers Arvelodder, saa bliver dette hermed hævet i Overensstemmelse med bemeldte Afkald.

Den 29. Sept. 1826 Seidelin

Birthes mand, Jacob er søn af gmd. Jens Sørensen i Jexen. Viet 2. juli 1825.

Marens bryllup kendes ikke.

Aar 1845 den 4. Junii er Resten af denne Extracts Paalydende Beløb 235 Rbd. 11 Sk. ifølge saalydende Paategning: Da jeg undertegnede har erholdt Skjøde paa den min **afdøde Fader, Jens Sørensen** i Stier tilhørende Gaard, hvori indestaar min ved efter min afdøde moder Johanne Rasmusdatter afsatte Arv, det Beløb 235 Rbd 11 Sk., saa quitteres herved den under 14. Martii 1821 til Sikkerhed for denne Arv tinglæste Extract til Udslettelse af Pantebogen.

Den 29. Mai 1845.

Søren Jensen

Konfirmeret 1815 i Stjær.

Birthe Jensdatter, datter af Jens Sørensen, enkemand i Stjær. Født 20. sep. 1800

Copulerede 18 juli 1817.

Anders Nielsen, 28 år, tjenestekarl for gårdmand (*intet navn*) og

Kirsten Jensdatter, 24 år, tjenestepige her fra Stjær. Gårdmand **Jens Sørensen**, Stjær.

Forlovere: Knud Pedersen Due og Mads Sørensen, gårdmænd.

Copulerede 2. juli 1825.

Jacob Sørensen 18 år, tjenestekarl for sin fader, **Søren Jensen**, gårdmand i **Jexen** og

Birthe Jensdatter, 24 3/4 år, hjemme hos sin fader, **Jens Sørensen**, gårdmand i Stjær.

Bodil Marie Jensdatter bliver gift med Niels Andersen, som er født i Salten, men er opvokset på gården Anelyst i Troelstrup, Tyrsting herred. Han har erhvervet auktionsskøde på en gård i Søballe.

Svigerfaderen Jens Sørensen hjælper det unge par økonomisk ved at gå ind og kautionere.

B58 SP96. Personalregister til skøde- og panteprotokol nr. 1-15 1783-1838.

Jens Sørensen, Stjær, kautionsextract på en obligation fra Niels Andersen, Salten til Arenfeldt, Steensballegaard. Prot. 9 fol 154.

Jens Sørensens eneste søn, Søren overtog gården i 1826.

B 58.SP 10. Fol 310.

Skøde fra Jens Sørensen til sønnen Søren Jensen skrevet 3. april 1826.

[art.-24, side 229].

I nov. 1826 blev der oprettet en aftægtskontrakt mellem **Jens Sørensen** og sønnen **Søren Jensen**. [art.-22, side 219-20].

Død den 10. nov. 1826. Jens Sørensen.

Aftægtsmand hos sin søn, **Søren Jensen**, gårdmand i Stjær. **79 3/4 år**.

Dødsanmeldelsesprotokol 1817-30, Framlev m.fl. herreder B 58 fol 225.

Anmelder: Gmd. Søren Jensen, Stjær den 11. nov. 1826. Jens Sørensen død 10. nov.

Folketælling i Stjær 1834

Nr. 42 En Gaard i Stjær By

Søren Jensen	32	gift	Gaardmand	<i>Søren Jensen er søn af Jens Sørensen</i>
Margrethe Rasmusdatter	29	hans Kone		
Jens Sørensen	5			
Rasmus Sørensen	2		deres Sønner	
Niels Rasmussen			21	
Else Kjerstine Andersdatter			20	
				ugifte Tjenestefolk

Folketælling i Stjær 1845

Nr. 6 En Gaard i Stjær By

Søren Jensen	43	gift, født her i Sognet. Gaardmand. <i>Jens Sørensens søn</i>
Margrethe Rasmusdatter	40	hans Kone, født i Mjesing Sogn, Skanderborg Amt
Jens Sørensen	16	
Rasmus Sørensen	13	
Peder Sørensen	11	
Johannes Sørensen	9	
Laurs Sørensen	6	
Johanne Kirstine Sørensen	3	
Kirsten Pedersdatter	19	ugift, født i Venge Sogn, Tjenestepige

Folketælling i Stjær 1860

Nr. 39 en Gaard

Søren Jensen	58	født i Sognet	Gaardejer	
Margrethe Rasmusdatter	55	født i Mejsing Sogn		
Rasmus Sørensen	28	ugift født Sognet		
Johannes Sørensen	23	ugift født i Sognet		
Laurs Sørensen	26	do do		deres børn
Johanne Kirstine Sørensen	17	do do		
Jensine Sørensen	15	do do		

Stjær Kirkebog.

Død 2. juni 1869, begr. 9. juni. **Margrethe Rasmusdatter 64 år.** Gift. Gårdmand og sognefoged i Stjær **Søren Jensens hustru**, født i Mjesing, datter af Rasmus Christensen, sammesteds.

Død 26. aug. 1879. **Søren Jensen**, enkemand, aftægtsmand i Stjær hos (*sønnen*), gårdmand Rasmus Sørensen. Søn af Gårdmand Jens Sørensen i Stjær, født samme sted, **76 år.**

Søren Jensen er født den 5. dec. 1802.

Dødsjournal 1874-81 B58 5320

Død den 26. aug. 1879, anmeldt 27. aug. **Søren Jensen**, aftægtsmand 77 (76) år gl. af Stjær.

Anmelderen: Knud Mogensen, snedker i Stjær.

Følgende børn efter afdødes ægteskab med sin tidligere afdøde hustru:

Rasmus Sørensen	gårdejer i Stjær
Jens Sørensen,	Søballe
Peder Sørensen	Stjær Mark
Johannes Sørensen	Stjær By
Laurs Sørensen	Frederiksberg
Johanne Kirstine Sørensen	Stjær for Rasmus Sørensen

Jensine mangler. Er måske død.

Boet udlagt Rasmus Sørensen til dosering.

Folketælling i Stjær 1880

Nr. 1 en Gaard i Stjær By

Rasmus Sørensen	47	ugift	født i Sognet	Gaardejer
------------------------	----	-------	---------------	-----------

Nr. 2 en Gaard i Stjær By

Peder Sørensen	45	gift	født i Sognet	
Abelone Nielsen	33	hans Kone	født i Adslev Sogn	
Ane Margrethe Sørensen	7			
Niels Sørensen	5		deres Børn	
Søren Jensen Sørensen	4			
Marie Jensen Sørensen	1			

Død den 15. april 1907. **Rasmus Sørensen**, ungkarl, gårdejer på Stjær Mark, født i Stjær. Søn af gårdmand Søren Jensen og hustru Margrethe Rasmusdatter i Stjær. **74 år.**

Død den 3. febr. 1912. **Peder Sørensen Dallerup**. Husmand på Stjær Mark, født i Stjær. Søn af gårdmand Søren Jensen og hustru Margrethe Rasmusdatter. Gift med Abelone Nielsen Møller på Stjær Mark. **77 år.**

HOVEDAFSNIT 3

NIELS ANDERSENS OG BODIL JENSDATTERS LIV PÅ GÅRDEN I SØBALLE

2. GENERATION

Niels Andersen ane 2 ~ Bodil Marie Jensdatter ane 3

Niels Andersen var født i Them sogn. Han blev døbt i kirken den 9. apr. 1792. Forældrene var Ane Marie Nielsdatter og Anders Sørensen

Bodil Marie Jensdatter var født i Stjær i 1796. Forældre: Jens Sørensen og Maren Rasmusdatter. Året efter døde moderen. Bodil Maries stedmoder levede også for kort til, at hun kunne se sin steddatter som voksen, idet hun døde allerede i 1807, da Bodil Marie var 10 år. Faderen giftede sig ikke igen, så man må formode, at han var den eneste hun kunne holde sig til. Måske har hun også haft megen glæde af sin morfar Rasmus Ernstsen og hans 2. kone. De havde en gård i nærheden. Der foreligger ingen oplysninger om hendes opvækst. Hun har formentlig været pige derhjemme, da hun traf sin tilkommende ægtemand.

Om Niels Andersen ved vi, at han som 5-årig flyttede med forældrene til Troelstrup i Tønning sogn. Her havde forældrene fæstet et stykke hedejord af godset Mattrup. Stedet fik navnet Anelyst efter moderen. Ved et møjsommeligt slid fik de ved fælles hjælp efterhånden opdyrket heden, og der kom en hel pæn gård ud af det. Niels Andersen har sikkert deltaget i arbejdet. Efterhånden som familien voksede, blev børnene ganske givet inddraget i det daglige arbejde. Niels Andersen var den ældste søn - hans storebror Søren var død som lille. Som 27-årig drog han omkring 1819 til Århus-området.

Fra 1788 skulle alle drengebørn optages i lægdsrullen i det første leveår. Den lille Niels Andersen finder vi i hovedrullen 1792 lægd nr. 9 i Silkeborg Amt. Her læser man følgende:
Husfader Anders Sørensen. Nr. 158 **Niels Salten** 1/4 år

Man kan følge en (mandlig) person helt frem til vedkommende slettes af rullen ved det 36. år. Hvert 3. år oprettes en ny hovedrulle, hvor den enkelte person som regel får et nyt nr. Samtidig oplyses, hvem der er flyttet og hvorhen, med angivelse af såvel det gamle nr. som det nye nr. og lægd.

Vi skulle således kunne finde Niels Andersen, når han dukker op i Søballe i Venge sogn.

År	Fader	Gl. nr.	Nyt nr.	
1795	Anders Sørensen	158	142	Niels Aarhus Amt lægd nr. 105 D 84 Tønning Sogn Anm.: Medtaget af faderen til Tønning sogn
1798	Anders Sørensen	D84	49	Niels Salten 5 Aar Trolstrup <i>Tønning sogn</i>
1800	do	49	44	Niels født i Salten 7 Aar Trolstrup
1803	do	44	36	Niels Salten 10 Aar Trolstrup
1806	do	36	29	Niels Salten 13 Aar Trolstrup
<i>og således videre frem til 1816:</i>				
1816	Anders Sørensen	23	15	Niels Salten 22* Aar 66½ Tommer 174 cm Trolstrup Frilod 1817
1819	do	15	10	Niels Salten 25* Aar til 26F 193 Hasle, Århus 1817 ansaaes som Frilod. I 1820 Fyen 4B
1822	do			Aarhus Amt, Venge sogn, lægd 122. fra 26F 193
	do	295	241	Niels Salten 28* Aar 66½ Tommer. Gaardmand

*) Der er opstået en fejl i lægdsrullen, tallet pr. 1. jan. skal forhøjes med 1.

På et tidspunkt lærer han Bodil Marie at kende. De bliver gift i 1821.

Kirkebogen for Stjær sogn.

Copulerede 14. April 1821 i Stjær Kirke.

Niels Andersen 29 Aar, Tjenestekarl i Aarhus og Bodil Marie Jensdatter, 24 Aar, hos sin Fader Gaardmand Jens Sørensen i Stjær.

Forlovere var Mads Sørensen og Rasmus Andersen, Gaardmænd i Stjær.

Min morfar fortalte mig for mange år siden, at hans farfar, Niels Andersen havde været ansat i en købmandsgård i Århus, før han traf Bodil Marie. Her skulle han have lært at skrive og føre regnskab. Under min indsamling af stof til denne bog opdagede jeg, at Niels Andersens broder Jens i Troelstrup havde efterladt sig en omfattende dagbog, hvorigennem han havde givet efterslægten en utrolig mængde oplysninger - ikke alene om dagligdagen på hans gård, men også i beretninger om, hvad der var sket ude i den store verden. Han havde som sin bror en pæn og letlæselig håndskrift. Der er nok ingen tvivl om, at de begge havde lært at skrive i skolen hjemme i Tønning - en af Frederik IV's 240 rytterskoler fra 1720'erne.

Det forholder sig nok snarere sådan, at Niels Andersen fik sin ansættelse i købmandsgården, netop fordi han havde lært at skrive. Under sin tjeneste der har han så lært at føre regnskab.

Han har efterladt sig et hæfte med forskellige dagbogsoptegnelser og regnskaber over sin gårds drift i perioden 1834-50. Indholdet af hæftet bringes på de sidste sider i denne bog.

Niels Andersen har åbenbart været en god økonom. I hvert fald råder han over en formue på 200 rigsbankdaler i 1822. Nok til, at han på en auktion i Skanderborg kan afgive højeste bud på en gård i Søballe.

Skøde- og Panteprotokol for Hjelmlev Herred, folio 296 ff.

15. Aug. 1822 Sag Nr. 12.

Anno 1821 den 13. Oktober blev efter forgaaende Bekjendtgørelse holdt offentlig Auktion over den **Lars Fangel** i Søballe, Venge Sogn tilhørende Gaard med Kongens og Kirkens Anpart Korn- og Kvægtiender samt tilliggende Jorder sammesteds af Hartkorn, Agre og Eng 3 Tdr. 1 Fdk. og Skovskyl 1 3/8 Alb., i hvilke Ejendomme indestaar til Hans Majestæts Kasse 108 Rbd. 6 Skilling Sølv og Nationalbankens Prioritet* 130 Rbd. 91,5 Skilling Sølv. **bankhæftelsen [art.-2, side 14]*. Ved denne Auktion blev **Niels Andersen**, Salten af Aarhus højstbydende med den Kjøbesumma **1.020 Rbd.**, skriver et Tusinde og tyve Rigsbankdaler Sedler, og da nu denne Kjøbesumma efter Auktionens Incassators Bevis er clareret, og Kjøbereren har overtaget sig ovennævnte Hæftelser til Kongen og Banken, sa bliver fornævnte Niels Andersen, Salten i Overensstemmelse med Konditionerne og de om Auktionsvæsenet i Danmark udgangne Anordninger, meddelt lovformeligt Auktionsskøde paa ovennævnte Gaard med Ejendomme og Byrder, som Lars Fangel samme har været ejende, frie og hjemlet imod enhvers Paatale.

Til Bekræftelse under mit Navn og Forsegling,

Skanderborg, den 4. juli 1822

Blichfeldt |L.S.| *

* *Loco sigilli = på seglets plads. Betegnelse for seglets plads i originale og afskrevne dokumenter.*

Niels Andersen havde som nævnt selv skaffet 200 Rbd. Resten lykkedes det ham at låne af en privatperson, hvilket i mangel af egentlige kreditinstitutioner var særdeles almindeligt på den tid.

Panteobligation.

Jeg underskrevne Niels Andersen, Salten, Selvejergaardmand i Søballe By, Wenge Sogn, tilstaaer herved at være skyldig Højvelbaarne Hr. Kammerherre, Baron Krag Juel Wind Arenfeldt til "Steensballegaard" *Et gods ved Horsens* den Kapital 820 Rbd. Sedler, skriver ..., som har mig laant og forstrakt; thi forpligter jeg herved mig og mine Arvinger, een for alle og alle for een, saa længe fornævnte Kapital for mig er indestaaende, at svare deraf årlig Rente 4 Procento, samt til hvilket Aars Juni Termin Kapitalen med et Halvt Aars Opsigelse vorder erkyndiget, at udbetale Summen med forfaldne Renter, Opsigelsesbekostning, samt alle andre Omkostninger, skadesløs i alle Maader.

Til Sikkerhed for forbemeldte Hr. Kreditor og Arvinger eller denne Obligations rette Ejer, pantsætter jeg med første Prioritets Panteret næstefter 108 Rbd. 6 Sk. Sølv, som indestaar til Hans Kongelige Majestæts Kasse, min ejede og paaboede Gaard i Søeballe By, Wenge Sogn, staaende for Hartkorn Ager og Eng 3 Tdr. 1 Fdk. og Skovskyld 1 3/8 Alb. samt min Besætning, bestaaende af 2 Stk. Arbejdsheste, 4 Stk. Køer, 10 Stk. Faar, en beslagen Vogn med Tilbehør, en Plov og en Harve.

Og har jeg til ydermere Sikkerhed formaaet min **Svigerfader, Gaardmand Jens Sørensen**, Stjer By og Sogn, at **indestaa som Kautionist** og Selvskyldner for indbemeldte Kapital, 820 Rbd. Sedler, hvis Gaard, der staar for Hartkorn Ager og Eng 3 Tdr. 3 skp. og Skovskyld 2 1/9 Alb., tillige skal være Hr. Kammerherren et sikkert 2. Prioritets Pant næstefter 470 Rbd. 1 Mark 6 Skilling Sølv, Børnepenge, der indestaar med 1. Prioritet i Gaarden. - Og maa denne Obligation paa min og Kautionisters Bekostning læses ved Vedkommende Retter uden os derfor at indvarsle.

Til Bekræftelse under vore Hænder samt 2 Vitterlighedsvidners Underskrift.
Søeballe, den 5. Juli 1822

Niels Andersen |L.S.|

Som Kautionist og Selvskyldner for indbemeldte Kapital indestaar

Jens Sørensen m.p.p.* |L.S| * med påholden pen

Til Vitterlighed Rasmus Møller m.p.p fra Aarhus |L.S.|

Chr. Lihme fra Ørritzlev |L.S.|

Herefter følger et afsnit om gårdens tidligere ejere, og der fortsættes således:

Da Kautionistens Ejendom ligger uden for denne Rets Jurisdiction, kan ingen Attest om Forhæftelse derpaa meddeles.

Blichfeldt

Læst i Retten for Hjelslev-Gjern Herreders Ret den 15. Aug. 1822 og protocolleret folio 296.

Blichfeldt

Læst i Retten paa Hasle, Vester Lisbjerg, Framlev og Sabro Herreders Ting den 21. Maj 1823.

Seidelin

Protocolleret folio 154 hvormed bemærkes:

1.

Ved Obligation af 19. Juni 1798, tinglæst 26. Juli samme Aar har Jens Sørensen i Stier for hans 2 Døtres mødrene Arv (*Kirsten og Bodil Marie Jensdatters*), 292 rdl. med 1. Prioritet pantsat sin Gaard af Hartkorn Ager og Eng 3 Tdr. 4 Skp. 1 Fjd. 2 5/16 Alb. og Skovskyld 2 Alb.

2.

Under 14. Martii 1821 er tinglæst en Extract af Skiftet efter Jens Sørensens Hustru, Johanne Rasmusdatter (*hans 3. kone*) i Stier, sluttet 30. Martii 1808, hvormed den afdødes Børn (*Søren Jensen, Birthe og Maren Jensdatter*) for deres mødrene Arv, 470 rdl. 1 Mark 6 Skilling er givet 2. Prioritet, næstefter 292 rdl. i Stervbogaarden med Hartkorn 3 Tdr. 3 Skp. m.m.
(*stervbo = dødsbo*)

3.

Jens Sørensen mangler tinglæst Adkomst paa 1/9 Alb. Skovskyld.

Seidelin

I marginen, folio 154 i starten af Niels Andersens panteobligation er tilskrevet følgende:

Aar 1840 den 1. Febr. er denne Obligation ifølge saalydende Paategning:

Efter Anmodning af Jens Sørensen entlediger (*fritages*) han herved for den af ham indgangne Selvskyldner Kaution for Niels Andersen, hvilket herved med min Underskrift bekræftes.

Steensballegaard, den 4. Febr. 1840

Kragh Juel Wind Arenfeldt

Læst til Udslettelse i Retten på Hasle og fl. Herreders Ting for saavidt Selvskyldner-Kautionistens Forpligtelse angaar, og bliver derfor herved udslettet.

Seidelin

Dele af følgende afsnit er hentet fra min første bog:

"Anders Nielsen og Edel Christensen. "Damgaard" i Søballe. Efterslægt".

Niels Andersens gård, som ikke længere eksisterer, var den ene halvdel af en dobbeltgård, der frem til 1767 hørte under Skanderborg Rytterdistrikt, som blev administreret fra Skanderborg Slot. Den anden gårdhalvdel matr. nr. 5 ligger stadig på sin oprindelige plads med flere af de gamle bindingsværksbygninger bevarede. Over indgangsdøren til stuehuset kan man på en bjælke læse følgende inskription: Opført efter brand den 13. dec. 1723". Se [art.-26, side 278]. Det gamle hus var på 17 fag, svarende til ca. 25 meter - en anelig bygning efter den tids forhold. En opmåling af det nuværende stuehus viser, at det har samme længde. Det må være genopført på de gamle syldsten. Ved brandtaksationen i 1812 var der dog kun 12 fag, så resten må være tilbygget senere. Det vestre hus blev ombygget ca. 1768. Det står på syldsten, som er hentet til Søballe i forbindelse med nedbrydningen af Skanderborg slot.

Det gamle stuehus fra 1723 i Søballe.

Det var i sådanne huse, vi må forestille os, at Niels og Bodil Marie flyttede ind i 1822. Niels Andersen havde som nævnt købt sin gård på auktion. I 1813 havde Danmark oplevet en statsbankerot. Året efter var der sluttet fred i Europa efter de forfærdelige krige, som var endt med kejser Napoleons endelige nederlag. Danmark mistede Norge til Sverige og et vigtigt marked for korn gik tabt. Samtidig fulgte netop et kraftigt prisfald på korn - Danmarks vigtigste eksportvare. Følgen blev en voldsom landbrugskrise med en lang række tvangsauktioner i kølvandet. Krisen kom til at vare fra 1818 til 1828.

I disse svære kriseår fødte Bodil Marie 3 piger. Endelig - netop som tiderne begyndte at bedres, kom så den længe ventede søn, som fik navnet Anders efter sin farfar Anders Sørensen i Troelstrup i Tønning Sogn. Anders Nielsen blev den eneste søn, der nåede at blive voksen.

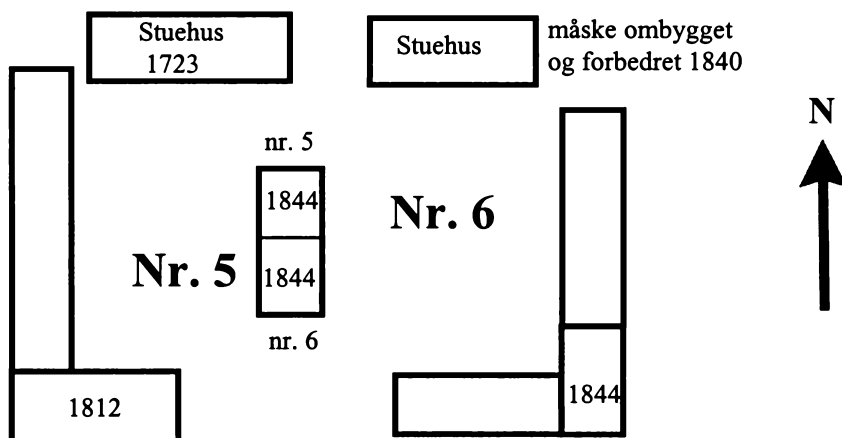
Fra 1828 gik det hurtigt fremad for landbruget, og Anders Nielsens barndom må have været præget af de gode tider, som syntes at kunne vare ved i det uendelige. Kornpriserne steg og steg. Kapiteltaksten er den officielle pris på 1 tønne korn, som bl.a. brugtes ved beregning af forpagtningsafgifter.

I årene 1841 og 1854 - fastsattes den for 1 tønde af kornsorten rug således:

1841	24 Mark	4 Skilling
1854	51 Mark	7 Skilling

I Niels Andersens regnskabsbog kan man aflæse, hvorledes det år for år gik fremad. Sikkert og støt blev gælden nedbragt. Bygningerne blev istandsat og udvidet kraftigt, ligesom husdyrholdet voksede. I 1850 rådede man over 3 spand heste og 10 malkekøer samt en snes får.

Niels Andersens gård på matr. nr. 6 i Søballe

Bygningerne i perioden 1793 - 1845

For at få et billede af prisudviklingen på bøndergårde i perioden 1780-erne til 1822 kan vi passende se på den gård, Niels Andersen købte på tvangsauktionen i 1822.

Ejer	periode	købspris
Jørgen Christensen	1784-1812	799 rigsdaler
Jørgen Lassen	1812-1813	2.000 rigsdaler
Lars Fangel	1813-1822	666,67 rigsbankdaler (efter statsbankerotten)
Niels Andersen	1822-1854	1.020 rigsbankdaler

Niels Andersen og Bodil Marie Jensdatter overtog som tidligere nævnt gården i Søballe i 1822. Det unge par har sikkert haft nok at rive i fra starten. Den tidligere ejer gennem 9 år, Lars Fangel, havde ikke kunnet klare økonomien, og man kan formode, at gården har været noget forsømt. Besætningen ved overtagelsen var beskeden: 2 heste, 4 køer og 10 får. Til markarbejdet fandtes en plov, en harve og en vogn. Gårdens jordtilliggende udgjorde som omtalt ca. 73 tdr. land = 41 hektar. Heraf var der en del mose og eng.

Prioritetsudgifterne var betydelige. I gården stod en prioritetsgæld til den kongelige kasse på **108 rigsdaler og 6 Skilling**, stammende tilbage fra 1767, da gården blev købt til selveje. Forrentning med 4 pct. p.a.

Bankhæftelsen på **130 rigsbankdaler og 91,5 skilling sølv** skulle forrentes med 6,5 % p.a., og til godsejeren på Steensballegaard skulle der udredes 4 % p.a. af gælden på de **820 rigsbankdaler**. Hertil kom diverse skatter og afgifter, som svarede i forhold til gårdens hartkorn på 3 tønder og 1 fjerdingkar. Skovskyld 1 3/8-del alb.

Den samlede årlige renteudgift beløb sig til **43 rigsbankdaler 3 mark 13 skilling**.

Og hvis man ikke kunne svare enhver sit, kunne det gå ud over kautionsisten, svigerfar Jens Sørensen i Stjær, der nu var en gammel mand på 74 år.

De dårlige år for landbruget med store prisfald på korn var begyndt omkring 1818, og i 1823-24 nåede landbrugskrisen et højdepunkt med bølger af tvangsauktioner ud over landet. Men Niels og Bodil Marie klarede sig igennem de trange tider ved hårdt slid, parret med nøjsomhed og sparsomhed. Fra 1825 begyndte priserne på korn igen så småt at stige. I 1828 lempede England importtolden på korn, hvilket fremkaldte ny prisstigning. Den værste nød var overstået. Det gik atter fremad. Allerede i 1830 var krisen overvundet. Kornpriserne steg nu hurtigt på grund af efterspørgsel på markederne i Europa, som følge af en kraftig befolkningstilvækst.

Til trods for at Niels Andersen jo var tilflytter, havde han gennem årene vundet en vis anseelse blandt sine ligemænd i den lille landsby.

De kunne bruge ham til forskellige tillidshverv - han kunne skrive, var god til at formulere sig, og han var vellidt.

I folketællingen 1840 figurerer han som ejerlavets brandfoged, og det er ham, som foretager taksationerne i 1845.

En sognepræst i Veng, pastor Gudmund Kelstrup, har omkring 1940 afskrevet nogle brudstykker fra sogneforstanderskabets protokol. Disse findes i sognets lokalarkiv. Heri læser man følgende: "*Den 12. Feb. 1846. Ekstra Valgmøde i Svejstrup Skole i Anledning af, at Chr. Jacobsen i Søballe er død, og Hviid i Fiirgaarde er bortflyttet.*

Af 121 valgbare mødte kun 25. Der stemtes på 5 navne. Valgt blev Niels Andersen, Søballe 25 stemmer. Jens Rasmussen, Boes".

Naboen i gård nr. 5, Chr. Jacobsen døde 15. dec. 1845.

Ved folketællingen i 1850 har Niels Andersen afgivet hvervet som sogneforstander til sin nye nabo i gård nr. 5, Søren Sørensen Lykke, der havde giftet sig med Chr. Jacobsens enke.

Sogneforstanderskab

Ved landkommunalloven af 13. aug. 1841 blev det bestemt, at landkommunernes forhold skulle bestyres af et sogneforstanderskab, som skulle bestå af sognepræsten og de lodsejere, som ejede mere end 32 tønder hartkorn, samt 4-9 andre mænd, valgt af og blandt de af sognets mænd, der ejede eller havde fæstet en landejendom på mindst 1 tønde hartkorn eller havde bygninger med en værdi af mindst 1000 rbd. sølv. **Valget gjaldt for 6 år.** Desuden kunne herredsfogden deltage i møderne og havde stemmeret

Fattigkommissionerne og skolekommissionerne skulle ophøre, men sognepræsten skulle fortsat tage vare på disse sager og forelægge dem for sogneforstanderskabet. Hvis alle sogne i et pastorat hidtil havde haft fælles kommissioner for de nævnte områder, skulle forstanderskabets styringsområde omfatte alle sognene.

Ved landkommunalloven af 6. juli 1867 blev sogneforstanderskaberne erstattet med **sogneråd**. De fleste opgaver forblev i det væsentlige uændrede, dog mistede sognepræsten bestyrelsen af sognets skole- og fattigvæsen, der fra nu af helt skulle varetages af sognerådet. Selve tilsynet med undervisning og lærerne blev overladt til en **skolekommission** med præsten som formand.

Lad os se lidt nærmere på **gård nr. 6** i Søballe, som Niels Andersen købte i 1822.

Her vil det være naturligt at studere de oplysninger, der kan hentes i **brandforsikringsprotokollerne**.

Den ældste fundne kilde beskriver en taksationsforretning over **Søballe i 1793**. Her fremgår det, at bygningerne har været takserede før. - Sikkert i forbindelse med bøndernes overtagelse af gårdene ved ryttergodsets salg i 1767. I protokollen anføres for hver gård dens nr. i matriklen fra 1688 samt dens forsikringsnummer. Det er interessant at bemærke, at dobbeltgården (nr. 5 og 6) fik tildelt nr. 1 ved matrikuleringen i 1688. Den må dengang have været den største og mest betydelige gård i Søballe under Skanderborg Rytterdistrikt. Her boede ritmesteren.

Forsikringsnummeret i 1793 blev direkte overført som gårdens nye matrikelnummer i 1844, hvilket var meget almindeligt brugt.

Brandforsikringer for Søballe. Taksationsprotokol.

Anno 1812, den 7. jan. indfandt sig i Søballe den for Aarhus Amt constituerede brandtaksator Hansen fra Møldrup med taksationsmedudøver, brandfoged Laurs Rasmusen i Søballe (*var også sognefoged*) og tømmersmand Jens Andersen fra Gantrup (*osv. for at taksere Søballe by*).

Gård nr. 5:

Nyt fors. nr. 74-484 gl. nr. 46-5

En gård ejes og beboes af **Jacob Nielsens enke**, forhen under 46-5 fors. for 710 rd.

a) Stuehuset i nord, 12 fag 9,5 alen vid, ege under- og fyrre overtømmer, klinede og murede vægge og stråtag, indr. til 3 stuer, køkken og bryggers med loft, vinduer og døre samt skorsten og bageovn før 360 rd. nu 1.400 rd.

b) Stald og fæhus i vester, 17 fag 8,5 alen vid før 190 rd. nu 800 rd.

c) Lade og korngulv i sønder, 10 fag 10 alen vid før 190 rd. nu 800 rd.

Samme om ildsfare som 46-2 og før forsikret **I alt nu 3.000 rd.**

Gården er nu udvidet med Litra c.

Gård nr. 6:

Nyt fors. nr. 74-485 gl. nr. 46-6

En gård, ejes og beboes af **Jørgen Lassen**, forhen **Jørgen Christensen**

a) Stuehuset i nord: 10 fag 10,5 alen vid, ege under og fyr overtømmer, murede vægge og stråtag, indrettet til stue, køkken og bryggers med loft, vinduer og døre samt 2 skorstene og bageovn før 330 rd. nu 1.200 rd.

b) Stald og fæhus i øst: 14 fag og 8,75 alen vid før 180 rd. nu 900 rd.

c) Lade og kostald i sønder, 9 fag og 8,5 alen vid, før 140 rd. nu 700 rd.

Opholdshus nordøst for gården: 5 fag og 7,5 alen vid, indrettet til stueværelser og udhus, takseret for nu 200 rd.

Hele gården før 650 rd. nu 2.800 rd.

Forsvarlig indrettet imod ildsfare, har del i byens brandredskaber og før forsikret.

Opholdshuset er en ny bygning.

Der er ikke fundet yderligere forsikringsoplysninger inden 1844.

Brandforsikringer for Søballe Taksationsprotokol 1838-53 Brd 19-30 **Taksationsdato 8. maj 1844.**

Gård nr. 6: Fors. nr. 1829 46-6a

En gård i Søballe, ejet af **Niels Andersen** før fors. for 1.340 rbd. sedler nu 1.520 rbd.

a) Stuehus i nord: 9 fag og 10,5 alen dyb, fyr over- og ege undertømmer, murede vægge og stråtag, alt til beboelse og forsynet med loft og vinduer og døre, køkken, bryggers og bageovn, 1 skorsten, fjællegulv i 5 fag, takseret for 590 rbd.

b) Det østre hus: 14 fag og 8,75 alen dyb af samme materiale, men tildels murede og tildels klinede vægge, indrettet til hestestald og kostald med en ? Takseret for 530 rbd.

c) Det søndre hus: 11 fag og 8,5 alen dyb, ibygget den søndre ende af det østre hus, af samme materiale, indrettet til lade. Takseret for 400 rbd.

Forsvarlig imod ildsfare, og som meldt forhen forsikret.

De anordnede brandredskaber haves. Her fratræder gmd. Christen Jacobsen som taksationsmand, og indtræder i hans sted **brandfoged Niels Andersen**.

Underskrift: Christen Jacobsen.

I 1793 og 1812 havde stuehuset 2 skorstene og en længde på 10 fag. Noget tyder på en ombygning og forbedring foretaget i 1840. Herom senere.

7. aug. 1845 Taksationsmænd: Rasmus Poulsen og Niels Andersen (brandfoged).**Gård nr. 6: Fors. nr. 46-6a**

En gård i Søballe, ejet af Niels Andersen, før forsikret (i 1844) for 1.520 rigsbankdaler
 behandles nu således forandret og forbedret:

a) Stuehus i nord og c) Det søndre hus: bliver stående uforandrede med i alt	990 rbd.
b) Det østre hus: 14 fag og 8,75 alen dyb, af fyr over- og ege undertømmer, murede vægge og stråtag, takseret til 530 rbd.	
Samt en tilbygning 6 fag og 15 alen lang og 8,75 alen dyb og 3,75 alen høj, af grundmur og fyr overtømmer, indrettet til hestestald, kostald og lade. Blev takseret til 240 rbd., og er således hele bygningen takseret til	770 rbd.
d) Det vestre hus: 8 fag og 9 alen dyb af fyr over- og ege undertømmer, murede vægge og stråtag, til logulve og svinesti. Takseret til	280 rbd.
I alt	2.040 rbd.

Forsvarlig mod ildsfare og som meldt forhen forsikret med undtagelse af det under litra d) anførte hus. De anordnede brandredskaber haves.

Underskrevet af E. Deichmann, Rasmus Poulsen og **Niels Andersen.**

Det østre hus er blevet forlænget mod syd og er nu ca 34 alen langt. Litra d er en ny bygning, hvoraf gård nr. 5 bruger den nordlige halvdel og Niels Andersen den sydlige.

I mange år havde de to gårde en stor sammenhængende gårdsplads. Men i 1844 blev Niels Andersen i gård nr. 6 og hans nabo Christen Jacobsen i gård nr. 5 enige om at opdele gårdspladsen. De opførte i fællesskab bygningen, hvoraf Niels Andersens part ved taksationen i 1845 blev benævnt som litra d.

I Niels Andersens regnskabs- og optegnelsesbog er der i 1839-40 nogle indkøb, som må vække interesse.

Byggematerialer og håndværkerudgifter

Fierfiel fjæl med fer og not? købt 1839

3 tyldt tylvt til Loft __? fiel kostet 13 Rdl. 2 Mark

Smale gran fiel købt 1840, 6 tyldt og en fiel 16 Mark tyltet ialt 16 Rdl. 1 Mark 6 Sk.

En 11½ alen Bjelk til laade á 20 Sk. pr. alen

En Dito 10 1/4 alen Bjelk til Laade á 20½ Sk. pr. alen.

En Dito 8½ alen kleien Bjælke á 1 Rdl, kan blive for dette 5 Rdl. 3 Mark.

2 tyldter gode Fyr fieler á Rdl. er 8 Rdl.

2 tylter fyr fjæl 6 alen, 2 fjæl 7 alen til gulv, for dette 7 Rdl. 5 Mark

3 Bielker til laad lade er 5 Rdl. 3 Mark

Ialt 13 tylter og 3 fjæler 45 Rdl. 2 Mark 6 Sk.

Summa

50 Rdl. 5 Mark 6 Skilling.

Brente steen 4 læs brokler á 2 Rdl. 2 Rdl.

Heele brente 1000 á 8 Rdl. pr. 1000 8 Rdl.

Heel Dito 150 1 Rdl. 1 Mark

Halve brente 600 3 Rdl.

Summa

14 Rdl. 1 Mark

Laase til 6 Døre, 750 Søm 4 Rdl. 1 Mark

Raae steen 26 læs 2 Rdl.

S.O.S. sneker *snedker* 60 Dage á 1 Mark 10 Rdl.

S.C.S. Stjær tømmermand 10 Dage er 1 Rdl. 5 Mark

Murmæster i 3 Dage udbetalt 3 Mark 12 Skilling

Vinduer 2 fag, glaset en Rude 9 Sk. er 2 Rdl. 1 Mark 8 Sk.

Vinduer 2 fag træ og glas 4 Rdl. 4 Mark

Vinduer 1 fag for nogle aar siden, en Mark for Ruden	2 Rdl.	
2 enkelte vinduer, blye og glas	1 Rdl.	4 Mark
En lille vindue i Kjødkammeret		1 Mark
Foruden Kosten og vort arbeide		
Summa	94 Rdl.	3 Mark

Det kan være svært at afgøre, til hvilket byggeri de mange materialer er blevet brugt. I tiden omkring 1844 er der sket en kraftig forbedring og udvidelse af avlsbygningerne, hvilket jo også fremgår af taksationerne til brandforsikringen. Der er imidlertid også indkøbt låse til døre samt nogle vinduer - et par af dem endda med blyindfatning. Det kunne tyde på, at der også er sket forandringer i stuehuset. Hvad avlsbygningerne angår, står det nu fast, at den vestre længe virkelig blev opført i 1844. I 1997 fandt Leif Laursen, den nuværende ejer af gård nr. 5 en mursten i dette hus med årstallet indridset.

Udskiftningen

Fra regeringens side blev der i årene efter 1760 udfoldet adskillige bestræbelser på at forbedre driftbetingelserne for landbruget. En stor hemske for udvikling var det gamle landsbyfællesskab. Jorderne i Søballe ejerlav var inddelt i vange, dvs. store jordstykker rundt om byen. Disse var igen opdelt i mange små parceller. Den enkelte gårds tilliggende bestod af mange smålodder rundt i bymarken, og alle deltog i et dyrkningsfællesskab, hvilket satte grænser for den enkelte bondes fulde udnyttelse af sin jord.

Den første lov, som tog fat i problemerne, kom i 1769. Herefter kunne en bonde kræve at få sin jord samlet i lodder på grundlag af opmåling og taksation. En kongelig udnævnt landinspektør kunne om fornødent tilkaldes til denne opgave.

Men først efter udstedelsen af en forordning i 1776 synes der rigtig at komme gang i udskiftningen. Nu fik den enkelte lodsejer ret til at kræve sin jord samlet på højst 3 steder, og alle gårdmænd i landsbyen kunne pålægges at deltage i omkostningerne til landmåler og taksation, foretaget af uvildige mænd. Desuden kunne der fra staten ydes udflytterhjælp på 50-100 rigsdaler for hver udflyttet gård. Disse bestemmelser blev yderligere strammet op i 1781.

De fleste bønder var modvillige over for tanken om at flytte deres gård ud fra landsbyen. I de ejerlav, hvor en godsejer tog initiativ til udskiftningen, ses oftere en egentlig udflytning af gårdene, mens det kniber mere de steder, hvor bønderne allerede er selvejere. Her ses tit en stjerneformet udskiftning, hvorved jorderne deltes i lange kileformede lodder, udstrålende fra landsbyen med dens gårde liggende tæt.

Udskiftningen i Søballe ejerlav fandt sted allerede i 1783.

Man valgte også her en opdeling af jorderne, som tilgodeså et ønske om fortsat at kunne bo tæt sammen i landsbyen. Kun én gård blev flyttet udenfor på marken - den senere benævnte "Kollen". Denne form, som kaldes strimmeludskiftning, bevirkede, at man fik en række smalle og meget lange nord-sydgående hovedparceller samt nogle mindre jordarealer i nærheden af landsbyen. Disse fordeltes så med et eller to jordstykker til hver gård.

Niels Andersens hovedparcel , matr. nr. 6 *) var 300 alen = 190 meter bred og 1800 meter lang, i alt 342.000 kvadratmeter, eller i dens tid sprog: ca. 62 td. land. Hertil kom 6½ td. land 800 meter øst for gården, grænsende til Stjær ejerlav og et jordstykke på 3,7 td. land med gårdens bygninger samt et lille engareal i Søballe Mose. Gårdens samlede jordtilliggende udgjorde således i alt **ca. 73 td. land**. Dens hartkorn efter matriklen af 1844 var 3 tdr. 1 fdk. og skovskyld 1 3/8 alb.

*) Ved udstykning i 1855 til sønnen Anders Nielsen får den nye parcel **matr. nr. 6b** og Niels Andersens følgelig **matr. nr. 6a**.

Såvel af Niels Andersens regnskabs- og optegnelsesbog som af kirkebogen for Veng sogn fremgår det, at Niels Andersens broder, Niels Jørgen i en periode havde ansættelse som smed i Søballe. Han var født i 1799 og kom til Søballe omtrent på samme tid, som Niels fik skøde på sin gård. Det var antagelig på hans foranledning, at Niels Jørgen fik arbejde i byens smedie. I Søballe traf han sikkert også sin tilkommende kone, Ane Andersdatter, som var fra samme by.

De blev viet i Veng kirke den 8. okt. 1824. Forlovere var broderen Niels og Jens Christensen fra Søballe.

De nygifte bosatte sig i et hus på Søballe Mark. Ane Andersdatter var 27 år og Niels Jørgen var 25 år. I Søballe fødtes 4 børn:

I 1835 besluttede Niels Jørgen og Ane sig til at flytte tilbage til Niels Jørgens hjemsovn.

De følgende 3 sider indeholder tekstdele fra min første bog:

"Anders Nielsen og Edel Christensen.

"Damgaard" i Søballe.

Efterslægt".

Niels Andersen og Bodil Marie Jensdatter fik i alt 8 børn. To døde inden de var fyldt 3 år, og en datter døde som 16-årig. De øvrige voksede op og blev gift. Alle 5 satte børn i verden.

I Veng kirkebog finder man Niels og Bodil Maries børn døbt:

Ane Marie Nielsdatter	født 14. jan. 1823. Døbt 4. maj. Ane Sørensdatter, Christen Jacobsens kone, gmd. Laurs Rasmussen, Niels Jacobsen og Jens Christensen alle af Søballe.
Johanne Nielsdatter	født 6. juni 1824. Døbt 26. sep. Død 10. maj 1825. Ane Margrethe Nielsdatter, gmd. Peder Christensens?? kone i Stjær Dorthea Thomasdatter, husmd. Anders Nielsens kone, Lauritz Rasmussen, Niels _____?, Peder Andersen, alle af Søballe.
Johanne Nielsdatter	født 19. maj 1826. Døbt 27. aug. Gmd. Christen Jacobsens kone, smedens kone, gmd. Niels Jacobsen, Laurs Rasmussen og Christen Sørensen alle af Søballe.
Anders Nielsen	født 26. okt. 1827. Døbt 26. dec. Gmd. Niels Christensens kone af Stjær, gmd. Peder Andersens kone, gårdmændene Christen Sørensen, Christen Jacobsen og Laurs Rasmussen alle af Søballe.
Maren Nielsen	født 17. jan 1830. Døbt 12. feb. Gmd. Søren Jensens kone af Stjær, gmd. Christen Sørensens kone, gmd. Christen Jacobsen og Peder Andersen samt smed Niels Jørgen Andersen, alle af Søballe.
Jens Nielsen	født 15. juli 1832. Døbt 19. aug. Gmd. Laurs Ramussens kone, gmd. Christen Jacobsens kone, gårdmændene Christen Sørensen, Peder Andersen og hmd. Niels Jørgen Andersen, smed i Søballe. Jens døde 29. april 1834.
Jensine Nielsen	født 29. maj 1837. Døbt 2. juli. Gmd Jens Andersens kone af Truelstrup, gmd. Peder Andersens kone i Søballe, gmd. Laurs Rasmussen, Christen Sørensen og Christen Jacobsen alle ibidem.
Karen Nielsen	født 28. marts 1839. Døbt 2. juni. Gmd. Søren Jensens kone i Stjær, gmd. Laurs Rasmussens kone i Søballe, gårdmændene Christen Jacobsen, Christen Sørensen og Peder Andersen, alle af Søballe. Død 5. april 1855, 16 år.

Faddernes tilknytning til Niels Andersen og Bodil Marie Jensdatter:

Ane Sørensdatte	Søballe	ukendt
Christen Jacobsen	Søballe	gård nr. 5
Laurs Rasmussen	Søballe	gård nr. 2 og 3
Niels Jacobsen	Søballe	gård nr. 1
Jens Christensen	Søballe	gård nr. 8
Niels Jørgen Andersen	Søballe	Niels Andersens bror, gift med Ane Andersdatter.
Christen Sørensen	Søballe	gård nr. 8
Niels Christensen	Stjær	gårdmand i Stjær
Peder Andersen	Søballe	gård nr. 7
Søren Jensen	Stjær	gårdmand i Stjær, halvbroder til Bodil Marie Jensdatter
Jens Andersen	Truelstrup	gmd. i Tønning sogn, broder til Niels Andersen, gift med Maren Andersdatter

Niels Andersen og Bodil Marie Jensdatters efterkommere i 2 generationer

Ane Marie Nielsdatter blev viet den 29. sept. 1849 i Veng kirke til **Peder Laursen**, gårdmand i Taastrup, Harlev sogn, 52 år. 2. ægteskab.

Barn: Maren Pedersen, født 14. juni 1850 i Taastrup.

Ane Marie Nielsdatter døde 31. okt. 1852.

Johanne Nielsdatter

viet den 26. maj 1854 i Veng kirke til ungarl

Jens Eriksen Labing i Framlev sogn, 31 år. (*Overtog Niels Andersens gård*).

Børn: alle er født i Veng sogn.

Bodil Marie Jensen, født 5. jan 1855. Død 24. marts 1855.

Bodil Marie Jensen, født 10. marts 1856.

Ane Jensen, født 23. april 1857.

Erikine Jensine Jensen, født 6. maj 1858.

Niels Jensen, født 27. dec. 1859.

Ane Marie Jensen, født 8. okt. 1862. Død 24. dec. 1866.

Karen Marie Jensen, født 26. juli 1864.

Erik Jensen, født 23. juli 1867.

Johanne Nielsdatter døde 2. juni 1917.

Jens Eriksen døde 21. april 1877.

Anders Nielsen

se efterslægten i "Damgaard"

Maren Nielsen

viet 28. nov. 1857 i Veng kirke til ungarl **Anders Mikkelsen** 31 år, gårdmand i Søballe. (*"Kollen", nabo til "Damgaard"*).

Børn: Niels Andersen, født 9. feb. 1859. (*Fik senere "Kollen", men døde 27. juli 1893, 34 år gl. - Enke: Petrea Kristensen*).

Dorthea Marie Andersen, født 4. okt. 1860. Død 12. sept. 1864.

Bodil Marie Andersen, født 10. marts 1863. Død dagen efter. Tvillingsøster til

Mikkel Andersen, født 10. marts 1863. Død dagen efter.

Bodil Marie Andersen, født 25. jan. 1864. Død dagen efter.

Mikkel Andersen, født 18. marts 1865.

Bodil Marie Andersen, født 4. okt. 1867. Død 4. apr. 1870.

Dorthe Marie Jensine Andersen, født 25. okt. 1869.

Anders Nielsen Andersen, født 12. maj 1872. Død 12. mar. 1873.

Maren Nielsen døde 13. nov. 1889.

Anders Mikkelsen døde 3. marts 1883.

Jensine Nielsen

viet i 1. ægteskab 21. sept. 1861 i Venge Kirke til ungkarl **Søren Nielsen** af Haarby og gårdmand der, 25 år.

Børn: født i Veng sogn.

Maren Nielsen, født 17. juni 1862. Død 6. apr. 1863.

Maren Nielsen, født 16. jan. 1864. Hjemmedøbt, døde inden dåben.

Søren Nielsen deltog i krigen 1864 og vendte nedbrudt hjem. Døde 25. maj 1865.

Jensine Nielsen viet i 2. ægteskab 22. dec. 1865 i Venge Kirke til ungkarl **Christen Rasmussen**, 27 år, tjenende i Haarby.

Barn: født i Venge sogn.

Søren Nielsen Rasmussen, født 13. juli 1866. (*Christen Rasmussen er nu gårdejer*).

Jensine Nielsen død 12. nov. 1869. 32 år.

Niels Andersens kone Bodil Marie Jensdatter døde hjemme på gården i Søballe den 9. nov. 1854. 59 år gl.

Niels Andersen er nu parat til at give tøjlerne fra sig og ønsker at gå på aftægt.

Datteren Johanne var i samme forår blevet gift med Jens Eriksen. Sønnen Anders agter også at gifte sig.

Niels Andersen udtænker en løsning, som tilgodeser alle parter: Gårdens jorder opdeles i to lige store parter. Anders Nielsen får den sydlige halvdel, Jens Eriksen den nordlige, hvor gårdens bygninger ligger.

I en længe indrettes en aftægtsbolig for Niels, som sikkert føler sig tryk ved at have sin egen datter til at sørge for sig. Der oprettes en aftægtskontrakt som sikrer Niels Andersen i hans otium.

Niels Andersen, 79 år gl., enkemand og aftægtsmand døde i "Damgaard" den 22. maj 1871 hos sønnen Anders Nielsen.

Niels Andersens regnskabs- og notatsbog 1830-54

Hvis nogle af vore egne tipoldebørn engang skulle få lyst til at søge oplysninger om os og vor tid, så vil de ud over de offentlige arkiver i mange tilfælde også kunne disponere over både levende billeder og videooptagelser. Men til trods for disse fordele, vil de på andre områder være i næsten samme situation, som vi befinder os i dag.

På arkiverne kan vi studere kirkebøger, folketællinger, brandforsikringer, skøde-, pante-, skifte- og justitsprotokoller m.m.

Vi kan danne os et groft og temmelig forenklet billede af et landsbysamfund og dets befolkning gennem tiden, men vi må naturligvis erkende, at der helt mangler de vigtige detaljer, som er med til at give os et blot nogenlunde rimeligt og nuanceret billede af, hvorledes livet rørte sig hos denne eller hin familie. Ja, undertiden kan man gribe sig i at ønske, man selv kunne dukke ubemærket op og iagttage de kære forfædres hverdag.

Vi er imidlertid i den heldige situation, at vi kan føje mange flere brikker til vort mosaikbillede.

Niels Andersen har nemlig efterladt sig et lille hæfte, hvori han egenhændigt har nedskrevet en lang række oplysninger om gårdens drift i perioden 1830-54. Desuden fortæller han meget andet.

Det er især interessant at læse hans notater om pligtkørsler under krigen 1848-50.

Her følger Niels Andersens bog.

Forord

De følgende sider er en afskrift af en regnskabsbog med forskellige notater, egenhændigt nedskrevet i årene 1830 til 1854 af min tipoldefar, **Niels Andersen** i Søballe.

Ved skæbnens gunst er dette klenodie havnet i min varetægt. Jeg husker fra min tidlige barndom, at der i min morfars stue stod et smukt gammelt chatol - i mine øjne et pragtmøbel. Det havde en overbygning, som øverst var forsynet med buede låger, bag hvilke min mormor gemte sit fine porcelæn. Herunder var der en masse små skuffer - og bag ved disse minsandten et "hemmeligt" rum. Her opbevaredes min tipoldefars håndskrevne lille bog, som kun blev taget frem ved særlige lejligheder.

Chatollet havde min morfar, Jens Andersen arvet fra sit hjem i "Damgaard" ved sit bryllup i 1906 med min mormor, Vilhelmine Nielsen.

Man kan forestille sig, at omtalte chatol oprindeligt har tilhørt min tipoldefar, og at sønnen Anders arvede det, da han flyttede ind på "Damgaard". Muligvis er det først fulgt med, da Niels Andersen selv flyttede til "Damgaard", hvor han opholdt sig i sine sidste år til sin død i 1871.

Op gennem barneårene gjorde jeg flere forsøg på at læse, hvad tipoldefar havde skrevet, men den gotiske skrift var mig for svær dengang. Ved mormors død arvede jeg imidlertid hæftet, og lige siden da har jeg følt det som en udfordring at få lavet en brugbar "oversættelse".

Jeg er naturligvis klar over, at der findes utallige sådanne gårdsregnskaber i diverse arkiver, men for mig er denne bog noget ganske særligt, netop fordi den fortæller en lille historie om min egen slægt.

Årene omkring 1822 var præget af en lang række tvangsauktioner over selvejergårde. En landbrugskrise var sat ind omkring 1818, og den kom til at vare helt op til 1830, inden priserne på korn igen nåede op på et rimeligt niveau.

For Niels Andersen og hans unge kone var det slidsomme år. Men parret stod krisen igennem. Der har sikkert ikke været de store positive ting at nedfælde i denne periode. Dog kan noget materiale være gået tabt i tidens løb. Min morfar har fortalt, at der på et tidspunkt i begyndelsen af 1900-årene fandtes flere håndskrevne hæfter.

Det første bevarede gårdsregnskab er fra 1838, og herfra følger tallene uden afbrydelser frem til 1854, som er det sidste år, inden Niels Andersen som en holden mand i 1855 udstykkede halvdelen af gårdens jorder til sin søn, Anders Nielsen, som opførte "Damgaard", mens svigersønnen, Jens Eriksen overtog den gamle gård.

Jeg har forsøgt at gengive bogen så ordret som muligt, og i de fleste tilfælde har jeg fulgt NA's stavemåde, som ofte kan afvige en hel del fra korrekt form. Store og små bogstaver anvendes i flæng. Det er også iøjnefaldende, at sammensatte ord tit er delt op i deres bestanddele, fx: *gjennem snit, for ædt, oven meldte, om trendt*. For tydelighedens skyld har jeg ofte valgt at sammenskrive sådanne ord.

Tydningen af den gotiske skrift har været let - ikke mindst fordi min tipoldefar havde en både smuk og letlæselig håndskrift. På grund af bogens ælde er der visse steder forsvundet nogle bogstaver, særligt i marginen, ligesom der kan være enkelte person- og marknavne, som jeg ikke har kunnet tyde. I de fleste tilfælde har jeg sat spørgsmålstegn, undertiden også understreget det pågældende ord.

Hvor jeg har skønnet, at en forklaring kan indpasses med det samme, har jeg angivet denne i *kursiv*.

For at lette forståelsen har jeg ofte skrevet NA's forkortelser fuldt ud. Det gælder især angivelser af mål, vægt og penge.

INDHOLD

	Side
Mål og Vægt	150
Ordforklaringer	151
Heste, køer og får 1819-33	153
Opskrifter på maling m.v.	154
Regnskaber og kapiteltakster 1838 - 41	156
Eksempel på NA's håndskrift	163
Regnskaber og kapiteltakster 1842 - 54	165
Rugsædens behandling 1847	189
Grise slagtet 1843 - 54	189
Byggematerialer og håndværkerudgifter	190
Tjenestekarle og arbejdsmænd	191
Påbudte kørsler 1845 - 50	191
Klage over skovtyveri	194
Uddrag fra bogens oplysninger	196

Mål og vægt samt marknavne i Søballe

Hartkorn:

Hårdt korn, dvs. rug eller byg. Angivet i tønder, skæpper, fjerdingkar og album. Dannede grundlag for skatter og diverse afgifter.

Længdemål: 1 alen = 2 fod = 4 kvartør = 24 tommer à 2,6154 cm = 62,77 cm.
1 favn = 3 alen

Kornmål: 1 Tønde = 8 Skæpper (Skp) á 4 Fjerdingkar (Fdk) á 3 Album (Alb.).
1 Tønde = 96 Album

Areal: 1 td. land = 14.000 kvadratalen = 5516 kvadratmeter

Vægt: 1 dansk pund = 16 unser á 8 kvint = 128 kvint = 496 gram
1 dansk pund = 32 lod á 4 kvint á 4 ort
1 lod = 4 kvint = 16 ort
1 lispund = 16 pund

Tylvt 12 stk. fx brædder

Trave oftest lig med 60 neg

Kærv Anvendes i almindelighed som betegnelse for sammenbundet sæd. Specielt anvendtes kærv i Jylland om et negbundet, sammenbundet af mindre neg, oftest 3 eller 4. Negene blev løst sammenstillet på marken og først bundet i kærv, når de skulle køres ind. 20 kærv udgjorde en trave i Jylland, mens der på Sjælland kun skulle 20 neg til en trave. Noget tyder på, at man i Søballe regnede 2 neg for en kærv

Rigsdaler: **Daler** var oprindelig en stor sølvmønt efter tysk forbillede, senere benævnt **Rigsdaler i "Courant" eller Kurant-Daler**

Specie: En daler udmøntet i et enkelt stykke (in specie)

Rigsbankdaler: Indført i 1813. Såvel rigsdaler (Rd) som den senere rigsbankdaler (Rbd) opdeltes i 6 Mark á 16 Skilling.

Kroner og Øre: indførtes i 1873. 1 Rigsbankdaler = ca. 2 Kr., 1 Skilling = ca. 2 Øre

Marknavne

Et lille uddrag fra førstelærer F. J. Valbjørns indberetning til Stednavneudvalget. Findes i lokalarkivet i Veng.

Agre:	Forskellige blokker: <i>(Et kort stykke jord bestående af sammenhørende agre)</i>
Gråstens Agre	Kroget-blokker
Løvhoved Agre	Bygblok
Leierhøj	Skovfodsblokker
Eleng	Nederdalsblokker
Mørkbæk	Overdalsblokker
Brunhøj	Damblokker
Toftagre	Kålbæksblokker
Stensigen	Brunhøjsblokker
Brøggerdams-fald	Tofteblokker
Søkjær	Hæffet-blokker
Brunel	Kileblokker

Ordforklaringer

- Kapiteltakst** Blev oprindelig fastsat af domkapitlerne. Blev benyttet som omregningstakst for kornydelse til kirken og præsten. Senere et fælles grundlag for fastsættelse af jordleje - forpagtningsafgift. Beregnedes i forhold til gårdens hartkorn. Fra 1844 udregnet efter den nye matrikel.
- Præstetiende** En afgift i korn i forhold til gårdens hartkorn. Omregnedes til penge efter gældende kapiteltakst.
- Redsel** Også kaldet småredsel. En afgift til præsten, tidligere i form af småkreaturer og fjerkræ. Ændret i 1810 til en afgift på 3 Skilling pr. tønde hartkorn. Fra 1812 værdien af 1/16 skæppe byg efter kapiteltakst.

Østjyske benævnelser for Gårdens dyr:

Øg = mær	hoppe
Hest	hingst
Hestføl	hingstføl
Mærføl	hoppeføl
Klod	ung hest, plag. Kan sammensættes til hestklod og mærklod
Fækreaturer	køer og ungkreaturer
Vædderlam	han
Gimmerlam	hun
Bede	kastreret får
Lod	fårets vinteruld
Galt	kastreret gris

Dyrenes udseende

Hjælmet	hjelmet, kreatur eller hest med lyst/hvidt forhoved
Blakhjelmet	grå med hvid pande/ forhoved
Blakbroget	gråbroget
Blisset	dyr med lys/hvid plet eller streg i panden
Hvid lysken	dyr med hvid lårkrog og tilgrænsende parti

Andre ord

Mikkelsdag	29. september
Sølverglød	blylte
Bleghvidt	blyhvidt
Hes = hæs	en stor kornstak med utærsket korn

Hæster solgte og købte og til Læg

Stjær Hæsten lagt til 1819. Kostet 25 Rdl.
En sort Øg hende havde ieg i 7 Aar og lagde 2
føller til paa hende, den ene en sort mærføl
1830, den anden en sort hestføl 1832, baade
ham og moderen solgte ieg i Rye i Novm. 1833.
Hun kostet mig 21 Rdl, ieg fik igen 20 Rdl.
Kloden fik ieg 24 Rdl. for

En sort bruun hængst 9 aar solgte ieg til Rasmus
Jensen i H.B.S 1832. Han var af mit eget tillæg.
Ieg fik 50 Rdl.
En sort øg købte ieg 1831 9 á 10 Aar gaml af
Spartou

En sort mær klod fød 1830, var 4 Aar da ieg
solgte hende, hun kostet 51 nye? Rbdlr sist i
August 1834

En sort og bruun hængst føl fød. d. 8. Mai 1834 af
øgen vi kalte partou.

En sort og bruun mærføl fød. d. 18. April 1836
af øgen vi kalte partou = lotte
en anden 1838 = lis

En sort og bruun bliset hængst klod 2 Aar uskaa-
ren solgte ieg til Anders Christensen i Hemstok
fik 45 Rbdl. for ham, han var 9 qvt* 5 tommer
høy, d. 29. Mai 1836

*Kvarter = en kvart alen = 6 tommer

Køer solgte og købte og til Læg

Jeg solgte en hvid og rød Koe, kostet 22 Rdl. 4
Mark 1833

Jeg købte igjen en i Braarup paa same alder og
i same kalvstand, kostet 18 Rdl. 1833

Jeg solgte en blak broget Tyr 3 aar gaml, ieg fik
16 Rdl. 1833

Jeg købte en sort stuud 2 aar gaml, mag til en
jeg havde; i Rye marked i Novbr. kostet 12 Rdl
2 Mark 1833

Jeg lagde en sort stuud kalv til og en blak
hielmet qvie kalv til i Novmbr, 1831

Jeg lagde en sort broget qvie kalv til i Novmbr.
1832 og en blak hielmet stuud kalv til i Marti
1833 for et aar.

Jeg lagde en sort qvie kalv med hvid lysken til
først i Decbr. og en sort stuud med hvid lysken
sist i Decmbr. 1833.

Jeg solgte en sort Koe, hun var gammel, hun
kostet 10 Rd. i indkiøb og ieg fik 9 Rd. igjen,
vi hende i 12 aar havde, d. 19. Novembr. 1834.

Foer lagt til vinter og yngelen

Foer får til vinter foder om efteraaret 1833 er 19 stykker, deraf er de 5 lam, 2 gimmer og 3 bede lam; af de 19 vinter fodrede foer mistede vi vores gammel væder, var 2 aar. Aarsagen var han var bunden for fast da han blev klipet og var for ædt. - Ligeledes mistede vi en aaring same sommer, mulig det var af hede og tørst. Vi fik 2 beder og en foer at slagte og 5 lam, di var ringe og mistet en lam. Køddet kostet 3 Mark pundet, ulden kostet 2 Mark 4 Skilling pundet 1834.

Foer til vinter foder om efteraaret 1834 er 19 styk, deraf er de 5 lam 2 gimmer og 2 bede lam og en til væder; yngelen af lam 12 stykker. N. Jørgen* gav jeg et foer og lam.

**Niels Andersens broder, smed i Søballe.*

Blandinger om adskilligt for at huske det 1835

Det forstaar sig, at Olie farver er bedre men hvor kostbar tillige, naar alt udvendig træværk skulde der med males.

Noget om Maleri 1835

Man kan gjerne selv tillave den fornødne Oliefarve til værelser og vægenes anstrygning, naar ved forsigtighed og umage anvendes 4 potter linolie F. Ex. koges i en rummelig mæssing-kiedel med 3 lod sølverglød under bestandig omrøren med en pind, paa gløder men ikke Lue Ild, som hastig kunde slaa over og antænde Olien. Om den er kogt nok kiendes derpaa at afsvier en penne fieder eller at en draabe paa haanden skummer stærk naar den gnides. Saaledes sættes kiedelen hen og afkiøles; da man siden afhælder det øverste klare og giemmer i en kruke; det nederste grumsede kan skrubes fuld af kride *kridt*, sammen æltes og deraf laves kit til vinduer og stopning. Denne kogte olie, som nu kaldes fernis behøves til al slags malning og bliver bedre ved at giemmes, naar den got er tilproppet.

Bleg hvid er grunden til og hoved-Ingrediensen til de flotte farver, som maa først Rives saa fiint som muligt paa en der til skikket flise i Raa Olie med en løber, thi rives den med fernissen selv vil Løberen blive stiv at trække og vanskelig faar man det saa fiint som udfordres. Man tager kun lidet for af gangen, og naar det nok er revet fyldes det i en glasseret potte, hvor det blandes med anden reven farve, og fortyndes med fernis, saa at det dog beholder fornøden Tykkelse til at dække Træet, ved rivningen maa iagtages at man river baade høyre og venstre om baade paa langs og tværs, og da en deel af Farven hæfter sig ved Løberen, saa maa en Træ Spatel have som oven til har et skaft, men neden til bred og skraa, med hvis skarpe kant man under Rivningen samler farven i en hob igien deels fra Løberen, deels fra flisen, hvor paa de udbreder sig for endelig fuldkommen at faa dem fine.

Lidet Kørnøg revet med bleg hvid giver grundfarven til første Anstrygning, ganske lidet berlinn blaae i forening med en stoor??? Quantitet bleg hvid gjør perle farve; ellers kan man vælge hvad anden kolør man vil Okker gelb, auripigment, Engelsk Rødt, Zinober, Spans grøn o.s.v., som rives for sig selv hver slags og imænges den reven bleg hvid efter som man ønsker Koleuren mørkere eller lysere, støre og mindre Pensler maa have for at komme ind i kanterne paa træet som skal males, og disse sættes i en potte med vand, naar man paa nogen tid ey bruger dem for ikke at blive stive og sammenklæbe i haarene. De grove kan man gjerne selv binde af svine børster men de finere af dyre haar kiøbes uden stor bekostning nemmere end man selv kan gjøre dem.

Vil man gjerne have farven hastig tør kan et par skeer fulde Tærpentin Olie blandet i fernissen der til meget bidrage. Man bør foruden grunden over male hver ting to gange om det skal blive smukt og ordentlig, dog at det tørres vel i mellem hver gang.

Med Liimvand og de oven benævnte farver kan man got male indvendig; dørre, loft, skabe o.s.v., naar man til sist over stryger det med en klar Oliefave, men vinduer og alt indvendigt kan mindre være tient med denne sparsomme farve, da den tabes hastig og af skaller ved Regn og Luften.

Vægene at giøre gule, og skal være got til at modstaae Luftens afvexlinger

Man tager almindelig grøn vitriol? og opløser i vand eller sætter det over Ilden at lunknes og smeltes, der efter blander det i udrørt hvitte kalk, bliver det noget lyst; skader ikke det bliver altid gul

Blandinger om adskilligt for at huske det 1835

Wiktriil? *vitriol* (sikkert *kobbervitriol*=blåsten) og allunvand sammenblandet og træværk dermed overstrøget bevarer det baade fra forraadnelse og hindrer til lige Luen ved Ildsvaade at fatte *fænge* hvilket især er anvendelig paa Træ gavle og vindskeder saa vel som paa ovnsrager *til at udskrabe gløderne med* og skuffer der bruges ved brød bagning og meget andet der skal være nær ved Ilden. En blanding af 3 dele leer og en deel melklistes og overstryge dermed alt Træværk som saa ledes skal blive sikker for Ilden at fænge deri.

Viktriil *vitriol* vandets nytte har ogsaa er hvervet sig fortrin frem for noget andet mod Træ eller muur luus der giøre saa megen skade paa tag og ald bindingsværk og ere hel vanskeligt at udryde; de sæter sig nogle hundrede i Tallet især på fodstykkerne fordi de elske fugtighed og afgnaver med tiden træet og ligeledes spender *tagspær* der blive vode af utæt tag, i moset paa taget opholde de sig gierne; der forsøge og fugle at opkrase dem der af men giøre huler i tage. Moset kan rives af og taget befugtes med vigtril *vitriol* vand ved hielp af en haandsprøyte, ligeledes det øvrige træværk i huset da disse ubehagelige giæster bortflytte uden videre opsigelse eller døde de i deres egen fæstning

Saltlage

Alt træ tøy at bevare i mands minde for at blive raadent, gavle, vindskeder og stakitter af fur og gran om man ey vil male det paa forhen skreven maade; kan paastrøgen Salt lage være tilstrækkelig nok at bevare det i mands minde

		Læs	Slags	Tdr. Skp. à Mk.Sk. Rdl.Mk.Sk.						Andet	
Nov. til	Aarhus	1	2radet byg	1	6	16	0	4	4	0	en gris solgt
			hørfrø	7,25 pr skp.		4	0	4	5	0	kostet 14 Rdl.
Nov. sort stuud	Aarhus	7 aar	gammel	solgt		kostet		35	0	0	
stud		5 aar	gammel	solgt		kostet		24	3	0	
i December til	Aarhus	1	rug	3	4	23	0	13	2	0	
i December til	Aarhus	1	rug	3	4	24	8	14	1	12	
i December til	Aarhus	1	byg 6radet	4	0	18	0	12	0	0	1839
i Januari til	Aarhus	2	rug	6	0	25	0	25	0	0	SMØR
											SOLGT
i Januari til	Aarhus	1	byg 2radet	4	0	23	0	15	2	0	
i Januari til	Aarhus	1	byg 2radet	4	4	23	0	17	1	8	11 mark
i Februari til	Aarhus	1	boghvede	4	0	16	0	10	4	0	
			byg 6radet	1	0	21	0	3	3	0	11 mark
i Februari til	Aarhus	1	byg 2radet	4	5	21	8	16	3	7	10 mark
i Februari til	Aarhus	1	rug	2	4	24	0	10	0	0	
			byg 6radet	2	0	18	0	6	0	0	6 mark
i Februari	Anders Juul		boghvede	1	0	16	0	2	4	0	
i Marti til	Aarhus	1	byg 2radet	4	4	21	0	15	4	8	8 mark
i April til	Aarhus	1	byg 2radet	4	4	20	0	15	0	0	9 mark
			malt	4	4			16	0	0	3 mark
			haure	4	0	11	8	7	4	0	(9 rdl 4 mrk)
			kartøfler	20	0			20	0	0	
				Summa			304	0	0	(incl. 14 Rdl.)	

kjøbt	en koe	18	3	0
kjøbt	en stud	15	0	0
	Tilbage	270	3	0

Af 1838 Aars af grøde

rug	44 traver		45	1
byg	63 traver		59	3
havre	55,5 trav.	19 trav. tærsken	16	4
boghvede			11	0
kartøfler		omtrent	28 tdr.	solgt 20 tdr.

rug solgt	15 tdr. 4 skp. i dette aar
tilbage	29 tdr. 5 skp.
byg solgt	30 tdr. 3 skp. i dette aar
tilbage	29 tdr.

Indavlet 1839

	traver	kjærv
Rug i neder marken	23	9
Rug i over marken	23½	7
	<hr/>	
i alt	47 traver	
	<hr/> <hr/>	

Fra til Sæde Rug af undermarken

af overmarken 3 traver 7 kjærv i stald 8 traver 9 kjærv i Smouen??

I gulv 15 trv. af nedermarken og rivels (*rivelse*) oven paa nederst i gulf *logulv*

Rug igjen af overmarken oven paa i gulf. 20½ traver

Byg i østmarken gml. 6 Radet 7½ trv. st. byg 2 Radet 11 trv., bloken ?? 2 trv.,

Løvhoved 11½ trv., Leder høyen *Leierhøj* 19 trv., Grosteen *gråstens agre* 27½ trv., Elæng 3½ trv., mørk bæk 10 trv., toften 4½ trv.

60 trave af det blev meget bedærvet af 14 dages stærk Regn vejer; det stod i 3 uger paa ageren og groede slemt, vi maate løse neg baandene og pluke dem fra hinanden.

Byg i alt 95 trave. I hessen omtrent 36 trave, i gulv omtrent 60 trave.

Hauere i alt 49 trave. I hessen omtrent 18 trave; i gulv omtrent 31 trave.

Bog hvede 5 læs.

Hessen fik vi ind. Den havde ingen skade tagen. Den 14. Januari 1840; vi Træfede det rigtig got Veir den dag. Siden efter meget Hjask Veier *dårligt vejr med nedbør*.

Korn solgt af dette aars af Grøde

1839

		Læs	Slags	Tdr.	Skp.	à Mk.Sk.	Rdl.Mk.Sk.	til 1840
9. Novbr	Aarhus	1	byg 2radet	4	0	20	0	13 2 0
23. Novbr	Aarhus	1	byg 2radet	4	2	20	0	14 1 0
			rug	0	4	??		1 0 0
30. Novbr	Aarhus	1	byg 2radet	4	0	20	0	13 2 0
14. December	Aarhus	1	byg 2radet	4	4	19	0	14 1 8
23. December	Aarhus	1	byg 2radet	4	3	18	0	13 0 12
25. Januari	Aarhus	1	byg 2radet	4	0	19	0	12 4 0
1. Februari	Aarhus	1	byg 2radet	4	0	19	0	12 4 0
13. Februari	Aarhus	1	byg 2radet	5	4	19	0	17 2 8
Juli	hjemme		rug	2	4	25	0	10 2 8
21. Februari	Aarhus	1	rug	4	0	23	0	15 2 0
21. Februari	Aarhus	1	rug	2	0	22	0	7 2 0
25. Februari	Aarhus	1	byg 2radet	2	3	18	0	7 0 12
7. Marti	Aarhus	1	byg 2radet	4	4	18	0	13 3 0
19. Marti	Aarhus	1	byg 2radet	4	4	18	0	13 3 0
3. April	Aarhus	1	byg 2radet	4	4	18	8	13 5 4
18. April	Aarhus	1	byg 2radet	4	3	19	0	13 5 2
			byg 2radet	1	4	20	0	5 0 0
I April	hjemme		haure	3	3	14	0	9 0 12
			efter haure	0	6	7	8 ?	
			malt	3	3			12 3 8
Summa i alt								235 3 10

Af 1839 Aars Afgrøde	Traver		
Rug	48	35	6
Byg	95	87	0
Havre	49	18	0
tærsket 18 traver havre			
Boghvede	5 Læs	7	4
Katøfler omtrendt		20	0

	en sort	41	0	0	kjøbt
	Øg	48	0	0	solgt
	en sortbroget Koe	19	0	0	solgt
	et par rødbrøget Stude, 4 Åar	88	0	0	solgt
Jeg købte igjen en brun blisset 5 Aars Øg af væver P__? i Stjær		72	3	0	kjøbt

Byg solgt 54 Tønder 7 Skp. Rug solgt 9 Tønder
 1 Tønde 4 Skp. Havre solgt 4 Tønder 3 Skp. (er ikke ført i regnskabet, WT).

Indavlet 1840 dette aars afgrøde

Rug 38½ traver, megen Daarlig i Toppen, var meget fuld af Rug Drøyer og værst i overmarken.
Rugen opTærskden den 28. Jan. ialt 21 Tønder 3 Skp. Vi har ikke meere end 8 Tdr. 7 Skp. til føden
den 12. Februar, det er meget svang, vi maa bruge en trediedeel byg i brød.

Kapittels Taxten 1841 er saaledes:

Rug	4 Rdl	0 Mark	4 Sk.
Byg	2 Rdl	3 Mark	13 Sk.
Havre	1 Rdl	5 Mark	10 Sk.

Præstens tiende penge: 6 Rdl 2 Mark 6 Sk.

Byg 96 traver got byg, noget blev ikke talt omtrent 8 Tdr. Daarlig byg.
Havre 79½ traver.

svang = svind

rugdrøje = meldrøje, en svamp

Korn solgt af dette aars af Grøde

1840

		Læs	Slags	Tdr.	Skp.	à	Mk.	Sk.	Rdl.	Mk.	Sk.	til 1841
I Oktober	Aarhus	1	havre	4	4	13	0	9	4	8		Solgt
I December	Aarhus	1	2radet byg	3	4	15	0	8	4	8		Smør
I Januar	Aarhus	1	2radet byg	3	4	15	0	8	4	8		8½ Pd. 9 Mrk.
11. Februar	Aarhus	1	havre	5	0	10	0	8	2	0		
15. Februar	Aarhus	1	havre	6	0	10	0	10	0	0		Smør
19. februar	Aarhus	1	2radet byg	4	2	15	0	10	3	12		5 Pd. 5 Mark
24. Februar	Aarhus	1	havre	6	0	10	0	10	0	0		
1. Marti	Harlev Mølle	1	2radet byg	4	0	15	0	10	0	0		
5. Marti	Harlev Mølle	1	havre	6	0	10	0	10	0	0		
11. Marti	Harlev Mølle	1	2radet byg	5	0	15	0	12	3	0		
15. Marti	Harlev Mølle	1	havre	4	0	10	0	6	4	0		
			2radet byg	1	0	15	0	2	3	0		
19. Marti	Harlev Mølle	1	2radet byg	4	7	15	0	12	1	2		
3. April	Aarhus	1	2radet byg	4	2			10	2	10		
10. April	Harlev Mølle	1	2radet byg	3	4	15	0	8	4	8		
19. April	Harlev Mølle	1	2radet byg	3	0	15	0	7	3	0		
I Sommer solgt hjemme			2radet byg	2	4	16	0	6	4	0		
I Sommer solgt hjemme			havre	2	0	12	0	4	0	0		
			malt	2	4	18	0	7	3	0		

Summa ialt **164 5 8**

Smør solgt sommeren 1841:

16 lispund + 11 pund = 267 pund à 14-18 Sk. pr. pund 43 0 0

Solgt af faarene

Lod: 1 lispund à 2 Mark 2 Sk. pr. pund 5 4 0

Lamme uld: 14 pund à 2 Mark 2 Sk. pr. pund 4 5 12

I efteraaret uld: 1 lispund+5 pund = 21 pund à 2 Mark 4 Sk. 7 5 4

ialt 61 3 0

tilsammen **226 2 8**

Byg solgt 39 Tønder 3 Skp.

Havre solgt 33 Tønder 4 Skp.

Rug intet solgt

Harlev Mølle: En vandmølle ved Århus Å, ca. 6 km NNØ for Søballe.

Ind avlet dette Aars afgrøde 1841

Rug	54 traver	deraf	36 Tdr.	1 Skp.
Byg	72 traver	deraf	43 Tdr.	6 Skp.
Havre	63 traver	deraf	27 Tdr.	2 Skp.
Sordina ? hvede	5 traver	deraf	1 Td.	

ialt 190 traver

Boghvede: Intet groet, deraf en halv Skæppe.

Solgt Rug 9 Tdr. Byg 13 Tdr. Havre 14 Tdr. 3 Skp.

Tallet paa Kreaturer til vinter foder til 1842:

13 fæhøveder, smaa og store, 4 hæster, 20 faar, smaa og store.

foder blev der intet til overs.

Traverne var smaat opbunden.

Kapittels Taxten 1842 er saaledes:

Rug	5 Rdl. 1 Mark	7 Sk.
Byg	2 Rdl. 4 Mark	12 Sk.
Havre	1 Rdl. 4 Mark	15 Sk.

Præstens Tiende penge

7 Rdl. 1 Mark 11 Sk.

Kjøbte af Frans i Dørup og Thomas Nielsen i Jexen til Jøde Laserus i Aarhus.

Korn solgt af dette aars af Grøde

1841

	Slags	Tdr. Skp. à Mk. Sk. Rdl. Mk. Sk.	til 1842
25 Novemb.	Aarhuus 2radet byg	3 0 19 0 9 3 0	smør 20 Pd.
22. Decbr.	Aarhuus 2radet byg	4 0 18 0 12 0 0	à 17 Sk. er
17. Januar	Aarhuus 2radet byg	2 5 16 0 7 0 0	3 Rd 3 M 3 S
	Aarhuus rug	1 4 30 0 7 3 0	smør 6 Pd.
3. Februari	Aarhuus 2radet byg	3 5 16 0 9 4 0	1 Rdl.
21. Februari	Aarhuus rug	1 0 31 0 5 1 0	
	Aarhuus havre	5 7 11 0 10 4 10	Thimotium-
24. Febr. til ? Peder med	rug	2 4 33 0 13 4 0	frø (timote,
17. Febr.	Aarhuus havre	6 5 11 0 12 0 14	græsfrø)
Marti	hjemme rug	1 0 32 0 5 2 0	14 Pd. à
20. April	hjemme rug	3 0 33 0 16 3 0	13 Sk. er
	hjemme havre	2 4 13 0 5 0 8	11 Mk 6 Sk
	katøfler	2 4 9 0 3 4 8	Smør 9½ Pd
	malt	0 3 20 0 1 1 8	à 1 M=1Rdl
	hjemme byg	1 0 19 8 3 1 8	3 M.4 Sk.

Summa 122 3 8

Solgt:

rug	9 0
2radet byg	13 2
havre	15 0
malt	0 3
katøfler	2 4

Jeg solgte 1842 den 27. Febr. 1/6 te Deel (*en sjettedel*) af min Bankhæftelse og blev lovet at det alt sammen blev udslættet af min Quitterings bog til efteraars skatten; jeg fik en spesi (*specie?*) i afstoelse, blev lovet i fald jeg fortrød det siden naar jeg inden 1. Juni betalte 104 Rdl for actie beviset.

Mon jeg har troen til, der bliver 2/6 dele tilbage, som bliver nok 43 Rdl. 4 Mark, som skal forrentes med 6½ procent. Kan blive af 20 Rdl.: 1 Rdl. 1 Mark 13 Skilling om aaret. Ialt 2 Rdl. 5 Mark 1 Skilling. Nu vil jeg se om det er got gjort for eftertiden.

R 11213-44 B 34231 G 562-457 (er muligvis løbenumre på aktiebeviserne vedrørende bankhæftelsen)

indtækt 1842. til 1843 i Løn

Kjø - 37½ Løn	} indt. af 35. Løn: 12 1/2		
Bjerg - 77½ Løn		} indt. af 80. Løn: 1 1/4	
Gårde - 45 - Løn			} indt. af 19 Løn 6 1/2
Gårde og Gårde 3½ Løn		} indt. af 14½ 1/2	
Løn og Løn Løn			
Løn og Løn Løn -	} indt. af 16½ 1/2		
indt. 163½ Løn			

Tællt som Følgeskibe til Gårde for 1843
 10 Følgeskibe 4 Gårde 20 Løn 2 Gårde 2 Løn
 til en Løn en Løn Gård. - Løn og Løn Løn
 meget til Gårde af. - Løn og Løn Løn

Løn og Løn for 1843 Løn og Løn

Kjø for 5 Løn 2 1/4 4 1/2	} indt. af 17 Løn 4 1/2	
Bjerg - 2 Løn 4 1/2 15 1/2		} indt. af 17 Løn 4 1/2
Gårde 2 Løn - 10 1/2		

Løn 2 1/2 6
 Bjerg 2 20 9
 Gårde 2 3

Renn Sægt af dette Aars af græs. 1842 til 1843.

	Plags	Cor	Pl.	Gr.	Pl.	Med	F	P.	Sum
til Aarh. i October	2 Løj	3	"	18	"	9	"	"	6 20/20 1 1/2 18 8/2
til Aarh. 17 Nov.	2 Løj	4	"	18	"	12	"	"	
til Aarh. 26 Dec.	Løj	4	"	18	"	12	"	"	
til Aarh. 16 Dec.	Løj	4	"	17	"	11	2	"	
til Aarh. 16 Dec.	Løj	4	"	17	"	11	2	"	
Sægt Sjælland	Løj	2	5	33	"	11	"	"	
Sægt Sjælland	Løj	6	"	34	"	34	"	"	
Sægt Sjælland	Løj	1	3	17	"	3	5	6	
Sægt Sjælland	Løj	1	5	17	"	4	3	10	
Sægt Sjælland	Løj	2	1	34	"	12	"	4	
Sægt Sjælland	Løj	4	"	17	"	11	2	"	
til Aarh. 21 Feb.	Løj	4	"	17	"	11	2	"	143 238
til Aarh. 10 Marts	Løj	4	3	17	"	12	2	6	83
til Aarh. 21 Marts	Løj	4	"	17	"	11	2	"	Sum 6 Ft a 19/20 7/2
til Aarh. 24 Marts	Løj	4	3	17	"	12	2	6	
til Sophierdal. 30 Marts	Gævn	6	"	13	"	13	"	"	Sum 5 1/2 a 21/20 7/2
til Aarh. 2 Mai	Løj	3	"	17	"	8	3	"	
Sægt Sjælland	Løj	2	2	34	"	11	4	"	
Sægt Sjælland	Løj	1	6	17	"	4	5	12	
Sægt Gævn til S. 36 l. 8/2				=	"	3	"	"	
Sægt Gævn til S. 50 l. 14/2				=	"	7	1	12	
Sægt Sjælland foramen Løj		1	"	18	"	3	"	"	
Sægt Sjælland efter Sjælland		3	"	10	"	5	"	"	
for iden det Sægt	Løj	12	7	4	alt	236	3	2	3 1/2 3 1/2 10/2
foramen til Sægt	Løj	48	4						
og de Coude om	Gævn	9							
Sægt Sjælland									

Indavlet 1842 til 1843 i traver

Rug	37½ traver	deraf	35 Tønder	1½ Skæpper
Byg	77½ traver	deraf	80 Tønder	1 Skæppe
Haure	45 traver	deraf	19 Tønder	6 Skæpper
Sordina? hvede	3½ traver	deraf		14½ Skæpper
Ærter	2 smaa Læs	deraf		9 Skæpper
	Ialt 163½ traver			

Tallet paa Fækreaturer til vinter foder 1843:

10 fæhøveder 4 hæster 20 faar 2 qvie kalve lagt til, en sort, en blak hjælmet.
Foderet blev der meget til overs af. Traverne stort opbunden.

Kapittels Taxten for 1843 som er:

Rug	5 Rdl. 2 Mark	4 Skilling
Byg	2 Rdl. 4 Mark	15 Skilling
Havre	2 Rdl.	10 Skilling

Præstens Tiende penge:

7 Rdl. 4 Mark 1 Skilling

		Slags	Td.	Skp.	à	Mk.	Sk.	Rdl.	Mk.	Sk.	
I Oktober	Aarhuus	2radet byg	3	0	18	0	9	0	0		Smør 6 Pd à 20 Sk
17. Nov.	Aarhuus	2radet byg	4	0	18	0	12	0	0		1Rd 1M 8S
26. Nov.	Aarhuus	byg	4	0	18	0	12	0	0		
16. Dec.	Aarhuus	byg	4	0	17	0	11	2	0		
Febr.	Aarhuus	byg	4	0	17	0	11	2	0		
Solgt hjemme		rug	2	5	33	0	11	0	0		
Solgt hjemme		rug	6	0	34	0	34	0	0		
Solgt hjemme		byg	1	3	17	0	3	5	6		
Febr. solgt hjemme		byg	1	5	17	0	4	3	10		
Febr. solgt hjemme		rug	2	1	34	0	12	0	4		
21. Febr.	Aarhuus	byg	4	0	17	0	11	2	0		
7. Marti	Aarhuus	byg	4	0	17	0	11	2	0		
10. Marti	Aarhuus	2radet byg	4	3	17	0	12	2	6		Smør 6 Pd
21. Marti	Aarhuus	byg	4	0	17	0	11	2	0		à 19 Sk er
24. Marti	Aarhuus	byg	4	3	17	0	12	2	6		7 M. 2 Sk.
30. Marti	Sophiendal	haure	6	0	13	0	13	0	0		
2. Mai	Aarhuus	byg	3	0	17	0	8	3	0		Smør 5 1/4 Pd.
Solgt hjemme		rug	2	½	34	0	11	4	0		à 21 Sk. er
Solgt hjemme		byg	1	6	17	0	4	5	12		7 Mark
Solgt halm til S. var 36 lispund à 8 Sk.								3	0	0	
Solgt halm til F. møl., Salten 50 lispund à 14 Sk.								7	1	12	vinter-
Solgt hjemme		framme?byg	1	0	18	0	3	0	0		smør 3Rd
Solgt hjemme		efter?havre	3	0	10	0	5	0	0		3M 10S
						Ialt	236	3	2		

Foruden det der er skreven er der solgt nogle Tønder om Sommeren

Solgt	Rug	12	7
	Byg	48	4
	Haure	9	0

Indavlet 1843 til 1844 i Traver og Tønder

Rug	52 Traver	got groet	deraf	57 Tønder	3 Skæpper
Byg	61 Traver	smaat groet	deraf	37 Tønder	5 Skæpper
Havre	52 Traver	middel groet	deraf	19 tærsken	22 Tdr. 2 Skp.
Serdina? hvede	3½ Traver	smaat groet	deraf	1 Tønde	3 Skæpper
Ærter	5 Læs	middel groet	deraf	2 Tønder	3½ Skæpper
Boghvede	2 Læs	smaat groet	deraf	1 Tønde	6 Skæpper
Høe Hv.m.*	13 læs, El-æng	5 læs, Toft 3 læs, Søkjær**	½ læs, bruun El.	1 læs.	Ialt 22 læs
Katøfler	7 Tønder				
Hør	3 lispund	13 pund			
Ialt	168 Traver.	Rugen stort opbunden.	Byggen	smaat.	

* Kan måske være Hvimsrose i Søballe. Nord for Søballe-Stjernevejen, nogle få matrikler før Stjerne Sogn. Senere udstykket fra gården i 1876 af svigersønnen Jens Eriksen under matr. nr. 6f.

** Søkjær ligger i Søballe Mose tæt syd for Søballe Sø. (Det nordvestligste hjørne af Søballe).

Tallet paa Kreaturer til vinterfoder 1844:

4 Hæster og en rød Føl, 10 Fæhøveder. 19 Faar. En blak broget qviekalv lagt til.

Kapittel Taxten for 1844 som er:

Rug	3 Rdl .	4 Mark	4 Sk.
Byg	3 Rdl.	0	14 Sk.
Haure	1 Rdl.	5 Mark	6 Sk.

Præstens Tiendepenge:

6 Rdl. 2 Mark 6 Sk.

En nye vogn kostet mig for uden mit eget arbejde 1843: 47 Rdl. med aldt Jernet om Trendt 18 à 19 lispund. Egstaal 3½ pund med Afsæt (*agestol*) og maling.

Korn solgt af dette aars af Grøde

1843 til 1844

		Slags	Tdr. Skp. à Mk.Sk.		Rdl.Mk.Sk.		
30. Oktober	Aarhus	rug	3				
				3	22	0	12 2
							4
6. Dec.	Aarhus	rug	2	4	22 0	9	1 0
6. Dec.	Aarhus	byg	2	0	20 0	6	4 0
	hjemme	rug	0	5	22 0	2	1 12
	hjemme	rug	0	4	22 0	1	5 0
23. Dec.	Aarhus	rug	1	0	22 0	12	5 2
23. Dec.	Aarhus	byg	2	5	21 0	<i>(ialt)</i>	
25. Jan.	Aarhus	byg	4	5	22 8	17	2 1
31. Jan.	Aarhus	rug	4	0	22 0	14	4 0
31. Jan.	Aarhus	havre	5	0	12 0	10	0 0
17. Feb.	Aarhus	byg	4	3	23 0	16	4 10
17. Feb.	Aarhus	rug	3	0	22 0	11	0 0
18. Marti	Aarhus	rug	4	4	22 0	<i>(i alt)</i>	
18. Marti	Aarhus	rug	3	4	22 0	29	2 0
22. Marti	Aarhus	rug	4	0	22 0		
22. Marti	Aarhus	rug	2	4	22 0	<i>(i alt)</i>	
30. Marti	Aarhus	byg	1	0	23 0	27	4 0
30. Marti	Aarhus	byg	3	4	23 0	13	2 8
					Ialt	185	2 5
Solgt ialt		Rug	29	4			
		Byg	18	1			
		Haure	5	0			
		2½ Skp. Hørfrø				0	11 4
		1 lispund uld				6	0 0
		7 lamskind à 18 Sk. pr. Styk				1	1 14
		4 Foreskind à 24 Sk. stykket				1	0 0
Juli 1843	solgt	en Koe				11	0 0
Nov. 1843	solgt	en Studnød				8	0 0
		Smør	5 Pund			0	5 12
		Smør	9½ Pund			1	4 0
		Smør	10 Pund			1	4 0

Indavlet 1844 til 1845 i Traver og Tønder

Rug	55½ Traver	deraf 49 Tdr.	2 Skp.	24 Pund pr. Skp.
Byg	78½ Traver	deraf 54 Tdr	7 Skp.	22½ Pund pr. Skp.
Haure	70 Traver	deraf 26 Traver tærsken,	39 Tdr.	5 Skp. vægt 17 Pd. pr. Skp.
Sommner hvede	3½ Traver	deraf 1 Tønde	7 Skæpper	
Boghvede	lidet ½ Læs	deraf 7 Skæpper		
Erter	2 Læs	deraf 1 Tønde	5½ Skæpper	
Ialt	207½ Traver			

Det meste stort opbunden

2 Tønder 2 Skæpper Halft? Katøfler

Sat min part 14 Tdr. 5 Skp. ?

Rai græs 2 læs, Eng høe 22 læs		deraf 10 læs til Hæster 2 spend,	5 læs til Kreaturer 1 spend
		deraf 9 læs til faarene 3 spend.	

spend: antagelig spænde, dvs. rummet mellem to tagspær i loen. Også kaldet et fag.

Kreaturer smaat og stort indbunden den 1. Nov.: 11 stykker. 5 Hæster indbunden den 1. Octb.

Faar 18 stykker indbunden, deraf 4 lam 1844.

Kapittels-Taxten for 1845 som er

Rug 3 Rd. 1 Mark 14 Skilling

Byg 2 Rd. 5 Mark 10 Skilling

Havre 1 Rd. 5 Mark

Præstens Tiendepenge blev

5 Rd. 5 Mark 8 Skilling

		Slags	Tdr. Skp.à		Mk.Sk.	Rdl.Mk.Sk.			
31. Oktober	Aarhus	2radet byg	3	3	19	0	10	4	2
		hørfrø	0	7	34	0	4	5	12
29. Nov.	Aarhus	2radet byg	4	4	19	0	14	1	8
18. Dec.	Aarhus 2læs	2radet byg	4	0	18	0	12	0	0
		2 radet byg	4	4	18	0	13	3	0
30. Dec.	Aarhus	havre	6	5	11	0	12	0	14
17. Jan	Aarhus 2læs	rug	4	4	18	8	13	5	4
		2radet byg	4	4	18	0	13	3	0
21. Febr.	Aarhus 2læs	2radet byg	6	5	17	0	18	4	10
		havre	3	6	12	0	7	3	0
7. Marts	Aarhus	rug	4	0	18	0	12	0	0
18. Marti	Aarhus	2radet byg	2	0	18	0	6	0	0
		havre	3	0	12	8	6	1	8
22. Marti	Aarhus	rug	3	0	18	0	9	0	0
		byg	1	0	18	0	3	0	0
17. April	Aarhus 2læs	havre	11	3	12	8	23	4	3
3. Mai	Aarhus 2læs	byg	7	0	18	0	21	0	0
		rug	1	0	19	0	3	1	0
	om sommeren	rug	3	0	24	0	12	0	0
		byg	0	4	18	0	1	3	0
			Ialt		218		4	13	
Tønder ialt		rug	14	4	(15	4)	50	0	4
		byg	38	0			114	1	4
		havre	24	6			49	3	9
		hørfrø	0	7			4	5	12
Uld solgt 1 lispund 4 pund, pr. pund					2	4	7	3	0
Skind solgt		9 lam skind à	0	18	<i>ialt</i>				
		4 faar skind à	0	24	2	4	0		
Lam solgt		4 lam à	9	0	6	0	0		
Børnene solgte		3 lam skind			<i>ialt</i>				
		1 kalvskind			0	3	7		
Smør		à 19 Sk. pr. Pund			0	5	0		
		à 18 Sk. pr. Pund			0	5	4		
		à 16 Sk. pr. Pund			2	5	8		
		à 16 Sk. pr. Pund			1	2	4		
		à 17 Sk. pr. Pund			0	5	9		
		à 17 Sk. pr. Pund			1	4	1		
		à 17 Sk. pr. Pund			1	3	9		

Indavlet 1845 til 1846 i Traver og Tønder

Rug	53½ Trave	deraf 42 Tdr.	1 Skp.
Byg	82½ Trave	deraf 72 Tdr.	6 Skp.
Havre	84 Traver	deraf 53 Tdr.	7 Skp.
Sommer Hvede 5½ Traver		deraf 3 Tdr.	5 Skp.
Erter	10 Læs	deraf 7 Tdr	
Vikker	1 Læs	deraf	4 Skp.
Boghvede	2 Læs	deraf 5 Tønder	
	Ialt	225½ Trave	

Katøflerne tog skade og blev Raaden, aldrig saadant før.

Kreature smaat og stort, 4 Hæster, 11 Fækreature, 19 faar deraf 3 gimmer Lam, 1 bede, 1 veder.
Levnede meget foder. Høet var got.

Kapittels Taxten for 1846, som er

Rug	5 Rdl. 2 Mark	2 Sk.
Byg	3 Rdl. 3 Mark	10 Sk.
Havre	2 Rdl. 3 Mark	2½ Sk.

Præstens Tiendepenge blev

8 Rdl. 3 Mark 0 Sk.

Kartoffelskimmelen bredte sig netop med forfærdelig virkning op gennem Europa i disse år. I varme og fugtige somre kunne hele avlen gå tabt.

For Irland blev resultatet en katastrofal hungersnød. I årene 1845-51 faldt folketallet fra 8,5 til 6,5 millioner som følge af sult eller udvandring.

Korn solgt af dette aars af Grøde

1845 til 1846

		Læs	Slags	Tdr.	Skp.à	Mk.Sk.	Rdl.	Mk.	Sk.
15. Oct.	Aarhus	1	byg	4	4	22	0	16	3 0
14. Nov.	Aarhus	2	rug	2	0	33	0	11	0 0
			byg	3	5	24	0	14	3 0
			erter	2	2	33	0	12	2 4
24. Nov.	Aarhus	2	byg	4	2	23	0	16	1 12
			haure	6	0	18	0	18	0 0
11. Dec.	Aarhus	2	rug	2	7	33	0	15	4 14
			byg	5	5	22	0	20	3 12
21. Jan.	Aarhus	1	haure	6	0	16	0	16	0 0
5. Febr.	Aarhus	2	rug	4	0	36	0	24	0 0
			haure	6	0	17	0	17	0 0
18. Febr.	Veier mølle	1	byg	6	0	24	0	24	0 0
5. Marti	Aarhus	2	haure	12	0	18	0	36	0 0
12. Marti	Veier mølle	1	byg	4	4	23	0	17	1 8
26. Marti	Aarhus	1	byg	5	0	22	8	18	4 8
8. April	Aarhus	1	rug	4	2	32	0	22	4 0
18. April	Aarhus	1	2radet byg	5	0	22	0	18	2 0
2. Mai	Aarhus	1	byg	3	0	21	0	10	3 0
21. Septbr.	Aarhus	1	gammel byg	3	0	26	0	13	0 0

Ialt 342 3 10

Smør solgt	8½ Pund à	20 Sk.	1	4	10
	6 3/4 Pd. à	18 Sk.	1	1	9
	7½ Pd. à	17 Sk.	1	1	15
	9 1/4 Pd. à	18 Sk.	1	4	3
	4 Pund à	18 Sk.	0	4	8
	7 Pund à	17 Sk.	1	1	7
	4 Pund à	20 Sk.	0	5	0
	6 3/4 Pd à	20 Sk.	1	2	7
	8 1/4 Pd à	20 Sk.	1	4	5

Kalveskind pris for et stk. 4 6

Veiermølle: Antagelig Storring Mølle, som lå på Møllemarken ved Storring, ca. 2½ km NØ for Søballe.

Vejrmøllen i Stjær er bygget langt senere.

Indavlet 1846 til 1847 i Traver og Tønder

Rug 30½ Traver, ringe, deraf 20 Tdr. 5 Skp. 4 à 5 Skp. af Traven vejt vægt 12 Lispund.
Byg 61 Traver, got, deraf 78 Tdr. vejt 11 Lispund og 4 à 8 Pd. Tønden (*pr. tønde*)
af Traven: 8 à 9 - 10½ Skp.
Haure 59 Traver, got, stor Bind, deraf 47 Tdr. af traven 12 à 13 Skp.
deraf 31½ Tdr. tærsken (*tærsket*) vejt 7 Lispund og 10 Pund.
Sommer hvede 4½ Traver, deraf 2 Tdr. 2 Skp.
Ærter 3 Læs deraf 2 Tdr. 6½ Skp.
Boghvede 4 Læs, got deraf 5 Tdr.

Ialt 155 Traver byg, havre stor Bind.

Katøflerne meget ringe, tog skade i aar som i fjor og er dertil ringere, der bliver ingen at sætte.

Kreaturer smaat og stort indbunden: 4 Hæster og et føl, 12 Fækreaturer, 20 faar deraf 3 gimmer lam og to beder.

Høet var got, blev got aulet.

Pris i Kjøbenhavn paa korn i Mai 1847:

1 Tønde hvede 19 Rdl., 1 Tde. Rug 14 Rdl. 3 Mark, 1 Tde. 2radet byg 11 Rdl.

Kapittels Taxten for 1847 som er saaledes gammel Hartkorn 3 Tdr. 1 Skp.

Rug	6 Rdl.	4 Mark	7 Sk.
Byg	4 Rdl.	3 Mark	1½ Sk.
Havre	3 Rdl.	1 Mark	15½ Sk.
Det Høyeste i 26 aar		Niels Andersen	

Præstens Tiendepenge af en Tønde 3 Rdl. 3 Mark 7½ Sk.
blev 10 Rdl. 5 Mark 1 Sk. 1847

Korn solgt af dette aars af Grøde

1846 til 1847

		Læs	Slags	Tdr.	Skp. à	Mk.Sk.	Rdl.	Mk.	Sk.	
27. October	Aarhuus	2	2radet byg	4	0	27	0	18	0	0
			havre	7	0	19	0	22	1	0
25. Nov.	Aarhuus	2	2radet byg	5	3	28	0	25	0	8
			havre	6	0	19	0	19	0	0
8. Dec.	Aarhuus	2	2radet byg	5	0	27	0	22	3	0
			havre	7	0	18	0	21	0	0
30. Dec.	Aarhuus	1	havre	7	0	21	0	24	3	0
26. Jan.	Aarhuus	2	2radet byg	10	0	40	0	66	4	0
13. Febr.	Aarhuus	2	2radet byg	10	0	36	0	60	0	0
3. Marti	Aarhuus	1	2radet byg	5	0	42	0	35	0	0
23. Marti	Aarhuus	2	2radet byg	8	0	42	0	56	0	0
4. April, min broder Søren		2	radet byg	2	0	39	0	13	0	0
17. April	Aarhus	1	2radet byg	4	0	42	0	28	0	0
18. April	S. Rasmusen		rug	0	6	50	0	6	0	0
Got kjøbs Korn til			rug	0	4	14	0	2	2	0
Huusmænd leveret			byg	1	0	16	0	2	4	0
						Ialt	421	5	8	
=====										
Solgt korn			byg	54	3					
			havre	27	0					
						vinter smør	23	3	12	
25. Nov. 46	Smør solgt		14½ Pd. à	20	Sk.		3	0	2	
	Smør		8½ Pd. à	1	Mark		1	2	8	
	Smør		13 Pd. à	1	Mark		2	1	0	
solgt hjemme	Smør		4 Pd. à	17	Sk.					
			3 Pd. à	18	Sk.	ialt	1	1	10	
			9 Pd.				1	3	0	
			7 3/4 Pd. à	17	Sk.		1	2	4	
			5 Pd. à	20	Sk.		1	0	4	
			12 Pd. à	22	Sk.		2	4	8	
			17 Pd. à	24	Sk.		4	1	8	
Noget i Skanderborg og noget hjemme			à	22	Sk.	2 lispd.	7	2	0	

Indavlet 1847 til 1848 i Traver og Tønder

Rug 49½ Traver deraf 36 Tønder 7 Skp.
Byg 57 Traver deraf 59 Tønder 6 Skp., vægt 11 Lispund 8 Pund
Havre 72 Traver deraf 33 Tdr. Tærsken,
deraf 46 Tønder, 11 à 12 Skp. af Trv., vægt 8 Lispund 8 Pund.

Sommerhvede 2½ Traver
Ialt 183 Traver

Erter 4 Læs

vikker 1 Læs

frø kløver 4 Læs

Boghvede 2 Læs

Fore? kløver 6 Læs

Timote Høe 9 Læs

Enghøe 28 Læs

timothe = engrottehøe, et fodergræs.

Katøflerne Ringe i Aar igjen

Kreaturene smaa og stort indbunden 4 Hæster, et andet aars klod, 12 Fækreature, 20 Faar i aar, kunde føde flere men for lidt Plas. (Anders og Maren hver et lam), jeg en gimmer og en væder lam. Jeg indbetalte paa Amtstuen den 23. December 1847 de **Kongelige Penge**, som indestod i Gaarden, den Kapital **108 Rdl. 6 Skilling**

Kapittels Taxten 1848 som er saaledes

Rug 4 Rbd. 5 Mark 6 Sk.

Byg 4 Rbd.

Haure 2 Rbd. 3 Mark 12 Sk.

Niels Andersen

Præstens Tiendepenge af en Tønde gammel Hart Korn 16 Mark 12 1/4 Sk. kan blive af 3 Tdr. 1 Fjerdingskar: 8 Rbd 2 Mark 14 Skilling.

Anders 20 år. Maren 17 år. NA's børn

Gammel hartkorn: Gårdens hartkorn efter matriklen af 1688. Denne afløstes i 1844 af den ny matrikel.

Korn solgt af dette aars af Grøde

1847 til 1848

		Læs	Slags	Tdr. Skp.à		Mk.Sk.		Rdl.Mk.Sk.				
15. Sept.	Aarhus	1	hørfrø	1	6	51	2	14	5	0	<i>rettet af WT</i>	
			2radet byg	2	0	24	0	8	0	0		
3. Nov.	Aarhuus	2	rug	3	0	30	0	15	0	0		
			havre	6	6	18	0	18	0	0		
3. Dec.	Aarhuus	2	byg	4	6	24	0	19	0	0		
			havre	6	4	16	0	17	2	0		
21. Dec.	Aarhuus	1	rug	4	0	24	0	16	0	0		
22. Jan.	Aarhuus	1	byg	5	0	22	0	18	2	0		
21. Febr.	Aarhuus	2	byg	5	0	18	0	15	0	0		
			haure	6	0	14	0	14	0	0		
3. Marti	Aarhuus	2	byg	8	0	18	0	24	0	0		
			havre	2	0	12	0	4	0	0		
10. Marti	Aarhuus	2	byg	6	3	18	0	19	0	12		
			havre	4	0	12	0	8	0	0		
Maren Jens Datter har faaet	rug			2	2	26	0	9	4	8		
								Summa	220	2	4	
=====												
Solgt Korn	ialt		Rug	9	2							
			Byg	31	1							
			Havre	25	2							
								vinter smør	9	0	11	
								sommer smør	64	1	8	
								Ialt	293	4	7	
=====												
Dec.	Smør solgt	3 Pd. à				0	24	0	4	8		
	Smør solgt	6 Pd. à				0	22	1	2	4		
		8 Pd. à				0	26	2	1	0		
		13 Pd. à				0	24	3	1	8		
		7 1/4 P.				0	22	1	3	15		
	vinter Smør ialt	2 lispd	5 1/4 Pd.					9	0	11		
Sommer Smør 1848		22 L.pund	12 Pd. à 16 à 17 Sk.					64	1	8		
				10 Kjør til tal								
				2 Kjør solgt								

Indavlet 1848 til 1849 i Traver og Tønder

Rug	45½ Traver	deraf	42 Tønder 2 Skp. vægt 12 Lispd 2 à 4 Pd.
Byg	74½ Traver	deraf	63 Tønder 3 Skp.
Haure	67½ Traver	deraf	19 Traver tosken (<i>tærsket</i>) 20 Tdr. 1 Skp.
Sommerhvede	5 Traver	deraf	4 Tdr. 4 Skp., vægt 13 Lispund
3 smaa Læs vikker		deraf	2 Tdr 5½ Skp.
Frø Kløver	1 Læs		
Boghvede	5 Læs Sæd 4½ Skp.	deraf	11 Tønder 2 Skp.
Foder/faare? kløver	2 Læs		
Timote høe	7 Læs		
Eng hø	23 Læs		
Haure og hør	fyldte lidet.		
		i alt	192½ Traver. Det kom i Huus.

Katøflerne tog Skade i aar igjen.

Kreaturer smaat og stort indbunden: 4 Hæster, en Tredie aars Klod, en Føl, 12 Fæ Kreaturer, 19 Faar, deraf 3 lam en Gimmer og 2 Bedelam.

Jeg solgte 2 Køer, en til 25 Rdl. 5 Mark; en til 18 Rdl. Et lam skind 10 Sk., et faar skind 14 à 16 Sk., 1 Pund Uld 26 Sk.

Kapittels Taxten 1849 er saaledes

Rug	3 Rigsbankdaler	1 Mark	1 Skilling
Byg	2 Rigsbankdaler	5 Mark	13 Skilling
Havre	1 Rigsbankdaler	5 Mark	12 Skilling

Præstens Tiende i penge af en Tønde

gammel Hartkorn er 11 Mark 12½ Skp

Af 3 Tdr. 1 Fjkr.:

5 Rbd. 5 Mark 12 Sk.

Korn solgt af dette aars af Grøde

1848 til 1849

	Læs	Slags	Tdr.	Skp.à	Mk.Sk.	Rdl.	Mk.	Sk.	
I Octobr.	Aarhuus	byg	3	0	22	0	11	0	0
		gml. havre	1	0	15	0	2	3	0
22. Nov.	Aarhuus	2 byg	4	7	18	0	14	3	12
		rug	4	0	18	0	12	0	0
15. Dec.	Aarhuus	1 byg	4	4	16	0	12	0	0
17. Jan.	Aarhuus	2 byg	7	5	16	0	20	2	0
		havre	2	6	10	0	4	3	8
19. Febr.	Aarhuus	2 byg	10	0	15	0	25	0	0
17. Marti	Aarhuus	1 byg	5	0	15	0	12	3	0
21. Marti	Aarhuus	1 byg	5	0	15	0	12	3	0
27. Marti	Aarhuus	1 byg	4	0	14	0	9	2	0
2. April	Aarhuus	1 byg	4	0	14	0	9	2	0
30. Juli	Aarhuus	1 byg	3	0	18	0	9	0	0
22. Aug.	Aarhuus	1 rug	2	0	20	0	6	4	0
I Septembr.	Aarhuus	1 rug	4	0	20	0	13	2	0

Ialt 174 4 4

solgt ialt	rug	10	0					
	byg	51	0					
	havre	3	6					
	solgt vinter smør					17	4	8
	solgt sommer smør					36	0	10
	en Qvie 1½ aar					15	0	0
	en Hæst* Klod 1½ aar					40	0	0

*hæst = hingst

Ialt 283 3 6

Smør solgt Nov.	4 Pd. à	24 Sk.	1	0	0	
	5 Pd. à	22 Sk.	1	0	14	
	6 Pd. à	19 Sk.	1	0	12	
	7½ Pd.	16 Sk.	1	1	8	
	6 1/4 Pd.		1	0	1	
	5 Pd. à		0	5	0	
	6 Pd. à		1	0	0	
	5 Pd. à		0	5	0	
	6½ Pd.	17 Sk.	1	1	4	
	5 Pd. à	18 Sk.	0	5	10	
	6½ Pd.à	20 Sk.	1	2	2	
	6 Pd. à	22 Sk.	1	2	4	
	7 Pd. à	22 Sk.	1	3	10	
	fra Jagildet	13 Pd. à	22 Sk.	2	5	14
Sommer smør		solgt for	36	0	10	
priser 13 à 14 à 16 à 18 Sk. pundet						

Jagilde: måske forlovelsesgilde

Indavlet 1849 til 1850 i Traver og Tønder

Rug	57 Trave	deraf	44 Tdr.	vegt 12 Lispund
Byg	67½ Trave	deraf	64 Tdr. 6 Skp.,	vegt 11 Lispund 8 Pund
Haure	74 Trave	tærsken	27 Traver	
		deraf	38 Tønder 4 Skp.,	vegt 8 Lispd. 4 Pund
		deraf	2 Tønder	

Serdine? hvede 3 Traver

et Læs vikker at tærsk

5 Læs vikke haure at fodre til Kjærerne

19 Læs Kløver og Timote Høe til Hæster

14 Læs Enghøe til Kjærerne

10 Læs høe til faarene

4 Læs Kløver at tærsk

Katøflerne Ringe i aar igjen.

Kornet og Høet fylte got, især Rugen.

Kornet i Traver ialt 201 Traver. I hes 54 Traver

Ialt i Traver 198½. Kom got i Huus, og har tærsk haure i hes 27½ Trave

Fodre haure: 27½ Trv. i hes. *hes = hæs, en stor konstak.*

Kreaturer smaat og stort indbunden: 4 Hæster og et Føl af det lamme Øg. 12 Høveder og 18 Faarehøveder, deraf 5 Lam lagt til, en Væder, 2 Beder og 2 Gimmere i October 1849.

Kapittels Taxten 1850

Rug	3 Rdl	1 Skilling
Byg	2 Rdl.	3 Mark 14 Skilling
Havre	1 Rdl.	5 Mark 8 Skilling

Blev saaledes Præstens Tiendepenge

1 Rdl. 5 Mark 1½ Skilling

pr. Td. gammel Hartkorn 3 Tdr. 1 Fdk.

5 Rdl. 3 Mark 10 Skilling

den 20. februar 1850 N. Andersen

Korn solgt af dette aars af Grøde

1849 til 1850

		Læs	Slags	Tdr. Skp.à Mk.Sk.				Rdl.Mk.Sk.		Vægt pr. Td. Lispd. Pund		
9. Nov.	Aarhus	1	2radet byg	4	6	16	0	12	4	0	11	2
28. Nov.	Aarhus	1	byg	5	0	17	0	14	1	0	11	8
13. Dec.	Aarhus	1	byg	5	0	15	0	12	3	0		
22. Jan	Aarhus	1	byg	5	0	15	8	12	5	8	11	4
19. Febr.	Aarhus	1	havre	6	0	11	0	11	0	0	8	4
23. Febr.	Aarhus	1	byg	5	0	14	0	11	4	0	11	4
1. Marti	Aarhus	1	byg	5	0	14	0	11	4	0	11	2
8. Marti	Aarhus	1	havre	6	0	11	0	11	0	0	8	2
15. Marti	Aarhus	1	byg	3	0	14	0	7	0	0	11	4
			havre	3	0	11	0	5	3	0	8	4
18. Marti	Harløv Mølle	1	byg	5	0	13	8	11	1	8	11	8
19. Marti	Aarhus	1	byg	5	0	14	0	11	4	0	11	6
25. Marti	Aarhus	1	havre	6	0	11	0	11	0	0	8	4
18. April	Harløv Mølle	1	rug	5	0	18	0	15	0	0	12	0
3. Mai	Harløv Mølle	1	rug	5	0	18	0	15	0	0		
9. Mai	Harløv Mølle	1	rug	4	4	18	0	13	3	0		
8. Juni	Aarhus	1	byg	4	0	16	0	10	4	0	11	8

Ialt * 218 1 0 *rettet,
198 1 0 WT

Smør solgt	6 1/4 Pd.	0	18	1	1	0
	22 Pd.	0	16	3	4	0
	8 Pd.	0	16	1	2	0
	7 Pd.	0	16	1	1	0
SLS	6 Pd.	0	16	1	0	0
SLS	3 Pd.	0	18	0	3	6
L. Skræder	10 Pd.	0	16	1	4	0
Skræderen	3 Pd.	0	16	0	3	0
Skræderen	5 Pd.	0	17	0	5	5
SLS lånt 10 Pund og 4 kokker til gildet	7 Pd.	0	19	1	2	5
	SLS 3 Pd.	0	19	0	3	9
	1 Lispund og 5 Pd.	0	19	4	0	15
5. Mai	7 Pd.	0	18	1	1	14
	6 Pd.	0	17	1	0	6
Solgt	byg		46	6	0	
	havre		21	0	0	
	rug		14	4	0	

SLS er naboen i nr. 5 Søren Lykke Sørensen, som lånte smør og 4 hanekyllinger til sit gilde.

Indavlet 1850 til 1851 i Traver og Tønder.

Rug	48½ Trave	deraf 47 Tønder.	vægt 12 Lispd.
Byg	59 Trave	deraf 58 Tønder 2 Skp.	vægt 11 Lispd. 8 Pd.
Haure	77½ Trave	tærsken 29 Traver	
		deraf 31 Tønder 5 Skp.	vægt 7 Lispd. 15 Pd.
Sommer Hvede	3 Trave	deraf 2 Tønder 4 Skp.	
Boghvede	3 Læs	deraf 6 Tønder 7 Skp.	
Erter	en lille Læs	deraf 4 Skp.	
Kløver og Timote	9 Læs		
22 Læs Høe		Kornet i Trave ialt 188 Trv. 13 mindre end i fjor.	
Katøfler i aar tog de ubetydelig Skade, vi havde ikke mange sat.			

Kreaturer smaat og stort indbunden:

6 Hæster, 13 Fækreaturer, 19 Foer *foder* kreaturer. Hæsterne indtagen paa Mikels Dag, Høvderne indtagen paa Novb. Foerne *Faarene* ogsaa begyndt at foeres *fodres* først i Novb.

En Bede *kastreret vædder* lagt til, som skulde været slagtet, var 2½ aar gml. Jeg vilde have ældre Beder at slagte. 2 Bedelam lagt til.

Kapittels Taxten 1851

Rug	3 Rdl.	5 Mark	1 Sk.
Byg	2 Rdl.	5 Mark	12 Sk.
Haure	2 Rdl.	1 Mark	5 Sk.

Præstens Tiende Penge blev

6 Rbdl. 4 Mark 3 Skilling, men han fant paa Smaa Resel Penge at betale derforuden 7 Skilling

Korn solgt af dette aars af Grøde

1850 til 1851

		Læs	Slags	Tdr. Skp. à Mk. Sk.		Rdl. Mk. Sk.				Vægt L. Pd. Pund		
Oct.	Aarhuus	1	byg	3	5	18	0	10	5	4	11	4
26. Oct.	Aarhuus	1	byg	3	3	19	0	10	4	2	10	8
9. Nov.	Aarhuus	1	rug	4	0	22	0	14	4	0	12	4
16. Nov.	Aarhuus	1	rug	5	0	23	0	19	1	0	12	4
23. Nov.	Aarhuus	1	byg	5	0	19	0	15	5	0	11	4
7. Dec.	Aarhuus	1	rug	5	0	24	0	20	0	0	12	4
13. Dec.	Aarhuus	1	rug	4	4	24	0	18	0	0		
24. Jan.	Aarhuus	1	havre	7	0	14	0	16	2	0	7	15
7. Feb.	Harløv M.	1	rug	5	0	23	8	19	3	8	12	4
11. Febr.	Aarhuus	1	byg	4	4	18	0	13	3	0		
18. Febr.	Aarhuus	1	byg	5	0	18	0	15	0	0		
25. Febr.	Aarhuus	1	byg	5	0	17	0	14	1	0	11	8
11. Marti	Aarhuus	1	byg	5	0	17	0	14	1	0	11	12
31. Marti	Aarhuus	1	byg	3	6	23	0	14	2	4		
23. Aug.	Veiermøl.	1	byg	1	2	25	0	5	1	4	11	12

Ialt 221 3 6

4 Gjes 5 0

Gjes=gæs

6 Gjes 4 8

Indkjøbs Pries pr. Stk. 5 0

24. Jan.	Smør solgt	8½ Pd	0	18	1	3	9	
	Smør solgt	22 Pd.	0	18	4	0	12	
		9 1/4 P	0	19	1	5	0	
		10 Pd.	0	20	2	0	8	
		6½ Pd.	0	22	1	2	9 (1 2 15)	
		6 Pd.	0	20	1	1	8	
		4 Pd.	0	20	0	5	0	

Lod vinteruld 10 1/4 Pd. á 1 Mark 14 Skilling i 1851

Jeg solgte Tyren i October 1851 13 0 0

Jeg solgte den gamle Skøt Koe i Novemb. fik 11 0 0

en Hæst solgt den 13. Dec. i 5. te aar til Jens Thøgersen
i Høver, 1850 56 0 0

For Tydske Reiser fik jeg en Obligation paa 50 Rbd. 4 Rbd. i Contant Jan. 1850.

Nu vilde jeg gjerne vide, om den nogen tiid bliver betalt ud.

Jeg købte en paa 50, gav 48. Nr. paa den 5890. Min egen Nr. 7143.

Paa den ene? bag paa mrk. N.

Indavlet 1851 til 1852 i Traver og Tønder.

Rug	32 Trave 10 Kjærve	deraf 24 Tdr. 3 Skp.
Byg	63½ Trave	deraf 56 Tdr. 5 Skp.
Havre	95½ Trave torsken 39½ Trave	deraf 47 Tdr. 2 Skp. fore <i>fodre</i> Havre 55½ Trave
Vinter Hvede	3½ Trave	deraf 3 Tdr. 2 Skp.
Sommer Hvede	1 Trave 25 Kjærve	deraf 7½ Skæppe
Boghvede	en Læs	deraf 1 Td. 7½ Skp.
Høe	25 Læs	
Kløver og Thimote	5 Læs	
Frø Kløver	en Læs	
Vores Katøfler tog ikke Skade	Kornet ialt 196½ Trave. Rugen slag <i>tynd</i> i Toppen.	

Kreature indbunden: 6 Hæster, 12 Høvder, 17 Faar, di 5 Lam af dem 3 Beder 2 gimmer.

Hæster indbunden før Mikkelsdag.

Kjærne indbunden 8 dage før Novemb.

Faarene indbunden midt i Novemb. 1851.

Kapittels Taxten 1852

Rug	6 Rbd. 1 Mark 1 Sk.
Byg	3 Rbd. 5 Mark 3 Sk.
Havre	2 Rbd. 3 Mark 14 Sk.

Præstens Tiende penge blev

9 Rbd. 2 Mark 5 Sk.
9 Skilling til smaa Kreaturers Tiende

Korn solgt af dette aars af Grøde

1851 til 1852

=====											
										Vægt pr. Td.	
		Læs	Slags	Tdr.	Skp.à	Mk.	Sk.	Rdl.	Mk.	Sk.	L.Pd.
=====											
										Pund	
=====											
21. Nov.	Aarhus	1	havre	6	0	16	0	16	0	0	8 4
12. Dec.	Aarhus	1	byg	5	0	26	0	21	4	0	11 8
20 Dec.	Aarhus	1	byg	4	4	25	0	18	4	8	
			hørfrø	0	3	40	0	2	3	0	
12. Jan.	V. møllen	1	byg	4	0	24	8	16	2	0	11 8
23. Jan.	V. møllen	1	byg	5	0	24	8	20	2	8	11 8
5. Febr.	V. møllen	1	byg	1	0	26	8	4	2	8	
6. Febr.	Aarhus	1	havre	6	0	19	0	19	0	0	8 4
16. Febr.	Vejrmøllen	1	byg	5	0	27	8	22	5	8	11 4
21. Febr.	Aarhus	1	byg	5	0	28	0	23	2	0	11 8
8. Marti	Aarhus	1	havre	6	0	20	0	20	0	0	
24. Marti	Aarhus	1	havre	6	0	20	0	20	0	0	
i alt										205 2 0	
=====											

En bruun bliset Hæst Klod, næsten 2 aar blev skaaren, da han var Føl, blev solgt den 16. Febr., leveres 14 Dage efter, skal betales med 78 Rbd. Blev købt af John i Hørsløv Grd. 1852.

Hørsløv ligger et par km nord for Framlev

Skaaren=kastreret

Indavlet 1852 til 1853 i Traver og Tønder

Rug	45 Trv.	deraf	43 Tdr. 3 Skp.
Byg	70 Trv.	deraf	75 Tdr. 4½ Skp.
Havre	102 Trv.	deraf	33 Trv. 18 Tdr. 4 Skp. Sæd solgt 28 Tdr. 1 Skp.
Erter	2 læs smaa	deraf	1 Td. 7 Skp.
Boghvede	2 smaa læs	deraf	2 Tdr. 4 Skp.
Vinter hvede	9½ Trv.	deraf	9 Tdr. 4 Skp.
Korn i Traver	226½ Trv.		

Kløver og Timote til høe 12 læs *timothe = engrottehale, et fodergræs.*
Høe i Hes 11 læs til forene 11 læs
og kløver og timote at tærsk

Kreature indbunden 1852.

6 Hæster, 12 Fækreature,

18 foer, di 5 af dem lam, 4re gimre, 1 væder af Spansk rase. Kjøbt for 2 Rbd.

Kapittels-Taxten 1853

Rug	5 Rbd. 3 Sk.
Byg	4 Rbd. 3 Sk.
Havre	2 Rbd. 3 Mark 7 Sk.

Præstens Tiende penge

som blev 8 Rbd. 3 Mark 13 Sk. med
småa kreaturers Tiende 1/16 deel Skp. byg
blev nok 3 Sk. pr. Td. H.korn

Korn solgt af dette aars af Grøde

1852 til 1853

pr. Td.	Læs	Slags	Tdr.	Skp.	à	Mk.	Sk.	Rdl.	Mk.	Sk.	Vægt L.pd. Pund
I October	Aarhus	1 byg	4	7	25	0	20	1	14		11 8
19. Nov.	Aarhus	2 byg	5	0	26	0	21	4	0		11 0
		rug	3	0	32	0	16	0	0		12 4
28. Nov.	Veir Mølle	1 vinterhvede	1	0	42	0	7	0	0		12 12
		rug	5	6	31	0	29	4	4		12 8
3. Dec.	Aarhus	1 byg	5	0	26	0	21	4	0		
22. Jan.	Veiermølle	1 byg	7	0	25	0	29	1	0		11 6
		vinter hvede	1	0	46	0	7	4	0		13 0
27. Jan.	Aarhus	1 havre	6	0	18	0	18	0	0		8 4
1. Febr.	Aarhus	1 rug	3	0	30	0	15	0	0		12 8
		havre	2	0	18	0	6	0	0		
7. Febr.	Aarhus	1 havre	6	5	17	0	18	4	10		8 4
		hørfrø	0	3½	7	0	3	0	6		
17. Febr.	Veiermøllen	1 byg	5	6	25	8	24	2	10		11 8
23. Febr.	Aarhus	1 byg	5	0	26	0	21	4	0		
8. Marti	Gjærne?	1 havre	7	0	18	0	21	0	0		
11. Marti	Lottrup	1 byg	5	0	25	0	20	5	0		
21. Marti	Lottrup	1 byg	5	0	25	0	20	5	0		
15. April	Lottrup	1 byg	2	0	25	0	8	2	0		
	Lottrup	havre	3	0	15	0	7	3	0		
9. Mai	Veiermølle	1 vinterhvede	3	6	46	0	28	4	8		
I Mai	Lottrup	1 havre	3	0	15	0	7	3	0		

Korn ialt 374 5 4

Lotte er solgt 45 Rdl. *en hest?*
 Knold Horn 30 Rdl. *en gl. ko?*
 en sort Qvie 15 Rdl. 5Mark *en kvie*

Kreaturer ialt 90 5 0
 Smør til mig 64 0 0

Ialt 529 4 4

Fradrages: En Koe kjøbt 30 Rdl. 4 Mark

Uld solgt 9½ Pund á 28 Sk. 2 Rdl. 4 Mark 10 Sk.
 En Kalve skind 4 Mark 8 Sk.

Indavlet 1853 til 1854 i Traver og Tønder.

Rug	39½ Trv.	deraf	36 Tdr. 3½ Skp.	vægt	12 - 12
Byg	65 Trv.	deraf med Rivels	62 Tdr. 6 Skp.	vægt	11 - 8
Havre	72 Trv.	deraf torsken (<i>tærsket</i>)	23½ Trv.: 25 Tdr. 4 Skp., vgt.		8 - 10
		fores (<i>fodres</i>) op	48½ Trv.		
Vikker havre	8 Trv.	til Kørne			
Vinter hvede	7 Trv.	deraf	5 Tdr. 3½ Skp.		
		Korn ialt i Traver:	191½ Traver		35 mindre end i fjor.
Boghvede	2 smaa Læs	deraf	? <i>intet skrevet</i>		
Erter	5 Læs	deraf	6 Tdr. 2 Skp.		
16 læs Temotium grøn		<i>timothe</i>			
20 læs Høe					

Kreature indbunden 1853 til 54.

6 Hæster, 13 Fekreature indbunden 8 Dage efter Novb. Foer *får*, 18 Stykker til vinter di 5 af dem Lam, en veder, 2 Beder, Anderses *søn* den ene, 2 gimmere indbunden den 2. Decb.

Kapittels Taxten 1854

Rug	8 Rdl. 3 Mark	7 Skilling
Byg	5 Rdl. 4 Mark	9 Skilling
Havre	3 Rdl. 3 Mark	6 Skilling

Præsten fik

13 Rdl. 1 Mark 11 Skilling
med Redsels penge

rivels = *rivelse, sammenrevet korn*

Søn Anders 26 år

Korn solgt af dette aars af Grøde

1853 til 1854

		Læs	Slags	Tdr.	Skp.	à	Mk.	Sk.	Rdl.	Mk.	Sk.	Vægt	L.	Pd.
												Pund		
20. Oct.	Veiermølle	1	rug	4	5	53	0	40	5	2	12	12		
31. Oct.	Aarhus	1	byg	3	5	38	0	22	5	12	11	0		
			hør frø	0	7½	48	0	7	3	0				
6. Dec.	Veiermølle	1	byg	5	0	36	8	30	2	8	11	8		
14. Dec.	Veiermølle	1	vinterhvede	2	4	68	0	28	2	0	13	4		
17. Dec.	Aarhus1		havre	6	0	21	0	21	0	0	8	10		
1. Febr.	Veiermølle	1	byg	4	0	37	0	24	4	0				
10. Febr.	Veiermølle	1	rug	5	0	56	8	47	0	8	12	12		
14. Febr.	Aarhus	1	byg	5	0	39	0	32	3	0				
22. Febr.	Aarhus	1	rug	4	0	54	0	36	0	0				
			byg	1	0	36	0	6	0	0				
13. Marti	Aarhus	1	byg	4	0	38	0	25	2	0				
			Erter	1	0	54	0	9	0	0				
22. Marti	Aarhus	1	byg	5	0	33	0	27	3	0	11	8		
3. April	Aarhus	1	byg	5	0	33	0	27	3	0				
7. April	Aarhus	1	byg	3	0	34	0	17	0	0				
29. April	Aarhus	1	byg	1	0	36	0	6	0	0				
			havre	3	0	28	0	14	0	0				
17. Mai	Aarhus	1	byg	2	0	36	0	12	0	0				
Ialt										435	3	14		

Solgt 12 3/4 Pund Lod á 2 Mark 6 Sk.

5 0 4

Solgt 1 Lispund themotium á 2 Rdl. 12 Sk. pr. Pund *ikke udregnet*

Kapittels Taxten for 1854 til 1855

Rug	6 Rdl.	3 Mark	3 Skilling
Byg	4 Rdl.	3 Mark	12 Skilling
Havre	3 Rdl.	3 Mark	9 Skilling

14 Rdl. 4 Mark 8 Skilling

De 3 Slags Korn i Aar

17 Rdl. 5 Mark 6 Skilling

De 3 slags Korn i fjor

Fra Grosteens *Gråstens* ager og til Steen Sigen.

Dette Stykke Jord har jeg Deelt i 7 Indtægter *jordstykker* 1850. Før var det deelt i 9, nu vil jeg Prøve om det er bedre. Der kan blive til hver Indtægt i bredden 47 á 48 faune *favne*, i længden 87 faune, deelt i 10 ager. Til hver ager 4 faune 2 alen. - er 4089 Qvd faune *kvadrat* den første ved den bruen *brune høye høj* undtagen aar 1850.

1500 kvadrat faune er 13500 kvadrat al *alen*.

1000 qvd. faune er 9000 kvadrat al

500 qvd. faune er 4500 qvd. al.

4089 qvd. faune er 36801 kvadrat al

er til en Tønde Land 12267 qvd. al Rug Sæd er 1363 kvadrat faune mindre 2 al ?

Rug Sædens Behandling 1847

Indtægten *jordstykket* paa Løvhoved ved Rasmus Avels Karl skal havde faaet fuld brak og møg Kjørt om Sommeren, blev pløyet til Sæden var godt beqvem men formedelst Regn veier blev det liggende en 8 Dages inden det blev saaat. Indtægten paa Brøgerdamsfald den væstre det halve af det ved den østre side fik samme behandling det halve ved væstre side var hør og hvede udi, møget blev kjørt efter Høsten og Pløyet ned og lagde 3 ugers Tiid og Pløyet op igjen til Sæden, da det blev saat Tør og beqvem. Rugen blev saat i ugen før Mikels dag alt sammen. Søren Lykes var saat 10 á 12 dage før, Laurs Nielsens ligesaa, jeg saade Prousti Rug *provst-rug, en rugsort fra Holsten*, i østermarken i gjødenings jord 1 Tønde ingen heire *hejre, et topgræs* at saa i det men nogle Kløver fik af Peder Ditløv *gårdmand i den vestligste del af Stjær - ind mod Søballe 7 Rbd. Tønden*. Jeg saade om trendt 6 Tønder Rug.

Grise slagtet i perioden 1843 til 1854

En Soe slagtet 1843	19 Lispd. 3 Pund vegt det hele kiødmadden
2 grise slagtet 1844	19 Lispd. 14 Pund
2 grise slagtet 1845	17 Lispd. 2½ Pd. Soegrise bæst <i>bedst</i>
2 grise slagtet 1846	18 Lispd. 3 Pd. Soegrise bæst
2 galtgrise 1847	20 Lispd. 3 Pd.
2 galtgrise 1848	24 Lispd. fedt <i>fedet</i> med malet rug.
2 soegrise 1849	23 Lispd. med alt. Fedet med 5 Tønder efter rug.
2 grise 1850	16 Lispd. med alt. Ikke fede
2 grisesøer 1851	Den ene 10 Lispd. 10 Pd. Den anden 12 Lispd 4½ Pd.
2 galt grise	med alt, dog var der fraskaaren til Pølse af dem begge. fedt med efterRug og Byg malet sammen. Det yndet di bæst. Vegt 25 Lispund.
2 galt grise	fedt med Erter og noget efterRug. Den ene blev syg og slagtet før Jul, vegt 23 Lispd. 4 Pd. Den anden slagtet den 12. Jan. 1854, var 3 Lispd. 6 Pd. bedre end den anden.
3 grise slagtet 1854	2 Soe grise og en galt, vegt 31 Lispd. foruden det afskaarne til pølse.

Byggematerialer og håndværkerudgifter

Fierfiel *fjæl med fer og not?* kjøbt 1839

3 tylt *tylvt* til Loft ___? fiel kostet 13 Rdl. 2 Mark
 Smale gran fiel kjøbt 1840, 6 tylt og en fiel 16 Mark tyltet ialt 16 Rdl. 1 Mark 6 Sk.

En 1½ alen Bjelk til laade á 20 Sk. pr. alen

En Dito 10 1/4 alen Bjelk til Laade á 20½ Sk. pr. alen.

En Dito 8½ alen kleien Bjælk á 1 Rdl, kan blive for dette 5 Rdl. 3 Mark.

2 tylt gode Fyr fieler á 4 Rdl. er 8 Rdl.

2 tylter fyr fjel 6 alen, 2 fjel 7 alen til gulv, for dette 7 Rdl 5 Mark

3 Bielker til **laad lade** er 5 Rdl. 3 Mark

Ialt 13 tylter og 3 fjæler 45 Rdl. 2 Mark 6 Sk.

Summa 50 Rdl. 5 Mark 6 Skilling.

Brente steen 4 læs brokler á 2 Rdl. 2 Rdl.

Heele brente 1000 á 8 Rdl. pr. 1000 8 Rdl.

Heel Dito 150 1 Rdl 1 Mark

Halve brente 600 3 Rdl.

Summa 14 Rdl. 1 Mark

Laase til 6 Døre, 750 Søm 4 Rdl 1 Mark

Raae steen 26 læs 2 Rdl.

S.O.S. sneker *snedker* 60 Dage á 1 Mark 10 Rdl.

S.C.S. Stjær tømmermand 10 Dage er 1 Rdl. 5 Mark

Murmæster i 3 Dage udbetalt 3 Mark 12 Skilling

Vinduer 2 fag, glaset en Rude 9 Sk. er 2 Rdl. 1 Mark 8 Sk.

Vinduer 2 fag træ og glas 4 Rdl. 4 Mark

Vinduer 1 fag for nogle aar siden, en Mark for Ruden 2 Rdl.

2 enkelte vinduer, blye og glas 1 Rdl. 4 Mark

En lille vindue i Kjødkammeret 1 Mark

Foruden Kosten og vort arbeide

Summa 94 Rdl 3 Mark

Jeg købte ved Skjærbæks Teglverk 1500 heel brente steen á 1 Rdl 10 Sk. pr. 100.

400 mellem brente steen á 5 Mark pr. 100. Et læs brokler 1 Rbd.

Summa 20 Rbd 5 Mark i efter aaret 1851.

tylt = tylvt = 12 stk.

Tjenestekarle og arbejdsmænd.

Søren Olesen fæstet til aaret 1840. Skal have i Løn 8 Rbd. 6 all *alen* vadmél, 10 all - 12 all blaar læred efter vort eget behag, 1 Pund Uld, 2 par Træskoe, et foer *får* vilde han havde græset, men blev ikke lovet sikkert undtagen han qviterer *kvitter* ulden. Han skal bestille hvad han kan.

Rasmus fæstet til Aaret 1843. Skal have i Løn 16 Rbd., 6 all vadmél, 12 all blaarlæret, 1 Pund uld, et par træskoe.

Den 19. Juni 1842

Niels Andersen

Akort med Peter til at tærské pr. Tønde 7 Skilling, en Trave Langhalm 7 Sk., intet for at binde halm op; jeg lovet ham 2 Rdl. om maanedén i de 8 lange, 9 Mark i de korte eller 7 Skilling for en Dag imellem - den 1. November 1850 til 1851.

Han fik 11 Rbd. 2 Mark 14 Sk. optorsken *optærsket* den 17. Marti 1851. Atter fæst igjen til November. Jeg lovede 20 Rdl. til løn i den tiid, ingen andre ting. Jeg lovede at gjøre ham et par træskoe, naar? han flyede *afleverede* et Styk Træ.

Qvindfolkene lovede til en Væst om de _____?.

Påbudte kørsler 1845 til 1850

Konge Reiser

Jeg kjørte i for Spand med Kongen den 31. Juli 1845 fra Skanderborg til Knud Bro. Blev lovet 2 Reiser got gjort.

CSS *) kjørte med Dogteren fra Skanderborg til Laasby den 9. November 1845.

*) *antagelig naboen Christen Sørensen i matr. nr. 8.*

Under krigen 1848:

Kørsel for de danske styrker.

Jeg kjørte først i Mai med Krigsfolk fra Skanderborg til Aarhus. CSS ligesaa, og igjen i Juli fra Skanderborg til Horsens, 2 Reiser en Dag imellem dem med 100 Brød til Læsset. CSS ligesaa. - Atter igjen i October fra Skanderborg til Horsens og Rye med Brød til Krigs Folkene. CSS ligesaa. - Vi var i Horsens med Fourage i September: Høe 23 Lispund, Halm 31 Lispund, intet Havre. Det var under Krigen 1848. Aarhus amt har faaet 1 Mark pr. 1 Lispund Høe. Vi intet endnu den 7. Marti 1849. *Niels Andersen boede i Skanderborg Amt.*

1.

CSS kjørte med matroser, 3 mand fra Skanderborg til Aarhus den 7. Marti 1849. De 2 Reiser er gjort forud af ham

2..

Jeg kjørte med Kjødttønder, 3 til Læset fra Skanderborg til Horsens den 3. April 1849.

3.

CSS blev sagt til Reise, var ude at kjøre, men kom ikke til Skanderborg for vi blev sagt for sildig til de Folk af 11. Batalion, var hieme *hjemme* d. 26. April 1849.

4.

Jeg holte *holdt* Ridende Stafæt i Skanderborg i 24 Timer. Kom til Jexsen den 1. Mai 1849. CSS staar for Tuur.

5.

CSS kjørte og mødte i Jexsen og holte 21 Timer, skulde 24 Timer den 11. Mai 1849.

6.

Jeg kjørte og mødte i Jexsen, men kom til Vrold og holte i 24 Timer den 12. Mai 1849.

7.

CSS kjørte, mødte i Vrold og holte i 24 Timer og flyttet magasinet til Taastrup den 13. Mai 1849.

8.

Jeg kjørte og mødte i Vrold, men maatte kjøre til Taastrup og holde i 24 Timer den 14. Mai 1849. Den 17. en mand at gjøre ved vein *vejen* fra hver en halv Dag i Langskov *en skov i nærheden af Søballe*.

9.

Den 19. CSS kjørte, mødte her i Byen og kjørte til Mesing med Læs, var hen *borte* i 10 Timer 1849.

10.

Jeg kjørte og mødte her i Byen, fik Læs med havre og holte i 27 Timer den 20. Mai 1849. 2 mand af læget *lægdet* at gjøre ved vein *vejen* igjennem Langskov. Jens i skoven og Ernst den 20. Mai var med af læget

11.

CSS kjørte, mødte i Stilling og holdte i 21 Timer, var ordret til 3 gange 24 Timer, den 21. Mai 1849.

Kørsel for de tyske styrker:

12.

Jeg kjørte, mødte i Skanderborg den 24. Mai kl. 4 eftmd. *eftermiddag*, kom ikke hjem før den 28. Mai kl. 4 eftm., 4 gange 24 Timer. **Det var for Fjenden** 1849.

13.

CSS kjørte, mødte i Skanderborg **for Fjenden** den 25. Mai, var hen *borte* i 40 Timer, kom hjem den 27. Mai. Jeg holte i 56 Timer mere. 1849.

14.

Jeg kjørte, mødte i Skanderborg den 30. Mai og kjørte hver dag med stor Læs til Ask *vest for Malling* og holte der om natten. Mine hæster var syge. Kom hjem igjen den 5. Juni, var *borte* i 6 dage **for Fjenden** 1849.

15.

CSS kjørte, mødte i Skanderborg den 3. Juni, blev hentet af **Fjenden**, var hen i 11 Dage.

Den 14. Juni 1849. - CSS: 12½ dag - NA : 10 dage den 14. Juni.

16.

Krigs Reiser den 18. Juni. Jeg kjørte kl. 9 og mødte ved Nye Broe pr. Vrold og holdte der 3 Døgn i Regn og Kuld paa aaben Mark og kjørte saa til Borum med den Tysk armee og laa der paa marken en nat, derfra til Eløv *Elev SØ for Trige*. Var der i 2 nætter, var i Aarhus og Skanderborg efter Fødemidler. Siden til Framløv, var en Nat, derfra til Skanderborg til afløsning. Kom hjem den 25 Juni kl. 2 eftermiddag 1849. Var 7 Døgn. Jeg **for Fjenden**: 17 Dage og Nætter.

17.

Jeg kjørte, mødte i Skanderborg om morgenen den 7. Kom hjem natten den 10. Juli, blev kommanderet til at kjøre til Aarhus med en officer strax. Maatte blive i Aarhus til at kjøre med Saarede til Horsens, men der kom ingen, og der blev afløsning den 10. Juli 1849.

18.

CSS kjørte, mødte i Skanderborg den 14. og holdte i 7 gange 24 Timer. Kom hjem den 21. Juli 1849.

19.

Jeg kjørte, mødte i Skanderborg de 21. Juli og kjørte fra magasinet Føde midler til folkene omkring, var der over 3 gange 24 Timer. Kom hjem den 24. Juli 1849.

Danske Reiser 11 Dage. Tyske Reiser 43 Dage. Ialt 54 Dage. Jeg 28, CSS 26.

Tyske Reiser: Jeg 23½, CSS 19½. Den 24 Juli 1849.

Herfra igen kørsel for de danske styrker.

20.

CSS kjørte, mødte i Nr. Vissing den 25. Juli, holdte i 24 Timer for de Danske, den 26. Juli 1849.

21.

Jeg red Staffet og holte i N. Vissing, var borte i 29 Timer, holdte, jeg Reed til Borum den 26. Juli 1849.

22.

Jeg kjørte med arestant Fare L.? til Skanderborg og 2 mand vogtere den 4. August 1849.

23.

Jeg kjørte, mødte i Skanderborg og befordret Regiment Dyr læge til Aarhus den 30. Aug. 1849.

24

CSS kjørte og mødte i Skanderborg og befordret Krigsfolk til Grundfør den 6. September 1849.

25.

Jeg kjørte og mødte i Skanderborg og befordrede Saarede til Flensted den 29. Marti 1850

Andre Kjørsler af læget til Fattige og Wei arbeide 1849.

Jeg kjørte et Læs fattig Torf *tørv* til Vissing den 26. Aug. 1849.

Jeg kjørte Tømmer til Gjordemoder huset *jordemoderhuset* fra Aarhus den 27. April 1850.

CSS kjørte fyldning til gjordemoder huset i hullet hele Dagen. En med at læsse den 4. Mai 1850.

Jeg kjørte fyldning i hullet til gjordemoder huset ½ Dag. Jeg en at læsse den 10. Mai 1850.

CSS kjørte fyldning i hullet til gjordemoder huset en eftermiddag den 10. Mai 1850. Jens i Skoven med at læsse ½ Dag.

Jeg kjørte store steen til gjordemoder huset ½ Dag den 15. Mai 1850.

Jeg kjørte fattig Reise til Vissing med den gamle Kone, som var hos Maren Jensdatter den 1. Mai 1850.

CSS kjørte møg for en Soldat i Vissing den 23. Mai 1850.

Jeg kjørte grus 2 Læs fra Ravn Søe og et Læs Leer til murerarbeide ved gjordemoder huset den 1. Juni 1850.

CSS harvede for en Soldat i Vissing den 2. Juni 1850.

Jeg kjørte 2 Læs Torv for en Soldat, David den 28. Juli 1850.

Jeg havde en Karl ved Morten Kremer *Kræmmer?* at mede *høste med le* den 20. Aug. 1850.

CSS kjørte gjordemoderen hjem til Storning, som var ved Davids Kone den 10. September 1850. Byens omgang.

Jeg pløjede for Morten Kremer en beed *bid = ca. en kvart dag, eller tidsrummet mellem to måltider*. Søren C. for mig i Stjær sidst i September 1850.

CSS en at tærsk for Morten Kremer først i October 1850.

CSS Pløjede for Morten Kremer en beed, men det var P. Knudsen i Stjær, der gjorde den i October 1850.

Jeg Pløjede gammel jord for Morten Kremer i November 1850.

CSS kjørte paksteen til Gjordemoder huset 2 Læs i November 1850.

Jeg kjørte fattig Reise, en Læs Krat *kvas* af Hemstok Skov til Pilte Jens den 8. Dec. 1850.

CSS kjørte for Davids Kone 2 Læs krat af Holm Skov den sidst December 1850

For 1849 er kjørt 8 Kjørsels Beed. Haandarbeide 4 Beed.

For 1850 er kjørt 19 Kjørsels Beed. Haandarbeide 4 Beed.

Reiser 18 Rdl. Haandarbejde 2 Rdl. fylding - Ernst: 2 Læs - Jens i Skoven: 1 Beed.

Jeg en at Tærsk for P. Kremer først i Jan. 1851. Ernst gjorde Dagen.

Jeg kjørte med Gjorde moderen til Lille Ring og fik hende i Store Ring tilbage til Jens Rasmusens Kone. Nu kommer det an paa, om jeg kan faa den got gjort. Den 21 Jan. 1851.

Jeg kjørte fattig Reise med Torv til Pilter Jens i Sommeren 1851.

Jeg kjørte et Læs Leer og et Læs Gruus til Skolen i Juli 1850. Korte Reies. *rejser*.

Jeg er tilsagt at gjøre en lang Skole Reis til Aarhus i Juli 1851. Søren Lykke udredte Reisen. Jeg skal gjøre hans, naar den kommer. Nu har jeg gjort Rejsen til Skanderborg efter Vinduer og andet mere i September 1851.

Underdanisk Klage.

Da min opsyns mand over min unge Skov til melte mig, at Natten mellem den 6. og 7. Dennes blev der bort stjaalen Tvende Bøge af min Skov, og han havde seet om aftenen den 6. en mand komme med en Træe til Simon Andersens Huus paa Stjær Mark. Tykkelsen ved Roden var omtrent 8 Tommer i gennem snit paa dem bege - og af Savede baade ved Rod og Top. Hvor over jeg som nødsages til, da der i Sneese Tal bliver bort stjaalen, at tage Tvende Mænd med mig, Sognefogden og Gaardmand Peder Ditlefsen, bege af Stjær at visetere for oven melte Huus Mand, og fandtes af samme Slags og Størrelse unge af Savede Riis Bøge. Han fore gav for os, at han havde kjøbt dem af hans naboe Mas Nielsen.

Da vi til Spurte ham om han havde solgt ham noget af dette Slags Træ, Sagde han Nei, det er ikke Sandhed; og da han vovede ikke at opgive nogen Sælger til same Træe, og da hverken ham eller hans naboe ikke haver nogen Træe at huge selv, finder jeg ham mis Tængt i SkovTyveRie, og hvor over jeg beder oven melte Simon Andersen paa Stjær Mark indstævnet til vedkommendes Ræt, at blive afhørt og fyldest gjøre hans Hjemmel, eller strafet efter Skov anordningen. Dette kan bevidnes.

Søeballe den 8. December 1843. Underdanisk Niels Andersen

Han blev indstævnet at møde den 23. dennes og mødte ogsaa, men kunde ikke give nogen Hjemmel, og han nægtede at have taget dette og blev til spurt om han vilde gjøre sin Ed paa dette, og han sagde Ja, og Eden blev læst for ham, og han gjorde den.

Stævningen kostet mig 2 Mark 7 Skilling. Stævnevidnerne 2 Mark 4 Skilling. Forhøret 4 Mark 13 Skilling. Ialt 9 Mark 8 Skilling.

Det var bæst *bedst* for ham, om han var fri *uskyltig*.

Jeg har foretaget en lille undersøgelse af Niels Andersens anmeldelse af Simon Andersen for begået skovtyveri.

B58- 68

Politiprotokol for Hasle, Vester Lisbjerg, Framlev og Sabro Herreder 1841-45.

Aar 1843 den 23. Dec. blev af constitueret Herredsfoged Kolbye i Overværelse af Vidner, examinatus juris Bierning og Kontorist Skandorff, begge af Aarhus, sat og holdt en Politiret paa Harlev med flere Herreders Kontor i Aarhus til Behandling af en Sag, paaklaget af Niels Andersen i Søballe mod Huusmand Simon Andersen paa Stjær Mark for formedelst begaaet Skovtyveri.

Klageren mødte og fremlagde Klagen med paategnet Stævning, hvilken er saalydende # (*formentlig en henvisning til bilag*) Indklagede Huusmand Simon Andersen af Stjær Mark var ogsaa mødt.

Forlig blev prøvet og ogsaa opnaaet, imod at Indklagede tilbød sig med sin Eed at bekræfte, at han ikke har taget de i Klagen ommeldte 2 Bøge, som Klageren savnede af sin Skov.

Dermed var Klageren tilfreds, og Sagen derved afgjort. Bekræftet med Parternes Underskrift, hvorefter Indklagede - da Dommeren ikke fandt noget til Hinder for den Afgjørelse - efter dertil behørigen forberedt, aflagde paa befalet Maade sin Eed og dermed bekræftede, at han ikke har taget de i Klagen ommeldte 2 Bøgetræer i Klagerens Skov.

Derpå aftraadte

Niels Andersen

Simon Andersen

Folketælling 1845 i Stjær:

Et Hus på Stjær Mark:

Simon Andersen, 24 Aar, gift, født i Dallerup Sogn, husmand og hartkornsejer

Ane Kirstine Jensdatter, 26 Aar, født i Stjær Sogn, hans kone

3 børn i alderen 4 - 3 - 1 år.

Uddrag af bogens oplysninger

Prisen for 1 tønne korn i årene 1841 til 1855.

1. kolonne: Kapiteltaksten i mark og skilling. Ukendt for 1838-40.

2. kolonne: Markedsprisen i mark og skilling, årets gennemsnit. Ukendt for 1854 og 1855.

	Rug		Mrk.pris		Byg		Mrk.pris		Havre		Mrk.pris	
	Kap.		Mk.	Sk.	Kap.		Mk.	Sk.	Kap.		Mk.	Sk.
1838			24	0			22	0			11	8
1839			23	0			19	0			14	0
1840			ukendt				15	0			11	0
1841	24	4	32	0	15	13	18	0	11	10	12	0
1842	31	7	33	10	16	12	17	0	10	13	13	0
1843	32	4	22	0	16	15	22	0	12	10	12	0
1844	22	4	20	0	18	14	18	0	11	6	12	0
1845	19	14	34	0	17	10	23	0	11	0	17	0
1846	32	2	50	0	21	10	36	0	15	2½	19	0
1847	40	7	27	0	27	1½	20	0	19	15½	15	0
1848	29	6	19	0	24	0	16	0	15	12	12	8
1849	19	1	18	0	17	13	15	0	11	12	11	0
1850	18	1	23	8	15	14	19	5	11	8	14	0
1851	23	1	ukendt		17	12	26	0	13	5	19	0
1852	37	1	32	0	23	3	25	8	15	14	17	0
1853	33	0	55	0	27	0	36	0	15	7	24	8
1854	51	7			34	9			21	6		
1855	39	1			27	12			21	9		

Gårdens høstudbytte i årene 1838 - 1854 angivet i traver, tdr. og skp.

	Rug			Byg			Havre			Boghv			Hvede		
	tr	td	sk	tr	td	sk	tr	td	sk	tr	td	sk	tr	td	sk
1838	44	45	11	63	59	3	55½	25	0 ?			11	0		
1839	47	35	6	95	87	0	49	28	4 ? 5 læs	7	4				
1840	38½	21	3	96	87	0	79½	33	6 ?						
1841	54	36	1	72	43	6	6	27	2		0	½	5	1	0
1842	37½	35	1½	77	80	1	45	19	6				3½	1	6½
1843	52	57	3	61	37	5	52	22	2	2 læs	1	6	3½	1	3
1844	55½	49	2	78½	54	7	70	39	5	½ læs	0	7	3½	1	7
1845	53½	42	1	82½	72	6	84	53	7	2 læs	5	0	5½	3	5
1846	30½	20	5	61	78	0	59	47	0	4 læs	5	0	4½	2	2
1847	49½	36	7	57	59	6	72	46	0	2 læs			2½		
1848	45½	42	2	74½	63	3	67½	28	2?	4½	11	2	5	4	4
1849	57	44	0	67½	64	6	74	38	4				3	2	0
1850	48½	47	0	59	58	2	77	31	5?	3 læs	6	7	3	2	4
1851	32½	24	3	63½	56	5	95½	47	2?	1 læs	1	7½	5	4	1½
1852	45	43	3	70	75	4½	102	46	5?	2 læs	2	4	9½	9	4
1853	39½	36	3½	65	62	6	72	46	0?	2 læs			7	5	3½

For **havre** kan man kun regne med antallet af traver. Kærneudbyttet har sikkert varieret meget år for år. Desuden blev en del af traverne fodret op uden først at blive tærsket, måske i form af hak-kelse til hestene. Antallet af **tønder** er derfor meget usikkert. Et spørgsmålstejn angiver, at tallet er beregnet.

tr = traver td = tønder sk = skæpper

Produktion, salg og hjemmeforbrug af rug og byg

År	rug			byg		
	avl td. skp.	salg td. skp.	brugt selv td. skp.	avl td. skp.	salg td. skp.	brugt selv td skp.
1838	45 1	15 4	29 5	59 3	30 7	28 4
1839	35 6	9 0	26 6	87 0	56 3	30 5
1840	21 3	0 0	21 3	?	39 3	?
1841	36 1	9 0	27 1	43 6	14 2	29 4
1842	35 1	12 7	22 2	80 1	48 4	31 5
1843	57 3	29 4	27 7	37 5	18 1	19 4
1844	49 2	15 4	33 6	54 7	38 0	16 7
1845	42 1	13 1	29 0	72 6	44 4	28 2
1846	20 5	1 2	19 3	78 0	54 3	23 5
1847	36 7	9 2	27 5	59 6	31 1	28 5
1848	42 2	10 0	32 2	63 3	51 0	12 3
1849	44 0	14 4	29 4	64 6	46 6	18 0
1850	47 0	23 4	23 4	58 2	36 4	21 6
1851	24 3	0 0	24 3	56 5	29 4	27 1
1852	43 3	11 6	31 5	75 5	44 5	31 0
1853	36 4	13 5	22 7	62 6	38 5	24 1

Afvikling af gæld

Som omtalt fik Niels Andersen følgende gældsbyrde at forrente ved sin overtagelse af gården i 1822.

A.	Den kongelige kasse fra 1767	108 rigsbankdaler 6 skilling sølv
B.	Bankhæftelsen fra 1813	130 rigsbankdaler 91,5 skilling sølv
C.	Lån hos baron Krag Juel Wind i 1822	820 rigsbankdaler sedler
- B. NA solgte en sjettedel af bankhæftelsen den **27. Feb. 1842**. Han oplyser, at der nu er to sjettedele tilbage = **43 rbd 4 mark**. Det må antages, at han kort efter har indbetalt resten, idet han få år efter betalte et stort afdrag på sin gæld, jvf. nedenfor.
- A. "Jeg indbetalte paa Amtstuen den **23. dec. 1847** de kongelige penge, som indestod i Gaarden. Den Kapital **108 Rbd. 6 Skilling"**
- C. Ved NA's salg af gården i 1855 nævnes der intet i skødet om tinglyst gæld til baron Krag Juel Wind. Det må derfor være rimeligt at antage, at Niels Andersen har været en gældfri mand på det tidspunkt.